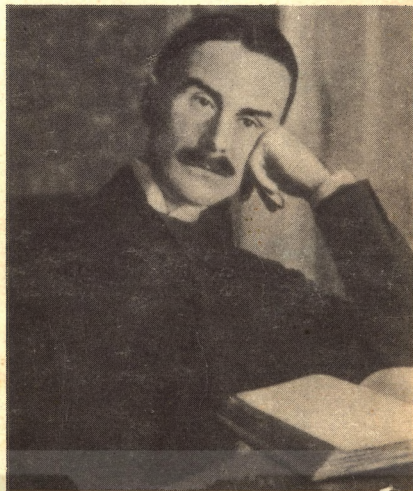

thomas mann

«În ce mă privește, mă socotesc muzician printre poeți. Pentru mine romanul a fost întotdeauna o simfonie, o operă a contrapunctului, o țesătură tematică în care ideea joacă rolul motivului muzical... Tocmai de acest lucru se leagă și îndemnul meu pretențios de a citi *Muntele vrăjit* de două ori. Complexul relațiilor muzicale-ideale ce-l constituie poate fi bine înțeles și savurat numai după ce-i cunoști tematica și ești în stare să-i interpretezi formulele simbolic-aluzive nu numai retrospectiv, ci și privind înainte.»

TH. MANN

533

thomas mann

muntele vrăjit

★

thomas mann

editura pentru literatură

Vol. I-III lei 15

Coperta: *Petre Vulcănescu*

thomas mann

muntele vrăjit

ROMAN

★

**TRADUCERE
PETRU MANOLIU
PREFAȚĂ
ION IANOȘI**

1969

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

Th. Mann
Der Zauberberg
G. B. Fischer et comp.,
Berlin und Frankfurt am Main
1962

PREFAȚĂ

Primul război mondial a însemnat pentru Thomas Mann sfârșitul unei lumi, nașterea alteia noi. Criza valorilor tradiționale, resimțită de mult, asemenea unei dezagregări lente, a izbucnit acum, în mod brutal. Fiu al secolului al XIX-lea, evoluționist convins, Thomas Mann s-a simțit constrâns să accepte confruntarea directă cu veacul prăbușirilor și înnoirilor revoluționare, avînd pentru aceasta de dat un examen dureros și cunoscînd o maturizare sinuoasă.

Cu intenția de a compromite activitatea sa antihitleristă, răuvoitorii i-au reamintit adesea omului politic radical erorile sale de altădată. Răspunzînd unui asemenea denunț, Thomas Mann a recunoscut deplina sa ignoranță politică din 1914, cînd se afla încă profund înrădăcinat în luteranismul și romantismul german. La 23 de ani, matur ca artist, *„sub raport politic am avut, dimpotrivă (și asta e, poate, o caracteristică națională a germanilor), o maturizare foarte înceată, și de fapt izbucnirea războiului din 1914, zdruncinîndu-mă din temelii, m-a adus pentru prima oară în fața unor probleme, pentru care nu avusesem înainte nici un fel de înclinație“*.

Viața unui mare artist alcătuiește întotdeauna o unitate organică, și această unitate transpare în toate manifestările ei, juste și false. Eroarea rămîne oricum eroare, dar ea se integrează cu necesitate în căutările, în evoluția artistului, adesea chiar într-un proces de depășire a propriilor limite. Poziția adoptată de

Thomas Mann în timpul primului război mondial era diametral opusă celei apărute de un Henri Barbusse, Romain Rolland, Leonhard Frank sau Heinrich Mann. Ulterior, scriitorul însuși a subliniat de multe ori injustețea ei, nu fără a preciza, însă, că o asemenea criză a fost necesară evoluției sale. Aerul din Davos, îi explică doctorul Behrens proaspătului său pacient, Castorp, e excelent nu numai pentru că luptă împotriva bolii, ci și „pentru a declanșa și grăbi boala, căci revoluționează trupul, făcînd-o să izbucnească din starea latentă în care se afla...“ Războiul a activizat și el un virus care viețuia latent. Îmbolnăvirea era iminentă, dar organismul putea făuri anticorpi pentru a se imuniza pe viitor. În cei doi ani de chinuitoare elaborare a voluminosului său eseu *Considerațiile unui apolitic*, Thomas Mann a fost obligat să confrunte concepțiile sale cu realitatea și, constatînd o neconcordanță, să pună bazele depășirii lor. Această confruntare a dezvăluit grave prejudecăți, dar a făcut posibilă și eliberarea scriitorului de sub imperiul lor. *Considerațiile unui apolitic*, marcînd în concepția-lui Thomas Mann un pas înapoi, inaugura totodată o vertiginoasă înaintare. Sesiizarea ambelor aspecte are o importanță metodologică ce depășește cazul în speță. De altfel, eseu fusese conceput nu atît ca un verdict obiectiv, ca un panaceu cu valabilitate universală, ci mai degrabă ca un bilanț intim în lumina conflictelor istorice, ca un prilej de verificare și de actualizare a idealurilor. Citatul din Tasso de Goethe dat ca moto : „*Vergleiche dich ! Erkenne was du bist !*“ („Compară-te, înțelege ceea ce ești !“) e lămuritor în acest sens. Al doilea moto al cății e împrumutat din *Viceniile lui Scapin* a lui Molière : „*Que diable allait-il faire dans cette galère ?*“ („Ce dracu avea de făcut în această galără ?“). Thomas Mann a răspuns laconic și spiritual la această întrebare : „*Muntele vrăjit*“. Nu e vorba de un simplu joc de cuvinte. Eseul reținuse balastul ideologic, care ar fi compromis romanul ; „cette galère“ a fost indispensabilă, pentru ca problemele grave ale epocii să se poată transfigura în forme artistice descătuseate, lipsite de crispate, pentru ca meditația să devină încîntare, vis, seriozitate lirică. Fără să fi trecut prin acest purgatoriu, reflectare — poate denaturată,

dar totuși reflectare — a purgatoriului real, „apoliticul“ Thomas Mann, „national-deutsch“ în măsură excesivă, nu ar fi putut făuri cartea profund politică și europeană care este *Muntele vrăjit*. Tre-cerea s-a produs de altfel foarte rapid, lucru semnificativ în cazul unui scriitor temeinic și consecvent, „o natură, integral și în toate componentele, domoală“, cum se va defini el însuși într-o scrisoare adresată lui Sigmund Freud. Eseul a apărut, cu totul anacronic, în anul capitulării Germaniei wilhelmiene și al revoluției. Gînditorul lucid care era Thomas Mann a sesizat nepotrivirea și a depășit-o — pe plan estetic în studiul *Goethe și Tolstoi. Contribuții la problema umanității* (1922), pe plan politic în cuvîntarea *Despre republica germană* (1923), pe plan artistic în *Muntele vrăjit* (1924). În numai patru ani, organismul lui robust se refăcuse de pe urma celei mai grave crize prin cîte i-a fost dat vreodată să treacă ; boala favorizase de data aceasta sănătatea, victoriile fuseseră cucerite prin tocul purificator al înfrîngerii.

Povestea lui Hans Castorp este definită de autor drept „Steigerung“ (înalțare, potențare, intensificare, agravare) pe calea alchimiei. „Povestea sa e povestea unei înălțări, dar ea este înălțare și în sine, ca poveste, ca povestire.“ Metoda de creație la care rîvnise dintotdeauna romancierul se suprapune aci perfect temei. Dorința sa expresă era, încă din timpul *Casei Buddenbrook*, transfigurarea concretului în simbol, a datelor, faptelor, întâmplărilor în *altceva* decît fuseseră ele inițial, într-un pretext al confruntărilor spirituale. Pe atunci, tînărul scriitor își atinsese doar în parte scopul și constata amărît obsesia criticilor de a identifica în cartea sa o realitate imediată, de a descoperi adrese exacte printr-un simplist „who's who?“. Această idee fixă i-a urmărit pe critici și în cazul *Alteței regale*, obligîndu-l pe romancier să riposteze. Dublarea elementelor „naturale“ cu altele simbolice, începută în primul roman și programatic postulată în cel de-al doilea, se realizează cu adevărat abia în *Muntele vrăjit*. *Alteță regală* nu fusese un succes deplin, dar reprezenta o experiență necesară, o etapă premergătoare reușitei depline. *Moartea*

la Veneția, iar apoi Muntele vrăjit au impus alchimista „înălțare ca pe o cucerire artistică modernă de prim rang.

Thomas Mann continuă astfel fraza citată anterior : „*Bineînțeles, povestirea folosește mijloacele romanului realist, fără să fie însă un atare roman ; ea trece temeinic de granițele realismului, îl depășește prin simbol și-l face permeabil pentru spiritual și ideal. Ea face acest lucru începând chiar cu tratarea personajelor sale care, în percepția cititorului, sînt toate ceva mai mult decît par. : sînt exponenții, reprezentanții, solii unor sfere, principii, lumi spirituale. Prin asta nu au devenit — nădăjduesc — niște umbre și alegorii schimbătoare. Mă liniștește, dimpotrivă, constatarea că cititorul simte aceste personaje — pe Joachim, Claudia Chauchat, Peeperkorn, Settembrini și cum îi mai cheamă — ca pe niște oameni reali, a căror cunoștință a făcut-o aievea.*” Este vorba deci de veridicitate, nu într-un sens limitativ, ci dialectic, iar romancierul strîns legat de tradiții, dar nu tradiționalist, devine, într-un moment cînd formula prozei poetice, simbolice, abstracte, magice, hiperbolice, parabolice (termenii sînt aproximativi, dar și complementari) avea doar puțini adepți de vază, unul dintre promotorii principali ai acestei orientări.

Preluarea elementului real, pînă la aparenta sa copiere, nu confirmă maniera artistică mai sus amintită, ci dimpotrivă, o certifică dintr-un nou unghi de vedere. Scriitorul e convins că-și poate însuși orice material din mediul înconjurător — inclusiv idei filozofice sau estetice — tocmai pentru că nu acest lucru i se pare esențial, tocmai pentru că, încadrate în atmosfera cărții, subordonate viziunii sale, datele împrumutate devin principial *altceva*, își schimbă identitatea și funcția. De vreme ce nu referirea concretă la realitate, nu corespondența directă cu viața are importanță, scriitorul poate folosi orice pretext, orice cadru exterior, orice prilej tematic sau motiv auxiliar, transformîndu-le în bunuri proprii, inalienabile spiritului original al creației sale.

Necunoașterea sau nerekunoașterea acestei tehnici a pricinuit numeroase neînțelegeri. Critici și cititori s-au străduit adesea să identifice originea vreunui personaj, iar părintele lui spiritual

s-a văzut descori în situația de a preciza caracterul exterior, aparent al corespondențelor, identitatea fictivă și intrinsecă a eroului. Nu, desigur, Gustav Aschenbach nu este Gustav Mahler, Adrian Leverkühn nu trebuie identificat cu Friedrich Nietzsche, Moise se deosebește de Michelangelo, și nici măcar eroul din *Lotte la Weimar* nu este Goethe, așa cum a fost el în realitate.

Mynheer Peeperkorn din *Muntele vrăjit* nu este nici el o simplă copie a personalității celui care i-a servit drept model — Gerhart Hauptmann. Mișcătoare sînt cuvintele prin care Thomas Mann i-a cerut acestuia iertare pentru a fi cutezat să împrumute persoanei sale sugestii spre a realiza simbolul neputinței maiestruoase, al monumentalității ridicole : „*Am păcătuit în fața dumneavoastră. Strîmtorat, am fost dus în ispită și am cedat. Dificultatea era de ordin artistic : căutam un personaj, necesar, de mult prevăzut compozițional, dar pe care nu-l vedeam, nu-l auzeam, nu-l stăpîneam. Neliniștit, îngrijorat și nesfătuit în căutare, am ajuns la Bozen — și acolo, la un pahar de vin, mi s-a oferit de la sine ceea ce, sub raport personal-uman, n-ar fi trebuit nicicînd să accept, dar ceea ce, într-o stare de responsabilitate umană diminuată, am acceptat, am cutezat să accept. Orbit de convingerea entuziastă, de previziunea, de certitudinea că din transpunerea mea (căci, desigur, este vorba nu de viață, ci de o transpunere și stilizare lăuntric întru totul străină realității, iar exterior abia înrudită cu ea) va rezulta cea mai fantastică figură a unei — nu mă mai îndoiesc — fantastice cărți.*” Era o nedreptate izvoită din sentimentul dreptății, și Hauptmann a dovedit indulgență și generozitate față de gestul socotit de mulți irreverențios, elogiînd romanul și sprijinind decernarea Premiului Nobel lui Thomas Mann.

Unuia dintre exegeții operei sale, Pierre-Paul Sagave, romanțierul îi confirmase în 1934 că Settembrini și Naphta sînt aproape integral produse ale imaginației sale, realitatea umană imediată furnizîndu-i în acest scop doar „unele puncte de reper”. Două decenii mai tîrziu, aflînd intenția criticului de a stabili corespondențe între înrăitul iezuit și un estetician de vază al timpului, Thomas Mann s-a alarmat și l-a rugat să renunțe la proiectul său.

Arta și realitatea, preciza el, sînt lucruri deosebite, și ar fi de nedorit ca o asemenea paralelă să devină notorie. Fără a nega existența unui atare impuls (cu altă ocazie recunoscut deschis), el l-a considerat pur exterior. Ca atare, nici persoana reală nu poartă vreo răspundere pentru eroul fictiv, și nici acesta din urmă nu trebuie să răspundă în numele celui dintîi.

Alteță regală nu a fost un roman al curții princiare — subiectul *Muntelui vrăjit* nu este analiza clinică a tratamentului tuberculozei. Constrîns de răstălmăciri, autorul a trebuit să sublinieze din nou acest elementar adevăr. În scrisoarea deschisă *Despre spiritul medicinei*, adresată editorului revistei *Deutsche Medizinische Wochenschrift*, Thomas Mann respinge tentativele de a stabili paralele primitive cu activitatea sanatoriilor din Davos. Legătura — dacă în genere se poate vorbi de o legătură — dintre „Hofrat“ Behrens și un „cunoscut“ fiziolog el o consideră extrem de superficială și ridiculizează încercarea de a vedea în *Muntele vrăjit* o critică a vieții medicale, ceva în genul romanelor lui Upton Sinclair despre abatoarele din Chicago. *Medicală*, cartea este într-un singur sens: *educă* omul pentru sănătate și viață. „*În măsura în care o permitea naivitatea sa strengătească* — spune Thomas Mann — *l-am lăsat pe eroul meu să presimță o nouă umanitate, trecînd prin maladie și moarte, prin cercetarea pătimașă a lumii organice, prin înțîmplarea medicală.*” La acest nivel înalt, apropierea dintre literatură și medicină, înfăptuită sub zodia cuprinzătoare a umanismului, e admisă și salutară.

Muntele vrăjit a apărut în anul unei intense activități desfășurate de autorul lui. Critica aspră și lucidă a cărții lui Oswald Spengler *Der Untergang des Abendlandes*, cinstirea scriitoarei Richarda Huch, prefața la cartea Selmei Lagerlöf și la cea a lui Robert Louis Stevenson, cuvîntările pînute cu prilejul unei festivități muzicale Nietzsche, a unei recepții la Amsterdam și a alteia, organizată de PEN-Club, la Varșovia — cît de disparate ca teme și totodată cît de înrudite spiritual sînt toate aceste manifestări publicistice cu universul marelui roman! „*Problemele se revarsă unele într-altele*”, spune Thomas Mann în al său

„Anti-Spengler“, delimitările pure între politică și cultură, social și estetic au devenit iluzorii, este în curs o „contopire a sferelor critice și poetice (...), un proces care, ștergînd granițele dintre știință și artă, supunînd gîndirea unei transfuzii de sînge și spiritualizînd forma, generează o specie de carte — dacă nu mă înșel, azi dominantă la noi — ce ar putea fi denumită roman intelectual“. Introducerea metodologică, urmată de analiza critică a unei gîndiri perverse, este revelatoare nu numai pentru tema tratată, dar și autobiografic. Thomas Mann îi reproșează lui Spengler apologia naturii (făcută fără noblețea unui Goethe) în dauna spiritului. Spengler îi apare lui Thomas Mann nihilist și inuman, pentru că „nu afirmă cultura, nu luptă pentru menținerea ei, nu amenință cu moartea și descompunerea numai din motive pedagogice, pentru a le putea ține la distanță“ — așa cum procedase autorul *Mantelui vrăjit*. La recepția organizată în cinstea sa la Amsterdam, Thomas Mann evoca spiritul orașului gazdă, al acestei „Veneții nordice“ și, prin asociație, funcțiile simbolice ale negrului — negrul gondolelor venețiene, al costumelor patricienilor din Lübeck, al caselor străvechi din Amsterdam. Dar nu este oare negrul și insigna morții ? ! Moartea, continuă vorbitorul, are noblețea și rafinamentul ei, ea sălășluiește în inimi, dar să nu lăsăm să pună stăpînire pe cugetul și gîndurile noastre. Poeții sînt copii care fac griji vieții, tocmai pentru că boala și moartea nu le sînt străine, dar ei sînt oricum copii ei, meniți să-i perpetueze valorile. „Fără îndoială, poetul care n-ar lua partea vieții într-un moment istoric cum este cel actual, n-ar mai fi decît un oaspete tulbure pe meleagurile întinsecate ale pămîntului.“ „Copil răsfățat al vieții“ îl numise și Settembrini pe Hans Castorp, cerîndu-i tocmai de aceea învoirea să-l dăscălească. Hans se va dovedi un elev recalcitrant, dar care va avea totuși forța să se întoarcă la viață, deși urmînd cărări întortocheate. Autorul dorește cu ardoare acest deznodămînt — și nu întîmplător reia aproape identic fraza citată într-o scrisoare din 23.VI.1925. Thomas Mann împlinea 50 de ani, iar la banchetul organizat în cinstea sa spunea, între altele : „Singura glorie postumă pe care o doresc operei mele e să se

poată spune despre ea că afirmă viața, deși cunoaște moartea. Da, opera aceasta e legată de moarte, o înțelege, dar vrea binele vieții. Dragostea de viață e de două feluri : unul, simplu și robust, nu știe nimic despre moarte ; celălalt știe, și numai acesta din urmă — cred eu — are o deplină valoare spirituală. Este dragostea de viață a artistului, poetului, scriitorului.“ Într-adevăr, în celebra discuție dintre Clavdia Chauchat și Hans Castorp despre genialitate, libertate, boală, „neeroicul nostru erou“ ajunge la aceeași concluzie : „Există două drumuri care duc spre viață. Unul este cel obișnuit, direct și cinstit. Celălalt e periculos, duce la moarte și este drumul genial !“ Și încă o coincidență : ideile din capitolul *Mynheer Peeperkorn* sînt reluate de scriitor în cuvîntarea ținută în cinstea lui Gerhart Hauptmann la München, dezbătute într-un context similar (despre boală și sănătate) și întregite : „Drumul genial este însă — acum urmează un cuvînt surprinzător — drumul german“. De fapt nu ar trebui să ne mire această idee : Clavdia Chauchat îl numise de la început pe Hans „très allemand“, iar în discuția amintită îi reproșează chiar că posedă din plin egoismul germanilor, preferința lor pentru cunoaștere, nu pentru pasiune, unilateralitate prin care ei pot deveni într-o bună zi „dușmanii umanității“.

Această idee conține prefigurarea teoretică a războiului mondial — dar autorul, care în taină a și tras unele învățăminte de pe urma lui, și sperînd că națiunea sa va avea capacitatea de a îmbina și neutraliza extremele, de a menține o dreaptă măsură între natură și spirit, rațiune și mit, sănătate și boală, viață și moarte, își învață eroul să nu accepte învinuirea. „*Die deutsche Mitte*“ constituia în acel moment istoric idealul lui Thomas Mann ; ideea trece ca un fir călăuzitor prin celebra sa chemare postbelică *Despre republica germană*. „*Calea de mijloc germană*“ îi apare vorbitorului o cheazășie a umanismului, a depășirii unilateralității și a falselor antinomii care-l ademenesc pe omul modern : atomizarea estetică și conformismul etic, absolutizarea personalității și a statului, raționalismul filistin sau mistică. În roman alternativele extreme le personifică Settembrini și Na-

phta, în cuvîntare variantele sînt înfăţişate (necaricatural) prin Walt Whitman, reprezentînd iluminismul democraţiei moderne, şi Novalis — lumea romantismului german. Apoteoză naturii sau a cugetului, a sufletului sau a corpului — pentru că şi corpul poate fi obiect al meditaţiei umaniste, ca în „înnul anatomic” al marelui poet american, sau ca în înnul dedicat de Hans Castorp frumuseţii organice alcătuită din materie vie şi coruptibilă, ascultînd de un misterios impuls al împlinirii şi descompunerii... Interesul pentru boală şi moarte, pentru patologie şi decadent — conchide Thomas Mann în cuvîntarea sa — este şi trebuie să fie o altă formă a interesului faţă de viaţă şi faţă de om — dovadă preocupările umaniste ale medicinei însăşi. Povestea aventurii lui Hans Castorp era aproape terminată, cînd cu un zîmbet interior scriitorul lansa în faţa auditoriului său sugestia următoare : „...Şi ar putea fi un subiect de Bildungsroman faptul că aventura morţii devine în cele din urmă o aventură a vieţii, care duce către om”.

În Thomas Mann artistul şi filozoful, romancierul şi eseistul se înţeleg perfect. Dedublarea e numai aparentă, preocupările rămîn aceleaşi. Un ultim exemplu ni-l oferă studiul *Goethe şi Tolstoi*, un adevărat „roman intelectual” şi totodată un compendiu teoretic complet la *Muntele vrăjit*, o introducere sintetică în universul de idei şi motive postbelice ale lui Thomas Mann. În Weimarul de altădată trăia un om, pe nume Julius Stötzer, care a avut prilejul unic de a-i fi cunoscut pe aceşti doi titani ai vremii sale. Legătura pe care o realizează întîmplător acest Stötzer îi dezvăluie lui Thomas Mann înrudiri spirituale adînci şi de loc întîmplătoare. „Educaţia şi mărturisirea”, pedagogia şi autobiografia constituie deopotrivă, după părerea lui, sufletul operei lui Goethe şi Tolstoi. *Faust* şi *Wilhelm Meister* sînt „poeme educative, reprezentări ale formării omului” şi totodată „crîmpeie ale unei mari confesiuni” ; Goethe şi Tolstoi, copii „naivi” ai naturii, sănătoşi şi robuşti asemenea pămîntului din care-şi trag seva, se află la antipodul marilor „sentimentali”, aristocraţi ai spiritului, rafinaţi şi bolnavi — la antipodul unui Schiller sau Dostoievski. Arta ne apare astfel în două ipostaze funda-

mentale, dezvăluind două tipuri de sensibilitate, două căi posibile de urmat : „filozofia sănătății” și „filozofia bolii”, creația obiectiv-clasică în opoziție cu cea subiectivă și romantică, Goethe sau Schiller, Tolstoi sau Dostoievski, plastica sau muzica. Nu întâmplător s-a temut antecul Tolstoi de muzică, artă prin definiție romantică, spirituală, germanică, străină „naturii” — și totuși puțini scriitori au înfățișat moartea cu atita putere de sugestie ca el. Contradicția i se pare lui Thomas Mann aparentă, de vreme ce moartea poate fi și ea un subiect umanist, ca în medicină. Mărturie stă interesul lui Goethe pentru materia organică, pentru circuitul biologic, pentru tainele corpului uman, interesul lui Wilhelm Meister pentru mîna unui cadavru, aflată acum pe masa lui de lucru, dar care cîndva a fost mîna unei femei ce-și îmbrățișa iubitul, interesul lui pentru miraculosul raport dintre anorganic și organic, dintre neînsuflețit și însuflețit. Artistul, afirmă Thomas Mann, e dator să încerce în fața naturii nu numai sentimente lirice, el trebuie să scruteze procesele ei în profunzime, să fie medic, fiziolog, să cerceteze și ceea ce de obicei este ascuns privirii. „Cum spuneam, arta este una între alte multe discipline umaniste, care toate — filozofia, dreptul, medicina, teologia și chiar științele naturii sau tehnologia — nu sînt la rîndul lor decît diferite ipostaze, variațiuni ale uneia și aceleiași sublimă și interesante probleme, față de care nu ne putem niciodată raporta destul de multilateral, destul de nuanțat, căci ea este omul ; făptura umană — esența lor comună — este, ca să spunem cu Goethe, un «non plus ultra al întregii cunoașteri și activități umane», «alfa și omega tuturor lucrurilor nouă cunoscute»”. (Goethe este, de fapt, de la început citat : „Am studiat cu rîvnă, ah, filozofia ! Din scoarță-n scoarță, dreptul, medicina, / Și din păcate chiar teologia...” — sînt cuvintele cu care Faust ni se înfățișează în primul său mare monolog.)

Tocmai omul, creația supremă a naturii și a spiritului, îi cere artistului să realizeze o unitate între pornirile sale autobiografice și cele pedagogice. Wilhelm Meister, „iubit alter ego” al învățătorului, avea de îndeplinit o misiune morală, estetică și

culturală ; de aceea patosul autobiografic al cărții se transformă treptat într-un patos pedagogic, educarea propriului cu devine o tentativă de educare a umanității, perfecționarea croului se suprapune influenței pe care acesta o poate exercita asupra omenirii ; numai astfel devine omul o personalitate într-adevăr creatoare.

Care trebuie să fie însă obiectivul major al pedagogiei artistice în Europa abia ieșită din primul război mondial, o Europă sfîșiată de crize ? ! „...Occidentul european nu are oare senzația acută că și pentru el, pentru noi, pentru întreaga lume — și nu numai pentru Rusia — se sfîrșește o epocă : epoca burghezo-liberală-umanistă, născută în timpul Renașterii, adusă la putere de Revoluția franceză, și a cărei perimare, ale cărei ultime zvonuri le trăim noi ? Acum se pune problema dacă moștenirea mediteraneană, clasică, umanistă aparține întregii omeniri și e de aceea eternă, sau dacă e numai o formă spirituală, atributul unei epoci, anume a celei burghezo-liberale, și de aceea poate muri o dată cu ea.“ Fără a o înțelege încă, Thomas Mann vorbește cu simpatie despre Revoluția din Octombrie și se interesează de comunism. Ceea ce sesizează însă cu claritate, este absoluta opoziție pe care o reprezintă fascismul italian nu numai față de comunism, ci față de umanism în genere. În Spania el remarcă aceeași deplasare reacționară ; Franța raționalistă, clasică, începe și ea „să viseze apocalipsuri“. Cât privește fascismul german, „el este păgînismul popular, cultul lui Wotan, dacă ar fi să ne exprimăm cu dușmănie (și vrem acest lucru) : o barbarie romantică. El e consecvent atunci cînd tinde să înăbușe științele umaniste, învățămîntul clasic în favoarea existenței germane primitive.“ Aceste cuvinte datează din 1923 ; ele sînt memorabile, în ciuda faptului că Thomas Mann era încă dispus să considere umaniste numai valorile tradiționale, că nu întotdeauna atribuia „comunismului“ conținutul lui real, că nu-i era clară ieșirea din impas. Ce-i de făcut ? Răspunsul e încă șovăitor. Romancierul-filozof visează o cale de mijloc, o întîlnire iluzorie între Karl Marx și Hölderlin. Singurul său punct de sprijin, și acela conceput deocamdată abstract, este omul, uma-

nltatea, căreia totul merită să-i fie subordonat. El pledează pentru dreptul la ironie, pentru o viziune îndreptată ironie împotriva ambelor extreme, pentru depășirea contrastelor. „*Ironia e patosul căii de mijloc...*“, iar poporul german e dator să devină stegarul acestui patos în lume. Fiii naturii aspiră continuu către spirit, fiii spiritului tânjesc după natură. *Humanitas*, sinteză supremă, este scopul urmărit, și în numele ei trebuie Germania să-și urmeze împovărata cale a cunoașterii și perfecționării...

Concluziile teoretice sînt de obicei mai rigide, dar mai exacte decît imaginea artistică. *Goethe și Tolstoi* reprezintă radiografia exactă a stării de spirit în care se afla Thomas Mann pe vremea elaborării marelui său roman, exprimă în stare aproape nudă esența pe care concomitent se străduia să o capteze într-un simbol artistic. Fenomenul corespunzător acestei esențe este *Muntele vrăjit*, un impunător edificiu autobiografic și pedagogic, în care se înfruntă și se armonizează Goethe și Schiller, Tolstoi și Dostoievski, un roman al alternativelor epocale, cu un erou care educîndu-se își îndeplinește o datorie față de umanitate.

În 1912 Thomas Mann face o vizită de cîteva săptămîni soției sale internată într-un sanatoriu din Davos. Acestea sînt cele trei săptămîni pe care Hans Castorp voise să le petreacă împreună cu vărul său bolnav, Joachim Ziemssen, și care în roman s-au transformat în șapte ani de miraculoasă detențiune. Primul capitol al romanului fixează impresiile reale ale scriitorului. Ca și eroul său, îndată după sosire, scriitorul s-a simțit bolnav, iar cei doi specialiști ai sanatoriului, supunîndu-l unui examen medical, i-au recomandat să rămînă „sus“ o jumătate de an. „*Am preferat să scriu Muntele vrăjit...*“ notează, pe cît de laconic pe atît de elocvent, Thomas Mann : a preferat să transpună tentațiile din planul biografic într-altul impersonal, să le asimileze și să le transfigureze creator, să le depășească literar. Este o formă superioară de „înlocuire“ a realului prin ideal, a vieții prin artă ; numai astfel pot scriitorii parcurge cele nouă cercuri ale infernului, încerca sentimentele lui Richard al III-lea și Macbeth, asista la legămîntul dintre Faust și Mefisto, supraviețui — ca Cehov — salonului nr. 6. Inițial,

Thomas Mann plănuise lucrarea doar ca o replică umoristică a *Morții la Veneția*, un „joc satiric”, lipsit de gravitate, pe aceeași temă. Tonalitatea a rămas în parte aceasta, scriitorul apreciind și mai târziu cartea ca fiind „optimistă” — „poate singurul roman umoristic al zilelor noastre”. Și în acest caz a acționat însă „autoînșelarea productivă”, care l-a făcut întotdeauna pe Thomas Mann să subaprecieze inițial valențele ascunse ale subiectelor abordate. În aparență modeste, neînsemnate, scriitorul ataca „liniștit” aceste subiecte, iar când recunoștea, în întreaga lor amploare, dificultățile și riscurile pe care le implica, era prea târziu, nu mai putea da înapoi. Întors acasă, Thomas Mann a început să scrie povestea lui Hans Castorp, nebănuind încă — sau nevoind să recunoască — faptul că ea se afla „într-un primejdios centru de gravitate” și „că gîndea despre sine cu totul altfel” decât autorul. Romanul trebuia treptat să-și amplifice dimensiunile interioare, pentru a putea prinde în țesătura sa întreaga problematică spirituală din primele decenii ale secolului. Pe autor îl aștepta o muncă istovitoare, dar nu de trei săptămîni, și nici măcar de șapte ani. Pentru a definitiva compoziția celor o mie două sute de pagini i-au trebuit doisprezece ani, în care timp, ca să nu-și piardă speranța, invoca adesea cuvintele lui Heine : „*Seines Liedes Riesenteppich — zweimal-hunderttausend Verse*” („Țesătura uriașă a cîntului său — două sute de mii de versuri”) și ale lui Goethe : „*Dass du nicht enden kannst, das macht dich gross*” („Te înalță însuși faptul că nu poți termina”). Cei șapte ani petrecuți de Hans Castorp pe înălțimi, înălțimi despre care Settembrini îl prevenise că echivalează cu adîncurile, reprezintă „o fracțiune de timp mitic-picturală”, iar ceilalți — doisprezece — necesari evocării lor, au și ei semnificația lor simbolică, pot declanșa meditația melancolică asupra curgerii timpului, asupra corespondențelor geometrice și astronomice, asupra sensului esoteric al cifrelor.

În răstimpul de doisprezece ani romanul s-a constituit — asemenea lumii evocate — într-un întreg armonios, sferic, obținînd în momentul apariției un succes cu totul neobișnuit. Thomas Mann era dispus să explice acest succes nu atît prin valoarea sa

întrinsecă, cât prin receptivitatea sporită a intelectualității europene față de problemele dezbătute, prin ceea ce numea el „Schmerzensympathie“ (parafrizat: simpatia născută dintr-o durere comună). Cartea sa „foarte germană“ răspundea unor acute cerințe spirituale, condensa neliniști resimțite pe scară istorică, potența artistic o sensibilitate pe care războiul, înfrîngerea, „dezordinea și durerea timpurie“ o hipertrofiaseră la maximum. Anul 1914, care marchează în carte sfîrșitul povestirii, determinase de fapt începerea ei. Intelectualul vremii parcursese în acel moment aventuri fizice, morale și spirituale care-l făcuseră receptiv la semnificația aventurilor „ermetice“ trăite de Hans Castorp. Antiteza vieții și a morții devenise problema fundamentală a timpului, ca și sentimentul că se destrămaseră iremediabil iluziile unei lumi vechi și că omenirea se află în fața unor perspective noi și tulburătoare. Momentul istoric cerea confruntarea omenirii cu întrebările eterne despre adevăratele atribute ale omului, despre locul său în univers, despre țelul existenței sale. La ordinea zilei erau „veșnicele întrebări-ghicitoare ale umanității“ — și *Muntele vrăjit* a atins o sută de ediții în... patru ani !

Hans Castorp se hotărăște, așadar, să-și viziteze vărul, și înarmat cu aromatele sale țigări de foi Maria Mancini și cu *Ocean Steamships*, carte care tratează o temă atât de aridă și de practică, sosește în sanatoriul internațional Berghof, se instalează în camera nr. 34 — alaltăieri decedase aci o americană, îl lămurește, senin, Joachim Ziemssen — coboară în sufragerie, face cunoștință cu dr. Krokowski, care-l anunță că nu i-a fost dat niciodată în viață să întâlnească un om perfect sănătos ; a doua zi dimineața, tot la masă, constată enervat că cineva a lăsat din neglijență să se trîntească ușa, fără a identifica încă făptașul, întreține discuții cu vărul său despre mexicana „Tous-les-deux“ și pneumotoraxul domnișoarei Hermine Kleefeld, îl întâlnește pe Lodovico Settembrini, apoi pe Clavdia Chauchat, femeia cu pomeți proeminenți și ochi migdalați, ochi care-i amintesc parcă de cineva, și pe mulți alți pacienți ai sanatoriului : rumena Marusia și „fiorosul“ domn Albin, doctorul

Blumenkohl din Odesa și doamna Salomon din Amsterdam, domnul procuror Paravant și domnișoara profesoară Engelhart, doamna Stöhr și doamna Iltris, tânărul Rasmussen și Anton Karlovici Ferge. În curînd „*Satan face propunerii dezonorante*“, Settembrini îl sfătuiește pe Hans să împacheteze în grabă și să se întoarcă acasă. Dar Hans Castorp nu este la fel de cuminte ca unchiul său James Tienappel, care a evadat de pe munte după o experiență similară. Acomodarea lui a ajuns prea departe; au început să-l preocupe și pacienții întîlniți și „mişcarea vionie“ din trupul celor morți și tehnica folosirii pledurilor în timpul odihnei în aer liber, pentru care face chiar „cumpărăturile necesare“; presimțind tulbure că o viitoare confesiune va putea avea loc numai într-o limbă străină, „*se antrenează pentru conversații în limba franceză*“; găsind în Clavdia Chauchat o asemănare cu fostul său coleg de școală Pribislav Hippe, cunoaște dulcea și sălbarica mușcătură a dragostei încercată odinioară și de Gustav Aschenbach; se încumetă să audieze o lecție „analitică“ a doctorului Krokowski despre înrudirea dragostei cu moartea, inițiază dubioase „discuții de prînz“ asupra Clavdiei, pierde treptat interesul pentru vapoare, pentru cei rămași acasă, pentru obișnuita scurgere a timpului și, la un moment dat, constată cu uimire că nici țigările sale preferate nu-l mai atrag. Faptul că febricitează, consultul lui Behrens și Krokowski și recomandarea de a urma un ușor tratament sînt de fapt consecințele exterioare ale acestei acomodări. Medicul șef i se adresează pentru prima oară familiar, mărturisindu-i că l-a avut în vedere din prima clipă, l-a urmărit, l-a așteptat, a presupus că în taină este „*unul de-ai noștri*“, un vechi pacient, cu o boală latentă, pe care aerul înălțimilor o activează doar; noi însă ne dăm seama că maladia e tocmai receptivitatea sa față de boală, interesul pentru suferințele corpului, dar mai ales ale sufletului. Temperatura fiind un simptom secundar, Settembrini își va reînnoi propunerea, hotărît să-și asume întreaga răspundere pentru plecarea lui Castorp; acesta însă va rămîne un „școlar prost“ ce este, un copil poznaș al vieții, avid de aventură în ciuda pericolului care îl pîndește, un Tannhäuser

modern, dispus să stea șapte ani prizonierul doamnei Venus pe magicul munte.

Hanno Buddenbrook, Tonio Kröger, Gustav Aschenbach, descendenții unor patricieni echilibrați din nord, se avântaseră și ei — cu bună știință și acceptând toate consecințele — în marile aventuri ale unui spirit dezordonat. Hans Castorp este fratele lor bun, sînge din sîngele lor, hanseat autentic, nu din Lübeck, ci din Hamburg, ceea ce e totuna, tradițiile marelui oraș comercial scăldat de apele aceleiași mări fiind identice. Hans vrea să-și lege existența de nemărginirea oceanelor, iar cartea uscată și practică care îl însoțește la Davos constituie o tainică aluzie la porniri și simpatii ce se vor putea doar mai târziu manifesta din plin...

Hans era copil cînd mama sa murise, căzînd zguduită parcă de un hohot de rîs. Tatăl său, Hans Hermann, o urmasă curînd; copilul crescuse alături de bunicul său, senatorul Hans Lorenz, simbol al conservatorismului și al tenacității patriarhale. Caietul cu scoarțele presate și muchia aurită în care membrii familiei Buddenbrook însemnaseră nașterile, afacerile și decesele, pînă ce Hanno, în credința sa naiv-înțeleaptă „că nu mai urmează nimic”, trăsese cu tocul de aur, de la un capăt la altul al hîrtiei, o frumoasă linie dublă — a căpătat aci înfățișarea unei cupe de botez, cu o farfurioară — din 1650 — pe spatele căreia fuseseră înscrise numele celor șapte capi ai familiei Castorp. Ca și Hanno, micul Hans a trebuit să cunoască de timpuriu moartea, care i-a răpit în cele din urmă și bunicul, cu toată împotrivirea acestuia. El a înțeles latura pioasă, spirituală și de o frumusețe tristă a morții, dar și pe cea nespirtuală, foarte materială chiar, nici pioasă, nici pătrunsă de o tristă frumusețe. Contemplîndu-și bunicul pe catafalc, el a avut revelația descompunerii organismului, a materiei, pînă la acel detaliu caracteristic pe care-l remarcase nu numai Alcoșă Karamazov la moartea părintelui Zosima, dar și Hanno Buddenbrook în întîlnirile ultime cu membrii familiei sale: „...avu credința că respiră, mai limpede decît pînă acum, emanația ușoară însă atît de ciudat stăruitoare [...] și că parfumul tuberozelor așezate pe

mîni avea ca scop, printre altele, s-o înăbușe, fără să reușească de altfel, în ciuda risipei și persistenței lor". Hans, trecut după moartea bunicului sub tutela familiei Tienappel, se pregătea pentru o solidă carieră burgheză. De fapt, ochii lui albaștri de sub sprîncenele blond-roșcate nu satisfăceau curiozitatea nimănui, viața sa putea lua încă orice întorsătură : Hans era o „foaie nescrisă". Sau, ca să cităm opiniile domnului Settembrini, numai aparent opuse, exprimînd în fond același adevăr : „Un tînăr înzestrat nu este de loc o pagină albă, ci, dimpotrivă, este o pagină pe care s-a și scris cu cerneală deocamdată invizibilă, atît binele cît și răul, și este rolul educatorului să scoată în relief binele, dar totodată să șteargă cu un reactiv potrivit răul care ar vrea să se afirme".

Într-adevăr, Hans și-a cunoscut bunicul în „două înfățișări", sufletul său simplu și sănătos s-a împovărat de cunoașterea morții și a... mării. Motivul mării este în creația lui Thomas Mann permanent încărcat de sensuri filozofice : „Marea, în-deaproape înrudită ținuturilor cu aer rar și zăpezi veșnice, nu e un peisaj : ea este o revelație a eternității, a nimicului și a morții, e un vis metafizic. Marea și piscurile înalte nu sînt pămîntești, într-un sens ele sînt elementele primare ale unei ultime și sălbătice măreții extraumane : și e ca și cum artistul civil, orășan, urban, burghez se simte înclinat, atunci cînd e vorba de natură, să se avînte în căutarea directă a elementarului, sărind peste ceea ce e peisaj pămîntean..." Iată mărturia unui hanseat, care s-a declarat reprezentant al orașului Lübeck ca formă a vieții spirituale, care a fost în stare să înțeleagă intim spiritul din Veneția, Amsterdam, Hamburg și Davos ! Un ultim capitol al *Muntelui vrăjit* se intitulează *Plimbare pe țărni* și e consacrat timpului, timpului ca atare, timpului ca subiect al povestirii. Autorul se întreabă, cum să explice unei ființe obișnuite, de „jos", schimbările petrecute cu eroul său, cum să-i sugereze scurgerea și nemișcarea timpului în acest univers fermecat, amestecarea identitate dintre „astăzi", „ieri" și „mîine", dintre „acum" și „întotdeauna" ? În ce fel să se facă înțeles ? Și dintr-o dată îi răsare în minte imaginea plimbării pe malul

mării, contemplarea stihilor, care dilată spațiul și timpul și distrug orice stabilitate, certitudine, confundînd „acolo” cu „aici”, „din nou” cu „încă”. „O, mare, iată sîntem departe de tine, dar povestind, ne îndreptăm spre tine toate gîndurile și toată dragostea noastră, invocîndu-te anume și cu glas tare, căci tu trebuie să fii prezentă în povestirea noastră, cum ai fost mereu și cum în mod discret vei fi mereu...” Întîlnirea cu eternitatea — iată sentimentul lui Hans Castorp, născut cu acest prilej, ca și unul anterior, descris în capitolul Zăpadă, intim înrudit cu cel citat înainte. Sînt ipostazele aceleiași stări de spirit, ale unui catarsis declanșat de cunoașterea, înțelegerea, resimțirea veșniciei, ipostaze ale „înălțării”, ca și timpul, corpul uman, dragostea, boala, genialitatea, muzica — sintetizate toate în parabola „muntelui vrăjît”...

„Totuși, lui Hans Castorp îi plăcea această viață în zăpadă. Găsea că se înrudește în multe privințe cu plajele de pe țărmul mării: monotonia primitivă a priveliștii era comună celor două lumi...” După o ninsoare abundentă, în cea de a doua iarnă petrecută la Davos, eroul nostru se avîntă într-o excursie pe schiuri în împărăția albului imaculat, înfruntînd cu seninătate natura elementară, înfricoșătoare în măreție sa, în afara timpului și a spațiului, indiferentă la patimile omenești. Aci, în ademenitoarele înălțimi, în mijlocul oceanului alb, inform și uniform, într-o amorțeală soră cu moartea, are Hans Castorp halucinanta viziune a destinului, revelația celor două fețe ale istoriei umane, una sublimă, alta înfiorătoare, una paradisiacă, alta infernală, visul care-i vorbește de tinerețe, speranță, fericire, pace... și sîngerosul ospăț. În șirul numeroaselor tentații de a ceda, de a se recunoaște înfrînt, de a gusta amarul dulce al destrămării, această viziune este una hotărîtoare, o chintesență a încercărilor la care îl supune soarta pe Hans — și totodată un prilej de a le depăși. Aproape înghețat, el se smulge hipnozei, îmbrățișării mortale a elementelor, și înțelege în fine — aci, acum — valoarea absolută a omului, superioară tuturor anti-nomiilor sale, idealul uman ca măsură supremă a tuturor lucrurilor: *„În inimă ureau să-i păstreze morții întreaga mea*

credință, însă vreau să-mi aduc limpede aminte că orice credință dăruită morții și trecutului nu este decît vicin, voluptate întunecată și antiumană atunci cînd poruncește gîndului și conduitei noastre. Omul nu trebuie să îngăduie morții să domnească asupra gîndurilor lui în numele bunătății și iubirii. Și cu asta, mă trezesc..." Este concluzia finală a lui Hans, anume subliniată de autor, profesiunea sa de credință care-l aduce alături de om și umanitate, eliberarea din mlaștinile morții — trezirea din beția lui Gustav Aschenbach, pentru că ce altceva reprezintă Venusberg dacă nu o nouă Veneție, și cine altul este Hans Castorp dacă nu un nou Tannhäuser romantic, plutind în altă gondolă pe ape care exală ademenitoare otrăvuri ? ! Hans n-a ocolit pactul cu diavolul, dar mai tînr, mai simplu, mai tenace decît Aschenbach a putut străbate nevătămat infernul. Hans Castorp a ieșit învingător, sau măcar în parte și pentru moment învingător : crezul său deocamdată abstract va trebui negreșit verificat și concretizat în cursul unor noi bătălii, pe care însă autorul nu ni le mai înfățișează. Această victorie (parțială) a devenit posibilă pentru că plămădirea artistică a lui Hans Castorp s-a produs cu un deceniu mai tîrziu decît aceea a lui Aschenbach ! Între timp avuseseră loc ospășuri sîngeroase și pregătiri febrile în vederea altora, și mai respingătoare, și mai absurde. Într-o asemenea vreme, răspunderea ce apăsă umerii lui Hans Castorp era mai mare : aventura sa trebuia să devină un memento pentru nenumărați intelectuali, educația lui spirituală — un prilej de reflecții pedagogice pentru umanitate !

Excursia revelatoare a fost pe placul lui Settembrini, deși elevul său se dovedise îndărătnic și învățămintele dobîndite în înălțimi nu l-au satisfăcut pe italian integral. „Cu toate acestea îmi ești drag — recunoaște Hans în sinea lui, gîndindu-se la Settembrini. Deși ești, ce-i drept, numai flecar și flănetar, te dovedești plin de cele mai bune intenții și-mi ești mai drag decît mititelul ieznit și terorist neînduplecat, călăul și sfichinitorul spaniol cu ochelarii lui care aruncă fulgere, măcar că are aproape întotdeauna dreptate cînd vă certăți..., cînd vă certăți

ca pedagogi pentru bietul meu suflet, așa cum o făceau Dumnezeu și Diavolul disputându-și omul din evul mediu..."

Reacțiunea i-a reproșat de multe ori lui Thomas Mann că s-a raliat partidului reprezentat de Lodovico Settembrini; faptul că el a respins de fiecare dată această identificare cu iluministul italian pare ciudat. Fascismul l-a obligat pe „omul echilibrului” să aleagă calea rațiunii și a umanismului; când barca se apleacă spre dreapta, te apleci instinctiv spre stînga — va preciza Thomas Mann însuși. N-ar fi fost deci firesc, ca pe măsura succeselor repurtate de adepții lui Naphta, scriitorul să se fi înclinat într-adevăr tot mai mult spre vederile lui Settembrini? Ba da, dacă poziția acestuia nu ar fi fost dintru început depășită și anacronică, o poziție „de stînga” iluzorie și ineficace. Conștient de acest lucru încă din timpul elaborării romanului, Thomas Mann l-a conceput pe Settembrini ca pe un Don Quijote, ridicol în noblețea sa, angajat în lupte decisive cu morile de vînt, și l-a înfățișat cu ironie, cu un zîmbet cînd binevoitor, cînd batjocoritor pînă la persiflare. În timpul multor „operationes spirituales”, a disputelor purtate pentru cucerirea sufletului său (de fapt pentru sufletul intelectualului european contemporan) Hans Castorp se convinge treptat că ambii protagoniști sînt niște „palavragii”, unul desfrînat și rău, celălalt filistin și linear, că turnirurile lor nu sînt decît un „guazzabuglio”, un ridicol zăngănit de arme, incapabil să soluționeze problemele omenirii. În ochii lui, ca și ai autorului și ai cititorilor, Settembrini este simpatic, iar Naphta de la început și tot timpul antipatic, dar în acest caz contează nu aspectul afectiv, ci acel rațional; luciditatea critică a surprins — nu putea să nu surprindă — erorile ambelor tabere.

„Homo humanus” și „princeps scholasticorum”, gingașul „Satan” și necruțătorul „Joli jésuite à la petite tache humide”, Settembrini și Naphta exprimă două universuri, două sisteme de gîndire unilaterale. La începutul romanului scriitorul ne vorbește despre „cele două înfățișări ale bunicului”; lui Hans — pe parcurs aflăm „despre cei doi bunici”, al lui și al italianului, din nord și din sud, unul carbonaro din Milano, altul

patrician din Hamburg, amîndoi înveşmîntaţi în negru în semn de protest faţă de prezentul nedrept — unul în numele viitorului revoluţionar, altul din stimă pentru trecut şi moarte. Confruntarea acestor două ascendenţe, ale lui Castorp şi Settembrini, este semnificativă, ca şi descoperirea pe care o facem mai tîrziu în ceea ce-l priveşte pe Naphta, care moştenise de la părintele său, Elia Naphta, originar din Galiţia, mintea talmudică şi sentimentul înrudirii spiritului cu sîngele, a cruzimii cu nobleţea. Cu totul alta este tradiţia spirituală şi biologică pe care o continuă Settembrini. Antichitatea elină şi romană, Dante, Carducci şi Garibaldi l-au format pe umanistul italian, în timp ce, ajuns sub oblăduirea spirituală a lui Pater Unterpertinger care-l converteşte la catolicism, tînărul Leo Naphta este educat în colegiul Stella matutina. Iluministul şi ieziuitul se întîlnesc în împărăţia bolii, şi parcă anume pentru a se putea înfrunta nestingherit, închiriază amîndoi camerele croitorului Lukacck. Settembrini, după ce îşi exercită într-o relativă suveranitate atribuţiile de pedagog asupra lui Castorp, încercînd să anihileze influenţa concretă şi spontană a sanatoriului Berghof şi mai ales a Clavdiei Chauchat, în a doua parte a romanului trebuie să facă faţă unui adversar implacabil în hotărîrea de a-i distruge sistemul de vederi. Controversele lor reiau de fapt, într-o formă ascuţită şi adesea parodiată, alternativele de pînă atunci ale întregii opere : spirit sau natură, democraţie sau dictatură, libertate sau teroare, pace sau război, sănătate sau boală, individ sau colectivitate, independenţă sau supunere, dragoste sau ură, cultură sau barbarie, lumină sau întuneric, clasic sau romantic, moral sau amoral, liberalism sau obscurantism ? Întrebările nu sînt abstracte, de aceea nici răspunsul lor nu poate fi linear. Settembrini apără într-adevăr echilibrul, progresul, raţiunea, „literatura“, dar de pe poziţiile unui umanism naiv şi tradiţional, copiat după secolul al XVIII-lea şi începutul secolului al XIX-lea, total desuet în epoca revoluţiilor şi războaielor mondiale. Naphta dimpotrivă — iraţionalist, mistic, apologet al barbariei — afectează un radicalism contemporan, la nivelul secolului. Nobilul Settembrini e conservator, în-

răitul Naphta, aparent — revoluționar. Naphta întreprinde critica orînduirii burgheze evident de pe poziția de dreapta, iar Thomas Mann, descendent autentic al culturii umaniste, nu poate să nu recunoască îngrijorat că față de argumentele sale tăioase, armele blîndului Settembrini sînt ruginite și ineficace. Conflictul dintre Mozart și Wagner, Goethe și Nietzsche a devenit caricatural, prototipurile au degenerat în epigoni grotești. Dar oricum, un Nietzsche pe cale de a se transforma în Spengler și Rosenberg reprezintă un pericol real !

Liberalism sau totalitarism, capitalism tradițional sau fascism — iată alternativele spre care converg disputele lui Settembrini și Naphta, exprimînd în forme speculative conștinuturi arzătoare nu numai pentru Castrop, dar și pentru Thomas Mann. Critica unilateralității altora implică în cazul lui Thomas Mann o atitudine critică față de excесе proprii : individualismul apolitic și tentațiile iraționaliste, clasicismul simplificator și abuzul romantic, certitudinile lui Johann Buddenbrook și relativismul lui Gustav Aschenbach, „Lübeck“-ul și „Veneția“. Ironia lui Thomas Mann nu ne înșală : fiecare extremă ascunde un grăunte îndrăgit cîndva de el însuși, sau continuînd întrucîtva să-l fascineze. Capacitatea lui de a se observa cu luciditate, de a se parodia și caricaturiza impune cu atît mai mult respect. Sîntem în clipa cînd Hans Castrop nu mai vrea să se identifice nici cu burghezul filistin James Tienappel, dar nici cu psihanalistul Krokowski. El dorește să cunoască fiecare atitudine posibilă, să le înțeleagă dinăuntru, cu o luciditate nedezmînițită, confruntîndu-le și corectîndu-le continuu. Împreună cu autorul său, el se convinge de slăbiciunile bunicilor din Sud și Nord, italieni și germani, de incapacitatea vechiului *umanism* de a răspunde întrebărilor contemporane. Acest vechi ideal umanist, degenerat lamentabil, dă naștere fantomaticii „Asociații internaționale pentru organizarea progresului“ — practic străină progresului real — unor enciclopedii sociologice incapabile să aline suferința maselor, sau prelungește farsele francmasonerie, în care bătrînul iluminism capitulează definitiv în fața misticii. Eroul și autorul denunță însă totodată, cu o rară consecvență, *noul antiumanism*, scolastica modernă,

obscurantismul contemporan, apărut în interesul celor mai agresive forțe sociale. Limitele trecutelor idealuri nu justifică lipsa unui ideal, platitudinea unei logici îmbătrânite — absurditatea, pîlpîirea slabă a luminii — întunericul. Un nepieritor merit al *Muntelui vrăjit* rămîne intransigența cu care stigmatizează ideologia barbariei, ca sistem filozofic și ca prefigurare a politicii hitleriste. Este drept că Thomas Mann nu a știut să se delimiteze de aparențe. Naphta vorbește de „comunism creștin“, „proletariat“, „socialism“, iar romancierul e și el tentat să opună democrației ca atare conceptul nediferențiat al dictaturii, al oricărei dictaturi. Această confuzie, tipică multor intelectuali ai vremii, întreținută și de etichetele „socialiste“ ale fascismului, a fost ulterior clar înțeleasă și hotărît repudiată de către Thomas Mann.

Romancierul nu lasă, de altfel, nici un dubiu cu privire la natura concepțiilor lui Leon Naphta, a viziunii sale de ansamblu ca și a principalelor ei direcții. Naphta ridică în slăvi „evul mediu clasic“, denigrează munea fizică și acceptă bucuroș calificativul de „*inimicus humanae naturae*“, se lansează în sarcastice „*profeții de catastrofe*“, convergînd spre recomandări de acest soi : „*Războiul ar fi mijlocul împotriva tuturor acestora și pentru toate acestea*“. Asemeni teologului Eberhard Schlepffuss din *Doctor Faustus*, el justifică toate pedepsele instituite de biserică, excomunicarea sau arderca pe rug, în numele salvării sufletului, crede în superioritatea lui Ptolomeu asupra lui Copernic, în victoria scolasticii asupra științei, predică „*antoritătea absolută, disciplina de fier, sacrificiul, negarea eului, siluirea personalității*“. Vremurile noastre, exclamă el, cer nu eliberarea și dezvoltarea omului ; „*ceea ce le trebuie, ceea ce cer, ceea ce vor avea — este Teroarea*“.

În nuvela *La profet*, dementul Daniel își încheie astfel proclamațiile : „*Soldași (...) vă ofer spre jefuire — Lumea !*“ Patru decenii mai târziu, în *Doctor Faustus* vom reîntîlni aceleași cuvinte, rostite de acea dată de poetul Daniel zur Höhe, care își citește, la o întrunire a cercului münchenez dominat de Sixtus Kridwiss, proclamațiile teroriste, redactate în numele unei energii

absolute, „Christus imperator maximus“, gata să subjuge și să pîngărească întreg globul pămîntesc. Naphta e veriga de legătură între primul și cel de-al doilea Daniel, urmărind, în calitatea lui de creștin fanatic, o totală și demențială dictatură a iezuiților. În numele acestei „*civitas Dei*“ sînt justificate „*necessitatea teroarei*“, tortura, condamnarea la moarte, iar omul e îndemnat să comită vărsarea de sînge, să cunoască astfel „cea mai adîncă bucurie“ a existenței sale. „*Ați avea chef să ucideți ?*“ îl întreabă batjocoritor Settembrini, fără a bănuî că răspunsul va veni curînd.

A fi om înseamnă, pentru Naphta, a fi bolnav, în afara bolii neputîndu-se manifesta spiritul și împlini genialitatea. Într-o formă parodiată și absolutizantă, romancierul îi atribuie lui Naphta unele idei pe care le împărtășea și Hans Castorp și chiar el însuși — dovadă studiile ulterioare despre Dostoievski, Nietzsche, Wagner sau descrierea lui Adrian Leverkühn, în care ele sînt reluate aproape textual. De altfel, o parodiare asemănătoare o realizează și prin intermediul lui Settembrini: filipica acestuia împotriva protestantismului „răsăritean“ al lui Luther, fatal dezvoltării umanismului în Germania, o vom reîntîlni, într-o formă explicită, în publicistica antifascistă a lui Thomas Mann sau în același *Doctor Faustus*.

Penultimul capitol din *Muntele vrăjit* este *Marea irascibilitate*, pregătire umoristic-simbolică a războiului. Atmosfera din Davos devine pe zi ce trece mai tulbure, oamenii acționează sub impulsuri neclare, manifestă o neobișnuită iritare, provoacă scandaluri absurde, ca cel dintre Wiedemann și Sonnenschein, sau cel din grupul polonez. Pe Leo Naphta îl revedem pentru ultima oară în aceste condiții, neputîndu-se sustrage nici el conflictului fatal cu Settembrini. Acesta îi întrerupe ultimul monolog despre romantismul secolului al XIX-lea, despre identitatea revoluției cu reacțiunea și a libertății cu războiul, nu mult mai brutal ca de obicei, dar în atmosfera încărcată a suspiciunilor permanente nu mai poate fi vorba de iertare. Naphta nu vrea cu nici un preț să renunțe la duel, dar deodată intervine un neașteptat și semnificativ deznodămînt, ca și gestul — neacceptat — al

lui Hans Castorp de a-l secunda nu pe el, ci pe vrăjmașul său. Naphta pare hotărât, puternic, prezice victoria iminentă a taberei pe care o reprezintă, dar Thomas Mann ne dezvăluie prin nuanțe subtile taina pe care o nutrea în adâncul sufletului, convingerea că Naphta a fost și va fi înfrânt, că nu l-a putut și nu-l va putea niciodată cuceri pe Hans Castorp, că în momentul când, prin declanșarea unui război distrugător, totul îi pare favorabil, nu-i mai rămîne de fapt decît să moară. Totul e dozat de scriitor cu o extremă precizie: conform principiilor sale liberale, Settembrini este hotărât să nu-l ucidă, dar nici Naphta nu dorește să omoare, ci să moară. Amănuntul acesta neașteptat și revelator simbolizează eșecul dublu al existenței sale: în raport cu viața, care-i răstoarnă planurile, în raport cu propriile sale idealuri, pe care nu le poate realiza. Sinucîgîndu-se, Naphta se dovedește în același timp puternic și slab — slab în ochii adeptilor și urmașilor săi. Generozitatea lui Thomas Mann față de el implică și o ironie necruțătoare, neîncrederea în cuvintele și gesturile spectaculoase ale dușmanilor omenirii înseamnă demitizarea „supraomului“. Verdictul — fără drept de apel — este un verdict necruțător la adresa călăilor virtuali și a celor care nu se vor mai da în lături de la omor, de la masacrarea miilor și milioanelor de nevinovați, încercînd apoi să fugă de răspundere, punîndu-și capăt zilelor.

Profesorul Hermann I. Weigand, exeget al *Muntelui vrăjit*, încadrase romanul — cu asentimentul ulterior al autorului — într-o celebră tradiție germană și universală, „*The Quester Legend*“, „*Sangraal*“ sau „*Holy Grail romances*“. „*Eroul lor* — explică Thomas Mann însuși filiația, caracterizînd totodată tipologia eroilor pe care-i va crea în continuare — *indiferent că se numește Gawain, Galahad sau Percival, este tocmai un «quester», un căutător și un cercetător, care cutreieră cerul și infernul și se ia la întrecere cu cerul și infernul, care încheie un pact cu necunoscutul, boala, răul și moartea, cu lumea de dincolo, lumea ocultă, care în Muntele vrăjit e definită ca fiind «îndoielnică», tocmai ca să cucerească Graal-ul, adică înălțimile,*

cunoașterea, inițierea, știința, să găsească piatra filozofală, aurum potabile, izvorul vieții.”

Hans Castorp este un atare „*Quester-Held*”, asemenea lui Faust și Wilhelm Meister, Tannhäuser sau Parsifal, iar romanul întreg — „*Bildungsgeschichte und Wilhelm Meisteriade*” — o modernizare și o parodie a tradiționalei forme literare germane, respectiv o sublimare și spiritualizare a romanului de aventuri. Castorp este frate bun cu alți „căutători ai Graal-ului” și alți aventurieri ai lui Thomas Mann — mai rafinați sau mai telurici — ca Iosif, Adrian Leverkühn, Gregorius sau chiar Felix Krull.

În călătoria sa pedagogică, eroul „simplu” (simplu ca și miticul Parsifal) vrea să descopere misterul vieții, să pătrundă în tainicul „*templu al inițierii*”, care devine în condițiile prozaice ale secolului nostru sanatoriul Berghof, un natural loc supranatural în care se desfășoară banale și senzaționale competiții pentru cucerirea sufletului său. Înfruntarea celor doi mentori declarați este un moment important al acestei bătălii, dar nici pe departe singurul. Până la apariția lui Naphta, principalul adversar al italianului — cel al culturii occidentale, mediteraneene — este „răsăriteana” Clavdia Chauchat, zeita ademenitoare din noul „*Venusberg*”, cea care trîntește ușile în urma ei, pentru că „e atât de neglijentă”, și este atât de neglijentă pentru că e bolnavă — un emisar al unei lumi atinse de morbul iresponsabilității și al genialității.

Privirea ușor ironică cu care Thomas Mann o învăluie pe Clavdia Chauchat nu destramă farmecul ei imperceptibil, acel farmec care o și absolvă în cele din urmă de rolul ispitei pe care-l joacă inițial. Clavdia Chauchat și nu consilierul Behrens este de fapt reprezentantul cel mai autentic al „muntelui vrăjit”, autenticul lui proprietar spiritual. Figura ei e nucleul în jurul căruia gravitează toate motivele „periculoase” ale cărții: dragostea, boala, libertatea, moartea, geniul. Ea este noua Veneție, e înrudită cu ciuperca de care vorbește în conferință sa doctorul Krokowski — impudicus aphrodisiacum — simbol al dragostei și al morții. Pasiunea lui Hans pentru ea e o va-

riantă nouă, îndulcită și optimistă, a atracției fatale resimțită de Gustav Aschenbach pentru Veneția. Această pasiune culminează în extraordinara *Noaptea Valpurgiei*, un capitol punctat — de dragul evidenței — cu citate din *Faust*. La șapte luni de la sosirea sa în acest „ținut genial“, Hans se destăinuie frumoasei vrăjitoare — nu în limba maternă, ci în franțuzește, „căci pentru mine a vorbi franțuzește este ca și cum aș vorbi fără să vorbesc — adică fără vreo răspundere, cam așa cum vorbim în vis“. Este clipa când „prințul carnavaalului“ se leapă de convenții și îngărări, când i se poate adresa iubitei cu mult râvnit „tu“, când îi poate cere cu împrumut un creion ca odinioară lui Pribislav Hippe. „Vă place ordinea mai mult decât libertatea...“ îl ironizează Clavdia, dar Hans nu este numai „bourgeois“, ci și „poète“ și „amoureux“, de aceea se scufundă fără teamă în îmbietorul ocean al simțurilor și al libertății mortale, al acelei libertăți pe care întâia oară o gustase la șapte săptămîni după sosirea sa aici, șapte săptămîni scurse ca și șapte zile, atunci când i-a anunțat pe cei rămași „jos“ că a hotărît să nu se întoarcă, deocamdată, printre ei. Nu de mult Hans îl vizitase pe Behrens pentru a vedea portretul Clavdiei și provocase discuția despre legătura artei cu știința, circuitul materiei, tainele epidermei și moartea, „...o descompunere organică“. Acum, în crescendo-ul final al nopții valpurgice, el îi mărturisește Clavdiei convingerea sa — convingere la care fără ajutorul ei nu ar fi putut ajunge niciodată — că „trupul, iubirea, moartea, acestea trei nu fac decât una“. Marele său monolog este un imn păgîn în cinstea acestei trinități idestructibile, un imn care păstrează ceva din voluptatea picirii lui Gustav Aschenbach, dar care prefigurează totodată și noi armonii ale umanității. Cîntul acesta exaltat este o revenire, pe marca spirală a istoriei, la *Cîntarea cîntărilor*, la firescul începutului, la echilibrul vieții și morții, al corpului și spiritului — o revenire după ce a fost sorbită ultima picătură din cupa otrăvitoare a cunoașterii. În *Noaptea Valpurgiei* se întîlnesc, așadar, *Moartea la Veneția* cu *Legea*, *Doctor Faustus* cu *Iosif și frații*

săi, romantismul cu clasicismul, estetica „sentimentală“ cu o străveche și mereu modernă naivitate. Spiritul dorește întoarcerea la natură, eroul împovărat de înțelegerea morții — renașterea la viața nouă. Tentațiile periculoase, încă nu pe de-a întregul depășite, au pierdut din gravitate, fiind transpuse pe un plan comic : decadența este pe cale de a deveni un joc ! Clavdia Chauchat, noua Veneție — feminină, gingașă și înțelegătoare — invită la jocul de-a dragostea, de-a boala, la jocul cu moartea, mai degrabă decât la moartea însăși. Ademenitoare, făptura ei e lipsită de gravitate și învăluită într-o tandră poezie, vibrând de un lirism al înțelegerii și o ironie a complicității. Dușmană a moralistului Settembrini, ea nu este lineară, extremistă, neiertătoare ca Naphta, și tocmai de aceea nu piere. Settembrini și Naphta personifică *principii*, Clavdia este mai înainte de toate *femeie*, om și, ca atare, supraviețuiește prăbușirii propriilor sale principii unilaterale. Întoarcerea ei la Davos cu Pieter Peepkorn dovedește că nu ideea nudă învinge, ci omul. Puternicele resentimente ale lui Settembrini și Naphta față de ea izvorăsc din conștiința efectului superior al influenței sale — umane, deci mai aproape de totalitate, de adevărul întotdeauna concret — asupra lui Hans : „*era reaua voință a educatorului față de femeie, care introducea un element tulburător și stingheritor, cu alte cuvinte această ostilitate tainică și originară care îi apropia — deoarece adversitatea lor era neutralizată de sentimentele de pedagogi care-i însușeau pe amândoi*“. Clavdia este un suflet viu, de aceea îl și înțelege pe Mynheer Peepkorn, personalitate contradictorie, dar vie. Decepționat de Settembrini și Naphta, Hans rămâne fascinat de Clavdia și de Peepkorn, simbolurile vieții triumfătoare, ale vitalității nestăpinite, maiestuoasă chiar în neputință, superioară virtuților abstracte : „*Și dacă sînteți un partizan al valorilor — îi explică nedumeritului Settembrini —, personalitatea este, în definitiv, o valoare pozitivă, cred eu, un element mult mai pozitiv decât prostia și inteligența, pozitiv în cel mai înalt grad, pozitiv într-un mod absolut, ca viața — pe scurt : este o valoare a vieții...*“ Peepkorn e și parodia — demnă de stimă — a ma-

rilor personalități „naive“, sănătoase, puternice, a lui Goethe și Tolstoi. Ca viața însăși, el lasă în urma lui disputele sterile și-l cucerește pe tânărul erou sătul de antinomii. Pactul lui Hans cu Clavdia în apărarea lui Peeperkorn și cu acesta în apărarea femeii iubite de amândoi este, în concepția lui Thomas Mann, o înțelegere umanistă, alianță a unor oameni vii în numele oamenilor vii, realizarea „căii de mijloc“ întru apărarea umanității. Clavdia părea la început indiferentă față de semenii, dar întoarcerea sa cu Peeperkorn la Castorp dezvăluie generozitatea sufletului ei, care nu se va dezminți. Peeperkorn se sinucide din motive opuse micului iezuit, din cauza unei hipertrofieri a personalității și dragostei pentru viață, devenită insuportabilă — iar Clavdia părăsește din nou, de astă dată pentru totdeauna, muntele ei vrăjit.

Da, Clavdia se identifică cu muntele magic, cu vraja muntelui Venus, de care Hans Castorp nu s-a putut desprinde șapte ani. Prin ea a cunoscut tânărul hanseat frumusețea, libertatea, genialitatea, cu toate că „*acasă nu fusese, evident, un homme de génie*“, și ar fi putut ușor pleca din viață ca oricare dintre predecesorii săi, neinițiat în tainele ei periculoase, și înălțătoare. Clavdia l-a călăuzit prin împărăția suferinței și a morții ca odinioară Vergiliu pe Dante, și l-a ajutat apoi să se reîntoarcă la lumină. Cu imaginea Clavdiei, această nouă Beatrice, care cunoaște deopotrivă raiul și iadul, și știe că uneori fără a trece prin iad nu poți ajunge în paradis, a parcurs Hans Castorp drumul prăpăstios al mântuirii sale. Prin „cunoașterea corpului, la ideea de om“ — astfel a definit Thomas Mann în 1927 această „*carte a bunăvoinței*“.

„*Artistul este adversarul înăscut al morții...*“ Această concluzie a lui Thomas Mann era prevestită de *Muntele vrăjit*. Nemărturisita metamorfoză a Clavdiei dovedea superioritatea victii, ca și repulsia lui Hans în fața necuratelor experiențe ale doctorului Edhin Krokowski. În articolul *Aventuri oculte* (1923) Thomas Mann evocă scenele demonice și ambigue văzute de el în casa doctorului Albert von Schrenck-Notzing, asemănătoare celor din *Muntele vrăjit*. Mediumul Willi S. corespunde, în ca-

pitoul consacrat temei „îndoielnice în cel mai înalt grad“, lui Ellen Brand, spiritul Minna lui Holger, iar scriitorul însuși care dorea să se inițieze în misterele spiritismului apare sub înfățișarea lui Hans Castorp. „Nu, nu mai merg la domnul von Schrenck-Notzing, deoarece asta nu duce la nimic, în nici un caz la ceva bun. Iubesc ceea ce am denumit lumea moral-pămînteană, iubesc poezia omenească, gîndirea clară și umană, detest scrîntirea creierilor și mocirla sufletească.“ Un detaliu semnificativ evidențiază protestul scriitorului: Hans Castorp părăsește brusc ședința spiritistă tocmai cînd dorința sa dementă de a revedea spiritul decedatului său văr pare a se înfăptui. În 1947, amintindu-și de vechea sa atitudine față de sferele oculte și de roman, scriitorul a precizat: „...Sfîrșitul capitolului, plecarea lui Hans Castorp din ședință, demonstrează convingător că și el consideră nedemn, păcătos, dezgustător, ceea ce văzuse.“ Cronologic, aceasta e ultima tentativă a bolii — nereușită ca și cele precedente — de a-l acapara, de a-l perverti, de a-l desfigura spiritual pe Hans Castorp.

Literatura secolului nostru cunoaște clasici ai echilibrului și ai dezechilibrului, scriitori armonioși și scriitori exaltați, scriitori născuți sub zodia vieții și scriitori fascinați de misterul morții, scriitori încrezători în soarta omenirii și pesimiști iremediabili. În orice epocă tulbură și tragică s-au conturat pregnant două alternative artistice, adesea opuse una alteia. Arta apolinică își are, ca și cea dionisiacă, maeștrii ei contemporani, și nu este întîmplător că marile spirite tenebroase ale veacului s-au afirmat cu precădere într-unul și același deceniu. Anii dinaintea și din timpul primului război mondial ca și cei imediat următori — tocmai răstimpul în care a fost conceput și scris *Muntele vrăjit* — au fost anii elaborării edificiilor fundamentale ale unei importante orientări în proza modernă occidentală: *În cîntarea timpului pierdut*, *Ulise* și *America*, *Procesul*, *Castelul*.

O sensibilitate deosebită față de tragic s-a putut remarca la scriitorii de limbă germană, împovărați de moștenirea vechei Germanii wilhelmiene și a Austro-Ungariei habsburgice, de ex-

periența dezastrului național și de înfrângerea mișcărilor revoluționare. *Muntele vrăjit* este tot o carte apocaliptică, în care răsună ecourile tragediei germane, dar o carte deosebită de romanele sau nuvelele lui Franz Kafka, Robert Musil, Hermann Broch, ca și de ale lui Lion Feuchtwanger, Arnold Zweig, Erich Maria Remarque. Particularitatea lui Thomas Mann constă în capacitatea de a uni și sintetiza, de a arunca o punte de legătură între extreme, de a făuri un tip de roman care să valorifice poemele homerice și patimile biblice, seninătatea lui Tolstoi și frenezia lui Dostoevski. El este un umanist german, un optimist cu deznădejde în priviri, un admirator al impunătoarelor construcții, neîncrezător în trăinicia lor, un luptător pentru fericire, conștient de chinurile prin care aceasta va putea fi dobândită. El urmărește o sinteză dialectică între lumină și beznă, între viață și moarte, și năzuința aceasta constantă îi asigură o situație oarecum singulară în proza primei jumătăți de veac. Rareori vom întâlni un scriitor modern care să poată fi la fel de bine încadrat printre realiștii tradiționali ca și printre scriitorii moderniști, un romancier care să fi fost antidecadent și decadent în același timp — ca să folosim o formulare evident lineară — un scriitor complicat, uneori contorsionat, care să fi avut, totodată, darul extremei limpezimi. Thomas Mann a cunoscut într-un mod foarte personal tentațiile anti-umanismului și a rămas umanist, a trecut prin școala iraționalismului, fortificându-se pe poziții raționaliste. El este un temperament constructiv, fascinat de dezagregare, liniștit și permanent frământat. Nu este un lucru simplu, discipol al lui Nietzsche fiind, să devii antifascist, să-i înțelegi pe Gustav Aschenbach și pe Adrian Leverkühn ca pe niște frați spirituali, să încerci pe un plan sublimat tentațiile lor, să te apropii de ei aproape până la identificare, să deplîngi soarta lor tragică și să ai totodată tăria morală de a spune despre ei tot adevărul, să fii neiertător și să avertizezi omul împotriva unui asemenea drum fatal ! Ce vis temerar, să poți continua deopotrivă filiera homerică și cea biblică, descrie întoarcerea lui Ulise din Itaca, dar și suferințele din Ghetsemani, să poți urmări aventurile lui

Pantagruel, dar să cunoști și soarta contelui Ugolino della Gherardesca, să contempli la Austerlitz, alături de Andrei Bolkonski, cerul sublim, dar să-ți asumi împreună cu Ivan Karamazov crima comisă de Smerdeakov, să făurești un nou Wilhelm Meister, care să smulgă contemporanilor și exclamația nietzscheană „*Ecce homo!*”

Thomas Mann este un clasic născut din țările romantismului, iar *Muntele vrăjit* — manifestul programatic al acestei simbioze, definită de autor însuși printr-o formulă revelatoare în lacionismul său : „*Romantismul morții plus afirmarea vieții*”. Idealul estetic îl dezvăluie însăși tema cărții : eroul devine apt pentru viață, cunoscând gustul amar al morții ! În viziunea lui Thomas Mann moartea este unul dintre pedagogii nevăzuți, îndeplinind o funcție superior educativă, ai lui Hans Castorp. Negarea morții are loc abia în ultimă instanță, după ce a fost în prealabil solicitată în scop terapeutic. Scriitorul nu preconizează respingerea ei simplistă, ci o depășire dialectică, o decantare farmaceutică a otrăvurilor cu scopul de a obține o concentrație cu virtuți curative. În epoca noastră — susține Thomas Mann — omul cu adevărat rezistent la decadență este cel care, resimțind adânc fascinația ei, extrage din acest contact maladiv înțelegerea și puterea necesară unei reale eliberări. Ca să poată părăsi ședința spiritistă, Hans trebuia să fi participat la ea și chiar să fi acceptat pentru o clipă ideea fantasmagorică a materializării spiritelor.

Contactul cu sferile oculte este un exemplu, și încă dintre cele extreme. Domeniile cu adevărat ispititoare posedă un farmec autentic, își dezvăluie treptat pericolele. Vraja lor este ambiguă, după cum ambiguu este cuvântul „vrăjitor” (abjectul Cipolla este un „Zauberer”, dar tot astfel iscălește și Thomas Mann unele scrisori către membrii familiei sale, iar „Zauberberg”-ul simbolizează deopotrivă și războiul și pacea, și infernul și raiul). Asemenea domenii sublim-periculoase sînt la Thomas Mann timpul și muzica. Capitolul imediat premergător celui citat, *Profuziune de armonie*, sintetizează tema muzicală (explicită) a romanului, adaugă marilor tentații încercate de

eroul nostru una deosebit de semnificativă. Clavdia Chauchat părăsise Berghoful, și în absența ei (sau tocmai pentru a o răgăsi?) Hans se aruncă în vîltoarea noii sale pasiuni pentru muzică, slujindu-se de gramofonul recent procurat de administrația sanatoriului pentru distracția bolnavilor. Punînd stăpînire pe cele 12 albume, fiecare cu cîte 12 plăci, el se lasă fermecat, rînd pe rînd, de istoria Aidei, a lui Radames și Amneris, de un preludiu simfonic francez, de pasiunea mistuitoare a lui Don José pentru Carmen, de durerea lui Valentin în fața soartei crude a Margaretei și, mai presus de toate, de cunoscutul lied al lui Schubert, *Teiul*. Dacă sufletul său nu s-ar fi arătat atît de receptiv față de acest univers simbolic, viața lui ar fi luat o altă întorsătură, căci — ne lămurește autorul — în cîntecul schubertian atît de gingaș sălășluiește moartea, iar atracția pe care o exercită asupra lui Hans exprimă și stimulează tocmai interesul său constant pentru destrămare. Sensibilitatea aceasta pare la început pioasă, virtuoaasă — „*dar, ca urmare a tuturor acestora, se iveau creațiile Tenebrelor*”. O ecloziune a spiritului, saturată de moarte! Hans ascultă plin de o tulburare complice, dar știe și să se apere: „*Da, renunțare și stăpînire de sine — astfel trebuia caracterizată victoria asupra acestei iubiri, asupra acestei magii a sufletului cu urmări tenebroase!*” Contemplînd abisul, simțind dorința prăbușirii, Hans reușește în cele din urmă să devină stăpînul acelei vrăji sufletești („*Seclenzauber*“ : iată noua variantă a aceluiași termen!), să-și depășească tentațiile; în inima sa pătrunde cuvîntul dragostei și al viitorului, un viitor umanist, neclar încă, dar acceptat din ce în ce mai hotărît. Amintindu-și după mult timp de *Teiul*, Thomas Mann însuși va preciza: „*Cîntecul acesta deveni pentru mine simbolul a tot ce e dragoste și seducțiune, în care încolțește tainic grăunțele stricăciunii. Romantismul este mult mai fermecător, mai spiritual decît umanismul. Cînd însă e vorba despre om în asemenea măsură ca «azi», spiritul nu mai are dreptul să se lase fermecat: de acest lucru mi-am dat seama încă de pe atunci...*”

Meditațiile eroului și ale autorului despre cîntecul schubertian comunică intim cu un capitol anterior, *Suspect politic I*, în care, pe aceeași temă a muzicii, Lodovico Settembrini își exercită încă o dată talentele de orator și de procuror. Umanist și literat, Settembrini a jurat pentru totdeauna credința limpezimii spirituale, certitudinilor, pe care le vede întruchipate în universul literelor. Stabilind o antiteză cu adînci implicații estetice, el opune muzica literaturii, socotind-o pe cea dintîi un domeniu „îndoielnic, iresponsabil, indiferent”, muzica în manifestările sale pûre fiind atît de periculoasă pentru oameni, pentru Hans Castorp : „...Dăinuiește ceva neliniștitor în muzică, domnii mei. Susțin că este de esență ambiguă. Nu merg prea departe calificînd-o suspectă din punct de vedere politic.”

Umanismul mai puțin fermecător și spiritul la care se referise înainte Thomas Mann este tocmai punctul de vedere al domnului Settembrini — literar, clasic, echilibrat. Scriitorul îl ironizează pe italian, recunoscînd însă „influența demonică” a celei mai germanice stihii, care-l va pierde pe genialul compozitor Adrian Leverkûhn. „*Suspect politic*” este o formulă ușor ridicolă în intransigența sa, nu lipsită de miez. Settembrini o va aplica și ironiei, distanțării romantice de felurite convingeri : ea se poate aplica și unei alte sfere ambigue, lipsite de seninătate clasică, anume timpului, timpului subiectiv și muzical, acelei scurgeri continue, pe care cu greu o poți surprinde, care se împotrivesc divizării și determinării, introducînd în viață o dulce și îmbătătoare relativitate. Capitolul *Digresiune asupra ideii de timp*, meditațiile următoare despre natura imperceptibilă a timpului, capitolul *Schimbări* cu introduceri tipice de genul : „Ce este timpul ? O taină — ireală și atotputernică” pornesc toate de la axioma intimei corelații dintre muzică și timp, valori ce colaborează permanent în periculoasa, dar indispensabilă educație a lui Hans Castorp. Legătura timp-muzică-povestire o explică autorul însuși, în memorabilul capitol *Plimbare pe șarm* : „povestirea comportă două feluri de timp : în primul rînd propriul ei timp, adică durată muzical-reală care-i condiționează scurgerea și apariția : și în al doilea rînd, timpul

propriu conținutului ei, care se prezintă în perspectiva unui aspect atât de diferit, încât timpul imaginar al povestirii poate sau să coincidă aproape complet cu scurgerea sa muzicală, sau să fie la o îndepărtare astrală". Timpul se poate transforma dintr-o importantă componentă a povestirii în chiar *obiectul* ei — în acest caz „Zeitroman“-ul capătă un aspect și un sens dublu: „roman al epocii“, el devine totodată și „roman al timpului“. Într-un sens Thomas Mann s-a angajat și el „în căutarea timpului pierdut“.

În citatul de mai sus, muzica este asociată de Thomas Mann timpului *real*, obișnuit, unidimensional. De cele mai multe ori însă se întâmplă invers, muzica sugerînd cu deosebire conținutul imaginar, sugestiv-simbolic al povestirii, și tocmai în acest din urmă sens poate fi ea considerată ca unul dintre eroii centrali ai prozei lui Thomas Mann. Ne gândim nu atât la pasajele în care este vorba de muzică, cît mai ales la natura imaginilor, la specifica lor saturație muzicală. În 1946 scriitorul va împărtăși prietenului său Bruno Walter convingerea cu privire la rolul hotărîtor al ritmului, al muzicalității în arta prozei și va mărturisi satisfacția resimțită atunci cînd, după apariția primului său roman, un critic i-a asemănat activitatea artistică cu aceea a unui dirijor. Talentul muzical, își continuă el meditațiile în amintita scrisoare, este încununat de o aureolă mai strălucitoare decît aceea a literatului, și pe bună dreptate; de aceea copilăria lui Bruno Walter a fost de bună seamă mai fericită decît propria sa copilărie. Stima pe care o poartă el marelui dirijor este cu atât mai vie, cu cît acesta nu s-a mărginit la „impreciziunea înaltă a împărăției sunetelor“, ci a știut să prețuiască spiritul articulat, cuvîntul, ideea — a tins adică spre totalitatea formelor de expresie, năzuință îndeobște rar întîlnită la compozitori, deosebit de pregnantă la Beethoven, și care i-a adus lui Wagner atîția prieteni printre scriitori.

Raționamentul este reversibil: din direcția opusă, Thomas Mann a tins spre aceeași totalitate, slujindu-le pe Calliope și Euterpe în aceeași măsură, cucerind, în calitate de literat, dragostea multor muzicieni de vază ai secolului. A scris mult des-

pre muzică, dar a scris mai ales *muzical*, îmbinând arta clasică a literelor cu arta romantică a sunetelor, încercînd să realizeze și pe acest plan o înfrățire între real și ideal, între seninătate și demonism, între spiritul lucid și cel vizionar.

În lecția ținută la Princeton, romancierul a recomandat studenților să nu se despartă de *Muntele vrăjit* după întâia lectură, ci să mai citească o dată cartea. Poezii „sînt pictori, sau graficieni, sau sculptori, sau arhitecți, sau mai știu eu ce alți artiști, care și-au schimbat locul. În ce mă privește, mă socotesc muzician printre poeți. Pentru mine romanul a fost întotdeauna o simfonie, o operă a contrapunctului, o țesătură tematică în care ideea joacă rolul motivului muzical (...). Tocmai de acest lucru se leagă și îndemnul meu pretențios de a citi *Muntele vrăjit* de două ori. Complexul relațiilor muzical-ideale ce-l constituie poate fi bine înțeles și savurat, numai după ce-i cunoști tematica și ești în stare să-i interpretezi formulele simbolic-aluzive nu numai retrospectiv, ci și privind înainte.”

„Fără muzică viața ar fi o rătăcire” — exclamația nietzscheană continuă să fie crezul lui Thomas Mann. Muzica rămîne pentru el o temă permanentă, un obiect de meditație, dar și un principiu estetic călăuzitor; nu întîmplător vorbește scriitorul, la scurt timp după apariția romanului său, de „*dialectica muzicală*” a *Muntelui vrăjit*. Tentațiile și avatarurile intelectualului modern își vor găsi în opera sa expresia sintetică într-un roman muzical despre muzică. Drumul duce firesc spre *Doctor Faustus*, în care vom întîlni temele cunoscute ale muzicii, romantismului, morții, întreg acest univers abisal, înfățișat dinăuntru, asimilat și totodată renegat. Analiza va deveni aici neiertătoare, după exemplul istoriei însăși, care a aruncat în aer iluziile false, personale sau naționale. *Muntele vrăjit* inaugurează astfel marea autocritică a spiritualității germane moderne, desăvîrșită de Thomas Mann, după un sfert de veac, în *Doctor Faustus*.

ION IANOȘI

TABEL CRONOLOGIC

- 1875 La 6 iunie, se naște Thomas Mann (fratele lui Heinrich, Julia, Carla și Victor) : „*M-am născut la Lübeck în anul 1875, ca cel de al doilea fiu al lui Johann Heinrich Mann, comerciant și senator al respectivului oraș liber, și al soției sale Julia da Silva-Brubns. În timp ce tatăl meu era nepot și strănepot de cetățeni lübeckezi, mama mea văzuse lumina zilei în Rio de Janeiro, ca fiică a unui plantator de origine germană și al unei braziliene de origine portughez-creolă, fiind ulterior, la vârsta de șapte ani, transplantată în Germania.*“
- 1889 Devine elev al gimnaziului „Katharineum“.
- 1893 Se stabilește la München : „*Tatăl meu muri de septicemie la o vârstă relativ puțin înaintată, pe când eu număram cincisprezece primăveri. [...] Curînd mama mea părăsi definitiv orașul. În-drăgea Sudul, munții, Münchenul.*“ La München lucrează „*voluntar în biroul unei societăți de asigurare împotriva incendiilor...*“
- 1894 Audiază diferite cursuri universitare.

- 1896 Călătorește, împreună cu fratele său Heinrich, în Italia ; vizitează Veneția, Florența, Neapole, Roma.
- 1897 Petrece vara în localitatea Palestrina, lângă Roma, începe munca preliminară la primul său roman.
- 1898 Primăvara, se întoarce la München.
Micul domn Friedemann — prima culegere de nuvele, purtînd titlul uneia dintre scrierile de tinerețe reprezentative.
- 1899 Redactor al revistei satirice *Simplicissimus* : „...în două dintre primele ei numere fusese tipărită o povestire timpurie de a mea, Dorul de fericire, pentru care tînărul Jacob Wassermann mi-a remis onorariul în aur“.
- 1901 *Buddenbrooks*, roman tipărit pînă astăzi în douăzeci de limbi și într-un milion și jumătate exemplare germane : „După o muncă, deseori întreruptă, de aproximativ doi ani și jumătate, romanul fu terminat pe la pragul noului an. [...] Fischer se hotărî să-l tipărească și spre sfîrșitul lui 1900 (cu specificarea 1901) au apărut *Buddenbrooks*, în două volume broșate în galben, costînd împreună douăsprezece mărci“.
- 1903 *Tristan*, Tonio Kröger, nuvele. „...Tonio Kröger a apărut în 1903 în revista *Neue Deutsche Rundschau* și a fost călduros întîmpinată în cercurile literare berlineze. Compoziția epică în proză era aici, pentru prima dată, concepută ca un sistem muzical de referințe, așa cum avea să se întîmple mai tîrziu, într-o măsură mult mai mare, în *Muntele vrăjit*.“

- 1905 Se căsătorește cu Katia Pringsheim, fiica unui profesor universitar münchenez, casa acestuia fiind cunoscută ca loc de întâlnire al tinerilor scriitori și oameni de știință : „...în februarie 1905 bărbatul de treizeci de ani schimbă inelele de nuntă cu mireasa din poveste. Din această uniune au apărut șase copii...” (Erika, Klaus, Golo, Monika, Elisabeth, Michael).
- 1906 *Fiorenza*, poem dramatic.
- 1908—1918 Își petrece lunile de vară în mica sa vilă din Tölz. Cu excepția scurtelor excursii în Italia de nord și Elveția, nu părăsește Germania.
- 1909 *Alteță regală*, roman : „Primul rod artistic de după căsătorie a fost romanul *Alteță regală* și el poartă pecetea timpului în care a fost conceput”.
- 1911 În primăvară pleacă să se odihnească la Lido și scrie *Moartea la Veneția*, „în care etosului prusac i s-a pregătit o pieire plină de un ironic tragism”.
- 1912 *Moartea la Veneția*, nuvelă : „*Veneția și Lübeckul* : unii dintre dumneavoastră își mai amintesc că am scris o nuvelă, *Moartea la Veneția*, în care mă arăt a fi oarecum la mine acasă în acest oraș, legat în mod seducător de moarte, romantic par excellence...”
- 1914 Familia se mută într-o locuință nouă, Poschinger Strasse 1.

1919 „Doctor Honoris Causa“ al Universității din Bonn.

Considerațiile unui apolitic, eseu.

Stăpîn și cîine, idilă.

Cîntecul copilașului, idilă.

1922 *Cuvîntare și răspuns, eseuri (Bilse și eu, 1906 ; Încercare despre teatru, 1910 ; Bătrînul Fontane, 1910 ; Friedrich și marea coalțiție, 1915 ș.a.).*

1922 *Mărturisirile escrocului Felix Krull, roman, prima variantă : „După ce am terminat Alteță regală, mă apucai să scriu Mărturisirile escrocului Felix Krull — un proiect ciudat la care m-a împins, așa cum mulți au ghicit-o, lectura memoriilor lui Manolescu.“ (Un aventurier al vremii, George Manolescu.)*

1924 *Muntele vrăjit, roman : „Muntele vrăjit n-a vrut să fie gata mai devreme de cei cincizeci de ani ai mei ; n-a scăpat însă momentul să fie pe deplin gata de viață la această dată, de care rămîne legată amintirea unei emoționante participări a publicului german“.*

1925 *Strădanii, eseuri (Goethe și Tolstoi, 1923, Aventuri oculte, 1924, Despre Republica germană, 1923 ș.a.).*

1926 *Dezordine și durere timpurie, nuvelă.*

1929 I se decernează Premiul Nobel pentru literatură : „Senzaționala distincție pe care Academia Suedeză o decerne, și care după șaptesprezece ani se reîntorcea pentru prima dată din

nou în Germania, planase, după câte ştiam, de mai multe ori asupra mea, şi nu mă găsi nepregătit.“

1930 *Mario şi vrăjitorul*, navelă.

Alocuţiune germană. Un apel către raţiune.

Exigenţa zilei, cuvântări şi eseuri din 1925—1929 (*Cultura şi socialismul*; *Locul lui Freud în istoria modernă a spiritului*; *Lübeck, ca formă a vieţii spirituale*, 1926; *Cuvântare despre Lessing*, 1929).

1933 La 10 februarie ţine în aula Universităţii din München prima sa conferinţă pe tema *Patimile şi măreţia lui Richard Wagner*; a doua zi pleacă spre Amsterdam, Bruxelles, Paris. Proiectată pentru câteva săptămîni, plecarea sa din Germania a fost definitivă. În toamnă se stabileşte, pentru cinci ani, la Küsnacht, lângă Zürich. Retrăgîndu-i-se oficial cetăţenia germană, el obţine cetăţenia cehă. Venirea lui Hitler la putere îi apare drept „desăvîrşirea furibundă şi nezăgăzuită a unei contrarevoluţii în care trăim de patrusprezece ani“. „Declar deschis că mă lipsesc de omagiile care nu relevă şi nu respectă legătura organică dintre tot ceea ce am creat vreodată ca artist, şi lupta mea actuală împotriva celui de al «treilea Reich»“ — va replica el în curînd celor care-i elogiau meritele estetice, despărţindu-le de implicaţiile lor moral-politice.

1933—1943 *Iosif şi fraţii săi*, roman-tetralogie (*Istoriile lui Jacob*, 1933; *Tînărul Iosif*, 1934; *Iosif în Egipt*, 1936; *Iosif, sprijinul familiei*, 1943): „În această carte, mitul a fost smuls din mîinile fascismului şi umanizat pînă în cele mai

tainice unghere ale limbajului, și tocmai acest lucru îl va releva posteritatea, în cazul că va găsi ceva demn de reținut“.

Șaisprezece ani se va intitula prefața la ediția americană într-un singur volum a romanului, adică exact răstimpul pe care l-au solicitat cele șaptezeci de mii de rînduri ale cărții (de la vîrsta de 51 pînă la 67 de ani).

1935 *Patimile și măreția maeștrilor, eseuri (Goethe ca reprezentant al epocii burgheze, 1932 ; Evoluția lui Goethe ca scriitor, 1932 ; Patimile și măreția lui Richard Wagner, 1933 ; August von Platen ; Theodor Storm ; Călătorie pe mare cu Don Quijote).*

Obține, împreună cu Albert Einstein, titlul de „Doctor Honoris Causa“ al Universității din Harvard ; îl vizitează pentru prima oară la Casa Albă pe Franklin Roosevelt.

1936 *Freud și viitorul, cuvîntare ținută la Viena, în ziua de 8 mai, la a 80-a aniversare a lui Sigmund Freud.*

1937 *Un schimb de scrisori cu decanul Facultății de filozofie a Universității din Bonn, în legătură cu radierea lui Th. Mann din lista doctorilor onorifici.*

1938 *Se stabilește în Statele Unite ale Americii, la Princeton, New Jersey.*

Despre victoria viitoare a democrației, conferință ținută în cincisprezece orașe ale Statelor Unite.

Atențiune, Europa !, articole.

Această pace, cuvîntare.

Schopenhauer, eseu.

1939 Se află în Suedia, pentru a participa la cea de a 17-a sesiune a PEN-Clubului, când izbucnește al doilea război mondial. Prin Amsterdam, se înapoiază în Statele Unite.

Problema libertății, cuvîntare.

Arta romanului, conferință.

Lotte la Weimar, roman.

1940 *Capetele schimbate*, O legendă indiană.

1940—1952 Trăiește la Pacific Palisades, în California.

1944 La 23 iunie, obține cetățenia americană.

Ziua de 6 iunie, în care Th. Mann împlinea 69 de ani, a coincis cu debarcarea aliaților în Normandia, și scriitorul era tentat să vadă aici „o semnificativă hotărîre a soartei, una din «potrivelile» vieții mele, ca evenimentul dorit cu atîta înfocare și care părea aproape irealizabil să se fi produs tocmai în această zi, ziua mea”. *Legea*, povestire despre Moise și nașterea virtuții, concepută ca o uvertură la o culegere de nuvele, scrise de zece autori celebri despre cele zece porunci biblice.

Ascultători germani!, o selecție a apelurilor radiodifuzate către poporul german, editate în 1942 și lărgite în 1945.

1945 *Noblețea spiritului*, șaisprezece eseuri despre problema umanității și a umanismului.

1946 *Suferință pentru Germania*. File de jurnal din anii 1933 și 1934.

1947 *Germania și germanii, conferință.*

Doctor Faustus, roman scris de la 23ma mai 1943 la 29 ianuarie 1947 : „De data asta, de această unică dată, știam ce vreau și ce sarcină îmi asum : nici mai mult nici mai puțin decât romanul epocii mele, travestit în povestea unei vieți de artist precare și nelegiuite“. „Cercul se închide. După călătorii prin timp și spațiu care au durat 50 de ani, aceasta e o reîntoarcere la vechile orașe germane, la muzicalul spirit german...“ (aluzie la înrudirea dintre *Buddenbrooks* și *Doctor Faustus*).

După o boală grea și terminarea romanului, întreprinde o călătorie în Europa (Anglia, Elveția, Italia, Olanda).

1948 *Studii noi (Fantezie despre Goethe ; Dostoievski — cu măsură ; Filozofia lui Nietzsche în lumina experienței noastre).*

1949 O nouă călătorie în Europa ; își expune conferința despre Goethe în Anglia, Suedia, Elveția, iar la sfârșitul lunii iulie vizitează Germania — pentru întâia oară după război — și își reia cuvântarea la Frankfurt și Weimar.

Goethe și democrația, conferință.

Conferință în anul jubiliar Goethe.

Cum am scris Doctor Faustus. Romanul unui roman.

1950 În conferința recapitulativă de la Universitatea din Chicago, *Vremea mea*, cheamă la înțelegere „între umanitatea americană și rusă“ și la „renunțarea la ideea fixă că socialismul trebuie pretutindeni în lume înfrînat...“

Michelangelo în poeziile sale, eseu.

1951 *Alesul*, roman, istoria papei Gregorius, după o poveste a lui Hartmann von Aue din 1197.

1952 Se întoarce în Elveția, se stabilește mai întâi la Erlenbach, apoi la Kilchberg, lângă Zürich. În conferința *Artistul și societatea* reafirmă „indivizibilitatea problemei umanității”, ideea unității dintre estetic și etic, în lumina căreia artistul trebuie să se impună ca „moralist social”, ca om politic.

1953 Este primit în audiență particulară de papa Pius al XII-lea; proiectează să valorifice această întrevvedere în romanul despre Felix Krull.

Gerhart Hauptmann, conferință.

Vechi și nou, proză scurtă din cinci decenii.

Înșelata, povestire.

1954 *Mărturisirile escrocului Felix Krull*, roman, variantă finală, neterminată.

Încercare despre Cehov: „...povestim povești, modelăm adevăruri și desfătăm o lume care are nevoie de ele, cu speranța vagă, aproape cu încrederea că adevărul și formele senine acționează asupra sufletului ca un factor eliberator și pot pregăti omenirea în spiritul unei vieți mai bune, mai frumoase, mai drepte.”

1955 *Cuvântare în anul jubiliar Schiller*.

Încercare despre Schiller, eseu.

Își serbează nunta de aur și a 80-a aniversare. Conferențiază la Stuttgart și Weimar. I se conferă titlul de „Doctor Honoris Causa” al Universității din Jena (Între timp universitățile din

Oxford și Cambridge îi conferiseră același titlu).
Vizitează orașul său natal, Lübeck.
Pleacă, pentru a se recrea, în orașul olandez
Noordwijk ; la 20 iulie se îmbolnăvește ; după
trei zile se înapoiază cu avionul la Zürich,
unde moare la 12 august.

I. I.

EXPUNERE PREMERGĂTOARE

Povestea lui Hans Castorp, pe care avem intenția s-o istorisim, nu de dragul lui (căci lectorul va învăța a-l cunoaște ca pe un tânăr modest și deopotrivă de simpatic), ci de acela al întâmplării însăși care ni se pare vrednică în cel mai înalt grad de a fi relatată (și, în legătură cu aceasta, este totuși potrivit să reamintim că e povestea *sa* și că un eveniment oarecare nu se întâmplă nu importă cui): așadar, povestea aceasta s-a petrecut cu multă vreme în urmă, și este, ca să spunem așa, acoperită de patina istorică, astfel că e absolut necesar să fie prezentată sub înfățișarea trecutului cel mai îndepărtat.

S-ar putea ca, pentru o poveste, faptul acesta să nu fie un neajuns, ci, mai curînd, un avantaj; se cuvine doar ca povestirile să aparțină trecutului întrucît, se poate spune, cu cît s-au petrecut într-o vreme mai îndepărtată, cu atît răspund mai precis exigențelor povestirii și acest fapt este cu atît mai favorabil pentru povestitor, adică pentru evocatorul în șoaptă a ceea ce nu mai este. Dar se întâmplă cu ea ca și cu oamenii de astăzi și la urma urmelor și cu povestitorii: e cu mult mai bătrînă decît vîrsta

lor, vechimea-i nu se poate măsura în zile, iar timpul care o apasă nu se măsoară cu revoluții în jurul soarelui ; pe scurt, treapta sa de vechime de fapt nu Timpului și-o datorește, și, prin această observație, înțelegem să facem aluzie la dubla esență, îndoielnică și ciudată, a acestui tainic element.

Dar ca să nu întunecăm cu meșteșugire o stare limpede a faptelor, iată despre ce este vorba : nemărginita vechime a povestirii noastre izvorăște din aceea că se desfășoară *înaintea* unei anumite răsturnări și a unui anumit hotar care a tulburat adânc Viața și Conștiința... Ea se desfășoară sau — pentru a evita cu bună știință orice urmă de prezent — se desfășura, adică s-a desfășurat odinioară, cîndva, în acele vechi zile ale lumii dinaintea Marelui Război, cu al cărui început atîtea întîmplări au început, și care de atunci fără îndoială abia au încetat să înceapă. Prin urmare, povestea aceasta s-a desfășurat mai înainte, dacă nu cumva cu foarte mult înainte. Dar caracterul trecut al unei povestiri nu este cu atît mai profund, mai împlinit și mai legendar, cu cît se desfășoară mai apropiat de „odinioară“ ? Pe deasupra s-ar putea ca această povestire a noastră să aparțină în alte privințe, și chiar prin natura ei intimă, mai mult sau mai puțin legendei.

Vom relata-o în amănunțime, cu îngrijire și cu cea mai mare băgare de seamă, dar oare, în adevăr, plăcerea sau plictiseala ce ne-o provoacă au atîrnat vreodată de spațiul și de timpul pe care le-au cerut cu stăruință ? Fără a ne teme că ne expunem învinuirii de-a fi fost exagerat de meticuloși, înclinăm dimpotrivă să credem că plăcut cu adevărat este numai ceea ce-i lucrat cu îngrijire.

Prin urmare, povestitorul nu va sfârși cît ai bate din palme istoria lui Hans. Nu-i vor fi suficiente nici cele șapte zile ale săptămînii, și nici șapte luni. Cel mai potrivit este să nu se întrebe dinainte cît timp se va scurge pe pămînt, în vreme ce povestirea aceasta îl va ține în mreaja sa. Și, Doamne-Dumnezeule, nu vor fi chiar șapte ani!

Și cu aceasta, începem.

SOSIRE

Un tânăr modest pleca în toiul verii de la Hamburg, orașul său natal, spre Davos-Platz, în munții Grizoni. Se ducea în vizită, pentru trei săptămîni.

Dar de la Hamburg și pînă acolo sus călătoria este lungă ; de fapt, prea lungă pentru scurtimea șederii proiectate. De pe platoul înalt al Germaniei meridionale, treci mai întâi prin diferite ținuturi, urcînd și coborînd pînă la țărmul suab al lacului, iar de aici plutești cu vaporul peste valurile săltărețe, dincolo de prăpăstii socotite odinioară ca fiind genuni fără fund.

De acolo, călătoria începe să se fărâmițeze, după ce atîta vreme se desfășurase în linie dreaptă, ca dintr-un salt. Intervin întîrzieri și greutăți. Pe teritoriul elvețian, în cantonul Rorschach, trebuie să folosești din nou drumul de fier, însă, deocamdată, nu ajungi decît pînă la Landquart, o mică stațiune alpină, unde ești silit să schimbi trenul. E o linie îngustă de cale ferată, unde urci în vagon după ce ai stat multă vreme căscînd gura în bătaia vîntului, într-un ținut lipsit de orice farmec, și chiar din clipa cînd se urnește locomotiva — mică, dar cu o putere de tracțiune excepțională după cît se pare — începe partea cu adevărat aventuroasă a călătoriei, un

suiș abrupt și greu, care parcă nu mai ia sfârșit. De-oarece gara Landquart se află încă la o altitudine relativ nu prea mare ; dar acum o apuci serios către inima munților, pe un drum stîncos, sălbatic și anevoios.

Hans Castorp — căci acesta este numele tînărului — stătea singur într-un mic compartiment capitonat în cenușiu, cu valiza din piele de crocodil, un dar din partea unchiului și tutorelui său, consulul Tienappel — ca să-l prezentăm de pe acum pe numele lui — cu paltonul ce se legăna agățat de un cîrlig, și cu pătura făcută sul ; stătea la fereastra cu geamul coborît și cum răcoarea după-amiezii se simțea din ce în ce mai tare, își ridică, asemenea unui copil răsfățat și plătînd ce era, gulerul pardesiului de o croială largă și modernă, căptușit cu mătase. Lîngă el, pe bancă, se afla o carte broșată, intitulată *Ocean Steamships*¹ pe care își aruncase ochii din cînd în cînd la începutul călătoriei ; dar acum cartea zăcea acolo, uitată, iar răsufierea gîfîitoare a locomotivei presăra pulbere de cărbune pe copertă.

Două zile de călătorie îndepărtează omul — și cu atît mai mult pe un tînăr care încă nu și-a înfipt destul de puternic rădăcinile în viață — îl înstrăinează de universul său cotidian, de tot ceea ce numea el datorii, interese, griji, speranțe, îl poartă tot mai departe cu fiecare învîrtitură de roată a trăsurii ce-l duce la gară, infinit mai mult decît și-ar fi putut închipui. Spațiul care, rotindu-se și gonind, se interpune între el și locul său de baștină, desfășoară forțe pe care, de obicei, le credem rezervate duratei ; din oră în oră acesta determină prefaceri interioare, foarte asemănătoare celor provocate de durată, dar care, într-un anumit chip, le întrece. Tot așa, el zămislește uitarea, ca și timpul ; dar o reali-

¹ Vapoare oceanice (engl.).

zează desprinzînd făptura omenească din cercul con-tingențelor ei, pentru a o transpune într-o stare de libertate inițială ; astfel, cît ai bate din palme, face un vagabond chiar dintr-un pedant și un burtă-verde. Se spune că timpul este o Lethe ; însă aerul depărtărilor este, și el, un fel de elixir, iar dacă efec-tul său este mai puțin desăvîrșit, în schimb e cu atît mai rapid.

Hans Castorp avea să resimtă el însuși aceste fe-nomene chiar pe pielea lui. Nu era dispus să ia prea în serios călătoria aceasta și să se angajeze sufletește. Intenția sa fusese, mai curînd, să se achite cît mai iute de o obligație, pentru că trebuia să se achite, apoi să se întoarcă acasă la fel cum plecase, și să-și reia traiul exact de acolo de unde, pentru scurtă vreme, fusese silit să-l părăsească. Ieri încă era ab-sorbit în întregime de lumea gîndurilor sale obișnu-ite, cu alte cuvinte se ocupase atît de trecutul cel mai apropiat, deci de examenul dat, cît și de viitorul imediat, adică de debutul în practică, la Tunder & Wilms („Șantier de construcții navale, fabrici de mașini și siderurgie“), și aruncase o privire — atît de nerăbdătoare pe cît îi îngăduia temperamentul — asupra următoarelor trei săptămîni. Acum, însă, i se părea că împrejurările îi cer întreaga atenție și că nu-i era îngăduit să treacă peste ele cu ușurință. În-cepea să-l frămînte și să-i sîrnească o oarecare îngri-jorare simțămîntul de a fi ajuns în regiuni înalte, al căror aer nu-l respirase încă niciodată, și unde, după cum știa, domneau condiții de viață neobișnuit de modeste, ba chiar sărăcăcioase, firave și neîn-destulătoare. Patrie și orînduire socială erau noțiuni care nu numai că rămăseseră foarte departe în urma lui, dar, mai ales, rămăseseră cu mulți stînjeți sub el, iar ascensiunea continua mereu, mereu încă. Sus-pendat între aceste noțiuni și necunoscut, se întreba

co se va petrece cu el acolo sus. Oare nu era nechibzuit și nesănătos pentru dînsul, născut și-obișnuit să respire la numai cîtiva metri deasupra nivelului mării, să se lase purtat astfel, către aceste regiuni înalte, fără să fi petrecut măcar cîteva zile în vreun loc intermediar? Dorea să ajungă la destinație, căci, își spunea el, o dată sus, va putea trăi ca în orice alt loc, iar nu ca în clipa de față, în timpul urcușului, cînd tot ce-l înconjoară îi amintește că se află în regiuni neobișnuite. Se uită afară: trenul șerpuia la curbe, prin defileul îngust; se vedeau primele vagoane, se vedea locomotiva chinuindu-se și zvîrlind valuri de fum brun, verde și negru, ce se risipeau. La dreapta, murmurau ape în adîncuri; la stînga, dintre blocuri de stîncă, țîșneau brazi întunecați spre un cer cenușiu ca piatra. Apăreau tunele scufundate în beznă, și cînd se făcea iarăși lumină, se deschideau vaste prăpăstii cu mici așezări aflate pe fundul lor. Apoi toate se închideau și apăreau alte defilee, cu rămășițe de zăpadă printre crăpături și surpături. Urmau opriri în fața unor gări prăpădite, capete de linii, pe care trenul le părăsea pornind în sens opus, fapt ce te zăpăcea complet, căci nu mai știai în ce direcție călătorești și nici nu-ți puteai da seama unde se află punctele cardinale. Priveliști mărețe deasupra miraculoasei înfățișări și aglomerări a universului alpin, în care pătrundeai urcînd, se dezvăluiau și, apoi, la o cotitură dispăreau din fața ochilor pierduți în admirație. Hans Castorp își spuse că, fără îndoială, lăsase în urmă zona foioaselor și, de asemenea, dacă nu se înșală, pe aceea a păsărilor cîntătoare, iar gîndul acesta al încetării totale a vieții, al despuierii, îl făcu să fie cuprins de un fel de amețală și o ușoară greață, încît vreme de două minute își acoperi ochii cu mîna. Dar îi trecu. Constată că urcușul luase sfîrșit și că depășise punctul cel mai

înalt al defileului. Acum, trenul mergea mult mai lin, prin mijlocul unui fund de vale.

Era cam către ora opt seara și lumina zilei încă mai dăinuia. În depărtare, la extremitatea piesajului, apăru un lac cu valurile cenușii, iar brazii se înălțau negri deasupra țărmurilor și de-a lungul povârnișurilor, se răreau, se pierdeau, nelăsînd după ei decît o îngrămădire stîlcoasă, de-o goliciune tristă, învăluită de ceață. Trenul se opri lîngă o gară mică ; era Davos-Dorf, după cum auzi Hans Castorp strigîndu-se pe peron, prin urmare în curînd va ajunge la capătul călătoriei. Și deodată, lîngă el, răsună vocea lui Joachim Ziemssen, vocea potolită și hamburgheză a vărului său care-i spunea :

— Bună ziua, băiete, hai, e timpul să cobori.

Și cum privea pe fereastră, îl zări pe peron chiar pe Joachim în persoană, purtînd un raglan castaniu, fără pălărie și cu un aer de sănătate pe care nu i-l mai văzuse niciodată pînă atunci.

Joachim rîse și spuse iarăși :

— Ei, hai, băiete, coboară odată ; nu te mai codi !

— Dar încă n-am ajuns, zise Hans Castorp uluit și fără să se urnească din loc.

— Ba da, ai ajuns. Uite satul. De aici e mai aproape la sanatoriu. Am tocmnit o trăsură. Hai, dă-mi bagajele.

Și rîzînd, zăpăcit, în tulburarea sosirii și a reve-derii, Hans Castorp îi întinse valiza și paltonul, pătura făcută sul în jurul bastonului și umbrelei, și, în sfîrșit, *Ocean Steamships*. Apoi, străbătu în goană coridorul îngust și sări pe peron să-și salute vărul mai de aproape — de fapt, abia acum urma să-l salute propriu-zis — așa cum se cuvenea, adică fără exuberanță, ca între oameni cu moravuri reci și aspre. Poate să pară oarecum ciudat ceea ce vom relata, dar ei au evitat totdeauna să-și spună pe nume, de teama unei

izbucniri prea afectuoase. Totuși, cum nu puteau să-și zică nici pe numele de familie, se opriseră la „băiete“. Asta devenise un fel de regulă stabilită între cei doi veri.

Un bărbat în livrea, cu șapca împodobită cu ga-loane, îi privi cum își strâng mîna, grăbiți și oare-cum stînjeniți — tînărul Ziemssen stînd într-o po-ziție militărească —, apoi se apropie, ca să ceară lui Hans Castorp recipisa de bagaje; era portarul sa-natoriului internațional Berghof, care le spuse că vrea să se ducă să ridice cufărul vizitatorului de la gara Davos-Platz, în vreme ce domnii pot pleca imediat cu trăsura, spre a merge să cineze. Omul șchiopăta vizibil, astfel că prima întrebare pe care Hans Cas-torp o puse lui Joachim Ziemssen a fost:

— E invalid de război? De ce șchioapătă în ha-lul ăsta?

— Nici pomeneală! răspunse Joachim cu o oare-care amărăciune. Invalid de război! Asta o are la genunchi, sau a avut-o, că i-au scos rotula.

Hans Castorp încercă să prindă din zbor spusele lui Joachim.

— Ah! Asta-i! exclamă, și-și înălță capul din mers, întorcîndu-se puțin. Dar cu toate acestea n-o să mă faci să cred că tu încă mai ai ceva? Arăți foarte marțial, s-ar zice că mai porți centironul spa-dei și că vii direct de pe cîmpul de manevră.

Și Hans își privi vărul pe furis.

Joachim era mai înalt și mai lat în spate decît el, un model de forță tinerească, croit parcă să poarte uniformă. Aparținea aceluia tip foarte brun, pe care patria sa blondă nu încetează să-l creeze, iar pielea lui, oacheșă din naștere, căpătase, datorită soarelui și vîntului, o culoare ca de bronz. Cu ochii mari și negri, cu mustața mică, brună, deasupra unei guri cărnoase și corect desenate, ar fi fost cu adevărat fru-

mos dacă n-ar fi avut urechile prea depărtate. Aceste urechi fuseseră singura amărăciune și durere a vieții sale, pînă la o anume vreme. Acum avea alte griji.

Hans Castorp continuă :

— Totuși, nu-i așa că o să te întorci curînd acasă, împreună cu mine ? Nu văd, în adevăr, să existe vreo piedică.

— Cu tine, curînd ? întrebă vărul, întorcîndu-și spre Castorp ochii mari, care fuseseră totdeauna blînzi, dar care, în ultimele cinci luni, căpătaseră o expresie puțin obosită, aproape tristă. Curînd, cînd ?

— Păi, peste trei săptămîni.

— Ah, prin urmare tu te și vezi, în gînd, reîntors acasă, îi răspunse Joachim. Dar, așteaptă puțin, căci de-abia ai sosit. Fără îndoială, trei săptămîni nu înseamnă aproape nimic pentru noi, cei de aici, însă pentru tine, care ai venit în vizită și care nu trebuie să stai cu totul decît trei săptămîni, pentru tine, totuși, reprezintă o bună bucată de vreme. În primul rînd, aclimatizează-te ; o să vezi că nu-i o treabă chiar atît de ușoară. Și apoi, la noi clima nu e singura ciudățenie. O să vezi aici o diversitate de lucruri noi pentru tine, dar să trecem peste asta. Cît despre ceea ce crezi relativ la starea mea, lucrurile nu merg chiar așa, ca pe roate, și tu știi că „a te întoarce acasă în trei săptămîni“ este o idee de acolo, din vale. Este adevărat că-s bronzat, dar bronzul se datorește mai curînd reverberației zăpezii, dar asta nu dovedește prea mult, după cum spune mereu Behrens, care la ultimul consult general mi-a comunicat că mai am de stat cel puțin încă vreo jumătate de an.

— O jumătate de an ? Băiete, ești nebun ? strigă Hans Castorp.

Se așezară în trăsura galbenă care-i aștepta în piața pietruită din fața gării, a cărei clădire aducea

mai mult cu un fel de șopron ; și în vreme ce amîndoi murgii porniră, Hans Castorp se frămînta indignat pe perna tare a scaunului :

— O jumătate de an ? Dar, iată, e aproape o jumătate de an de cînd ești aici ! Nu avem chiar atîta timp... !

— Da, timpul, zise Joachim și, fără să dea atenție indignării sincere a vărului său, clătină capul de mai multe ori, privind drept înainte. Nici nu-ți închipui cum dispun ăștia de aici de timpul oamenilor. Pentru ei, trei săptămîni sînt cît o zi. De altfel, o să vezi. O să mai afli tu multe, continuă el și adăugă : Aici, îți schimbi concepțiile.

Hans Castorp se întorcea mereu să-l privească pe furiș.

— Totuși, te-ai îndreptat minunat, spuse dînd din cap.

— Da, crezi ? răspunse Joachim. Și eu cred că da, făcu el și se ridică mai drept pe pernă ; dar imediat se așază într-o poziție mai piezișă. Da, mă simt mai bine, îl lămuri ; totuși nu sînt încă sănătos. La stînga, sus, unde altădată se auzea un zgomot, acum hîrîie mai puțin, dar nu e cine știe ce grozăvie, însă jos hîrîie încă foarte tare, și se mai aud, de asemenea, zgomote în al doilea spațiu intercostal.

— Cît de savant ai devenit ! zise Hans Castorp.

-- Da, numai Dumnezeu știe cît este de plăcut savantlîcul ăsta. Dar mi-ar fi plăcut să-l uit cît mai repede și să mă reped să-mi fac stagiul, răspunse Joachim. Din păcate, mai expectorez, continuă el ridicînd din umeri, nepăsător și iritat în același timp, ceea ce nu-l prindea prea bine, și-i arată vărului său un obiect pe care-l scoase pe jumătate din buzunarul interior al raglanului, grăbindu-se apoi să-i ascundă : era un flacon turtit din sticlă albastră, cu

dop de metal. Aici, sus, cei mai mulți dintre noi au cîte unul asemănător, spuse el. Între noi are și un nume, o poreclă destul de caraghioasă. Privești peisajul ?

Era exact ceea ce făcea Hans Castorp, care-l asigură :

— E grandios !

— Găsești ? întrebă Joachim.

O bună bucată de vreme, drumul ducea paralel cu calea ferată, pe firul văii, mărginit ici și colo de case ; apoi, luînd-o la stînga, peste linia îngustă, trecură un rîu și urcară la trap pe un drumeag în pantă ușoară către versantul împădurit, acolo unde, în partea sud-vestică a unui mic podiș, tocmai se aprindeau primele lumini ale unei clădiri lungi, deasupra căreia se înălța un turn cu cupolă, o clădire care, din cauza atîtor balconașe părea, de departe, găurită și poroasă ca un burete. Însăra văzînd cu ochii. Palida roșeață a amurgului, care însuflețise vreme de o clipă cerul acoperit în întregime, se și stinsese, și peste natură domnea acea stare de trecere decolorată, neînsuflețită și tristă, ce precede căderea definitivă a nopții. Acolo, în fund, se întindea valea locuită, îngustă și puțin șerpuitoare, și aproape pretutindeni se aprindeau lumini, atît la extremitatea cea mai depărtată cît și pe cele două povîrnișuri, dar mai ales pe versantul drept ce ieșea în afară și pe care, în terase, se cățarau casele. Spre stînga urcau poteci printre livezi, pierzîndu-se în întunecimea obosită a pădurilor de brad. În spatele intrării în defileu, începînd de acolo de unde valea se îngusta, fundalul munților mai îndepărtați avea o culoare de albastru spălăcit de ardezie. Și cum se stîrni puțin vîntul, începu să se simtă răcoarea serii.

— Nu, ca să fiu sincer, nu găsesc că priveliștea este chiar atît de formidabilă, zise Hans Castorp.

Unde sînt oare ghețarii și crestele înzăpezite și masivele uriașe ? Drept să-ți spun, fleacurile astea nu mi se par chiar atît de înalte.

— Ba da, sînt înalte, răspunse Joachim. Aproape pretutindeni dai de limita pînă la care cresc copacii, și care este marcată cu o precizie deosebit de izbitoare ; brazii se opresc deodată și apoi totul se oprește, nu mai este nimic, nimic altceva decît stîncile, după cum poți să-ți dai seama. Pe partea cealaltă, acolo, în dreapta Vîrfului Negru, ai și un ghețar, pe piscul ăla de sus — îi mai zărești încă albăstreala ? Nu e mare, dar este un ghețar autentic, ghețarul Scalletta. Piz Michel și Tinzenhorn din văgăună, nu poți să-i vezi de aici, sînt și ei acoperiți de zăpadă tot anul.

— Sub zăpada veșnică, zise Hans Castorp.

— Da, veșnică, dacă vrei. Totuși, aceste toate sînt destul de sus, dar gîndește-te că și noi sîntem la o înălțime înspăimîntătoare. O mie șase sute de metri deasupra nivelului mării. Astfel se explică faptul că piscurile nu mai apar chiar atît de evidente.

— Da, m-am cățarat pînă aici, nu glumă ! Se cui-bărise spaima în mine, atît pot să-ți spun. O mie șase sute de metri ! Asta înseamnă aproape cinci mii de picioare, dacă faci socoteala. În viața mea nu m-am urcat atît de sus !

Și, cu oarecare curiozitate, Hans Castorp aspiră prelung și adînc acest aer străin, ca să-l încerce. Era rece — nimic altceva. Lipsit de mireasmă, de consistență, de umiditate, pătrundea cu ușurință și nu spunea nimic sufletului.

— Minunat ! remarcă el cu politeță.

— Da, este un aer renumit. De altfel, în seara aceasta regiunea nu se prezintă într-o lumină avantajoasă. Cîteodată, mai ales cînd ninge, are o înfățișare mai plăcută. Dar sfîrșești prin a obosi. Poți să

mă crezi că noi ăștia de-aici, de sus, sîntem sătui pînă-n gît, spuse Joachim și gura i se strîmbă, o clipă, cu dezgust, într-un fel exagerat și nestăpînit și care de asemenea, nu-i stătea de loc bine.

— Vorbești foarte ciudat, observă Hans Castorp.

— Eu vorbesc ciudat ? întrebă Joachim cu o oarecare îngrijorare, întorcîndu-se către vărul său...

— Nu, nu, iartă-mă, am avut această impresie doar o clipă, se grăbi să spună Hans Castorp.

Dacă se exprimase înșă astfel, era din cauza expresiei „noi ăștia de-aici, de sus“, pe care Joachim o întrebuițase de patru sau cinci ori pînă atunci, și care i se păruse într-o anumită măsură apăsătoare și stranie.

— Sanatoriul nostru este așezat încă și mai sus decît satul, după cum vezi, continuă Joachim. Cu cincizeci de metri mai sus. În prospect se specifică o sută, dar nu sînt decît cincizeci. Sanatoriul Schazalp se află la altitudinea cea mai mare ; e pe partea cealaltă și nu se poate vedea de aici. Iarna, ăia sînt siliți să-și transporte cadavrele cu săniuța, deoarece drumurile nu mai sînt practicabile.

— Cadavrele ? Asta-i bună ! Haidade ! exclamă Hans Castorp. Și, deodată, simți că-l cuprinde nevoia de a rîde, un rîs puternic și nestăpînit, ce-i zguduia pieptul, schimonosindu-i fața uscată de vîntul rece, cu o grimasă puțin cam dureroasă. Cu săniuța ! Și asta mi-o spui cu cel mai mare calm ? Constat că ai devenit teribil de cinic în aceste cinci luni !

— Cîtuși de puțin cinic, răspunse Joachim rîdînd din umeri. Cum așa ? Cadavrelor nu le pasă... De altfel, știi, aici la noi este foarte posibil să devii cinic. Înșuși Behrens este un cinic bătrîn — o celebritate, fie spus în treacăt, un vechi membru al unei asociații studentești și chirurg remarcabil, după cîte se pare, și care o să-ți placă, fără îndoială. Mai este

apoi și Krokowski, asistentul — un tip foarte inteligent și priceput. În prospect este vorba mai ales despre activitatea lui. E specialist în disecția sufletelor, operație la care-și supune bolnavii.

— Ce face? Disecția sufletelor? Dar asta este dezgustător! exclamă Hans Castorp, și abia acum veselie îl cuprinse definitiv.

Nu mai era de loc stăpîn pe sine, și, după toate cele auzite, disecția sufletelor îl dăduse gata, încît acum rîdea atît de tare, că-i curgeau lacrimile de sub mîna cu care, aplecat înainte, își acoperise ochii. Joachim rîse și el din toată inima — ceea ce părea că-i face bine — și astfel se întîmplă că dispoziția celor doi tineri era excelentă cînd se dădura jos din trăsura care îi condusesese cîteva clipe la pas de-a lungul unei rampe în zig-zag, întinse pînă la portalul sanatoriului internațional Berghof.

Nr. 34

Între poartă și ventilator, imediat la dreapta, era camera portarului, și, de acolo, le ieși în întîmpinare, înbrăcat tot cu o livrea cenușie ca a omului șchiop din gară, un slujbaş cu înfățișare de francez, care stătuse lingă telefon, citind ziarele, și-i conduse prin holul bine luminat, la dreapta căruia se întindeau sa-loanele. Din mers, Hans Castorp aruncă o privire și observă că sînt goale. Unde-or fi oare vizitatorii, întrebă el, iar vărul său îi răspunse :

— Își fac cura de odihnă. Eu am căpătat azi permisiunea să ies, deoarece vroiam să te întîmpin. Dar, în mod obișnuit, după cină stau și eu întins pe balcon.

Puțin a lipsit ca Hans Castorp să nu izbucnească din nou în rîs.

— Cum, vă întindeți pe balcon chiar în timpul nopții și pe ceață? Întrebă el cu voce tremurătoare...

— Da, asta-i regula. De la opt la zece. Dar acum, hai să-ți vezi camera și să te speli pe mâini.

Intrară în ascensor, al cărui dispozitiv electric fu manevrat de slujbașul francez. În timp ce urcau, Hans Castorp își ștergea ochii.

— Sînt complet frînt și sleit de mult ce-am rîs, zise el respirînd pe gură. Mi-ai povestit atîtea lucruri caraghioase... Chestia aia cu disecția sufletelor a fost prea tare, a întrecut orice măsură. Și apoi, poate sînt puțin cam obosit din cauza călătoriei. Și picioarele tale sînt reci? Ceea ce-i enervant este că, în același timp, fața îmi arde. Mergeam imediat la masă, nu-i așa? Mi se pare că mi-e foame. Cel puțin se mîncă bine, la voi, aici sus?

Pășeau, fără zgomot, pe covorul de iută al coridorului îngust. Globuri de sticlă mată răspîndeau o lumină palidă. Pereții, albi și severi, vopsiți în ulei, luceau de parcă erau lăcuiți. De undeva apărură o infirmieră cu bonetă albă și cu niște ochelari al căror șnur era trecut pe după ureche. După toate aparențele, era o soră de confesiune protestantă, curioasă, frămîntată, chinuită și fără chemare autentică pentru meserie. În două locuri ale coridorului, pe dușumea, se aflau niște baloane, mari vase pîntecoase, cu gîtul scurt, despre al căror rost Hans Castorp uită să mai întrebe.

— Asta-i camera ta, spuse Joachim. Numărul treizeci și patru. La dreapta stau eu, iar la stînga e un menaj de ruși — cam dezordonați și zgomotoși, trebuie s-o recunosc, dar n-am putut găsi ceva mai potrivit. Ei, ce zici?

Ușa era dublă, iar în spațiul interior avea cuier pentru haine. Joachim aprinsese plafoniera și, în lumina ei tremurătoare, camera se ivi veselă și liniștită,

cu mobilele albe, comode, cu tapetul de asemenea alb, gros și lavabil, cu linoleumul neted și curat și cu perdelele de pânză strălucind de curățenie, brodate simplu în culori vii, după gustul la modă. Ușa de la balcon era deschisă; se zăreau luminile din vale și din depărtare răzbătea, abia auzită, o muzică de dans. Pe scrin, bunul Joachim pusese într-un vas mic câteva flori — tot ce mai putuse găsi când iarba dăduse a doua oară, câteva fire din coada-șoarecelui și câțiva clopoței de munte — culese chiar de el de pe povârniș.

— Drăguț din partea ta, spuse Hans Castorp. Ce cameră frumoasă! Aici se poate sta comod și plăcut câteva săptămîni.

— Alaltăieri, chiar în odaia asta, a murit o americană, zise Joachim. Behrens a înțeles imediat că-și va da duhul înainte de-a sosi tu și că, astfel, camera va putea fi a ta. Logodnicul americanei, un ofițer din marina engleză, a stat lângă ea dar n-a prea fost la înălțime. Ieșea pe coridor în fiecare clipă să plîngă, ca un copilăș. După aceea își freca obrajii cu cremă, pentru că era bărbierit proaspăt și lacrimile îl usturau. Alaltăieri seară, americanca a mai avut două hemoptizii foarte puternice și, cu asta, și-a dat sfîrșitul. Dar, de fapt a fost evacuată încă de ieri dimineață și, bineînțeles, s-au făcut fumigații serioase cu formol, care, în asemenea cazuri, știi, sînt foarte indicate.

Hans Castorp primi această relatare cu o vădită indiferență. Cu mînele cămășii suflecate, stînd în picioare în fața chiuvetei mari ale cărei robinete nichelate străluceau în lumina electrică, abia de arunca o privire scurtă spre patul de metal alb, înfățat cu rufărie proaspătă.

— Fumigații, asta-i grozav, spuse spălîndu-se și ștergîndu-și mîinile, simțind îndemnul să vorbească nu importă ce, chiar și fără noimă. Da, metilaldehidei nu-i rezistă nici cei mai viguroși microbi — H_2CO ;

dar înțeapă la nas, nu-i așa ? Bineînțeles că o curățenie riguroasă este o condiție de cea mai mare importanță. Rosti cuvântul „bineînțeles“ cu oarecare afectare, izolînd și prelungind silabele, ca pe timpul cînd vărul său era student și se obișnuise cu acest fel de pronunție, apoi continuă cu multă volubilitate : Ce vroiam să mai spun... Presupun că, fără îndoială, ofițerul de marină se rădea cu o mașină de bărbierit, căci cu fleacurile astea te zgîrîi mult mai ușor decît cu un brici bine ascuțit, este un fapt pe care-l știu din experiență, căci eu folosesc și una și alta... Da, pe o piele iritată este firesc că apa sărată dă o senzație de usturime, desigur, ca marinar avea obiceiul să întrebuințeze cremă chiar în timpul serviciului, încît asta n-are de ce să ne surprindă... Continuînd să sporească mai adăugă că avea în cufăr două sute de bucăți de Maria Mancini — țigara sa preferată — că la vamă controlorul a fost foarte înțelegător, și-i transmise lui Joachim salutări de la diferite cunoștințe din orașul natal. Dar aici nu se face de loc foc ? strigă el deodată și se repezi la radiatoare ca să-și lipească palmele.

— Nu, aici ne țin mai curînd în frig, răspunse Joachim. Ar trebui să fie un frig mai mare decît ăsta, ca să se aprindă caloriferul în august.

— August ! August ! exclamă Hans Castorp. Dar am înghețat ! În special trupul mi-e cumplit de înghețat, deși fața îmi este groaznic de înfierbîntată — uite, pune mîna să vezi cum ard !

Posibilitatea aceasta ca cineva să-i atingă fața nu se potrivea nicidecum cu firea lui Hans Castorp, ceea ce, de altfel, îi era și lui, în treacăt, destul de penibil. De altminteri, Joachim nu o făcu, ci doar zise :

— Fierbințeala se datorește aerului și nu înseamnă nimic. Însuși Behrens are obraji înroșiți din zori și

pînă-n noapte. Unii nu se obișnuiesc niciodată. Dar, *go on*¹, altfel nu mai găsim nimic de mîncare.

Pe coridor, infirmiera apăru din nou, privindu-i cu un aer curios și miop. La primul etaj însă, Hans Castorp se opri deodată pironit de un zgomot înfiorător, care se auzea destul de aproape, de după un colț al coridorului, un zgomot nu prea tare, dar într-un fel atît de evident oribil, încît făcu o strîmbătură și, căscînd ochii, îl privi pe Joachim. Era fără îndoială o tuse — tusea unui om; însă o tuse care nu semăna cu nici o alta auzită de Hans Castorp vreodată, da, o tuse în comparație cu care orice altă tuse auzită cîndva fusese mărturia viguroasă a unei minunate sănătăți, de altfel o tuse penibilă ce nu se manifesta prin accese regulate, ci suna asemenea unui horcăit înfiorător de slab în masa viscoasă a unei descompuneri organice.

— Da, ăsta de aici este un caz grav. E un aristocrat austriac, știi, un bărbat elegant, născut parcă pentru cavalerie. Și iată unde a ajuns. Totuși, mai poate încă face plimbări.

În timp ce-și continuau drumul, Hans Castorp vorbi îndelung despre tusea celui născut pentru cavalerie.

— Trebuie să te gîndești, spuse el, că n-am mai auzit pînă acum nimic asemănător, că este ceva cu totul nou pentru mine și că e firesc să mă impresioneze. Există atîtea soiuri de tuse, fie uscate, fie cu expectorație, iar cea cu expectorație se spune în general că este preferabilă și mai bună decît atunci cînd te-apuci să latri în felul acesta. În tinerețea mea, adăugă, cînd aveam anghină, urlam ca un lup, și-mi aduc aminte că toți erau fericiți cînd începeam să expectorez. Dar, cel puțin pentru mine, o aseme-

¹ Grăbește-te, să mergem (engl.).

nea tuse încă n-a existat ; nici măcar n-^u mai este o tuse vie. Nu-i uscată, dar nici nu poți să spui că e cu expectorație, iar cuvîntul tuse nu i se mai potrivește nici pe departe. Este întocmai ca și cum ai privi în trupul omului pentru a constata cum arată așa ceva ; numai mîzgă și nămol...

— Destul, zise Joachim ; o aud în fiecare zi și nu mai este nevoie să mi-o descrii.

Însă Hans Castorp nu era în stare să treacă peste impresia ce i-o făcuse tusea auzită ; îl asigură de mai multe ori că literalmente vedea în interiorul celui născut pentru călărie, iar cînd intrară în restaurant, ochii lui obosiți de călătorie aveau o sclipire cam febrilă.

LA RESTAURANT

Restaurantul era luminat, elegant și plăcut. Așezat imediat în dreapta holului, în fața saloanelor, era, după cum îi explică Joachim, frecventat mai ales de oaspeții nou sosiți, care luau masa în afara programului, sau de accia care primeau vizite. Dar mai erau aniversările zilelor de naștere și, de asemenea, sărbătorirea plecărilor apropiate, ca și rezultatele favorabile ale consultărilor generale. În restaurant se făceau, cîteodată, chefuri, îi mai spuse Joachim ; se servea chiar și șampanie. Dar acum, nu se afla aici decît o singură vizitatoare, o femeie tînără, de vreo treizeci de ani, care citea o carte, fredonînd în același timp, și ciocănea mereu cu degetul mijlociu de la mîna dreaptă pe fața de masă. Cînd tinerii se așezară, femeia își schimbă locul, întorcîndu-le spatele.

— E o mizantroapă, îi explică Joachim în șoaptă ; cînd ia masa la restaurant, are întotdeauna cu ea o carte. Se spune că a colindat sanatoriile de tuberculoși încă de pe cînd era copilă, și de atunci n-a mai trăit în lume.

— În cazul acesta, spuse Hans Castorp vărului său, pe lîngă ea, tu nu ești decît un biet debutant, cu cele cinci luni ale tale, și vei mai fi chiar cînd vei împlini anul.

Joachim se mulțumi să ia lista de bucate, ridicînd din umeri într-un fel pe care nimeni nu i-l cunoscuse altădată.

Ocupaseră o masă pe locul cel mai bine plasat și mai plăcut, aproape de fereastră. Stăteau lîngă storul galben-deschis, față-n față, cu chipurile luminate de abajurul roșu al lămpii de pe masă. Hans Castorp își împreună mîinile proaspăt spălate și le frecă una de alta cu o senzație de așteptare plăcută, așa cum proceda de obicei așezîndu-se la masă — poate pentru că strămoșii lui își făcuseră rugăciunea înainte de-a mânca supa. Îi servi o fată drăgălașă, cu voce de alto, chipul bucălat, rochie neagră, șorț alb și cu o culoare extraordinar de sănătoasă în obraji, și spre marea lui veselie, Hans Castorp află că aici chelnerițele se numeau „fete de salon”. Comandară o sticlă de Grunaud-Larose, pe care Hans Castorp o dădu înapoi spre a fi încălzită. Mîncarea era excelentă. Comandă supă de sparanghel, roșii umplute, friptură cu diferite garnituri, o prăjitură deosebit de gustoasă, fel de fel de brînzeturi și fructe. Hans Castorp mîncă mult, deși pofta de mîncare era mai mică decît ar fi crezut. Dar avea obiceiul să mănînce mult din respect pentru el însuși, chiar cînd nu-i era foame.

Joachim nu cinsti prea mult mîncărurile. Îi spuse că era sătul de bucătăria asta, fapt care se petrecea cu toți, aici, sus, și-și făcuseră obiceiul să înjure mîn-

carea ; căci atunci cînd te-ai instalat aici pentru veşnicie şi încă ceva pe deasupra... În schimb, bău vin cu plăcere, ba chiar cu o oarecare voluptate, şi, ocolind cu grijă expresii prea sentimentale, îşi manifestă de mai multe ori încîntarea de a avea pe cineva cu care să schimbe cîteva cuvinte spirituale.

— Da, este minunat că ai venit, zise el, iar în vocea lui domoală se simţea emoţia. Pot să-ţi spun că, pentru mine, este aproape un eveniment. De data aceasta e, totuşi, o schimbare, un eveniment, vreau să spun, ceva nou în această monotonie veşnică şi nemărginită...

— Dar pentru voi timpul trebuie să treacă relativ repede, spuse Hans Castorp.

— Repede şi încet, cum vrei s-o iei, răspunse Joachim. Vreau să spun că, în genere, nu trece, că aici nu există nici timp, nici viaţă — nu, aici nu există nimic, spuse el clătînd din cap şi apucă din nou paharul.

Hans Castorp bătu de asemenea, cu toate că, acum, faţa îi ardea ca focul. Dar trupul şi-l simţea încă înfrigurat şi în toate membrele avea un fel de nelinişte deosebit de plăcută, care, însă, în acelaşi timp, îl şi îngrijora puţin. Vorbele se precipitau, limba i se împleticea destul de des, dar trecea peste toate astea cu un gest neglijent al mîinii.

De altfel şi Joachim era foarte însufleţit şi convorbirea lor continuă liberă şi cu bună dispoziţie mai ales după ce tînăra femeie care fredonase şi ciocănisese în masă se ridică deodată şi dispăru. În timp ce mîncău, gesticulau cu furculiţele, luau aere impunătoare şi, avînd încă gurile pline, rîdeau, dădeau din cap, ridicau din umeri, şi încă nici nu înghiţiseră bine, că iarăşi începeau să vorbească. Joachim vroia să afle noutăţi de la Hamburg, şi aduse vorba despre proiectul de canalizare a Elbei.

— Formidabil ! spuse Hans Castorp. Formidabil pentru dezvoltarea navigației noastre, de o valoare ce nici nu poate fi calculată. Vom investi cincizeci de milioane, sumă ce reprezintă doar cheltuielile inițiale, înscrise în buget, și poți fi încredințat că știm cu precizie ceea ce facem.

De altfel, cu toată importanța ce-o acorda canalizării Elbei, Hans Castorp părăsi imediat acest subiect de discuție, și-l rugă pe Joachim să-i mai vorbească despre viața care se ducea „aici, sus“, cît și despre cei internați în sanatoriu, la care Joachim se grăbi să răspundă, căci era bucuros să-și ușureze sufletul, să se destăinuiască. Pentru început, vărul său îl sili să repete povestea cu cadavrele coborîte pe pîrtia săniuțelor, ceea ce făcu, încredințîndu-l încă o dată în mod formal că era adevărul adevărat. Dar cum Hans Castorp se porni iarăși pe rîs, rîse și el, pârînd că se bucură din toată inima, și istorisi tot felul de întîmplări caraghioase ca să întrețină această bună dispoziție. O doamnă, care se numea doamna Stöhr și stătea chiar la aceeași masă cu el, de altminteri destul de bolnavă, soția unui muzicant din Cannstadt, era de o incultură nemaiîntîlnită. Spunea „dezinfixare“, cu un aer cît se poate de serios. Pe asistentul Krokowski îl numea „fomulus“¹. Și trebuia să i le înghiți pe toate, fără măcar să clipești. Ba, pe deasupra, mai era și clevetitoare, cum sînt, de altfel, mai toți aici, sus, iar despre o altă doamnă, doamna Ilis, zicea că poartă un „sterilet“².

— Sterilet, așa spune, recunoaște că expresia e de neprețuit.

Și, răsturnați pe jumătate pe spătarele scaunelor, rîdeau atît de tare, încît trupurile le erau cuprinse

¹ Deformarea cuvîntului latin *famulus* — servitor.

² De la *serviette* (fr.), un fel de poșetă modernă la începutul veacului.

de tremur, și pe amîndoi, aproape în aceeași clipă, îi apucă sughitul.

După aceea, Joachim se întristă, gîndindu-se la ghinionul său.

— Ei, noi stăm acum și rîdem, zise cu o figură îndurerată, zgîlțit încă de ultimele spasme ale diafragmei ; și cu toate acestea, nu se poate prevedea nici măcar cu aproximație cînd voi putea pleca de aici, căci, atunci cînd Behrens vorbește de încă o jumătate de an, își face calculele cu zgîrcenie, și trebuie să te aștepti la mai mult. Totuși, este cumplit, spune și tu dacă nu-i trist pentru mine. În mod normal, ar fi trebuit de mult să fiu înrolat, și luna viitoare să mă prezint la examenul de ofițer. Iar eu, uite, tînjesc aici, cu termometrul în gură, înregistrez greșelile acestei inculte doamne Stöhr și-mi pierd timpul. La vîrsta noastră, un an, acolo, jos, joacă un rol atît de mare, aduce atîtea schimbări și progrese în viață. Pe cînd eu, sînt silit să încremenesc aici ca o băltoacă cu apă stătută — da, o mlaștină clocită, și comparația nu-i de loc exagerată...

Dar ca răspuns la toate acestea, Hans Castorp întreabă într-un chip cu totul ciudat dacă aici nu era posibil să comande o sticlă de Porter ; vărul său îl privi cu un aer puțin cam mirat și observă că era gata să adoarmă, adică la drept vorbind aproape că adormise.

— Dar văd că ai și adormit ! spuse Joachim. Hai, e timpul pentru amîndoi să mergem la culcare.

— Dar nu-i de loc timpul, zise Hans Castorp cu limba împleticită.

Totuși, porni după vărul său, puțin aplecat și cu picioarele țepene, ca un om care, într-adevăr, cade de oboseală, apoi făcu un efort puternic asupra sa însuși cînd, în holul încă ușor luminat, îl auzi pe Joachim spunînd :

— Uite-l pe Krokowski. Cred, totuși, că trebuie să te prezint.

Doctorul Krokowski stătea așezat în plină lumină, în fața căminului unuia dintre saloane, lângă ușa glisantă, și citea ziarul. Se ridică în picioare când cei doi tineri se apropiau și Joachim, luând o poziție militară, îi spuse :

— Îngăduiți-mi, vă rog, domnule doctor, să vă prezint pe vărul meu Castorp de la Hamburg. Abia a sosit.

Doctorul Krokowski îl salută pe noul oaspete cu bucurie sinceră, într-un fel viguros și îmbărbătător, ca și cum ar fi vrut să-i dea de înțeles că, între patru ochi, orice stinghereală față de el era de prisos și că trebuia să dăinuiască numai o deplină încredere. Avea aproximativ treizeci și cinci de ani, era lat în umeri, gras, mult mai scund decât cei doi tineri ce stăteau în picioare în fața lui, astfel că pentru a-i privi se vedea nevoit să-și ridice puțin pieziș capul, de o extraordinară paloare străvezie, aproape fosforescentă, și mai accentuată de strălucirea întunecată a ochilor, de negreața sprâncenelor și a unei bărbi destul de lungi, terminată prin două vîrfuri unde apăruseră chiar câteva fire albe. Purta un costum negru cam vechi, la două rînduri, pantofi negri, asemănători cu niște sandale, ciorapi scurți, groși, de lînă cenușie, și cu guler moale, răsînt — cum Hans Castorp nu mai văzuse pînă atunci decât la un fotograf de la Danzig — care împrumuta înfățișării doctorului Krokowski un aer de boem. Rîzînd din toată inima, astfel că dinții galbeni i se iviră în mijlocul bărbii, scutură mîna tînărului și spuse cu vocea sa de bariton, cu un oarecare accent străin, ușor cîntat :

— Fiți bine venit, domnule Castorp ! Doresc să vă obișnuiți repede aici și să vă simțiți bine în mij-

locul nostru. Veniți la noi ca pacient, dacă îmi îngăduiți să vă pun această întrebare ?

Era de-a dreptul emoționant să poți urmări eforturile ce le făcea Hans Castorp ca să se arate politicos și să învingă somnolența. Era necăjit că se întâmplase să fie într-o stare atât de proastă și, cu firea bunăuitoare a tinerilor, credea că simte în râsul și atitudinea jovială a asistentului semnele unei zeflemeli îngăduitoare. Răspunse, vorbind despre cele trei săptămâni ale lui, făcu aluzie, de asemenea, la examenul său și adăugă că, slavă Domnului, era perfect sănătos.

— Adevărat ? întrebă doctorul Krokowski repezind pieziș capul înainte, ca și cum l-ar fi luat peste picior, și zîmbetul i se accentuă. Dar, în cazul acesta, sînteți un fenomen vrednic întru totul de a fi studiat ! adăugă el. Căci n-am întîlnit niciodată un om complet sănătos. Și ce examen ați dat, dacă îmi îngăduiți să vă întreb ?

— Sînt inginer, domnule doctor, răspunse Hans Castorp cu o demnitate sfioasă.

— Ah, inginer ! făcu doctorul Krokowski și, o clipă, zîmbetul îi dispăru, pierzînd, într-o oarecare măsură, din vigoare și bunăvoință. Asta-i strașnic. Și, prin urmare, aici n-o să aveți nevoie de nici un tratament medical, nici de ordin fizic, nici de ordin sufletesc ?

— Nu, și vă mulțumesc de mii de ori, spuse Hans Castorp care era gata să facă un pas îndărăt.

În această clipă, râsul doctorului Krokowski izbucni iarăși biruitor și, în vreme ce scutura mîna tînărului, spuse cu voce tare :

— Ei bine, domnule Castorp, dormiți fără grijă, cu deplina conștiință a sănătății dumneavoastră perfecte ! Somn ușor și la revedere !

Cu aceasta consideră că-și luase rămas bun de la cei doi tineri și se reachează să-și citească ziarul.

La ascensor nu mai era nimeni de serviciu, astfel încît urcară pe jos treptele, tăcuți și ușor tulburați de întîlnirea cu doctorul Krokowski. Joachim îl însoți pe Hans Castorp pînă la numărul treizeci și patru, unde șchiopul nu uitase să lase bagajele noului sosit, și mai sporovăiră încă vreun sfert de oră, în vreme ce Hans Castorp își despacheta lenjeria de noapte și obiectele de toaletă, fumînd o țigară groasă, de bună calitate. Dar de data aceasta observă că nu mai simte gustul țigării ceca ce i se păru ciudat și destul de neobișnuit.

— Se vede că e ceva, zise el și în timp ce vorbea dădea afară fumul pe care-l inspirase. E de o paloare de ceară. Dar încălțăminteă lui, recunoaște, e o oroare. Șosete de lînă gri și apoi sandalele alea. Dar spune, în definitiv, crezi că pînă la urmă s-a simțit jignit?

— E destul de susceptibil, recunoscă Joachim. N-ar fi trebuit să refuzi atît de brusc tratamentele medicale, sau, măcar, pe cele sufletești. Nu prea îi place să te sustragi de la asta. Nici eu nu mă prea bucur de o favoare deosebită din partea lui, deoarece nu i-am făcut destule mărturisiri. Totuși, din cînd în cînd, îi povestesc cîte un vis, ca să aibă ceva de disecat.

— Prin urmare, l-am cam jignit, zise Hans Castorp cu un aer plictisit, căci era nemulțumit de sine pentru că putuse jigni pe cineva, și, în același timp, oboseala pusese stăpînire pe el cu o și mai mare putere.

— Noapte bună, spuse. Pic de somn.

— O să vin la opt să te iau pentru micul dejun, zise Joachim și plecă.

Hans Castorp nu-și făcu decît o sumară toaletă de noapte. Somnul îl copleși și abia stinsese mica lampă de pe noptieră, că mai tresări o dată, amintindu-și că alaltăieri murise cineva în patul lui. „Nu se întîmplă, fără îndoială, pentru prima oară“, își spuse în sinc, ca și cum putea găsi în asta ceva ca să-l liniș-

tească. „În definitiv, e un pat de moarte, un pat de moarte cu totul obișnuit“ și adormi.

Dar abia adormi că și începu să viseze, și visă aproape fără întrerupere pînă a doua zi dimineață. Îl văzu mai ales pe Joachim Ziemssen, într-o poziție ciudat de strîmbă, coborînd pe săniuță un drum pieziș. Era de o paloare tot atît de fosforescentă ca și doctorul Krokowski, iar în față stătea și conducea cel născut pentru cavalerie, avînd o înfățișare nespus de tulbure, ca unul pe care nu-l văzuse, ci doar îl auzise tușind. „Ne lasă complet nepăsători — pe noi, aici, sus“, zicea Joachim din poziția lui strîmbă, apoi rămase numai el, căci călărețul care tușea într-un fel atît de înspăimîntător de fleșcăit, dispăruse. Atunci, Hans Castorp începu să plîngă în hohote și pricepu că trebuie să alerge la farmacie ca să cumpere cremă de bărbierit. Dar doamna Itis cu botul ascuțit îi stătea în cale, și ținea în mînă ceva care, fără îndoială, trebuie că era „steriletul“ ei, dar care nu era altceva decît o mașină de bărbierit. Atunci Hans Castorp începu iarăși să rîdă, și, în felul acesta, fu zvîrlit dintr-o stare sufletească în alta, pînă cînd zorile se iviră îndărătul ușii întredeschise de la balcon, și-l treziră.

**DESPRE AGHEAZMATAR ȘI CELE DOUĂ INFĂȚIȘĂRI
ALE BUNICULUI**

Hans Castorp nu păstrase decît amintiri palide despre casa părintească propriu-zisă ; abia dacă avea dreptul să spună că-și cunoscuse tatăl și mama. Muriseră la scurt interval unul după altul, între al cincilea și al șaptelea an al vieții sale, mai întîi mama, într-un chip cu totul neașteptat, în ajunul unei nașteri, de o obturare a vaselor, ca urmare a inflamației venelor, adică de o embolie, cum spunea doctorul Heidekind, și care-i paralizase inima într-o clipă — în vreme ce rîdea, stînd în pat, încît s-ar fi putut spune că, de atîta rîs, a căzut pe spate, însă asta nu s-a întîmplat decît pentru că murise. Lui Hans Hermann Castorp, tatăl, nu i-a venit de loc ușor să priceapă această întîmplare și să treacă peste ea, căci nutrea în adîncul sufletului o mare afecțiune pentru soție, și, de altfel, nici el, la rîndul său, nu era prea viguros. De atunci, mintea i se rătăcise și devenise cam sărac cu duhul ; din pricina zăpăcelii, comise greșeli în afaceri, ce făcură ca firma Castorp & fiul să sufere pagube simțitoare ; iar în a doua primăvară după moartea soției, se îmbolnăvi de o pneumonie, în timpul unei inspecții la antrepozite, prin străzile bîntuite de vînturi ale portului, și cum inima îi era zdruncinată, nu putu să suporte febra prea mare, astfel că muri,

după cinci zile, cu toate îngrijirile ce i le dăduse doctorul Heidekind, și porni să-și întâlnească soția, condus de un impozant alai de concetățeni, la cavoul familiei Castorp, ce avea, în cimitirul Sfînta Ecaterina, o poziție foarte frumoasă, cu vedere spre Grădina Botanică.

Tatăl său, senatorul, îi supraviețui, este drept, dar puțină vreme, și, acest scurt răstimp, pînă la moartea bunicului — de altfel acesta se stînsese tot de o pneumonie, însă după lupte mari și chinuri, căci Hans Lorenz Castorp, spre deosebire de fiul său, era o fire greu de doborît și puternic înrădăcinată în viață — deci, acest scurt răstimp, adică numai un an și jumătate, Hans Castorp îl petrecu în casa bunicului, construită pe o esplanadă în stilul clasic din nord, la începutul secolului trecut, pe un loc strîmt, o casă vopsită într-o culoare spălăcită, cu intrarea încadrată de jumătăți de coloane la mijlocul parterului înălțat pe cinci trepte, cu două etaje, în afară de mezanin ale cărui ferestre coborau pînă la dușumele și erau prevăzute cu gratii de fier.

Aici nu se aflau decît odăile de primire, inclusiv sufrageria luminoasă, ornamentată cu stuc, avînd trei ferestre acoperite cu perdele de culoarea vinului roșu, ce dădeau spre grădinița din spate, și unde, în aceste optsprezece luni, bunicul și nepotul luau masa împreună, în fiecare zi către orele patru, serviți de bătrînul Fiete care purta cercei, nasturi de argint la frac, aceeași cravată de batist, în care își ascundea bărbia rasă, ca și stăpînul casei, și pe care bunicul îl tutuia, vorbindu-i în dialect ; dar nu în glumă — căci n-avea nici o înclinație către umor, ci foarte firesc, întrucît așa obișnuia să vorbească el cu oamenii din popor, cu lucrătorii de la antrepozite, factorii poștali, birjarii și servitorii. Hans Castorp îl asculta cu plăcere, dar și pe Fiete îl asculta, de asemenea, cu multă plăcere, cum

răspundea în dialect în timp ce servea, aplecându-se spre stăpînul său, să-i vorbească la urechea dreaptă, cu care senatorul auzea mult mai bine decît cu stînga. Bătrînul înțelegea, dădea din cap și continua să mănînce, stînd foarte drept între spătarul înalt al scaunului de mahon și masă, aplecat puțin spre farfurie, iar nepotul, în fața lui, privea tăcut, cu atenția încordată și fără să-și dea seama, gesturile scurte și căutate, cu care frumoasele mîini albe, slabe și bătrîne, ale bunicului, cu unghiile lungi și bombate, și cu inelul cu sigiliu verde la arătătorul drept, aranjau pe vîrfurile furculiței o bucățică de carne, puține legume și cartofi, ca apoi bunicul s-o ducă la gură, cu o ușoară înclinare a capului. Hans Castorp se uita la propriile sale mîini neîndemînatice, și simțea prefigurată posibilitatea de-a mîinii într-o zi, mai tîrziu, cuțitul și furculița tot așa ca și bunicul său.

O altă întrebare era aceea de-a ști dacă va reuși vreodată să-și înfășoare bărbia cu o cravată asemănătoare aceleia care umplea deschizătura largă a ciudatului guler, ale cărui colțuri lungi atingeau obrajii bunicului. Căci, pentru a ajunge aici, trebuia să fii tot atît de bătrîn ca și el, întrucît astăzi nimeni în afară de bunic și de bătrînul său Fiete nu mai purta nici pe departe asemenea gulere și cravate. Și era păcat, căci micului Hans Castorp îi plăcea nespus de mult să privească bărbia bunicului sprijinită de nodul frumos, de un alb imaculat ; chiar mai tîrziu, cînd crescuse, îi făcea plăcere să-și aducă aminte ; dăinuia în aceasta ceva cu care era de acord din adîncul sufletului.

După ce isprăveau de mîncat și-și răsuceau șervetele, trecîndu-le prin inelele de argint, o obligație pe care, pe vremea aceea, Hans Castorp o îndeplinea cu oarecare greutate, deoarece șervetele erau mari ca niște fețe de masă, senatorul se ridica de pe scaunul pe care Fiete

i-l trăgea îndărăt, și cu pași abia auziți se ducea în „cabinet“ să-și ia o țigară de foi ; câteodată, îl întovărășea și nepotul.

Acest „cabinet“ își datora existența faptului că sufrageria ocupa întreaga lățime a casei și avea trei ferestre, astfel încât nu mai rămăsese destul loc pentru trei saloane, cum este obiceiul la casele construite în acest stil, ci numai două, dintre care unul, perpendicular pe sufragerie, cu o singură fereastră spre stradă, ar fi fost de o lungime disproporționată. De aceea s-a tăiat cam un sfert din lungime, adică tocmai „cabinetul“, un spațiu îngust, pe jumătate întunecos, primind lumina printr-un oberliht, și mobilat doar cu câteva lucruri : o etajeră pe care se afla cutia pentru țigări de foi ale senatorului, o masă pentru joc, al cărei sertar conținea obiecte ispititoare : cărți de whist, fise, un mic abac pentru însemnat punctele, o tăbliță cu bucăți de cretă, port-țigarete din carton și multe altele ; în sfârșit, într-un colț, o vitrină în stil rococo din lemn de palisandru, cu geamuri îndărătul cărora erau întinse perdele de mătase galbenă.

— Bunicule, spunea micul Hans Castorp, o dată ajuns în cabinet, înălțându-se în vârful picioarelor ca să se apropie de urechea bătrînului, arată-mi, te rog, cupa de botez.

Iar bunicul își ridica pulpanele redingotei lungi și moi, scotea legătura de chei din buzunar, după care deschidea vitrina din interiorul căreia ieșea în întîmpinarea băiatului o mireasmă plăcută și ciudată. Se păstrau acolo tot felul de lucruri nefolositoare și cu atît mai atrăgătoare : o pereche de sfeșnice răsucite din argint, un barometru spart, cu figurinele sculptate în lemn, un album cu dagherotipii, o lădiță de cedru pentru lichior, un turc mititel, aspru la pipăit sub costumul de mătase multicoloră, cu o mașinărie de ceasornic în trup, datorită căreia, altădată, mergea pe

masă, dar care nu mai funcționa de multă vreme, un prototip de corabie și, în fund de tot, chiar o cursă pentru șoareci. Bătrînul lua însă de pe raftul din mijloc o cupă rotundă de argint, foarte patinată, așezată pe o farfurie tot de argint și, rînd pe rînd, le arăta băiatului, învîrtindu-le mereu, cu explicații pe care le mai dăduse adesea.

La început, cupa și farfuria nu erau asortate, fapt de care îți puteai da seama, deși bunicul ținu să i-o spună micuțului din nou; dar, adăugă bunicul, au fost reunite prin întrebuințare, de aproape o sută de ani, adică după ce cupa a fost cumpărată. Era frumoasă, de formă simplă și nobilă, purtînd pecetea gustului sever de la începutul secolului trecut. Netedă și masivă, se sprijinea pe un picior rotund, fiind aurită pe dinăuntru; dar vremea nu lăsase din aur decît o palidă licărire. Avea, ca singură podoabă, o cunună în relief, de trandafiri și de frunze zimțate, care făcea înconjurul marginei superioare. Cît privește farfuria, pe ea se putea citi vîrsta-i mult mai mare. „O mie șase sute cincizeci“, indicau cifrele încărcate de linii, și tot felul de pajure și arabescuri încadrau numărul, lucrate în maniera „modernă“ de odinioară, voit sau arbitrar bombastic, jumătate stele și jumătate flori. Însă pe dosul farfuriei erau gravate cu litere ascuțite numele capilor de familie care, de-a lungul timpului, fuseseră posesorii obiectului; erau, încă de pe atunci, în număr de șapte fiecare cu anul în care transmiteau moștenirea, iar bătrînul i le arăta nepotului, unul după altul, cu vîrfurile arătătorului împodobit cu inel. Numele tatălui său era printre ei, ca și numele bunicului și al străbunicului, după care, prefixul „stră“ se dubla, se tripla, se cvadrupla în gura povestitorului, iar băiatul asculta cu capul plecat într-o parte, cu ochii gînditori sau distrat-visători și ficeși, și cu gura concentrat-somnoroasă, pomelnicul de stră-

stră-stră-stră — acest glas întunecat venit parcă din mormînt, glas al vremurilor de mult apuse, care mărturisea, cu toate acestea, legătura întreținută cucernic între prezent, propria sa viață, și aceste lucruri adînc îngropate : adică, întocmai ceea ce i se oglindea pe față. I se părea că respiră un aer muced-rece, aerul bisericii Sfînta Ecaterina sau al criptei Arhanghelului Mihail ; auzind acest glas avea impresia că simte adierea locurilor ce te îndeamnă la o anumită ținută respectuoasă și plăcută, cu pălăria în mînă, în vîrfurile picioarelor ; mai credea, de asemenea, că aude tăcerea îndepărtată și ocrotită a acestor locuri pline de ecouri sonore ; sentimente cucernice se îmbinau cu sunetul vorbelor înăbușite, cu gîndurile despre moarte și povestirea ascultată și, băiatului, cu toate acestea, i se păreau întrucîtva binefăcătoare, da, era posibil să se fi rugat să vadă agheazmatarul mai ales din dragoste pentru aceste prefixe, spre a le mai putea auzi și repeta.

Apoi, bunicul așeza cupa de botez pe farfurie, și îi arăta copilului cavitatea netedă și palid-aurită care scînteia în lumina venită prin oberliht.

— În curînd se vor împlini opt ani, spuse el, de cînd te-am ținut deasupra-i și de cînd apa cu care-ai fost botezat a curs aici, înăuntru. Lassen, episcopul de la Sfîntul Jacob, este acela care a turnat-o în căușul mîinii bunului pastor Bugenhagen, și, de acolo, s-a revărsat pe creștetul tău, prelingîndu-se în această farfurie. Am avut grijă însă să încălzesc apa ca să nu te sperii și să nu plîngi, ceea ce, în adevăr, nu s-a întîmplat, căci ți-paseși înainte atît de tare, încît lui Bugenhagen i-a fost foarte greu să-și țină predica, dar ai tăcut cînd te-a atins apa și trag nădejde că s-a întîmplat astfel din respect pentru sfîntul botez. Și s-ar fi împlinit, zilele astea, patruzeci de ani de cînd răposatul tău tată a primit botezul, și de cînd apa a curs de pe capul lui tot aici, înlăuntru. Aici a avut

loc evenimentul, în această casă, casa lui părintească, în salonul de alături, în fața ferestrei de la mijloc, și tot bătrînul pastor Hesekiel a fost acela care a oficiat botezul, același pe care, tînăr pe atunci, francezii au fost cît pe ce să-l împuște fiindcă a predicat împotriva tîlhăriilor lor și a contribuțiilor de război — însă și el se află acum la Dumnezeu, de multă, multă vreme. Dar în urmă cu șaptezeci și cinci de ani chiar și pe mine însumi m-au botezat tot în același salon și mi-au ținut capul deasupra aceluiași vas de botez, așezat întocmai cum stă aici, în farfurie, iar pastorul a rostit aceleași cuvinte ca pentru tine și tatăl tău, și apa limpede și călduță s-a prelins în același fel de pe părul meu (nici atunci nu aveam pe cap mai mult decît astăzi) în această cupă aurită.

Copilul ridică privirea spre fața îngustă a bunicului, aplecată deasupra agheazmatarului, așa cum se întîmplase și în acel ceas dispărut de mult, despre care-i povestea în clipa asta, și din nou puse stăpînire pe el o senzație ciudată, ce-o mai încercase, care ținea pe jumătate de vis și pe jumătate de un simțămînt înfricoșător, totodată în mișcare și nemișcat, de o nemișcare mișcătoare, de o încremenită schimbare, de o primenire și monotonie amănunțită, — un simțămînt ce-l mai avusese și în alte împrejurări și a cărui reîntoarcere și așteptare și-o dorise: ținuse, în parte de dragul acestuia, să i se arate obiectul de familie, mișcător și nemișcător în același timp.

Cînd, mai tîrziu, tînărul se examinează pe sine, găsi că imaginea bunicului se întipărise în el cu o adîncime mai luminoasă și mai semnificativă decît aceea a părinților săi: lucru care ținea, poate, de o simpatie și de o afinitate sufletească cu totul deosebită, căci nepotul semăna cu bunicul atît cît este în stare să semene un țingău trandafiriu cu un septuagenar palid și țeapăn. Faptul acesta, însă, avea importanță pen-

tru bătrînul care fusese, în familie, o figură caracteristică, o personalitate pitorească.

La drept vorbind, cu mult înainte de moartea lui Hans Lorenz Castorp, felul său de-a fi și de a gândi fusese depășit de timp. Își petrecuse viața într-o credință profund creștină, membru al bisericii reformate, cu vederi strașnic de tradiționale, preocupat deopotrivă să restrîngă cercul societății aristocratice destoinică să conducă, ca și cum ar fi trăit în secolul al XIV-lea, atunci cînd meșteșugarii, trecînd peste rezistența încăpățînată a patricienilor îndrăgostiți de vechile lor libertăți, începuseră să cucerească locuri și voturi în consiliul orășenesc, și era greu de cîștigat pentru tot ce era înnoitor. Activitatea sa a coincis cu decenii de avînturi violente și felurite răsturnări, decenii de progrese în marșuri silite, care ceruseră sacrificii și riscuri în viața publică. Dar numai Dumnezeu știe că nu datorită bătrînului Castorp spiritul timpurilor noi a cunoscut uriașele și strălucitoarele sale biruințe. Fiindcă bătrînul făcuse mai mult caz de datinele părintești și de vechile instituții decît de îndrăznețele lucrări de lărgire a portului și alte fanfaronade și nelegiuiri legate de un oraș mare, frînase și potolise pretutindeni unde putuse, și dacă ar fi fost ascultat, administrația ar fi și în zilele noastre ca o idilă de modă veche, la fel cum se petreceau pe vremuri lucrurile în propriul său birou.

Așa se înfățișa bătrînul în ochii concetățenilor săi cît a trăit și încă multă vreme după aceea, iar micul Hans Castorp, cu toate că nu pricepea nimic din treburile obștești, făcea, cu ochii săi de copil cu privirea liniștită, aproape aceleași observații — observații fără cuvinte și, prin urmare, necritice, dar pline de viață, și care, încă mult timp după aceea, păstrară, ca o imagine a amintirii conștiente, caracterul lor dușmănos pentru vorbe și analize verbale, aprobativ și nimic

mai mult. După cum am mai spus, era în joc simpatia, această afecțiune și afinitate intimă, ce sare, nu rar, câte o generație. Copiii și nepoții privesc ca să admire, și admiră ca să învețe și să desăvîrșească ceea ce se și află prefigurat în ei prin ereditate.

Senatorul Castorp era uscățiv și deșirat. Anii îi încovoiaseră spina și gîtul, dar el se silea să-și îndrepte îngheboșarea, căznindu-se să se țină drept, iar din această cauză, gura, ale cărei buze nu se mai sprijineau pe dinți, ci numai pe gingii (căci nu-și punea proteza decît la masă), se contracta în jos, la colțuri, cu o demnitate susținută cu greutate, și poate tocmai din asta provenea, o dată cu grija de-a înfrînge un început de tremurare a capului, atitudinea țeapănă și aspră, cît și înfundarea bărbiei în guler, care plăcea atît de mult micului Hans Castorp.

Îi era dragă tabachera — se folosea de o tabacheră lunguiată, de baga încrustată cu aur — și întrebuița batiste roșii ale căror vîrfuri atîrnau cîteodată din buzunarul de la spate al redingotei. Cu toate că era o slăbiciune oarecum vrednică să stîrnească rîsul, ea apărea mai ales ca o îngăduință făcută bătrîneții, ca o neglijență pe care vîrsta înaintată și-o poate îngădui, fie cu bună știință și într-un fel vesel, fie cu o inconștiență ce impunea respect ; și, oricum ar fi fost, era singura slăbiciune ce-o observase, vreodată, perspicacitatea copilărească a privirii lui Hans Castorp în ținuta bunicului său. Dar atît pentru copilul de șapte ani, cît și mai tîrziu, în amintirea adultului, înfățișarea de toate zilele a septuagenarului nu era cea adevărată și strict reală. În adevărata sa realitate, dacă se poate spune așa, era mai diferit, mult mai frumos și mai demn decît de obicei — adică așa cum apărea într-un tablou, un portret de mărime naturală, ce fusese odinioară atîrnat multă vreme în camera de locuit a părinților copilului, și care a plecat după aceea, îm-

preună cu micuțul Hans Castorp, să se statornicească definitiv pe Esplanadă, fiind așezat în saloan, deasupra canapelei mari de mătase roșie.

Îl înfățișa pe Hans Lorenz Castorp purtînd costumul oficial de senator al orașului — în această severă dar și cuvioasă haină burgheză a unui secol dispărut, care asigurase de-a lungul vremii o comuniune solemnă și cutezătoare totodată și pe care o păstrase pentru ocaziile oficiale, ca să contopească, în acest mod ceremonios, trecutul cu prezentul și prezentul cu trecutul, și de a adevăra, astfel, trăinicia venerabilei sale semnături comerciale. În tablou, senatorul Castorp era în picioare, cu întreaga sa făptură, pe o podină roșietică, în perspectiva unor coloane și ogive. Stătea cu bărbia aplecată, cu colțurile gurii ușor lăsate în jos, cu ochii albaștri, cu pungile de sub ochi umflate și cu privirea pierdută în depărtare, îngîndurată, purtînd o tunică neagră, mai lungă de genunchi, și care, deschisă în față, lăsa să se vadă pe margini și tivuri o bandă lată de blană. Din mînele largi pînă la coate, bufante și tivite la fel, ieșeau niște mîneți mai înguste și lungi, dintr-o stofă obișnuită, iar manșetele de dantelă acopereau mîinile pînă la încheietura degetelor. Pulpele subțiri aveau ciorapi de mătase neagră, iar în picioare purta pantofi cu cataramă de argint. Dar în jurul gîtului avea colereta scrobită și plisată, aplecată în față și ridicată în părți, de sub care mai cobora încă, pe vestă, și un jabou de batist, de asemenea plisat. Sub braț ținea străvechea pălărie cu borurile largi, a cărei calotă se îngusta spre partea de sus.

Era un portret excelent, plăsmuit de un artist celebru, făcut cu gust, în stilul vechilor maeștri, care scotea subiectul în relief, iar în spectator trezea tot felul de imagini în stilul spaniol și olandez de la sfîrșitul evului mediu. Micul Hans Castorp îl contemplase adesea, fără îndoială că nu cu pricepere artistică,

totuși cu o oarecare înțelegere pătrunzătoare, de un ordin mai general ; și cu toate că pe bunic nu-l văzuse așa cum îl înfățișa tabloul decît numai o singură dată, și doar foarte puțin timp, cu prilejul sosirii sale într-o procesiune la primărie, nu se putea opri, după cum am mai spus, de a considera portretul ca o înfățișare adevărată și fidelă a bătrînului, în vreme ce, în bunicul de toate zilele, nu vedea decît un bunic-interimar, o împletire nereușită de însușiri adaptate rolului său. Fiindcă ceea ce era, în aspectul său obișnuit, limpede și straniu, s-ar fi zis că ținea poate de această împletire nereușită și oarecum stîngace, în schimb dăinuiau anumite urme și indicații din care se putea deduce că nu dispăruseră complet acele însușiri care-i dădeau bunicului forma sa pură și adevărată. De pildă, gulerul mare și cravata înaltă și albă erau demodate ; dar era imposibil să dai acest epitet minunatului veșmînt, pe care cel din tablou nu-l amintea întrucîtva decît prin procură, adică prin colereta spaniolă. Și era la fel și cu jobenul cu borul îndoit într-un fel neobișnuit, pe care bunicul îl purta pe stradă, și căruia îi corespundea, într-o realitate superioară, pălăria mare de fetru din portret ; tot astfel și cu poalele lungi ale redingotei cu pliuri, a cărei imagine originală și esențială rămînea, în ochii micului Hans Castorp, tunica brodată și tivită cu blană.

De aceea, încuviință din toată inima ca bunicul să se înfățișeze în autenticitatea și perfecțiunea sa somptuoasă, în ziua cînd trebui să-și ia rămas bun de la el. Scena se petrecea în salon, în același salon în care au luat masa atît de des, unul în fața celuilalt ; acum, însă, Hans Lorenz Castorp era întins în sicriul cu marginile argintate, pe catafalc, în mijlocul coroanelor rezemate și răspîndite de jur împrejur. Luptase contra pneumoniei, luptase multă vreme și cu înverșunare, deși dăduse impresia că în sinea lui nu se acomodase

decît destul de greu cu viața vremurilor actuale, și iată-l că stătea întins pe catafalc, fără să poți ști bine dacă era un învingător sau un învins, dar, în orice caz, cu o înfățișare cît se poate de liniștită și foarte schimbată, cu nasul mai ascuțit fiindcă avusese de luptat cu boala atîta vreme, cu partea inferioară a trupului acoperită de un covor pe care era o creangă de palmier, și cu capul sprijinit pe o pernă de mătase, astfel încît bărbia i se odihnea frumos în răscoiala din față a coleretei ce făcea parte din straiiele festive ; iar între mîinile pe jumătate acoperite de dantelă, așezate în așa fel încît imitau o atitudine firească și nu îngăduiau ca poziția să dea impresie de răceală și neînsuflețire, i se pusese, sub chipul cu pleoapele aplecate, un crucifix de fildeș pe care privirea sa lăsată în jos părea că-l cercetează neîncetat.

La începutul bolii, Hans Castorp îl văzuse pe bunicul său de mai multe ori, după aceea, însă, nu-l mai văzu de loc. Fusesse cu totul cruțat de priveliștea luptei care, de altfel, se desfășurase în cea mai mare parte noaptea, și o simțise cel mult prin mijlocirea atmosferei de îngrijorare ce domnea în casă, prin ochii înroșiți ai bătrînului Fiete, cît și prin plecările și sosirile doctorului ; consecința, însă, în prezența căreia se găsea în salon, putea să se rezume la faptul că bunicul fusese solemn eliberat de a mai îndeplini interimatul, și se întorsese definitiv la forma lui autentică, atît de armonizată cu el — o consecință pe care trebuia s-o încuviințezi, cu toate că bătrînul Fiete plîngea și-și legăna capul fără încetare, și cu toate că însuși Hans Castorp plîngea, așa cum o făcuse și la vederea mamei sale, moartă subit, ca și la aceea a tatălui, pe care, puțină vreme după aceea, l-a văzut de asemenea întins acolo, tăcut și străin.

Așadar, era pentru a treia oară cînd, într-un răstimp atît de scurt și la o vîrstă atît de fragedă, moar-

tea înrîurea spiritul și firea — mai ales firea — micului Hans Castorp; această priveliște și înrîurire nu mai erau noi pentru el, ci, dimpotrivă, chiar foarte familiare și, la fel ca în celelalte două ocazii precedente, s-a arătat extrem de serios și deopotrivă de stăpîn pe sine, nicidecum la bunul plac al nervilor, și, cu toate că simțea o mîhnire firească, dovedi că are, tocmai cu acest prilej, un calm mai mare decît de obicei. Nesocotind înțelesul practic al întîmplărilor pentru viața sa, sau dovedind o copilărească nepăsare în privința lor, cu convingerea că lumea, oricum, va avea grijă de el, manifestase în fața acestor sicrie o anumită indiferență deopotrivă de copilărească și niște preocupări legate de lucrurile din afară, pe care, în a treia împrejurare, anumite stări sufletești și un aer de cunoscător experimentat o nuanțară cu o expresie deosebită de înțelepciune prematură — căci nu ținem seama de lacrimile repetate, datorite emoției sau molipsirii de la plînsul altora, socotindu-le ca o reacție normală. În cele trei sau patru luni după decedarea tatălui, uitase moartea; acum, însă, își amintea de ea, și toate impresiile de atunci se restabileau întocmai, simultane și pătrunzătoare în ciudățenia lor fără asemănare.

Topite și turnate în cuvinte, ele ar fi arătat, în sine, aproximativ în felul următor. Moartea era de o esență pioasă, semnificativă, și de o frumusețe tristă, ce se înălța din spirit, dar, în același timp, era și de o natură cu totul alta, aproape contrară, foarte trupească, foarte materială, pe care n-o puteai socoti nici frumoașă, nici semnificativă, nici pioasă și nici măcar tristă. Înfațișarea solemn-spirituală se realiza prin somptuoasa așezare în sicriu a defunctului, prin bogăția florilor, prin mănunchiurile de frunze de palmier care, cum se știe, simbolizează pacea cerească; după aceea, și încă mult mai limpede, prin crucifixul

dintre degetele moarte ale bunicului de odinioară, prin sculptura Mîntuitorului binecuvîntînd, de Thorwaldsen¹ stînd în picioare la căpătîiul cosciugului, și prin cele două sfeșnice puse de o parte și de alta, și care căpătaseră și ele în această împrejurare, un caracter religios. Toate aceste pregătiri își găseau, în aparență, sensul exact și binefăcător la gîndul că bunicul își luase, pentru totdeauna, chipul său definitiv și adevărat. Dar, pe deasupra, — așa cum micul Hans Castorp nu încetase să observe, măcar că nu și-o mărturisea cu glas tare — toate împreună și, mai ales, cantitatea de flori, în special tuberozele răspîndite pretutindeni, aveau ca scop să ascundă cealaltă față a morții, care nu era nici frumoasă, nici cu adevărat tristă, ci mai degrabă puțin cam necuviincioasă, de o esență de calitate inferioară, truască, spre a te face s-o uiți sau să te împiedice de a deveni conștient de ea.

Acestei alte naturi a morții i se datora faptul că, decedat, bunicul părea atît de străin, și că, la drept vorbind, nu mai arăta la înfățișare că este bunicul, ci o păpușă de ceară în mărime naturală, pe care moartea o substituise făpturii sale și căreia i se aduceau toate aceste pioase și somptuoase onoruri. Cel care zăcea acolo — sau mai precis : ce zăcea acolo — nu mai era, prin urmare, bunicul însuși, ci un înveliș care, Hans Castorp o știa bine, nu era de ceară, ci alcătuit din propria sa materie ; numai din materie, ci tocmai în asta consta ceea ce era necuviincios și, de asemenea, destul de puțin trist — atît de puțin trist cît sînt lucrurile ce privesc trupul și numai pe el. Micul Hans Castorp iscodea atent această substanță de ceară galbenă, lucioasă și asemănătoare cu o brînză uscată, din care era făcut trupul mortului, în mărimea naturală a unui om viu, iscodea chipul și mîinile bunicului de

¹ Bertel Thorwaldsen (1770—1844), sculptor danez ; temele sale sînt de inspirație religioasă și mitologică.

altădată. O muscă tocmai se așeza pe fruntea încremenită și începu să-și plimbe trompa în sus și în jos. Bătrînul Fiete, cu o posomorîre stingherită pe chip, ferindu-se să atingă fruntea, o goni cu băgare de seamă, ca și cum nu trebuia și nici nu voia să știe ce făcea ea acolo — iar atitudinea asta sfioasă provenea, după cît se părea, din faptul că bunicul nu mai era decît un trup și nimic altceva ; însă musca, după un zbor legănat, își reluă brusc locul pe degetele bunicului, în apropierea crucifixului de fildeș. În vreme ce se petrecea această scenă, Hans Castorp avu credința că respiră, mai distinct decît pînă acum, emanația ușoară, însă atît de ciudat stăruitoare, ce-o cunoscuse cu alt prilej, care, spre rușinea lui, îi reamintea de un coleg de școală lovit de o boală supărătoare și, din această cauză, ocolit de toți, și că parfumul tuberozelor așezate pe mîini avea ca scop, printre altele, s-o înăbușe, fără să reușească de altfel, în ciuda risipei și persistenței lor.

În fața cadavrului stătu de mai multe ori : o dată singur, numai cu bătrînul Fiete, a doua oară cu unchiu-mare Tienappel, negustorul de vinuri, împreună cu ceilalți doi unchi, James și Peter, și pentru a treia oară atunci cînd un grup de lucrători din port, îmbrăcați de sărbătoare, rămase cîteva clipe în fața sicriului deschis, ca să-și ia rămas bun de la șeful de altă dată al Casei Castorp & Fiul. După aceea, veni înmormîntarea, salonul se umplu de lume, iar preotul Bugenhagen, de la biserica Arhanghelul Mihail, același care-l botezase pe Hans Castorp, rosti predica de pomenire, purtînd la gît gulerașul spaniol, apoi, în trăsură ce mergea prima dintr-un lung, lung șir de trăsură, în urma dricului, vorbi foarte prietenește cu micul Hans Castorp — și atunci luă sfîrșit, de ase-

menea, și această parte a existenței sale, iar Hans Castorp, mutîndu-se, schimbă imediat și casa și pe cei din preajmă — pentru a doua oară în scurta sa viață.

LA FAMILIA TIENAPPEL. ȘI DESPRE STAREA MORALĂ A LUI HANS CASTORP

N-a fost spre nenorocul său, căci locui de acum înainte la consulul Tienappel, ce fusese înputernicit ca tutore, și nu-i lipsi nimic : nici în ceea ce privește persoana sa, nici sub raportul apărării celorlalte interese ale sale, despre care nu știa încă nimic. Deoarece consulul Tienappel, un unchi din partea răposatei mame a lui Hans, administră moștenirea Castorpilor, scoase imobilele în vînzare, se însărcină cu lichidarea succesiunii Casei Castorp & Fiu-import și export, și mai realizează încă vreo patru sute de mii de mărci în bani lichizi, moșteniți de Hans Castorp, pe care consulul Tienappel le plasă în valori sigure, reținînd, în ciuda sentimentelor de rudenie, o dobîndă de doi la sută, la fiecare trimestru, în contul său.

Casa Tienappelilor era așezată în fundul unei grădini pe drumul Harvestehud, cu fața spre o pajiște unde nu era îngăduită nici cea mai mică buruiiană, către aleile de trandafiri ce mărgineau fluviul. Consulul, cu toate că avea o trăsură frumoasă, pleca în fiecare dimineață pe jos la birou ca să facă puțină mișcare, căci suferea, adesea, de ușoare dureri de cap, și se întorcea tot pe jos către ora cinci seara, după care în casa Tienappel se lua prînzul cu tot fastul. Era un bărbat impozant, îmbrăcat cu cele mai bune stoffe englezești, cu ochii bulbucăți, de un albastru spălăcit, îndărătul ochelarilor cu rame de aur, cu un nas borbănat, o barbă căruntă, de marinăr, și purta la degetul mic un diamant cu focuri scînteietoare. Știa îi

murise de mult. Avea doi fii, Peter și James, dintre care primul era marinăr și venea rar pe acasă, iar al doilea lucra în comerțul de vinuri al tatălui său, fiind socotit ca moștenitor al firmei. De multă vreme casa era condusă de Schalleen, fiica unui giuvaergiu din Altona, care purta, la încheieturile aproape perfect rotunde ale mâinilor, volănașe de dantelă scrobită. Avea grijă ca dejunul și cina să fie înzestrate din belșug cu preparate reci, crabi și somoni, țipari, piept de găscă și *tomato catsup*¹ la rosbif; era foarte atentă la chelnerii angajați ocazional, când consulul Tienappel oferea dineuri pentru domni, și tot ea a fost aceea care, cît se pricepu mai bine, ținu loc de mamă micului Hans Castorp.

Hans Castorp crescuse pe o vreme urîtă, pe vînt și ceață, crescuse în mantaua galbenă de cauciuc, dacă se poate spune astfel, și se simți, în general, foarte bine dispus. Începu, ce-i drept, prin a suferi de o ușoară anemie, iar doctorul Heidekind prescrie ca la dejun, cînd se întorcea de la școală să i se dea un pahar mare de Porter, care, după cum se știe, este o băutură în-tăritoare, și căreia susnumitul doctor îi atribuia o influență binefăcătoare asupra sîngelui, băutură care potoli, în adevăr, în mod vădit, firea neastîmpărată a lui Hans Castorp, și dădu rezultate satisfăcătoare combătînd înclinația sa pentru „visătorie“, cum se exprima unchiul Tienappel, adică acel obicei de a rămîne cu gura căscată și fără nici un gînd serios. Altfel, însă, era sănătos și normal, un destoinic jucător de tenis și bun vîslaș, cu toate că, în loc să mînuiască vîsla, prefera să stea, în nopțile de vară, în fața unui pahar cu băutură aleasă, pe terasa barciului de pe Uhlenhorst, să asculte muzica și să privească bărcile luminate, printre care pluteau lebede pe

¹ Sos de roșii picant (engl.).

apa sclipitoare și multicoloră ; iar cînd îl auzai vorbind, blînd, cuminte, cu o voce monotonă și un ușor accent nordic — și nu numai cînd vorbea, dar era suficientă, de altfel, o singură aruncătură de ochi asupra blondei sale corectitudini, cu capul modelat fin și păstrînd forma unui tipar străvechi, prin care se exprima o îngîmfare moștenită și inconștientă, sub forma unei oarecare nepăsări seci, pentru că nimeni nu putea pune la îndoială că tînărul Hans Castorp era produsul nefalsificat și onest al acestui pămînt băstinaș, că-și ocupa locul într-un mod strălucit — și, în privința asta, dacă l-ai fi întrebat chiar pe el însuși, n-ar fi stat nici o clipă la îndoială.

Respira cu o adîncă mulțumire, încuviințînd și savurînd atmosfera umedă a marelui oraș maritim, această atmosferă de comerț mondial și de prosperitate, care fusese aerul dătător de viață al părinților săi. Cu nările pătrunse de aromele tari ale mărfurilor din colonii, îngrămădite în depozite, printre mirosurile răspîndite de apă, cărbune și catran, vedea pe cheiurile portului macarale enorme, ce imitau calmul, inteligența și forța giganticilor elefanți domesticiți, descărcînd din pîntecele vapoarelor ancorate tone de saci, baloturi, lăzi, butoaie, butelii pîntecoase de sticlă, în vagoane de cale ferată și în antrepozite. Vedea negustori cu mantale galbene de cauciuc, la fel cu aceea pe care o purta și el, revărsîndu-se, la amiază, către bursă, unde, după cîte află, se juca strașnic, și se întîmpla adesea ca unul sau altul să facă la repezeală o invitație la un mare dineu pentru a-și salva creditul. Vedea furnicarul șantierelor (și acesta este domeniul ce avea să-l intereseze mai tîrziu în mod deosebit), vedea trupurile de mamuți ale transatlanticelor purtate prin Asia și Africa, înalte cît niște turnuri, intrate la reparat, fără carenă și elice, proptite cu bîrne de grosimea unor copaci, golite și încremenite în

greutatea lor monstruoasă și năpădite de o droaie de pitici muncind să răzuiască, să ciocănească și să vopsească ; și mai vedea, de asemenea, sub acoperișurile unor hale uriașe, într-o ceață fumurie, înălțându-se schelete de vapoare în construcție, vedea inginerii cu planurile și carnetele în mână, dînd instrucțiuni lucrătorilor, siluete familiare lui Hans Castorp de pe cînd era mic copil și care nu-i trezeau decît impresii plăcute și intime, impresii ce se transformau oarecum într-o mare bucurie cînd i se întîmpla să ia o gustare, duminica, la pavilionul lui Alster, cu James Tie-nappel sau cu vărul său Ziemssen — Joachim Ziemssen — consumînd o bucată bună de biftec cu slănină, un pahar de Porto vechi și, apoi, să se lase pe spate în jet, trăgînd cu poftă un fum din țigară. Căci în asemenea împrejurări era autentic, mai cu seamă că-i plăcea să trăiască bine, da, căci în ciuda înfățișării sale anemice și firave, era întocmai ca un sugaci ce se lasă în voie la sînul matern, avea înclinație spre bucuriile strașnice ale vieții.

Purta ușor pe umeri, și nu fără demnitate, înalta civilizație pe care clasa conducătoare a acestei democrații orășenești de negustori o transmitea copiilor ei. Era totdeauna îmbrăcat ca un prunc și se îmbrăca la croitorul care se bucura de încrederea tinerilor din cercul lui. Rufăria, cu monograme lucrate cu migală, rînduită în sertarele englezești ale dulapului său, era îngrijită cu credință de Schalleen ; cînd Hans Castorp plecă la studii în alte părți, continuă cu regularitate să-și trimeată acasă rufe la spălat și călcat (căci pă-rerea lui era că, în afară de Hamburg, nicăieri în Germania nu se călca bine) și o cută cît de mică la vreuna din manșetele frumoaselor sale cămăși colorate l-ar fi indispus foarte tare. Mîinile, fără să-i fie de o formă deosebit de aristocratică, aveau pielea fragedă și îngrijită, purtau un inel format dintr-un lanț gros pre-

sat, de platină și șevaliera moștenită de la bunicul său, iar dinții, cam slabi, de care suferise deseori, erau îmbrăcați în aur.

Avea obiceiul, când stătea sau mergea, să-și scoată burta înainte, ceea ce nu dădea impresia de energie; însă la masă ținuta îi era fără cusur. Cu bustul drept, se întorcea spre vecinul cu care vorbea (înțelegător și cam anost) iar coatele îi atingeau ușor șoldurile în timp ce diseca vreo bucată de pui sau scotea cu îndemânare, servindu-se de tacîmurile speciale, carnea trandafirie din picioarele unui homar. Primul lucru de care avea nevoie la sfîrșitul mesei era bolul cu apă parfumată pentru spălat degetele, iar al doilea țigareta rusească, nevămuită, pe care și-o procura cu plăcere pe sub mînă, prin mijloace nu prea legale. O fuma înaintea trabucului, o marcă savuroasă din Bremen, numită Maria Mancini, despre care va fi vorba și mai tîrziu, și a cărei otravă aromată se unea într-un chip atît de plăcut cu cea a cafelei. Hans Castorp ținea provizia de țigări la adăpost de influența vătămătoare a caloriferului, le păstra în pivniță, unde cobora în fiecare dimineată ca să-și umple portțigaretul cu porția zilnică. Și ar fi mîncat în silă untul dacă i s-ar fi prezentat într-o singură bucată, nu aranjat în formă de melci.

După cum se vede, ne dăm silința să relatăm tot ce ne poate folosi în legătură cu el, dar îl judecăm fără exagerare și nu-l facem nici mai bun, nici mai rău decît era în realitate. Hans Castorp nu era un geniu, nici un imbecil, și dacă, pentru a-l caracteriza, am ocolit cuvîntul „mediocru“, am făcut-o numai fiindcă nu are nici o legătură cu inteligența sau cu modesta sa persoană, deci numai din respect pentru destinul său, căruia sîntem siliți să-i acordăm o oarecare importanță ce trece dincolo de persoana lui. Mîntea lui răspundea la cerințele gimnaziului real, fără să fi avut

nevoie de un efort nemăsurat de mare, efort pe care, însă, cu siguranță că n-ar fi fost dispus să-l facă nici-cînd și pentru nimic în lume : mai puțin de teamă să nu-și cășuneze vreun rău, cît fiindcă nu vedea nici un motiv care să-l hotărască, sau, mai bine spus : *nici un motiv necondiționat* ; și tocmai de aceea nu-l socotim mediocru, căci și el simțea, oarecum, absența unui atare motiv.

Omul, ca individ, trăiește nu numai viața sa personală, ci participă, de asemenea, conștient sau inconștient, la aceea a timpului și a contemporanilor, și chiar dacă ar privi bazele generale și impersonale ale existenței sale ca nemijlocit condiționate și le-ar socoti drept firești, pentru ca astfel să rămînă departe de gîndul de-a formula vreo critică asupra lor — așa cum era, în adevăr, bunul Hans Castorp — este totuși posibil să-și simtă liniștea sufletească influențată nedeslușit de cusururile acestor baze. Omul izolat poate să-și imagineze tot soiul de năzuințe personale, scopuri, nădejdi, perspective, din care își trage impulsul pentru eforturi mai mari și pentru activitatea sa ; dar cînd, în ciuda dezbaterilor sale, impersonalul din juru-i, timpul însuși, se dovedește a fi lipsit de speranțe și de țeluri, dezorientat din temelii și fără ieșire, și cînd la întrebarea — pusă conștient sau inconștient, dar pînă la sfîrșit formulată într-un chip oarecare — asupra sensului suprem mai mult decît personal și necondiționat al oricărui efort și al oricărei activități, el opune o tăcere găunoasă, atunci această situație va paraliza, pe bună dreptate, ostenelele unui om înzestrat cu caracter, iar influența aceasta se va întinde dincolo chiar de partea sufletească-morală, cuprinzînd-o și pe cea fizică și organică a individului. Ca să fii pregătit pentru a face un efort care le întrec pe toate și depășește măsura a ceea ce se înfăptuiește în mod obișnuit, fără ca timpul să fie în stare

să dea răspunsul la întrebarea : pentru ce ?, este necesară o singură calitate morală și nemijlocită, atât de rară și de o esență eroică, sau o vitalitate foarte robustă. Hans Castorp n-avea nici pe una, nici pe cealaltă, nu era așadar, orice s-ar zice, decît un om mediocru, deși într-un înțeles dintre cele mai vrednice de cinste.

Avem în vedere aici nu numai ținuta interioară a tînărului din timpul școlii, ci chiar și din anii ce au urmat, cînd își alesese burgheza profesiune ce avea s-o practice. Cît privește activitatea de școlar, semnalăm că fusese silit să repete uneori cîte o clasă. Dar, în definitiv, origina sa, urbanitatea purtărilor sale și, în sfîrșit, un oarecare talent lipsit de pasiune pentru matematici, îl ajutară să treacă aceste etape, iar cînd își termină stagiul militar se decise să-și continue studiile — mai ales că la drept vorbind Hans Castorp dorea să prelungească o stare de lucruri, provizorie și nehotărîtă, cu care se obișnuise, socotind că în felul acesta va cîștiga timp ca să gîndească la ceea ce ar dori să devină, căci era departe de a ști, ba nici chiar în ultima clasă de liceu habar n-avea, și cînd, în sfîrșit, acest lucru fu hotărît (căci aproape ar fi prea mult spus, dacă am afirma că *el însuși* ar fi decis), își dădu seama că ar fi putut tot atât de bine s-o apuce pe altă cale.

Dar, oricum, de ceva era sigur, anume că prinsese un gust nebun pentru vapoare. Chiar de pe cînd era abia un băiețaș, umpluse paginile caietelor de notițe cu desene reprezentînd cutere pescărești, corăbii cu pînze și cinci catarge, vase pentru transportat legume, iar cînd, la cincisprezece ani, avu dreptul să asiste, dintr-un loc rezervat, la lansarea noului vapor poștal cu elice dublă „Hansa“, construit pe șantierele navale Blohm & Voss, făcu o acuarelă reușită și exactă pînă în amănunțime, a vaporului zvelt,

tablou pe care consulul Tienappel îl atîrnă în biroul său personal, deoarece verdele sticlos și transparent al mării furtunoase era realizat cu atîta dragoste și îndemînare, încît cineva spuse consulului Tienappel că lucrarea dovedea talent și că Hans Castorp ar putea deveni un bun pictor de peisaje marine — apreciere pe care consulul putu cu toată liniștea s-o repete pupilului său, căci Hans Castorp se mărgini să rîdă din toată inima și nici o clipă nu dădu urmărilor unor asemenea extravagante și idei bune pentru un coate-goale.

— N-ai o avere prea mare, îi spunea cîteodată unchiul Tienappel. Cea mai mare parte a averii mele va reveni într-o zi lui James și Peter, adică va rămîne firmei, iar Peter va primi o rentă. Ceea ce-ți aparține este bine plasat și-ți va aduce un venit sigur. Numai că azi nu e prea plăcut să trăiești din venituri, afară doar dacă ar fi vorba de o sumă de cel puțin de cinci ori mai mare decît ai tu, iar dacă rîvnesci să fii cineva în oraș, și să trăiești cum ești obișnuit, atunci trebuie să cauți să cîștigi binișor, lucrul ăsta să-ți intre bine în cap, băiețuș.

Hans Castorp nu așteptă să i se spună a doua oară, și se interesă de o profesiune menită a-i îngădui să însemne ceva în fața lui însuși și în fața oamenilor. Și cînd se hotărî să aleagă — asta a fost la îndemnul bătrînului Wilms, de la firma Tunder & Wilms, care, într-o sîmbătă seară, îi spuse consulului Tienappel, la whist, că Hans Castorp ar trebui să studieze construcțiile navale, că, desigur, ar fi o idee minunată, și dacă ar intra la el l-ar avea în vedere, l-ar îndruma — ei bine, cînd se hotărî să aleagă, făcu mare caz de profesiunea sa, își dădu seama că va fi o muncă teribil de complicată și obositoare, dar și deosebit de importantă și măreață și, în orice caz, pentru liniștea lui personală, mult mai preferabilă decît

aceea a vărului său Joachim Ziemssen, nepotul vi-treg al răposatei sale mame, care vroia neapărat să se facă ofițer. De altfel Joachim Ziemssen, gîndea Hans Castorp cu un pic de dispreț, nu avea pieptul prea zdravăn, și tocmai din cauza asta i se potrivește mai bine o profesiune în aer liber care nu-i cere nici o încordare și nici un efort intelectual. Căci avea cel mai mare respect pentru muncă, deși pe el munca îl cam obosea.

Ne reîntoarcem în acest moment la unele consi-derații la care am făcut aluzie mai înainte, anume la presupunerea că alterarea vieții personale, datorită timpului, este într-adevăr capabilă să influențeze or-ganismul omului. Deci, cum putea Hans Castorp să nu respecte munca ? Atitudinea aceasta ar fi fost im-potriva firii. Chiar împrejurările trebuiau să-i înflă-țișeze munca drept un fapt vrednic de respect în cel mai înalt grad, căci în afară de muncă, nimic nu se dovedea a fi mai demn de respectat, ea fiind po-runca timpului și tot ea se afirma ca principiul prin care te puteai impune sau prin care te vădeai ne-destoinic. Respectul său pentru muncă era oarecum religios și, după cît își dădea seama, de o natură in-discutabilă. Dar exista o altă întrebare, anume aceea de-a ști dacă-i plăcea ; numai că, despre așa ceva nu putea fi vorba, întrucît nu i se potrivea. O muncă încordată îi ațîța nervii, îl obosea repede și recu-noștea fățiș că, în definitiv, îi plăcea mai mult timpul liber, timpul asupra căruia nu apăsa nici una din greutatea de plumb ale unei munci trudnice, timpul ce s-ar fi întins liber în fața lui, nu jalonat de pie-dici pe care trebuia să le învingă scrișnind din dinți. Această contradicție în atitudinea sa cu privire la muncă se cerea, la urma urmei, rezolvată. Trebuie oare să presupunem că atît trupul cît și spiritul său — mai întîi spiritul și apoi, prin el, și trupul — ar

fi fost mai înclinate către muncă și mai rezistente la muncă, dacă în adîncul sufletului unde nici el însuși nu vedea limpede, ar fi putut să creadă în muncă, așa cum crezi într-o valoare absolută, într-un principiu ce răspundea de sine însuși și că, avînd această convingere, s-ar fi liniștit ? Deci, nu vom mai repeta întrebarea dacă era mediocru sau mai mult decît mediocru, și la care nu vrem să răspundem pe scurt. Căci nu ne socotim de loc apărători ai lui Hans Castorp și mărturisim chiar bănuiala că munca îi stingherea viața și pașnica plăcere ce i-o dădeau țigările de foi Maria Mancini.

Cît privește serviciul militar, n-a fost găsit apt. Adîncului ființei sale îi repugna milităria și reuși s-o îndepărteze. De asemenea, este posibil ca medicul de stat major, dr. Eberding, care venea des în vila de pe strada Hervestehuder, să-l fi auzit pe consulul Tienappel spunînd în treacăt că tînărul Castorp ar îndura obligația de-a purta arma ca pe-o piedică ce l-ar stîngea în continuarea studiilor universitare începute în alt oraș.

Mintea lui, care lucra încet și potolit — mai ales că Hans Castorp păstra, chiar și în afară de Hamburg, obiceiul tihnit al dejunului cu bere Porter — se popula cu geometrie analitică și calcule diferențiale, mecanică, grafostatică și proiecții, calcula deplasările încărcate și neîncărcate, stabilitatea, capacitatea magaziiilor de provizii și metacentrul navelor, deși, adesea, îl obosea mult. Desenele sale tehnice, planurile reprezentînd suprastructurile vapoarelor, liniile de plutire și secțiunile longitudinale nu erau chiar atît de bune ca tabloul pictat de el și redînd Hansa în plină mare, însă Hans Castorp îi întrecea pe cei mai mulți dintre colegii săi de îndată ce era vorba de-a fixa o imagine abstractă în-

tr-o reprezentare mai accesibilă simțurilor, de a face umbrele cu tuș și de a reprezenta secțiunile longitudinale cu ajutorul unor linii colorate care să indice materialele.

Cînd venea acasă în vacanță, foarte elegant, foarte bine îmbrăcat, cu o mustață mică de un blond-roșcat, încadrată de chipul somnoros de tînăr patrician, și, după cîte se părea, cu perspectiva unor posturi de răspundere foarte însemnate, oamenii care se ocupau de treburile publice — și aceștia constituie majoritatea într-un oraș care se conduce singur — așadar concetățenii îl priveau iscoditori și curioși, întrebîndu-se ce rol oficial va juca într-o zi tînărul Castorp. Avea în urma sa o tradiție, numele îi era vechi și fără pată, așa că va veni și vremea cînd vor trebui să țină seamă de persoana lui ca de un factor politic. Va fi atunci alegător sau ales, va legifera și va lua parte în exercițiul funcțiunii sale onorifice la grijile stăpînirii, va face parte dintr-un consiliu de administrație, dintr-o comisie financiară sau poate de arhitectură, glasul său va fi ascultat și luat în seamă alături de al altora. Erai îndreptățit să te întrebi la ce partid politic va adera tînărul Castorp într-o bună zi. Aparențele puteau fi înșelătoare dar era vădit că avea în cea mai mare măsură aerul pe care n-ar fi trebuit să-l aibă pentru ca democrații să se simtă îndreptățiți să se bizuie pe el, iar asemenea cu bunicul său era vădită. Era posibil oare să-i semene atît încît să ajungă o frînă, un element conservator ? Era cu putință, dar și contrariul putea fi adevărat. Căci, la urma urmelor era inginer, un viitor constructor de vapoare, un om al comerțului mondial și al tehnicii. Era așadar posibil ca Hans Castorp să se alătore radicalilor, să se afirme ca un om care merge drept la țintă, un distrugător profan

al vechilor edificii și al frumoaselor priveliști, negat de nimic, ca un evreu, și fără nimic sacru, ca un american, plăcându-i să rupă, fără nici o considerație, cu tradițiile vechi transmise cu demnitate și să arunce statul în vârtoarea unor experiențe în care să-și frângă gâtul — dar tot atât de bine îți puteai închipui că va fi preocupat de dezvoltarea prevăzătoare a condițiilor de viață date și firești. Purta, oare, în singe harul de-a judeca, asemenea preînțeleptilor părinți ai orașului în fața cărora garda dublă de la primărie dădea onorul cu arma, credea că știe totul mai bine decât alții sau era gata să se sprijine pe cei din opoziție? În ochii săi albaștri, sub sprâncenele de un blond-roșcat, nu puteai citi nici un răspuns la toate aceste întrebări puse de concetățenii curioși și fără îndoială că nici el însuși n-ar fi știut să explice — el, Hans Castorp — această pagină încă nescrisă.

Era în pragul vârstei de douăzeci și trei de ani când întreprinse călătoria în cursul căreia l-am întâlnit. Pe atunci, avea în urma sa patru semestre de studii la Școala politehnică din Danzig¹, și alte patru semestre pe care le trecuse la Școlile tehnice superioare de la Braunschweig și Karlsruhe, luase de curînd, fără distincții deosebite și fără fanfară, dar destul de onorabil, primul examen de absolvire, și se pregătea să intre la Tunder & Wilms, ca inginer voluntar, ca să-și facă pe șantier stagiul de practică. Dar ajuns în acest punct, drumul său luă pentru început următoarea întorsătură:

În vederea examenului de absolvire, trebuise să învețe din greu și cu perseverență, încît întorcîndu-se acasă își dădu seama că e mult mai obosit ca de obi-

¹ Numele german al orașului Gdansk, astăzi în R. P. Polonă.

cei. Doctorul Heidekind îl muștra de fiecare dată când îl întâlnea și-i cerea stăruitor să schimbe în mod fundamental aerul. De data aceasta, îi spuse el, nu mai este suficient cel de la Norderney sau Wykpe-Föhr, și, dacă binevoiește să-l consulte, atunci îi dă sfatul că ar face bine ca înainte de-a intra pe șantierele de construcții, să petreacă vreo câteva săptămâni în creierul munților.

Foarte bine, spuse consulul Tienappel nepotului și pupilului său, însă dacă așa stau lucrurile, atunci pe timpul verii drumurile lor se despart, căci nici cu patru cai n-ar putea cineva să-l smulgă pentru a-l duce la munte. De altfel, o asemenea regiune nici nu i-ar conveni consulului, întrucâtva avea nevoie de o presiune atmosferică mai potrivită, altfel își riscă sănătatea. Dacă vrea, Hans Castorp n-are decât să plece singur în creierul munților, să-i facă o vizită lui Joachim Ziemssen.

Era o propunere foarte firească. Într-adevăr, Joachim Ziemssen era bolnav, nu bolnav ca Hans Castorp, ci într-un fel cu totul supărător, și această stare fusese prilej de mare spaimă în familie. Suferise dintotdeauna de un ușor guturai, mereu avea febră și iată că într-o bună zi scuipă sânge, încât Joachim se văzu silit să plece foarte iute la Davos, spre marea lui durere și deznădejde, căci tocmai ajunsese aproape de împlinirea năzuințelor. Studiase dreptul, câteva semestre, după dorința alor săi, dar cedînd unui impuls de neînvins își schimbase brusc direcția, se prezentase la școala militară și tocmai fusese primit. Iată însă că se găsea de cinci luni la sanatoriul internațional Berghof (medic-șef : doctorul Behrens, consilier aulic), și se plictisea de moarte, după cum scria în cărțile sale poștale. Deci, dacă înainte de-a intra

la Tunder & Wilms, Hans Castorp vroia să întreprindă cît de cît ceva pentru propriul său bine, nimic nu era mai indicat decît să se ducă să-i țină tovarășie scumpului său văr, treabă ce va fi pe placul amîndurora.

Cînd se hotărî să plece, era chiar toiul verii. Ultimele zile ale lui iulie.

Plecă pentru trei săptămîni.

PUDOARE JIGNITA

Lui Hans Castorp i-a fost teamă că dormind prea mult va întârzia, deoarece fusese peste măsură de obosit, dar se sculă mai devreme decît ar fi fost necesar, încît avu timp berechet să-și vadă cu meticulozitate de tabieturile sale matinale, tabieturi foarte civilizate — între care un rol principal îl jucau baia precum și lighenașul de lemn cu săpun verde de lavandă, împreună cu pămătuful — și să împletească îngrijirea trupească și curățenia, cu cealaltă preocupare constînd din despachetatul și aranjatul lucrurilor. Pe cînd își trecea briciul cu mîner argintat de-a lungul obrazilor acoperiți cu spumă parfumată, își aduse aminte de visele încîlcite avute în cursul nopții și clătină din cap surîzînd cu îngăduință față de atîtea stupidități, cu superioritatea liniștită a omului care se bărbierește la lumina clară a rațiunii. Nu se simțea chiar perfect odihnit, dar oricum destul de proaspăt pentru o zi nouă.

Tot ștergîndu-se pe mîini, cu obrazii pudrați, în indispensabile din *fil d'écosse* și cu papuci de marochin roșu, ieși pe balconul ce se întindea de-a lungul fațadei, despărțit doar prin pereți de sticlă mată în compartimente separate, corespunzînd fiecărei camere. Dimineața era rece și înnorată. Dire de ceață se în-

tindeau nemișcate pe înălțimile lăturalnice, în timp ce nori mari, albi și cenușii se îngrămădeau peste munții mai depărtați. Ici și colo se vedeau crîmpeie sau dungii de cer albastru, iar cînd răzbea vreo rază de soare, satul alb scînteia în fundul văii, în contrast cu pădurile întunecate de brazi care acopereau povîrnișurile. De undeva venea o muzică matinală, fără îndoială tot din același hotel de unde aseară se auzise și concertul. Ajungeau pînă la el acorduri înăbușite de muzică religioasă, și după o pauză urmă un marș, iar Hans Castorp — care iubea muzica din tot sufletul deoarece îi producea același efect ca și un pahar de Porter băut pe stomacul gol, adică îl liniștea profund, îl amețea și-l predispunea la somnolență — asculta mulțumit, cu capul plecat într-o parte, cu gura deschisă și ochii ușor înroșiți.

În vale șerpuia drumul lucios urcînd pînă la sanatoriu, drumul pe care venise în ajun. Gentiane mici și înstelate creșteau în iarba umedă de pe coasta dealului. O parte din platformă, împrejmuită, alcătuiă grădina ; acolo erau poteci cu pietriș, straturi cu flori și o peșteră artificială, la rădăcina unui brad falnic. O terasă pe care erau așezate șezlonguri, acoperită cu tablă, se deschidea spre miazăzi, iar lîngă ea se înălța un stîlp vopsit în brun roșcat, în vîrful căruia flutura cîteodată un drapel fantezist, verde și alb, avînd la mijloc emblema medicinei, șarpele încolăcit pe caduceu.

În grădină se plimba o femeie, o doamnă mai în vîrstă, cu înfățișarea îndurerată, aproape tragică. Îmbrăcată complet în negru, purtînd un voal negru răsucit în jurul părului aproape cărunț și răvășit, se ducea și se întorcea fără încetare de-a lungul cărărilor, cu un pas monoton și grăbit, cu genunchii îndoiți, cu brațele țepene atîrnîndu-i în față, cu privirea pierdută, cu ochii negri ce se mișcau neînce-

tat, sub care spînzurau niște pungi moi, și cu fruntea brăzdată de zbîrcituri. Chipul ei aproape ofilit, de o paloare meridională, cu o gură mare, devastată de suferință, crispată ușor într-o parte, îi aminti lui Hans Castorp de portretul unei tragediene celebre, pe care-l văzuse odată, și era un spectacol straniu să constați că femeia cea palidă și îmbrăcată în negru, fără să pară că-și dă seama, își potrîvea pașii mari, copleșiți, după tactul muzicii de marș, ce răzbătea pînă aici venind de departe.

Hans Castorp se uita la ea din înaltul balconului, cu o meditativă compătimire, și i se păru că această vedenie tristă îi întunecă soarele dimineții. Dar aproape în același timp mai înregistrează și altceva, ceva abia perceptibil auzului, anume niște zgomote ce veneau din camera vecinilor din stînga — perechea rusă, după cum îi explicase Joachim —, zgomote care nu se potriveau de loc cu această dimineață proaspătă și limpede, ci păreau mai curînd că o murdăresc cu o materie vîscoasă. Hans Castorp își aduse aminte că abia ieri seară auzise ceva asemănător, însă oboseala îl împiedicase să-i dea vreo atenție. Era o luptă însoțită de chicoteli și gîfîieli, a cărei însușire nerușinată nu putea să-i scape multă vreme tînărului, cu toate că la început, din milă, se sili să-și dea sieși o explicație nevinovată. Se puteau da și alte nume acestei blîndeți, de exemplu acela mai puțin scarbăd de curățenie sufletească, sau gravul și frumosul nume de pudicitate, ori umilitoarele denumiri de frică de adevăr sau prefăcătorie, sau încă și acela de sfială mistică ori cucernicie — și era puțin din toate astea în atitudinea ce-o luase Hans Castorp față de zgomotele venite din camera vecină, iar fizionomia sa exprima o pudoare jignită, ca și cum n-ar fi trebuit și nici n-ar fi vroit să știe nimic din ceea ce auzea : o expresie de castitate care nu era

de loc originală dar pe care, în anumite împrejurări, avea obiceiul să și-o însușească.

Cu expresia aceasta se retrase așadar de pe balcon în cameră, ca să nu audă mai multă vreme sunetele unor fapte și gesturi ce i se păreau serioase, de natură să zguduie, măcar că se manifestau numai prin chichoteli. Dar din cameră se auzea încă și mai bine ceea ce se petrecea de cealaltă parte a peretelui. Era o goană în jurul mobilelor, sau așa i se părea, un scaun fu răsturnat, se prindeau unul pe altul, se pâlmuiau, se sărutau și, la toate astea, se mai adăugau acum și acordurile unui vals, frazele uzate și melodioase ale aceluiași refren, ce acompaniau de departe scena nevăzută. Hans Castorp rămase în picioare, cu prosopul în mână și asculta fără să vrea. Și deodată roși sub pudră, fiindcă ceea ce prevăzuse limpede că va urma, tocmai se petrecu și jocul fără nici o îndoială ținea de domeniul instinctelor animale. „Trăsni-v-ar bunul Dumnezeu ! gândi el, întorcându-se să-și isprăvească toaleta, cu mișcări intenționat zgomotoase. La urma urmelor, pentru numele Domnului, sînt căsătoriți, așa că totul e în ordine. Dar dimineța, pe lumină, e prea de tot. Și am convingerea fermă că nici aseară n-au încheiat vreo convenție de încetare a ostilităților. Totuși, în definitiv, sînt bolnavi, deoarece se găsesc aici, sau măcar unul din ei este bolnav, așa că puțin mai multă cumpătare n-ar strica. Însă, firește, faptul cel mai scandalos este că pereții sînt atît de subțiri, își mai spuse el energic ; evident, e o stare de lucruri greu de suportat ! Construcție ieftină, desigur, dar de o ieftinătate dezgustătoare ! Oare după toate astea voi avea și prilejul să-i văd pe acești oameni, sau poate chiar le voi fi prezentat ? Ar fi neșpus de penibil.“ Și atunci Hans Castorp observă cu mirare că îmbujorarea care-i cuprinsese adineauri obraji nu vroia să dispară cu

nici un chip, și nici măcar senzația de fierbințeală care o însoțea. Continua să dăinuie și nu era altceva decât acea arșită uscată de pe față de care suferise și ieri, pe care somnul i-o atenuase dar care, cu acest prilej, apăruse din nou. Faptul acesta nu-l dispuse în chip favorabil în privința vecinilor căsătoriți și, strângînd buzele, îngîna o vorbă de ocară destul de tare la adresa lor, și făcu greșeala să-și răcorească încă o dată fața cu apă, ceea ce-i întepi usturimea. Așa se face că glasul îi tremura de necaz cînd răspunse vărului său care, strigîndu-l, bătuse în perete, iar atunci cînd intră în cameră, lui Joachim nu-i făcu impresia că ar fi un om perfect odihnit și bucuros să întîmpine dimineța.

MICUL DEJUN

— Bună ziua, spuse Joachim. Prin urmare, iată că ai petrecut prima noapte aici, sus. Ești mulțumit?

Era gata de plecare, îmbrăcat într-un costum sport, încălțat cu cizme solid lucrate, pe braț cu raglanul în al cărui buzunar lateral se vedea flaconul turtit. Ca și ieri, nu avea nici azi pălărie.

— Mulțumesc, răspunse Hans Castorp, merge. Nu vreau să-mi dau prea repede părerea. Am avut niște vise cam fără șir, și apoi clădirea are neajunsul că pereții au urechi, ceea ce-i destul de neplăcut. Oare cine-i femeia în negru din grădină?

Joachim își dădu imediat seama despre cine vorbea vărul său.

— A, este *Tous-les-deux*¹, spuse el. Aici, la noi, toată lumea îi zice așa, căci sînt singurele vorbe pe

¹ Amîndoi (fr.).

care le repetă mereu. E mexicană și, vezi tu, nu vorbește o boabă nemțește, și franțuzește abia de îngînă cîteva frînturi. A venit aici de vreo cinci săptămîni, să stea lîngă fiul ei mai mare, care se află într-o situație absolut disperată, încît se poate afirma cu certitudine că se va sfîrși destul de repede — s-a generalizat, e otrăvit din cap pînă-n picioare, iar Behrens declară că totul se va termina aproape ca un tifos — ceea ce este groaznic pentru cei în cauză. Iată, însă, că acum cincisprezece zile i-a sosit al doilea fiu, care vroia să-și vadă fratele pentru ultima oară — de altfel un băiat foarte frumos, ca și celălalt — amîndoi sînt, oricum, niște flăcăi splendizi, cu ochi ca de jărat, iar femeile erau absolut înnebunite după ei. Toate bune, numai că cel mic tușise puțin înainte de-a urca aici, deși făcînd abstracție de asta părea perfect sănătos. Dar închipuiește-ți că abia sosit se și constată că are temperatură, 39,5, dintr-o dată, o temperatură destul de mare, înțelegi, și atunci se vîrî în pat, și Behrens afirmă că dacă se va mai scula înseamnă că are mai mult noroc decît minte. În orice caz, tot el adăugă că era tocmai timpul să sosească aici, -sus... Da, și de atunci mama se plimbă cum ai văzut-o, afară doar dacă nu stă la căpătușul lor, iar dacă cineva i se adresează nu spune decît atît: *Tous-les-deux!* căci nu știe să spună altceva și, deocamdată, aici nu este nimeni care să priceapă spaniola.

— Prin urmare, așa stau lucrurile cu ea, făcu Hans Castorp. Mă întreb, oare-mi va spune și mie la fel, cînd îi voi fi prezentat? Adică ar fi ciudat, vreau să subliniez că ar fi comic și lugubru în același timp, adăugă el, iar ochii îi erau ca și ieri: i se părea că sînt fierbinți și grei de parcă ar fi plîns mai multă vreme și aveau iarăși acea scînteiere pe care i-o provocase tusea bărbatului pasionat de călărie.

Avu impresia că abia acum reușise să stabilească legătura cu ziua de ieri și, într-o măsură oarecare, să se reacomodeze, ceea ce nu se petrecuse imediat după deșteptare. Și, stropindu-și cu un pic de lavandă batista cu care-și atinse fruntea, trecîndu-și-o de jur împrejurul ochilor, declară că, în ceea ce îl privește, este gata.

— Dacă ești de acord, putem *tous-les-deux* să mergem la masă, glumi el cu o senzație de bună dispoziție care părea aproape desfrînată, la care Joachim îl privi cu blîndețe și zîmbi ciudat, cu o melancolie ușor batjocoritoare, pe cît se părea — de ce, asta-l privea pe el.

După ce se încredință că are asupra lui provizia de țigări, Hans Castorp își luă bastonul, pardesiul și pălăria, aceasta din urmă ca un fel de sfidare, căci era prea sigur de propriul său mod de viață și de obiceiurile sale de om civilizat, ca să se supună chiar atît de ușor și numai pentru trei biete săptămîni unor obiceiuri noi și străine — apoi ieșiră și coborîră scările, în timp ce Joachim îi arăta pe coridoare cînd o ușă, cînd alta, menționîndu-i pe cei ce locuiau acolo, rostind nume germane și altele ce aveau toate soiurile de rezonanțe străine, și adăugînd mici observații asupra caracterului sau gravității cazurilor respective.

Întîlniră, de asemenea, persoane care se și înapoiau de la micul dejun, iar cînd Joachim dădea bună ziua cuiva, Hans Castorp își ridica politicos pălăria. Era nerăbdător și nervos ca un tînăr pe cale de a fi prezentat unor oameni necunoscuți și, în același timp, supărat de senzația limpede că are ochii tulburi și fața îmbujorată, ceea ce, de fapt, nu corespundea decît în parte adevărului, căci era mai curînd palid.

— Ca să nu uit, vreau să-ți spun ceva! făcu el deodată și în voce i se distingea o oarecare ușurință

necugetată. Poți foarte bine să mă recomanzi doamnei din grădină, dacă se va ivi prilejul, nu văd nici un inconvenient. Puțin îmi pasă dacă o să-mi spună *Tous-les-deux*, voi ști ce semnificație are asta și ce mutră să fac. Dar nu vreau cu nici un preț să intru în relații cu perechea rusă, înțelegi? Ți-o cer foarte insistent. Sînt oameni lipsiți complet de bună creștere și chiar dacă sînt silit să locuiesc trei săptămîni în vecinătatea lor, căci nu s-a putut altfel, în schimb nu doresc cu nici un preț să-i cunosc și sînt absolut în dreptul meu dacă refuz în mod categoric să...

— Bine, îl întrerupse Joachim; te-au stingerit pînă-ntr-atît? Este adevărat că, într-un fel, sînt niște sălbatici, cu alte cuvinte niște necivilizați, ți-am spus-o din capul locului. El vine întotdeauna la masă cu un vîndiac de piele, și fără să intru în amănunte îți spun doar că arată în asemenea hal, încît mă mir că Behrens încă n-a intervenit. Și nici ea nu e dintre cele mai îngrijite, în ciuda pălăriei cu pene... De altfel, poți fi perfect liniștit căci sînt așezați foarte departe de noi, la masa rușilor de rînd, fiindcă trebuie să știi că există și o masă a rușilor bine, la care se așază numai rușii mai deosebiți, așa că sînt puține șanse să-i întîlnești, afară doar de cazul dacă o vei dori chiar tu. În general, aici nu este chiar atît de ușor să legi cunoștințe, tocmai datorită faptului că sînt atîția străini printre internați, și chiar eu, măcar că stau aici de atîta vreme, nu cunosc personal decît foarte puțini.

— Dar dintre ei care-i bolnav? întrebă Hans Castorp. El sau ea?

— Cred că el. Da, numai el, spuse Joachim vădit distrat, în timp ce-și lăsau hainele la garderobă, la intrarea în sufragerie.

Apoi pătrunseră în sala luminoasă, cu plafonul ușor boltit, unde voile zumzăiau, tacîmurile zornăiau iar

fetele de serviciu se grăbeau ducînd cești din care ieșeau aburi.

În sufragerie erau aranjate șapte mese, dintre care două în lățime și celelalte în lungime. Mesele erau destul de mari, fiecare pentru zece persoane, deși nu toate locurile aveau în fața lor tacîmuri. După cîțiva pași de-a curmezișul sălii, Hans Castorp se găsi în dreptul locului său. Era așezat pe partea îngustă a unei mese din mijloc, între cele două mese puse de-a latul. În picioare, îndărătul scaunului, Hans Castorp se înclină politicos și cu oarecare rigiditate către vecinii de masă, cărora Joachim, ceremonios, îl prezentă și pe care abia că-i vedea dar încercă să le rețină numele. Doar persoana doamnei Stöhr îi reținu atenția, cît și faptul că avea o față roșie și un păr unsuros, de un blond cenușiu. Privindu-i numai chipul îți puteai explica foarte ușor gafele sale izvorîte din lipsa de cultură. Apoi luă loc și observă cu un aer satisfăcut că micul dejun era socotit aici o masă importantă.

Erau vase cu marmeladă și miere, castroane cu orez cu lapte și terci din făină de ovăz, farfurii cu jumări de ouă și friptură rece ; unt se găsea din abundență, cineva ridică un clopot de sticlă sub care se întindea o bucată groasă de șvayter, ca să-și taie o felie și printre altele mai era și o fructieră cu fructe proaspete sau uscate, așezată în mijlocul mesei. O fată de serviciu îmbrăcată în negru și alb îl întrebă pe Hans Castorp ce dorește să bea : cacao, cafea sau ceai ? Era micuță ca un copil, cu fața lungă și îmbătrînită, „o pitică“, se gîndi el, simțind un fel de spaimă. Se uită la vărul său, dar cum acesta ridică umerii și sprîncenele cu indiferență, ca și cum ar fi vrut să spună : „Ei, și-apoi, ce-i cu ăsta ?“ se potoli și comandă ceai cu o politețe deosebită tocmai fiindcă era o pitică aceea care-l întreba, după care începu să mănînce orez cu lapte, cu scorțișoară și zahăr, în

timp ce, uitându-se curios la celelalte mîncăruri din care ar fi dorit să se servească, își lăsa privirile să plutească și peste comensalii de la celelalte mese, camarazii și tovarășii de destin ai lui Joachim care, cu toții, aveau trupurile măcinate de boală, dar mînceau și sporovăiau.

Sala era construită în acel stil modern care reușea să imprime celei mai severe simplități o anumită trăsătură de fantezie. Nu era prea lată în raport cu lungimea, avînd de jur împrejur un fel de galerie ce adăpostea polițe pentru farfurii, și care se deschidea prin arcade largi spre interiorul aranjat cu mese. Stîlpii erau acoperiți pînă la jumătate cu un placaj imitînd lemnul de santal, cu partea superioară văruiată în același fel ca și pereții și plafonul, ornamentați cu brîuri multicolore și cu motive simple și nostime ce imitau ciucurii, motive care se întîlneau unele cu altele pe tavanul larg boltit. Sala era prevăzută cu mai multe candelabre electrice din metal alb, formate fiecare din cîte trei arcuri suprapuse, unite printr-o împletitură gingașă, avînd în partea inferioară clopote de sticlă mată, ce atîrnau ca niște mici sfere lunare. Sala avea patru uși de sticlă, două pe partea lată, ce dădea pe o verandă în fața lui Hans Castorp, a treia la stînga răspunzînd în holul de la intrare și apoi aceea pe care intrase Hans Castorp — căci Joachim îl condusese, de data aceasta, pe o altă scară și un alt coridor decît ieri seară.

La dreapta lui era o făptură cu înfățișare sărăcăcioasă, în negru, cu puf pe față și cu obraji ușor aprinși, pe care o luă drept o croitoreasă sau o lenjereasă cu ziua, impresie creată, fără îndoială, din pricina faptului că bea numai cafea și mîncea piine cu unt, iar în mintea lui imaginea unei mici croitorese se asociase întotdeauna cu cafeaua și jimbla cu unt. La stînga lui stătea o domnișoară englezoaică, și ea

destul de vîrstnică, foarte urîță, cu degetele țepene și degerate, care în timp ce bea un ceai de culoarea sîngelui, citea scrisori cu caligrafia rondă, sosite de acasă. Urma, după aceea, Joachim și apoi doamna Stöhr cu bluza ecoseză de lînă. Ținea mîna dreaptă strînsă pumn în dreptul obrazului și în vreme ce mîncă se silea în mod ostentativ să vorbească distins, dezvelindu-și sub buza de sus, dinții lungi și subțiri ca de iepure. Un bărbat tînăr cu mustăcioară, a cărui expresie părea să arate că are în gură ceva dezgustător, luă loc alături de ea și începu să mănînce păstrînd tăcerea cea mai desăvîrșită. Sosi imediat după ce Hans Castorp se așezase, salută cu bărbia din mers și ocupă un scaun, fără să privească pe nimeni, refuzînd prin atitudinea sa orice încercare de a i se prezenta noul oaspete. Poate că era prea bolnav ca să-i mai pese de aceste bunecuvînte ce puteau fi trecute cu vederea, sau pur și simplu ca să se mai intereseze de cei din jurul său. Cîteva clipe în fața lui Castorp luă loc o fată tînără cu părul de un blond luminos, extraordinar de slabă, care-și răsturnă în farfurie un borcan cu iaurt, îl mîncă iute și plecă imediat.

La masă conversația nu era de loc însuflețită. Joachim sporovăia de formă cu doamna Stöhr și, informîndu-se de starea ei, află cu o corectă părere de rău că lăsa de dorit. Se tînguia că se simte „fleașcă”. „Sînt atît de moale”, spuse ea lungind silabele cu o afectare de prost gust. Și adăugă că încă de dimineață, cînd se sculase, avusese 37,3 și cine știe ce o să mai fie după amiază ! Croitoreasa cu ziua zise că a avut aceeași temperatură, însă mărturisii că se simțea, dimpotrivă, agitată, încordată de o neliniște tainică, de parcă s-ar afla în ajunul unui eveniment deosebit de hotărîtor, ceea ce în realitate nu era de loc cazul, fiind vorba doar de-o agitație fizică ce nu ținea întru nimic de suflet. Totuși, fără îndoială că

nu era în nici un caz o croitoreasă cu ziua, căci vorbea foarte corect și aproape ca o femeie cultă. Oricum, Hans Castorp găsea că această agitație sau măcar mărturisirea unor asemenea senzații constituie într-un anume fel o atitudine destul de necuviincioasă, ba chiar supărătoare din partea unei ființe atât de neînsemnate. Le întrebă pe rînd, atât pe croitoreasă cît și pe doamna Stöhr, de cînd sînt aici, sus (prima era în sanatoriu de șapte luni, cealaltă de cinci), apoi căută să-și amintească de cele cîteva noțiuni de engleză pe care le învățase ca să afle chiar din gura vecinei din dreapta ce fel de ceai bea (era ceai de măcieș) și dacă era bun, ceea ce ea îi confirmă aproape cu impetuo-zitate, și abia după aceea își aruncă privirile prin sala însuflețită de un du-te-vino continuu ; micul dejun nu era totuși o masă care se lua în mod obligator în comun.

La început se temuse puțin că avea să suporte impresii cumplite și iată că se simțea oarecum dezamăgit, căci toată lumea din sală părea plină de viață : nu aveai de loc sentimentul că te afli într-un așezămînt plin de suferințe. Tineri bronzăți, de ambele sexe, intrau fredonînd, vorbeau cu fetele ce serveau și făceau cinste micului dejun vădind o sănătoasă poftă de mîncare. Erau aici, deopotrivă, oameni mai în vîrstă, perechi căsătorite, o familie întregă cu copiii care vorbeau rusește și, de asemenea, adolescenți. Aproape toate femeile purtau tricouri de lînă ori mătase, lipite de trup, svere cum le ziceau, albe sau colorate, cu gulere răsfrînte și buzunare în părți, și era o plăcere să le vezi oprindu-se și sporovăind, cu amîndouă mîinile vîrîte în respectivele buzunare. La mai multe mese oamenii își arătau unii altora fotografii, făcute de ei înșiși, fără îndoială ; la unele mese se făceau schimburi de mărci poștale. Se discuta despre vreme, despre felul cum s-a dormit,

despre temperatura pe care au avut-o azi dimineată când și-au pus termometrele în gură. Cei mai mulți erau bine dispuși, fără vreo preocupare deosebită, ci numai pentru că nu aveau griji momentane și se aflau mai mulți laolaltă. Este adevărat că unii stăteau la masă cu capul în mâini și priveau țintă drept înainte. Aceștia erau lăsați să privească și nimeni nu le acorda nici o atenție.

Deodată Hans Castorp tresări, aprins de mînie, jignit. Fusese trîntită o ușă, chiar aceea din stînga, ce dădea direct în hol — cineva o lăsase să se închidă singură sau poate o închisese la repezeală iar zgomotul acesta, pe care-l urise din totdeauna, îi făcea oroare lui Hans Castorp. Se prea poate că aversiunea asta se datora educației, poate că era o idiosincrasie congenitală, în orice caz detesta zgomotul ușilor trîntite și ar fi fost în stare să pălmuiască pe oricine își îngăduia să izbească o ușă în prezența lui. De data asta, ceea ce agrava pocnetul venea din faptul că ușa era făcută din pătrățele de sticlă ; astfel, totul se transformă într-un zdrăgănit și un imens bufnet. „Rușine, gîndi Hans Castorp furios, blestemată neglijență !“ Cum, de altminteri, în aceeași clipă croitoreasa îi spuse ceva, nu avu răgazul să constate cine era vinovatul. Dar între sprîncenele lui blonde apărură niște cute iar chipul i se schimonosi în vreme ce-i răspundea croitoresei.

Joachim întrebă dacă doctorii trecuseră pe acolo. Da, își și făcuseră primul tur, îi răspunse cineva, abia părăsiseră sala în clipa cînd sosiseră verii.

— În cazul acesta, hai să plecăm, nu mai are rost să așteptăm, opină Joachim. Ca să te prezint, o să găsim fără îndoială vreun alt prilej în cursul zilei.

Dar la ușă fură cît pe ce să se izbească de doctorul Behrens care venea grăbit, urmat de doctorul Krokowski.

— Ei, domol, mai multă atenție, domnilor ! exclamă Behrens. Asta ar fi putut sfîrși rău pentru bătăturile noastre. Vorbea cu un pronunțat accent saxon din nord, deschizînd larg gura și mîncînd cuvintele. Așadar dumneata ești ? îi zise lui Hans Castorp pe care Joachim i-l prezentă, lipindu-și călcîiele ; ei bine, sînt încîntat.

Și-i întinse tînărului o mîna mare cît o lopată. Era un om osos, mai înalt decît doctorul Krokowski cu mai bine de trei capete, cu părul complet alb, cu o ceafă ieșită în afară, niște ochi mari, albaștri, bulbucăți, înotînd în lacrimi și străbătuți de vinișoare vineții, un nas cîrn și o mustață tăiată scurt și ridicată pieziș, din cauză că buza superioară se răsucea într-o parte. Ceea ce-i spusese Joachim despre obrajii lui se adevăra, căci erau albaștri ; astfel încît capul îi apărea pe bună dreptate foarte colorat față de halatul alb, de chirurg, lung pînă la genunchi, cu care era îmbrăcat, strîns cu un cordon, lăsînd să i se vadă pantalonii reiați și o parte din picioarele imense, încălțate cu ghete galbene, destul de vechi și cu șireturi. Doctorul Krokowski era de asemenea în ținută profesională, însă halatul său era negru, cu elastic la manșete, dintr-o țesătură neagră și lucioasă, croită în formă de cămașă, ceea ce făcea ca paloarea să-i iasă și mai mult în evidență. Se păstra la locul său de asistent, neliuînd parte la convorbire, însă o oarecare încordare silită a gurii destăinuia cît i se părea de ciudată poziția lui de subaltern.

— Veri ? întrebă consilierul aulic legănîndu-și mîna care, purtată de la unul la celălalt, indica pe cei doi tineri, și privindu-i cu ochii albaștri străbătuți de vinișoare vineții... Atunci va fi și dumnealui un vajnic purtător de sabie ? îl întrebă pe Joachim arătîndu-l cu capul pe Hans Castorp... Ei, Doamne ferește, nu se poate ! Mi-am dat imediat seama — și

de data aceasta se adresează direct lui Hans Castorp — că aveți în dumneavoastră ceva de civil, ceva plăcut, nu atît de războinic ca acest șef de hoardă militară. Ați fi un bolnav mai bun decît el, fac prinsoare pe orice. De la prima aruncătură de ochi văd pe chipul fiecăruia dacă are stofa unui bun pacient, căci trebuie talent pentru asta, da, talentul este necesar pretutindeni, iar acest mirmidon¹ n-are nici o picătură de talent. Nu mă pricep, poate că ar fi bun pe cîmpul de instrucție, dar aici... Vă rog să mă credeți că mereu vrea să plece. Dorește neconținut să plece, mă sîcîie, mă chinuie și e nerăbdător să se spetească la manevre și exerciții, acolo, jos. Atîta exces de zel! Nu vrea să ne mai acorde nici măcar un fleac de jumătate de an. Și cu toate acestea, e foarte frumos la noi, ei, spune și dumneata, Ziemssen, dacă nu-i frumos la noi! Ei, domnule, vărul dumitale ne va aprecia desigur mai mult decît dumneata și va ști să se distreze. Nu doamnele sînt acelea care ne lipsesc, avem aici doamne adorabile. Multe dintre ele sînt foarte seducătoare — văzute din afară, cel puțin. Însă dumneavoastră ar trebui să încercați să prindeți ceva mai multă culoare, altfel, înțelegeți că doamnele n-o să vă acorde nici o atenție! Verde este pomul de aur al vieții², dar, ca nuanță de piele, verdele nu e ceea ce trebuie. Evident, complet anemic, zise el, apropiindu-se imediat de Hans Castorp și-i întoarse pe dos una dintre pleoape, cu degetul arătător și mijlociu. Firește, complet anemic, cum vă spuneam. Știți ceva? N-ar fi chiar atît de rău dacă pentru cîtva timp ați lăsa în voia soartei dragul dumneavoastră Hamburg. De altfel, acest scump Hamburg este o înjghebare căreia noi îi datorăm

¹ Popor legendar, originar din Egina, al cărui rege ar fi fost Ahile.

² Citat din *Faust* de Goethe.

mult ; grație meteorologiei sale de o umedă voioșie, ni se procură în fiecare an câte un drăgălaș contingent. Însă cu acest prilej îmi veți îngădui să vă dau un sfat cu totul dezinteresat — complet *sine pecunia*¹, adică să înțelegeți că, atîta timp cît mai stați aici, să faceți ceea ce face și vărul dumneavoastră. În cazul dumneavoastră, nu puteți face nimic mai bun decît să trăiți cîtăva vreme ca și cum ați fi atins de o ușoară *tuberculosis pulmonum* și să produceți puțină albumină. Căci, la noi, e destul de curios fenomenul creșterii albuminei... Chiar cînd arderile generale sînt mai importante, trupul produce totuși albumină... Ei, și zici că ai dormit bine, Ziemssen ? Atunci, e perfect. Poți face plimbarea proiectată. Dar nu mai mult de o jumătate de oră ! După aceea, pune-ți în gură trabucul cu argint viu ! Totdeauna să-ți însemni frumușel temperatura, Ziemssen ! Ca la serviciu ! Cu conștiinciozitate ! Sîmbătă vreau să văd curba temperaturii ! Iar domnul, vărul dumatăle, să și-o ia și el. Luarea temperaturii n-a făcut încă rău nimănui. Bună ziua, domnilor ! Petrecere bună ! Bună ziua... Bună ziua...

Doctorul Krokowski porni și el lîngă șeful său, care parcă plutea, lăgănîndu-și brațele cu palmele în jos și întrebînd în dreapta și în stînga dacă s-a dormit bine, la care toată lumea răspundea afirmativ.

TACHINĂRIE. SFINTA ÎMPARTAȘANIE. VESELIE ÎNTRERUPTĂ

— Foarte simpatic om, zise Hans Castorp în vreme ce, după un salut prietenesc adresat portarului schiop care punca în ordine scrisorile în loja de la intrare, ieșiră pe portal în aerul liber de afară.

¹ Fără plată, gratuit (lat.).

Portalul era situat în partea de sud-est a clădirii spoită în alb și a cărei parte centrală depășea cu un etaj cele două aripi, avînd deasupra un orologiu instalat într-o turlă joasă, acoperită cu tablă de culoarea ardeziei. Cînd ieșai afară nu pătrundeai în grădina împrejmuită, dar te pomeneai îndată în plină natură, în fața pajiștilor alpine, pe al căror povîrniș erau răspîndiți cîțiva molifți de înălțime mijlocie și niște pini răsuciți și aplecați pînă aproape de pămînt. Drumul pe care apucară, de fapt singurul ce mai exista în afara celui ce ducea în vale, cobora în pantă dulce spre stînga, în spatele sanatoriului, în direcția bucătăriilor și a dependințelor, unde lăzile de fier pentru gunoaie stăteau așezate lîngă grilajul scărilor de la pivniță, și se mai prelungea încă puțin înainte de-a face o cotitură bruscă pentru a urca pieptiș către dreapta, de-a lungul coastei împădurite. Era o cărare bătătorită și încă destul de umedă, de o culoare roșietică, de-a lungul căreia dădură de cîteva ori peste niște sfărămături de stîncă. Cei doi veri nu erau singurii care se plimbau. Internații, care isprăviseră de mîncat imediat după dînșii, veneau în urma lor, iar grupuri ce se întorceau le ieșeau în întîmpinare, călcînd apăsător ca oamenii care coboară în pantă.

— Foarte simpatic om ! repetă Hans Castorp. Are un fel atît de glumeț de-a vorbi, încît e o plăcere să-l ascuți. Și a fost minunat cînd a numit termometrul „trabuc cu argint viu“, am înțeles imediat despre ce era vorba... Dar cît despre mine, dacă-mi dai voie o să-mi aprind unul adevărat, spuse oprindu-se, căci nu mă mai pot stăpîni. De ieri de la prînz n-am mai fumat ceva ca lumea... Te rog să mă scuzi o clipă ! Și-și scoase din tocul de piele fină, împodobit cu o monogramă de argint, un exemplar de Maria Mancini, un exemplar frumos, turtit la un capăt, așa cum îi plă-

ceau cu osebire, îi tăie vârful cu un cuțitaș agățat de lanțul ceasornicului, scăpără bricheta și-și aprinse țigara lungă și curbată în sus, trăgând câteva fumuri pline, cu o poftă deosebită. Așa ! adăugă el. Acum ne putem continua plimbarea. Evident, tu nu fumezi, zelul tău mi se pare cam exagerat.

— Da, n-am fumat niciodată, răspunse Joachim. De ce m-aș apuca să fumez tocmai aici ?

— Pe asta n-o mai înțeleg, spuse Hans Castorp. Nu înțeleg cum poate cineva să nu fumeze, căci asta înseamnă să te lipsești, într-un fel, de una dintre bucuriile vieții și în orice caz de o foarte mare plăcere ! Când mă trezesc dimineata mă și bucur la gândul că voi putea fuma în timpul zilei, iar când iau masa mă gândesc la același lucru, da, chiar dacă exagerez puțin spunându-ți că, în definitiv, mănînc numai ca să pot fuma după aceea. Dar o zi fără tutun ar fi pentru mine o zi searbădă, anostă, complet pustie, văduvită de orice farmec, și dacă aș fi nevoit ca într-o dimineață să-mi spun : astăzi n-o să am nimic de fumat, cred că n-aș mai avea curajul să mă scol și aș rămîne să zac în pat. Vezi tu : cînd ai o țigară care arde bine — căci este de la sine înțeles că nu trebuie să fie ruptă sau să tragă prost, asta este tot ce poate fi mai neplăcut — așadar : cînd ai o țigară bună, socot că ești, într-un cuvînt, la adăpost de toate și că nu ți se poate întîmpla literalmente nimic. Este aceeași senzație ca atunci cînd stai întins pe malul mării, deoarece cînd stai culcat pe malul mării, nu-i așa că nu mai ai nevoie de nimic, nici de muncă, nici de distracție ?... Slavă Domnului, în toată lumea se fumează, iar după cîte știu eu, această plăcere nu-i necunoscută nicăieri unde te-ar putea arunca întîmplările vieții. Însuși exploratorii care pornesc spre Polul Nord se aprovizionează temeinic cu mari cantități de tutun pentru obositoarea lor expediție, și de

cîte ori am citit despre asta am fost plăcut impresionat. Căci se poate oricui întîmpla să-i meargă prost — să presupunem că o dată aş fi într-o stare nenorocită ; dar atîta timp cît voi avea o țigară, știu precis că aş suporta totul, că m-ar ajuta să trec peste orice.

— Oricum, această aservire este o dovadă de slăbiciune, zise Joachim. Behrens are perfectă dreptate : ești un civil — da, știu, o spunea ca să te laude, însă fapt este că tu ești un civil iremediabil. În definitiv ești sănătos, așa că poți face tot ce-ți place, adăugă el, iar ochii i se stinseră brusc.

— Da, sănătos în afară de anemie, replică Hans Castorp. Căci, judecînd după înseși spusele lui Behrens, sînt exact atît de anemic cît trebuie ca să arăt verde. Fiindcă este evident, și asta m-a izbit și pe mine, că în comparație cu voi, cei de aici, am o piele aproape verzuie, lucru de care acasă nu mi-am dat seama. Și apoi e foarte drăguț din partea lui că m-a consultat complet *sine pecunia*, cum s-a exprimat el. Țin foarte mult să fac exact ce mi-a recomandat și să-mi organizez viața întocmai după felul tău de trai — de altfel, ce-aș putea face altceva, aici sus, la voi — iar faptul că voi produce puțină albumină nu-mi poate provoca nici un neajuns, cu toate că, pe cîntea mea, găsesc expresia destul de respingătoare.

Joachim tuși de vreo două ori din mers, ceea ce însemna că, oricum, urcușul îl obosea. Dar cînd accesul de tuse îl apucă a treia oară, se opri cu sprîncenele încruntate.

— Ia-o înainte, spuse el.

Hans Castorp se grăbi să-și continue drumul, fără ca măcar să întoarcă privirea înapoi. Apoi încetini pasul și sfîrși aproape prin a se opri, fiindcă i se

păru că s-a depărtat prea tare de Joachim. Dar tot nu se întoarse.

Un grup de internați, bărbați și femei, îi ieși în față, îi văzuse de altfel încă de pe când se afla pe drumul drept, la jumătatea înălțimii coastei, și acum coborau cu pași mari, drept spre el, iar vocile lor se amestecau într-un vacarm nemaipomenit. Erau vreo șase sau șapte persoane de diferite vârste, unii foarte tineri; alții mai în etate. Îi privi cercetător, cu capul puțin aplecat, gândindu-se la Joachim. Toți erau fără pălărie și arși de soare, femeile purtau jachete colorate, iar majoritatea bărbaților nu aveau parde-siuri sau bastoane, ca niște oameni care, fără nici o ceremonie, cu mâinile în buzunare, au ieșit să facă o scurtă plimbare în fața casei. Așa cum veneau la vale, fapt care nu cerea nici un efort serios, ci doar cel mult să țină picioarele încordate spre a nu fi ispitiți s-o ia la fugă sau să se împiedice, ceea ce în fapt crea impresia că se lăsau să alunece ușor, astfel încât aveau în modul de a merge ceva înaripat și lin, care li se răsfrângea pe chipuri și în întreaga înfățișare în așa măsură încât aproape că simțai dorința să faci parte din grupul lor.

Acum, fiind aproape de ei, Hans Castorp le privi chipurile cu atenție. Nu erau toți arși de soare și două tinere se remarcă tocmai prin paloareă feței: una slabă ca un băț și cu un ten de fildeș, alta mai mică și grasă, slujită de pistru. Dar toți se uitau la el cu același zîmbet obraznic. O fată înaltă, într-un sveter verde, cu părul prost pieptănat și cu ochii neghiobi, pe jumătate închiși, trecu atât de aproape de Hans Castorp încât mai-mai că-l atinse cu brațul. Și, în același timp fluieră... Nu, asta e sminteală curată! Fluieră în direcția lui, dar nu cu buzele, pe care nici măcar nu le țuguie. Fluieră din străfundurile ființei sale, privindu-l prostește, cu ochii pe jumătate în-

chiși ; îi scăpă din piept, într-un fel cu totul neînțeles, o fluierătură neobișnuit de neplăcută, răgușită și ascuțită și, în același timp, găunoasă, târăganată care, spre sfârșit, scăzu cu un ton, astfel că-l sili pe Hans Castorp să se gândească la muzica ce-o scot acele bășici de priă bîlciuri, care se desumflă și se turtesc țiuind, apoi fata trecu împreună cu tot grupul mai departe.

Hans Castorp înlemni privind în zare. După aceea se întoarse repede și înțelese imediat că acest lucru îngrozitor trebuie să fi fost o glumă, o farsă pusă la cale, deoarece își dădu seama după mișcarea din umeri a tinerilor care se depărtau că rîdeau, iar unul scund, cu buzele răsfrînte, un tînăr care-și ținea mîinile în buzunar, ceea ce făcea ca vesta să i se ridice într-un mod necuviincios, întoarse capul către el și rîse. Joachim tocmai se apropia. Salută grupul, întorcîndu-se cu fața, cu o plecăciune curtenitoare, lipind călcîiele, apoi, uitîndu-se după ei cu o privire blîndă, se apropie de vîru-său.

— De ce faci mutra asta ? îl întrebă el.

— A fluierat ! răspunse Hans Castorp. A fluierat din burtă, chiar cînd trecea pe lîngă mine ; vrei să mă lămurești ce înseamnă asta ?

— Ah, spuse Joachim și rîse nepăsător. Nu, e stupid să-ți închipui că a fluierat din burtă. Era domnișoara Kleefeld, Hermine Kleefeld, care fluieră cu pneumotoraxul.

— Cu ce ? întrebă Hans Castorp. Era extrem de agitat și nu prea știa de ce. Și oscilînd între rîs și plîns, adăugă : Totuși, cred că n-ai pretenția să înțeleg jargonul vostru.

— Hai să mergem mai departe ! zise Joachim. Pot să te lămuresc și din mers. Ai încremenit pe loc de parcă ai fi prins rădăcini. E ceva care ține de chirurgie, după cum cred că-ți închipui, o operație ce

se practică destul de des aici, sus. În domeniul acesta, Behrens vădește o îndemînare remarcabilă... Cînd un plămîn este atins, mă înțelegi, iar celălalt e sănătos sau relativ sănătos, atunci partea bolnavă este scutită de orice activitate pentru cîtăva vreme, ca să se odihnească... Aceasta înseamnă : te deschide printr-o tăietură, aici, într-o parte — nu cunosc exact locul, însă Behrens a ajuns un maestru în astfel de operații. Apoi îți introduce un gaz, azot, înțelegi, astfel că plămînul comprimat nu mai este în măsură să funcționeze. Bineînțeles că gazul nu persistă prea mult, astfel că trebuie mereu reînnoit, cam la o jumătate de lună, prin urmare, ca să mă exprim astfel, te umple iarăși. Și după un an sau mai mult de tratament, dacă totul merge bine, datorită acestei odihne, plămînul poate să se vindece. Nu totdeauna, să ne înțelegem, ba este chiar o chestie destul de riscantă. Dar se pare că s-au obținut rezultate minunate cu ajutorul pneumotoraxului. Tuturor celor pe care i-ai văzut adineauri li s-a făcut această operație. Între ei era și doamna Iltis, cea cu pistrii, și domnișoara Levi, slăbănoaga, ți-o aduci aminte, cea care a zăcut atîta vreme la pat. S-au adunat cu toții, căci chestia asta cu pneumotoraxul i-a apropiat pe acești oameni în mod firesc ; își spun „Clubul jumătăților de plămîni“, și așa sînt cunoscuți. Dar mîndria clubului este Hermine Kleefeld, deoarece numai ea singură are talentul special să fluiere ca nimeni altul cu pneumotoraxul. Cum reușește, nu ți-aș putea spune și nici chiar ea n-o știe exact. Însă nu e capabilă să fluiere decît după ce a mers ceva mai repede, și bineînțeles că nu pierde prilejul să sperie oamenii, mai ales pe internații sosiți de curînd. De altfel cred că procedînd astfel risipește azotul și de aceea trebuie umplută la fiecare opt zile.

Acum, Hans Castorp rîdea ; auzindu-l pe Joachim, tulburarea i se transformase în bună dispoziție și în vreme ce mergea aplecat înaintea, acoperindu-și ochii cu mîna, umerii îi fură zguduiți de un rîs înfundat și precipitat.

— Asociația lor este măcar înregistrată ? întrebă el, simțind că-i vine greu să vorbească ; de atîta rîs stăpînit, glasul îi gema plîngător. Au statute ? Păcat că nu ești și tu membru, ați fi putut să mă primiți ca oaspete de onoare sau ca... auditor. Ar trebui să-l rogi pe Behrens să te pună și pe tine parțial în neactivitate. Poate că ai reuși să fluieri și tu dacă ți-ai da ostencala, cred că, pînă la urmă și treaba asta se poate învăța... Este, într-adevăr, cel mai caraghios lucru pe care l-am auzit în viața mea ! spuse el și suspină adînc. Ei, dar iartă-mă că vorbesc în felul acesta, se pare însă că prietenii tăi pneumaticii sînt ei înșiși într-o dispoziție excelentă ! Cum mai coborau... Și cînd mă gîndesc că formează „Clubul jumătăților de plămîni“ ! Făptura aia nebunatică mi-a fluierat „tiuuu“... Dar asta este, totuși, o zburdălnicie cam ieftină. Oricum, vrei să-mi spui de ce sînt atît de zburdalnici ?

Joachim căută un răspuns.

— Doamne, zise el, își îngăduie atîtea... Vreau să spun că sînt tineri, pentru ei timpul n-are importanță și atunci mor și ei cum pot. Nu văd de ce-ar trebui ca moartea să le sape asprime pe chip. Mă gîndesc cîteodată că a fi bolnav și a muri nu sînt lucruri grave în sine, ci mai degrabă un fel de nepăsare, căci seriozitatea, oricum ar fi, n-o întîlnești decît acolo, în viața din vale. Cred că vei înțelege toate astea abia după ce vei sta mai multă vreme, aici, sus.

— Fără îndoială, spuse Hans Castorp. Sînt chiar ferm convinși. De altfel, observă că au început să mă intereseze multe lucruri de aici, de sus, de la voi, iar

cînd te interesează unele lucruri — nu-i așa ? — nu întîrzi niciodată să le și pricepi... Dar oare ce-i cu mine, că n-am poftă să fumez ? Își zise el, privind și țigara. De cîtva timp mă tot întreb ce nu-i în regulă și, iată, bag de seamă că Maria nu-mi mai place. Te încredințez că are un gust de *papier-maché*¹, e ca și cum aș avea un deranjament de stomac. Este, trebuie s-o recunosc, ceva inexplicabil. E adevărat că am mîncat prea copios la micul dejun, dar asta nu poate fi un motiv, căci de obicei cînd mîncîci mult, fumezi cu și mai mare plăcere. Crezi că poate proveni din faptul că am dormit agitat ? Poate că asta m-a indispus. Nu, trebuie într-adevăr s-o arunc, spuse el după o nouă încercare de a trage din țigară. Fiecare fum este o speranță înșelată ; n-are nici un rost să mă silesc. Și după ce mai șovăi încă o clipă, aruncă țigara pe povîrniș, în brădetul umed. Știi de unde mi se trage ? întrebă el... Sînt convins că e în legătură cu afurisita de fierbințeală din obraji, de care sufăr de cînd m-am sculat. Dracu știe de ce, dar am impresia că sînt roșu la față ca focul. Cînd ai sosit aici ai avut și tu aceeași senzație ?

— Da, zise Joachim. La început mi s-au întîmplat și mie lucruri neobișnuite. Dar nu da importanță. Ți-am spus doar că nu-i chiar atît de ușor să te aclimatizezi la noi. O să te obișnuiești destul de repede. Vezi tu, banca asta are o poziție minunată. Dacă vrei, stăm puțin și după aceea ne întoarcem la sanatoriu, eăci trebuie să-mi fac cura de odihnă.

Drumul devenise neted ca-n palmă. Acum se îndrepta către Davos-Platz, așezat cam la o treime din înălțimea pînă la care ajunseseră ei, oferind o priveliște ce strălucea alburii într-o lumină limpede, printre pinii înalți, zvelți, dar aplecați în direcția vîn-

¹ Mucava (fr.).

tului. Banca simplă de brad, pe care se așezară, era rezemată de peretele muntelui, deasupra povârnișului. Pe lângă ei se rostogolea în vale un pîrîu care bolboșea și susura printr-un jgheab de lemn.

Joachim voi să-i spună vărului său numele piscurilor care păreau că închid valea spre sud, arătîndu-le cu vîrful de fier al bastonului de munte. Dar Hans Castorp le privi doar în treacăt; stătea aplecat înainte, preocupat de altele, în vreme ce, cu mînerul bastonului său de tîrgoveț, baston cu mîner de argint, desena figuri pe nisip :

— Oare ce vroiam să te întreb ? începu el... Prin urmare, întîmplarea din camera unde stau s-a petrecut cu puțin înaintea sosirii mele. De cînd ești tu aici, sus, au fost multe cazuri mortale ?

— Destul de multe, sigur că da, răspunse Joachim. Dar se procedează cu discreție, pricepi tu, încît nimănui nu știe nimic, sau cel mult află mai târziu, din întîmplare ; cînd cineva decedează, totul se petrece în cea mai mare taină, din respect pentru internați și mai ales pentru doamnele care ar putea avea crize din cauza aceasta. Cînd alături de tine moare cineva, tu nu observi nimic. Sicriul este adus în zorii zilei în timp ce tu încă dormi, și nu vin să-l caute pe respectiv decît la anumite ore, de pildă în timpul mesei.

— Hm, rosti Hans Castorp continuînd să facă semne pe nisip. Prin urmare, lucrurile astea se petrec în spatele culiselor.

— Da, se poate spune și așa. Însă de curînd, să tot fie... așteaptă puțin să mă gîndesc, cam vreo opt săptămîni...

— În cazul acesta nu poți zice : de curînd, remarcă Hans Castorp sec și cu atenția încordată.

— Cum ? Atunci, nu de curînd. Dar să știi că ești meticulos. Am spus și eu așa, fără nici o intenție. Mi-aduc aminte de parcă ar fi azi că, acum cîtva

timp, mi-am aruncat privirile din întâmplare îndărătul culiselor. Asta s-a întâmplat atunci cînd micuței Hujus, o catolică, Barbara Hujus, i s-a dat sfînta împărtășanie, pricepi tu, și i s-a făcut maslul. Cînd am sosit eu aici, părea încă zdravănă și era de o veselie nebună, zburdalnică, exact ca o fetiță de școală. Dar curînd după aceea s-a prăbușit repede, nu s-a mai putut scula, zăcea doar la trei camere de mine, apoi sosiră părinții și în sfîrșit veni și rîndul preotului. Apăru într-o după-amiază, cînd toată lumea se găsea la ceai iar pe coridoare nu era nici țipenie de om. Închipuiește-ți însă că tocmai scăpasem ora mesei, adormisem în timpul lungei cure de odihnă, n-am auzit gongul și întîrzasem cu un sfert de ceas. Prin urmare, în acele clipe solemne nu eram cu ceilalți, mă rătăcisem îndărătul culiselor, cum spui tu, și cum mergeam de-a lungul culoarului, văd preotul că vine spre mine purtînd o cămașă de dantelă, precedat de o cruce, o cruce de aur cu felinare pe care cineva o ducea în față, așa cum sînt purtate talgerele de alamă înaintea muzicii militare.

— Nu-i o comparație potrivită, îl întrerupse Hans Castorp nu fără asprime.

— Avusesem această impresie. Mi-am amintit de talgere fără voia mea. Dar mai bine ascultă continuarea. Prin urmare, îi văd că vin spre mine, marș-marș, în pas alergător, erau trei, dacă nu greșesc, în frunte omul cu crucea, apoi preotul cu ochelari și la urmă un tînăr cu cădelnița. Duhovnicul ținea strînsă la piept sfînta împărtășanie pe care o acoperise, plecîndu-și capul cu un aer foarte smerit, căci doar este sfînta lor taină.

— Tocmai din cauza asta, făcu Hans Castorp. Tocmai din acest motiv, mă mir că-ți îngădui să vorbești despre talgere.

— Da, da. Dar aşteaptă puțin, căci dacă ai fi fost de față, nici tu n-ai fi știut cum să evoci asemenea amintire. Lucrurile s-au petrecut în așa fel încât eram îndreptățit să cred că visam...

— Cum așa ?

— Iată cum. Mă întrebam și mă întreb și acum în ce chip trebuia să mă port în această împrejurare. Nu aveam pălărie, ca să mi-o fi putut scoate.

— Ei vezi ! îl întrerupse iarăși Hans Castorp. Vezi că trebuia să porți pălărie. Este tocmai ce m-a izbit aici, sus, la voi, că nu purtați pălărie. Dar trebuia s-o ai ca s-o poți ridica în împrejurările în care se cere să te descoperi. Ei, și ce s-a întâmplat după aceea ?

— M-am lipit de perete într-o atitudine cuviincioasă, reluă Joachim, și m-am înclinat puțin când au ajuns în dreptul meu, mai cu seamă că era chiar în fața camerei douăzeci și opt, a micuței Hujus. Văzînd că-l salut, se pare că duhovnicul a fost încîntat, și-mi mulțumi foarte politicos, ridicîndu-și boneta. Tocmai se opriseră cu toții, iar paracliserul care purta cădelnița bătu la ușă, apoi o deschise și făcu loc superiorului său să intre în cameră. Și acum, imaginează-ți întreaga scenă, închipuiește-ți spaima mea, simțămintele atroce prin care treceam. Fiîndcă în clipa în care preotul trecu pragul, dinăuntru izbucniră pe neașteptate trei sau patru răcnete la rînd, urlete cum n-am auzit vreodată ceva asemănător, urmate de niște țipete prelungi, ce ieșeau fără nici o întrerupere dintr-o gură larg căscată, după care țîșni un sfîșietor și nesfîrșit „ahhhh !”, care cuprindea în el o deznădejde de nedescris, iar printre ele se auzeau rugăminți, implorări fierbinți care apoi se prefăcură în ceva găunos și înăbușit ce părea să dispară sub pămînt, ca și cum țipetele întretăiate de horcăituri ar fi răzbit tocmai din fundul pivniței.

Hans Castorp se întoarse brusc spre vărul său.

— Și era chiar ea, Hujus? întrebă intrigat. Și ce vrei să spui prin expresia „din fundul pivniței”?

— Se ascunsese sub plapomă, zise Joachim. Închipuiește-ți prin ce simțăminte treceam! Duhovnicul stătea în picioare, în pragul ușii și rostea cuvinte de mângâiere, parcă îl văd și acum, iar în timp ce vorbea împingea mereu capul înainte și apoi îl trăgea îndărăt. Atît omul care ținea crucea cît și paracliserul stăteau și ei în pervazul ușii și nu îndrăzneau să intre. Iar eu, din spatele lor și printre ei, puteam să văd în cameră. O cameră ca a ta și a mea, cu patul în stînga ușii, iar lîngă perete și la căpătîiul patului stăteau niște oameni, fără îndoială părinți, care se aplecau și ei cu vorbe mîngîietoare, deasupra patului în care nu se vedea decît ceva inform care cerșea și se împotrivea într-un mod înspăimîntător, zvîrlind din picioare.

— Spui că zvîrlea din picioare?

— Din toate puterile! Dar nu era de nici un folos, deoarece trebuia să i se dea ultima împărtășanie. Preotul se îndreptă spre ea, iar ceilalți doi intrară după el și ușa se închise. Dar într-o frîntură de clipă am mai apucat să văd cum capul micuței Hujus țîșni o secundă, cu părul ei blond-deschis încîlcit, și-l privi fix pe preot cu niște ochi larg deschiși, cu ochii ei atît de palizi, lipsiți cu totul de vreo culoare, apoi cu un „ah!” dispăru din nou în așternut.

— Și scena aceasta mi-o relatezi abia acum? îl întrebă Hans Castorp după o pauză. Nu înțeleg cum de nu mi-ai pomenit nimic încă de aseară. Dar, Dumnezeu, cîtă energie avea ca să se mai poată împotrivi în felul acesta! Căci pentru așa ceva se cere forță. Oricum, cred că n-ar fi trebuit să se trimeată după preot înainte ca ea să fi fost complet epuizată.

— Dar era epuizată, răspunse Joachim... Ah, ar fi atâtea de povestit ; nici nu știu cu ce să încep... Era epuizată și numai spaima îi dădea atîta putere. Era teribil de înspăimîntată, fiindcă își dădea seama că va muri. Era o fată foarte tînără și la urma urmei se cuvine s-o scuzăm. Dar sînt și bărbați care uneori se comportă la fel, ceea ce firește că este o dovadă de lașitate. De altfel, în asemenea cazuri Behrens știe să le vorbească, reușește întotdeauna să găsească tonul potrivit.

— Ce fel de ton ? întrebă Hans Castorp încrun-
tînd sprîncenele.

Joachim răspunse :

— Unuia i-a spus : „Nu mai face atîtea mofturi !“
Da, așa i-a spus de curînd cuiva, iar noi am aflat-o de la infirmiera-șefă care era de față și-i dădea o mîna de ajutor să-l țină pe muribund. Era chiar unul dintre accia care, în chip de bun-rămas, fac niște scene îngrozitoare și nu vor să moară cu nici un preț. Atunci Behrens s-a răstit la el, spunîndu-i : „Ia nu mai face atîtea mofturi !“, iar bolnavul s-a potolit imediat și a murit în cea mai mare liniște.

Hans Castorp se lovi cu mîna peste coapsă și lă-
sîndu-se brusc pe spătarul băncii privi cerul.

— Nu zău, chestia asta e totuși puțin cam tare !
exclamă el. Strigă la bolnav și-i spune fără înconjur :
„Nu mai face atîtea mofturi !“ Unui muribund !
Oricum, e prea tare ! Un muribund este, întrucîtva,
demn de respect. Nu-i de fel admisibil ca așa, fără
înconjur... Un muribund are, dacă nu mă înșel, ceva
sfînt, am putea spune !

— Nu vreau să te contrazic, spuse Joachim. Dar
cînd unul se poartă într-un mod atît de laș...

— Nu, continuă Hans Castorp cu o violență care
nu era de loc pe măsura rezistenței ce i se opunea.
Nu, n-o să admit să mi se scoată din cap că un mu-

ribund nu-i mai deosebit decît nu importă care bădăran ce se plimbă, rîde, cîştigă bani şi nu-şi refuză nici o plăcere ! Nu, nu-i admisibil — şi vocea lui avu un tremur cu totul neobişnuit. Nu-i admisibil ca, aşa, din senin — şi vorbele îi fură înăbuşite de un rîs care-l cuprinse cu încetul şi puse stăpînire pe el, acelaşi rîs de ieri, un rîs ţîşnit din adîncuri, nemărginit, care-i zguduia trupul şi-l silea să închidă ochii, făcînd să-i curgă lacrimi de sub pleoapele strînse.

— Pst ! făcu deodată Joachim. Potoleşte-te ! şopti el, ghiontindu-şi vărul în coastă, dar într-un mod discret, ca să-i potolească rîsul înfundat.

Hans Castrop privi printre lacrimi.

Pe drum, dinspre stînga, venea către ei un străin, un domn elegant, brunet, cu o mustaţă neagră, îngrijită, cu pantaloni cadrilaţi de culoare deschisă ; după ce se apropie schimbă cu Joachim un salut — îi ură bună dimineata într-un fel politicos şi comunicativ — şi rămase în faţa lor cu picioarele încrucişate, rezemat în baston, într-o atitudine graţioasă.

SATAN

Era greu să-ţi dai seama ce vîrstă are, trebuia să fi avut cam între treizeci şi patruzeci de ani, deoarece cu toate că întreaga sa înfăţişare dădea o impresie de tinereţe, părul de la tîmple începuse să fie presărat cu fire argintii, iar spre creştet se rărea în chip vădit : două scobituri pleşuve se arcuiau pe lîngă cărarea îngustă şi sărăcăcioasă, mărindu-i fruntea. Îmbrăcămintea, pantalonii cei largi, cadrilaţi, de un galben deschis, ca şi redingota prea lungă, de postav, cu două rînduri de nasturi şi reverele late, erau departe de a crea impresia de eleganţă ; mai mult, gulerul scrobit, cu colţurile rotunjite, arăta

chiar o ușoară scâmoșare pe margini din pricina deselor spălături, cravata neagră era uzată și se vedea foarte bine că nu purta de loc manșete, fapt de care Hans Castorp își dădu seama când observă că mâinile atârnavă moi peste încheieturile mâinilor. Cu toate acestea, înțelese că avea în față un domn; trăsăturile spiritualizate ale figurii, alura degajată și aproape nobilă a străinului nu lăsau nici o îndoială asupra acestui fapt. Amestecul de sărăcie și distincție, ochii negri și mustața cu linia ei delicată, îl făcură pe Hans Castorp să se gândească imediat la anumiți muzicanți străini ce cântau, în ajunul Crăciunului, prin curțile din orașul lui natal, muzicanții care, privind în sus cu ochi catifelati, întindeau pălăria moale să li se arunce din înaltul ferestrelor câțiva bănuți de câte zece pfenigi.

Un flașnetar ! se gândi.

Și nu fu câtuși de puțin mirat de numele ce-l auzi când Joachim se sculă de pe bancă și, cu o ușoară notă de stînjeneală, făcu prezentările :

— Vărul meu Castorp — domnul Settembrini.

Hans Castorp se ridică și el ca să salute, în timp ce pe față îi stăruiau încă urmele accesului de veselie. Curtenitor, italianul îi rugă pe cei doi tineri să nu se deranjeze și să-și reia locurile, iar el rămase în fața lor în picioare, în poziția sa preferată. Zîmbind, așa cum stătea, se uita la cei doi veri, dar mai ales la Hans Castorp, iar acea cută fină și batjocoritoare din colțul buzelor ușor contractate sub mustața stufoasă — acolo unde frumoasa-i arcuire se ridica puțin — producea o impresie ciudată, care părea să te îndemne la luciditate și atenție, atât de ciudată încât îl trezi într-o clipă și deosebit de violent pe Hans Castorp, care dintr-o dată se simți rușinat. Settembrini spuse :

— Domnii sînt bine dispuși — pe bună dreptate, pe bună dreptate. E o dimineată minunată ! Văzduhul e albastru, soarele rîde, adăugă el, și cu o mișcare ușoară și elegantă ridică spre cer o mîină mică și gălbuie, aruncînd într-acolo și o privire piezișă senină. Te simți într-adevăr îndemnat să uiți unde te găsești.

Vorbea fără accent străin, și grija pe care o punea ca pronunția să fie cît mai exactă ar fi putut da de bănuț că este din altă țară. Buzele rosteau cuvintele cu o anume bună dispoziție. Îl ascultai cu plăcere.

— Venind la noi, domnul a făcut o călătorie agreabilă ? se adresa el lui Hans Castorp... Ați și intrat în posesiunea sentinței lor ? Vreau să spun : sinistru ceremonie a primei consultații a avut loc ? Aici ar fi fost nimerit să se oprească și să aștepte, în cazul că dorea într-adevăr un răspuns ; asta, deoarece formulase o întrebare iar Hans Castorp se pregătea să răspundă. Dar străinul continuă imediat cu iscodirile : Rezultatul este mulțumitor ? Din rîsul dumneavoastră vesel — și, aici, Settembrini tăcu o clipă, în timp ce crîsparea buzelor se adînci — s-ar putea trage concluzii contradictorii. Scumpii noștri Minos¹ și Radamante², cîte luni v-au prescris cu mormăitul lor ? — În gura lui, cuvîntul „mormăit“ suna deosebit de caraghios. — Îmi îngăduiți să ghicesc ? Șase ? Sau nouă dintr-o dată ? La noi, în privința asta, nu sînt de loc zgîrciți...

Mirat Hans Castorp rîse, încercînd să-și aducă aminte cine puteau fi Minos și Radamante. Apoi răspunse :

— Cum așa ? Nu, vă înșelați, domnule Septem...

— Settembrini, îl corectă italianul cu spontaneitate și avînt, făcînd o plecăciune plină de haz.

— Iertați-mă, domnule Settembrini. Nu, vă înșelați. Nu sînt de loc bolnav. Fac doar o vizită de

¹, ² Judecători în Infern, în mitologia greacă.

cîteva săptămîni vărului meu Ziemssen și cu acest prilej mă și odihnesc puțin.

— Mii de draci, prin urmare nu faceți parte din cercul nostru? Sînteți sănătos, sînteți ca un student ce audiază cursul unui profesor, fără a fi înscris, un fel de Ulise în împărăția umbrelor? Cîtă îndrăzneală să cobori în străfundurile unde morții locuiesc fără sens în nimicnicia lor...

— În străfunduri, domnule Settembrini? Asta-i bună!... A trebuit să fac o ascensiune de aproape cinci mii de picioare ca să ajung pînă la dumneavoastră...

— O simplă închipuire de-a dumneavoastră! Pe cuvîntul meu, n-a fost decît o iluzie, spuse italianul făcînd cu mîna un gest hotărît. Sîntem niște fapte care ne-am prăbușit în adînc, nu-i așa, domnule locotenent? adăugă el întorcîndu-se către Joachim care, bucurîndu-se din toată inima de titlul ce i se dădea, dar, silindu-se să n-o arate, răspunse pe gînduri:

— Ai dreptate, viața noastră pe care-o ducem aici ne-a cam prostit. Dar, la urma urmelor, poate mai există mijlocul să ne refacem.

— Da, pe dumneavoastră vă cred în stare; sînteți un om cum trebuie, spuse Settembrini. Apoi, întorcîndu-se iarăși către Hans Castorp, spuse de trei ori: „Așa, așa, așa!” făcînd să șuiere ș-ul. Și, adăugînd iarăși de trei ori: „Ei, și, ei, și, ei, și?” cu același ș accentuat și sonor, îl aținti pe noul venit cu o privire atît de încremenită, încît ochii îi căpătaseră o expresie fixă și parcă oarbă, pentru ca după aceea, reînsuflețindu-se, să continue:

— Așadar, ați venit la noi de bună voie, la noiăștia care am căzut atît de jos încît doriți să ne oferiți pentru un timp oarecare plăcerea companiei dumneavoastră. Ei, este un lucru frumos. Și ce ter-

men v-ați propus? Nu este delicat să vă pun o astfel de întrebare. Dar aș fi extraordinar de curios să aflu cât timp îi acorzi atunci când tu ești acela care hotărăște, iar nu Radamante.

— Trei săptămîni, zise Hans Castorp cu o degajare nu lipsită de o anumită înfumurare, de îndată ce simți că este invidiat.

— O *Dio*¹, trei săptămîni! Ați auzit, domnule locotenent? Nu este oare aproape o impertinență să spui, stau aici trei săptămîni și pe urmă plec? Domnul meu, aici nu cunoaștem o unitate de măsurat timpul care se numește săptămîna, dacă-mi îngăduiți să vă dau această informație. Unitatea noastră cea mai mică este luna. Calculăm în stil mare — acesta este privilegiul umbrelor. Mai avem și alte asemenea unități, dar toate sînt în stil mare. Îmi îngăduiți să vă întreb ce profesie exercitați acolo jos, în viață, sau mai precis pentru care profesie vă pregătiți? Vedeti, curiozitatea mea nu-și impune nici o limită. Căci și curiozitatea face parte dintre privilegiile noastre.

— Dar vă rog chiar, spuse Hans Castorp. Și-i dădu lămuririle cerute.

— Inginer, constructor de vapoare! Dar e grandios! exclamă Settembrini. Vă rog să fiți convins că socotesc această profesiune minunată, cu toate că aptitudinile mele tind într-un sens complet diferit.

— Domnul Settembrini este literat, interveni Joachim puțin cam stingherit. A scris necrologul lui Carducci² pentru niște ziare germane — Carducci, înțelegi tu.

Și se simți și mai stînjedit atunci când văru-său îl privi mirat ca și cum l-ar fi întrebat: „Dar ce știi

¹ Vai, Doamne! (Ital.)

² Giosue Carducci (1836—1907), poet și erudit italian.

tu despre Carducci ? Tot atît de puţin ca şi mine, cred."

— Este exact, confirmă italianul dînd din cap. Am avut cîntea să vorbesc compatrioţilor dumneavoastră, despre viaţa acestui mare poet şi liber-cugetător, atunci cînd a murit. L-am cunoscut şi pot să mă consider elevul lui. La Bologna eram printre cei care îi consacram un adevărat cult. Lui îi datorez ceea ce posed sub raportul culturii şi al voioşiei. Dar vorbeam despre dumneavoastră. Inginer constructor de vapoare ? Ştiţi oare cît de mult creşteţi în ochii mei ? Iată că am pe neaşteptate prilejul să mă adresez dumneavoastră ca unui reprezentant al unei întregi lumi a muncii şi a geniului practic.

— Dar, domnule Settembrini, deocamdată nu sînt decît student şi încă abia la început.

— Desigur, şi orice început este greu. În general, orice muncă ce merită acest nume este grea, nu-i aşa ?

— Da, aşa este, lua-o-ar dracu ! zise Hans Castorp şi vorbele îi ţîşniră din adîncul inimii.

Settembrini ridică iute sprîncenele.

— Îl invocaţi chiar şi pe dracu pentru a vă susţine afirmaţia ? spuse el. Pe Satan în persoană ? Ştiţi, cred, că marele meu profesor i-a închinat un imn ?

— Iertaţi-mă, cui ? Dracului ? întrebă Hans Castorp.

— Chiar lui. În ţara mea este cîntat cîteodată în anumite ocazii solemne. *O salute, o Satana, o Ribellione, o forza vindice della Ragione*¹... Este un cîntec măreţ ! Dar e puţin probabil că v-aţi referit la dracul acesta, care trăieşte într-o desăvîrşită înţelegere cu munca. Acela la care v-aţi gîndit se însălmîntă de muncă, şi are toate motivele să-i fie teamă, da, probabil că v-aţi referit la celălalt diavol, despre care

¹ O, te salut, o, Satana, o, Răzvrătire, o, forţă răzbunătoare a Raţiunii... (ital.).

să spună că nu trebuie să-i dai nici măcar degetul cel mic de la mână...

Toate acestea păreau absolut ciudate bunului Hans Castorp. Nu înțelegea italiana și restul nu prea îi era pe plac. Miroseau toate a predică duminicală, deși fuseseră rostite pe un ton de flecăreală și aproape de glumă. Se uită la vărul său, care lăsa ochii în jos, apoi zise :

— Vai, domnule Settembrini, dumneavoastră îmi interpretați cuvintele într-un sens prea precis. Vă asigur că ceea ce am spus despre diavol n-a fost decît un fel de-a vorbi !

— Cineva, undeva, trebuie să aibă spirit, făcu Settembrini și privi melancolic în aer. Apoi, însuflețindu-se, înveselindu-se și reluînd cu eleganță discuția, continuă : Oricum, din vorbele dumneavoastră am tras concluzia că v-ați ale o profesie pe cît de exigentă, pe atît de lăudabilă. Doamne, eu sînt umanist, un *homo humanus*¹ și nu mă pricep absolut de loc la chestiile astea ingenioase, oricît de sincer ar fi respectul ce li-l port. Dar îmi închipui că teoria specialității dumneavoastră trebuie să ceară un cap limpede și lucid, iar practica un om dintr-o bucată, nu-i așa ?

— Bineînțeles că-i așa, într-adevăr, nu pot decît să vă dau dreptate, răspunse Hans Castorp, silindu-se fără să vrea să se exprime ceva mai elocvent. Azi, exigențele sînt considerabile, este preferabil să nici nu te gîndești cît sînt de mari, altfel riști să-ți pierzi curajul. Nu, nu-i de loc o glumă. Mai cu seamă în cazul cînd nu ești deosebit de rezistent... Este adevărat că am venit aici doar ca oaspete, și avînd în vedere că nu sînt viguros aș minți dacă aș pretinde că munca îmi dă satisfacții deosebite. Din contra, mă obosește și nu mă simt perfect sănătos decît atunci cînd nu fac nimic...

¹ Om cultivat (lat.).

— De exemplu, ca acum ?

— Acum ? O, am sosit prea de curînd aici, suz, deci vă puteţi închipui că mă simt un pic tulburat.

— Ah, tulburat !

— Da, de altfel nici n-am dormit prea bine, apoi micul dejun a fost în adevăr cam prea copios... Sînt obișnuit, fără îndoială, cu o masă abundentă, însă cea de azi a fost prea suculentă pentru mine, *too rich*¹ cum spun englezii. Pe scurt, mă simt puțin cam apăsător și închipuiți-vă că în dimineata asta n-am reușit să dau de gustul țigării ! Așa ceva, vă mărturisesc, nu mi s-a mai întîmplat niciodată, afară doar cînd eram serios bolnav — iar acum are un gust ca de iască. A trebuit s-o arunc, fiindcă nu avea nici un sens să mă chinuiesc cu fumatul. Sînteți fumător, dacă-mi îngăduiți această întrebare ? Nu ? În cazul acesta nu vă puteți imagina cit necaz și cită amărăciune poate să însemne un asemenea lucru pentru cineva căruia îi place mult să fumeze, încă din tinerețe, ca mine...

— N-am nici o experiență, în privința asta, răspunse Settembrini, și nu sînt de loc mîhnit că-mi lipsește o asemenea experiență. Numeroase spirite de elită și lucide au disprețuit tutunul. Nici lui Carducci nu-i plăcea. Radamante însă vă va înțelege perfect. Este un dreptcredincios al viciului dumneavoastră.

— Ei, viciu — domnule Settembrini...

— De ce nu ? Trebuie să spui lucrurilor pe nume, în mod limpede și energic. Procedînd astfel îți întărești și-ți înalți viața. Și eu am vicii.

— Prin urmare, și consilierul aulic Behrens este un cunoscător în materie de țigări. E un om încîntător.

— Găsiți ? A, prin urmare ați și făcut cunoștință ?

— Da, adineauri, înainte de-a ieși. Lucrurile au decurs, aproape ca un fel de consultație, dar, înțelegeți, absolut *sine pecunia*. Imediat și-a dat seama că

¹ Prea bogată (engl.).

sînt puțin cam anemic. Apoi m-a sfătuit să urmez neapărat același regim ca și vărul meu, adică să stau culcat pe balcon cît mai mult și în același timp m-a sfătuit să-mi iau și temperatura.

— În adevăr ? Întrebă Settembrini... Excelent ! mai exclamă el cu fața întoarsă în sus și rîse răsturnînd capul pe spate. Cum se spune în opera maestrului dumneavoastră ? „Eu sînt păsărarul, cel veșnic voios, hopa, hopa tot așa !”¹, pe scurt, e foarte amuzant. Și-o să-i urmați sfatul ? Fără îndoială. De ce n-ați face-o ? Al dracului om, și Radamante ăsta ! Și, în adevăr, e „veșnic voios”, chiar dacă uneori cam forțat. Înclină spre melancolie. Viciul nu-i mai prieste, întrucît dacă i-ar prii n-am mai putea vorbi de viciu — căci tutunul îl face melancolic și de aceea respectabila noastră infirmieră-șefă ține rezervele sub cheie și nu-i dă zilnic decît o porție redusă. Se zice că se întîmplă să cadă cîteodată în ispita de-a fura și atunci devine melancolic. Într-un cuvînt : un suflet confuz. Ați cunoscut cumva și pe infirmiera-șefă ? Nu ? O, dar asta e o greșală ! Sînteți nedrept dacă nu solicitați cinstea de a-i face cunoștința. Se trage din neamul von Mylendonk, domnul meu ! Deosebirea între ea și Venus de Medicis este că acolo unde zeița își arată sînii, dînsa obișnuiește să poarte un crucifix.

— Ha, ha, e bună ! rîse Hans Castorp.

— Pronumele ei este Adriatica.

— Asta mai lipsea ! strigă Hans Castorp... Ascultați-mă, iată ceva foarte ciudat ! Von Mylendonk și pe deasupra Adriatica. Sună ca și cum ar fi moartă de multă vreme. Îți evocă ceva aproape medieval.

— Stimatul meu domn, răspune Settembrini, aici sînt multe lucruri „aproape medievale”, cum vă place să vă exprimați. În ce mă privește, am convingerea că Radamante al nostru n-a numit pe această fosilă

¹ Arie din opera *Flautul fermecat* de Mozart.

ca îngrijitoare a palatului său de spaime, decât dintr-o necesitate artistică, din nevoia de a păstra unitatea de stil. El însuși este pictor — n-ați știut ? Pictează în ulei. Ce vreți, nu-i interzis, nu-i așa, fiecare este perfect liber... Așa că doamna Adriatica spune cui vrea s-o asculte, dar o spune și celorlalți, că o Mylendonk a fost stareța unei mînăstiri din Bonn, pe Rin, pe la mijlocul secolului al XIII-lea. Este posibil ca ea însăși să fi văzut lumina zilei la scurtă vreme după aceea...

— Ha, ha, ha ! Găsesc că sînteți puțin cam zeflemist, domnule Settembrini.

— Zeflemist ? Vreți să spuneți : malițios ? Da, sînt un pic malițios, zise Settembrini. Necazul meu e numai că trebuie să-mi irosesc malițiozitatea cu teme atît de nenorocite. Sper, domnule inginer, că nu aveți nimic împotriva malițiozității. Pentru mine este cea mai scînteietoare armă a rațiunii împotriva puterilor întunericului și urîteniei. Malițiozitatea este spiritul criticii iar critica elementul de bază aflat la originea progresului și iluminismului.

Apoi Settembrini trecu pe neașteptate la altceva, începînd să vorbească despre Petrarca, pe care-l numi „părintele timpurilor noi“.

— Să nu uităm că trebuie să ne facem cura de odihnă, spuse Joachim îngrijorat.

Literatul își însoțise cuvintele cu un gest elegant al mîinii. Acum, cu o mișcare circulară a degetelor îndreptate spre Joachim, curmă scurt acest gest și spuse:

— Locotenentul nostru se grăbește la serviciu ; prin urmare, să mergem și noi. Avem același drum — „la dreapta, pe drumul ce duce către zidurile puternicei Dis“¹. Ah ! Vergiliu, Vergiliu ! E neîntrecut, domnilor. Cred, evident, în progres. Dar Vergiliu dispune

¹ Vergiliu : *Eneida*, cartea a VI-a.

de metafore pe care nu le poate găsi nici un autor modern.

Pe drumul de întoarcere, Settembrini se apucă să recite versuri latinești, cu accent italian, dar se întrerupse în clipa în care o fetișcană nu prea drăguță ce locuia desigur în sat, le ieși în cale și începu să zâmbească și să fredoneze ștregărește.

— T, t, t, plescăi el cu limba. Ei da, ei da, ei da ! La, la, la ! O, tu, dulce porumbiță, vrei să fii a mea ? Priviți numai cum „aruncă ocheade obscene“, cită el — doar Dumnezeu știe de unde luase citatul — apoi trimise niște bezele în spatele fetei care se îndepărta stingerită.

„E un adevărat ștregar“, gîndi Hans Castorp, și-și păstră părerea cînd Settembrini, după ce se dovedi înclinat spre galanterie, se porni iar pe bîrfeală. Se lega mai ales de consilierul aulic Behrens, își bătea joc de picioarele lui foarte mari și socotea că titlul l-ar fi primit de la un prinț bolnav de tuberculoză cerebrală. Întreg ținutul mai vorbea încă despre viața scandaloasă dusă de acest prinț, dar Radamante închisese un ochi, apoi închisese amîndoi ochii, și astfel a rămas în continuare „consilier aulic“, neclintit în titlul lui. De altfel, aflați, domnilor, că în afară de asta el este cel care a inventat sezonul de vară ! Da, el și nimeni altul. Meritul îi aparține. Altă dată doar cei mai grijulii dintre grijulii rămîneau și vara aici. Atunci „umoristul nostru“ cu isteța sa putere de pătrundere ce nu se lasă influențată, demonstra că această supărătoare stare de lucruri nu era decît rodul unei prejudecăți. Drept urmare, stabili principiul că, cel puțin în ceea ce privește *Institutul* său, cura din timpul verii trebuie considerată nu numai ca recomandabilă, ci mai ales deosebit de folositoare și aproape absolut necesară. Și s-a priceput să răspîndească în rîndul celor internați aceste teorii, redactînd

articole de popularizare pe care le-a lansat prin presă. De atunci afacerile merg tot atât de bine vara ca și iarna. „Geniu !” preciză Settembrini. „In-tu-i-ți-e !” mai adăugă el. După care, trecînd prin ascuțișul criticii toate sanatoriile din regiune, lăudă, pe un ton destul de mușcător, simțul comercial al proprietarilor. La cutare Sanatoriu era profesorul Kafka... În fiecare an, de cum începea anotimpul critic al topirii zăpezilor iar bolnavii își exprimau dorința să plece, profesorul Kafka se simțea obligat să pornească într-o călătorie de opt zile, făgăduind să dea autorizațiile de plecare imediat după ce se va reîntoarce. Dar lipsea opt săptămîni, iar nenorociții așteptau și — în treacăt fie spus — vedeau cum cresc mereu notele de plată. Unii bolnavi aflați tocmai la Fiume îl chemau la consultație, el însă nu pornea la drum înainte de a se fi depus în contul lui cel puțin cinci mii de franci elvețieni, operație financiară care dura întotdeauna cam vreo cincisprezece zile. Firește, a doua zi după sosirea celebrismului maestru, bolnavul se grăbea să moară. Cît despre doctorul Salzmänn, acesta îl învinuia pe profesorul Kafka că nu-și păstrează curate seringile pentru injecții și că infectează bolnavii. Și-a tălpuit pantofii cu cauciucuri, spunea Salzmänn, ca morții să nu-l audă ; la care Kafka răspundea că la Salzmänn, bolnavilor li se administra o doză atât de considerabilă din „veselul dar al viței de vie” — prin urmare tot cu scopul de-a rotunji facturile — încît oamenii mureau ca muștele, nu de ftizie ci, dimpotrivă, de ciroză...

Continuă astfel, iar Hans Castorp rîse din toată inima și fără răutate, auzind acest șuvoi de invective debitate cu volubilitate. Locvacitatea italianului era deosebit de plăcută în puritatea și preciziunea ei lipsită de orice accent străin. De pe buzele lui mobile cuvintele țîșneau tari, limpezi, proaspete, folosea ex-

presii savante, vii, mișcătoare, utiliza pînă și construcțiile gramaticale, cu o satisfacție atît de vizibilă, atît de comunicativă și plină de bună dispoziție, încît dădea impresia că are spiritul prea limpede și prea prezent ca să-l ia vreodată gura pe dinainte.

— Vorbiți atît de nostim, domnule Settembrini, spuse Hans Castorp, cu atîta vioiciune, încît drept să vă spun nici nu știu cum trebuie s-o calific.

— Plastic, nu ? replică italianul făcîndu-și vînt cu batista deși nu era cald, ci mai curînd răcoare. Acesta trebuie să fie cuvîntul pe care-l căutați. Vreți să spuneți că am un fel plastic de-a vorbi. Dar stai ! exclamă el. Ce văd ? Acolo se plimbă judecătorii din infernul nostru ! Ce spectacol !

În drumul lor, cei trei străbătuseră cam o jumătate din calea de întoarcere. Să fi fost mulțumită conversației lui Settembrini, pantei domoale a drumului, sau într-adevăr se depărtaseră de sanatoriu mai puțin decît crezuse Hans Castorp — căci un drum pe care-l facem pentru prima dată este mult mai lung decît unul pe care-l cunoaștem — dar oricum ar fi fost, drumul de înapoiere li se păru de o scurtime surprinzătoare. Settembrini avea dreptate, căci iată-i pe cei doi medici plimbîndu-se pe dîmbul din spatele sanatoriului, doctorul Behrens înainte, cu halatul alb și ceafa revărsată, dînd din mîini ca din niște vîsle, iar în urma lui doctorul Krokowski, în halat negru, privind în jur cu un aer în care conștiința ce-o avea despre valoarea sa se manifesta cu atît mai evident cu cît uzanța profesională îl silea să meargă în urma șefului său.

— Ah, Krokowski ! exclamă Settembrini. Uite-l cum merge, el care cunoaște toate secretele doamnelor noastre. Observați, vă rog, rafinamentul simbolic al îmbrăcăminții lui. Umblă în negru pentru a arăta că domeniul special al studiilor sale este noaptea. Omul acesta n-are în minte decît un singur gînd, iar acest

gînd e mîrșav. Cum se face, domnule inginer, că n-am vorbit încă despre el ? Ați făcut cunoștință ?

Hans Castorp răspunse afirmativ.

— Ei bine ? Trebuie să cred că și el vă este simpat.

— Nu știu prea bine, domnule Settembrini. N-am stat de vorbă decît foarte puțin. Și apoi, nu-mi formează părerea prea repede. Mă uit mai întîi la om și după aceea-mi spun : Prin urmare, așa ești ? Atîta tot !...

— Asta este o prostie ! răspunse italianul. Trebuie să aveți păreri. Acesta este motivul pentru care natura v-a înzestrat cu ochi și cu inteligență. Adinec-uri găseați că vorbesc cu malițiozitate ; dar dacă am făcut-o, poate că n-a fost fără o anume intenție pedagogică. Noi, umaniștii, avem cu toții o vîină pedagogică... Domnii mei, legătura istorică dintre umanism și pedagogie explică legătura psihologică existentă între ele. Nu trebuie să li se răpească umaniștilor funcția de educatori — nu li se poate răpi, deoarece numai ei sînt singurii depozitari ai tradiției demnității și frumuseții omului. Umaniștii au înlocuit odinioară pe preoți care, în vremuri tulburi și inumane, puteau să-și aroge conducerea tinerelor generații. De atunci, domnii mei, nu s-a mai ivit nici un tip nou de educator. Domnule inginer, puteți să mă socotiți retrograd, însă în principiu, *in abstracto*, vă rog să mă înțelegeți cum trebuie, eu rămîn partizanul gimnaziului umanist...

Chiar și în ascensor mai continuă să le vorbească cu lux de amănunte și nu încetă decît atunci cînd verii ajunseră la etajul al doilea. El însuși urcă pînă la al treilea, unde ocupa o cămăruță ce dădea în spatele sanatoriului, după cum spunea Joachim.

— Așadar, n-are bani? întrebă Hans Castorp în vreme ce îl însoțea pe Joachim pînă în camera care arăta exact ca a lui.

— Într-adevăr, zise Joachim, fără îndoială că n-are. Sau are tocmai atît cît să-și plătească întreținerea aici. Tatăl său a fost literat, mă înțelegi, și cred că și bunicul.

— Atunci, pricep, spuse Hans Castorp. Dar, în definitiv, e serios bolnav?

— După cîte sînt informat nu-i un caz grav, ci mai degrabă persistent, o formă care revine mereu. E bolnav de ani de zile, un timp a fost și plecat, însă a fost repede silit să-și reia locul aici.

— Bietul om! Tocmai el, care pare atît de entuziasmat de muncă. De altfel este extrem de vorbăreț și trece cu mare ușurință de la o temă la alta. Față de fetișcană s-a purtat puțin cam obraznic, ceea ce, pe moment, m-a stîngerit. Dar tot ce-a spus pe urmă, despre demnitatea omenească, suna totuși minunat, ca un discurs solemn. Vă vedeți des?

SAGACITATE

Dar la această întrebare Joachim nu mai putea să răspundă decît cu greutate și ininteligibil. Dintr-o cutie de piele roșie, capitonată cu catifea și așezată pe masă, scosese un mic termometru și vîrîse în gură extremitatea unde se afla rezervorul cu mercur. Îl ținea pe stînga, sub limbă, în așa fel încît instrumentul de sticlă îi ieșea pieziș dintre buze. Își puse apoi o haină de casă, papucii și o bluză la fel cu o tunică militară, luă de pe masă foaia liniată pentru însemnarea temperaturii, un creion și după aceea o carte, o gramatică rusească — deoarece învăța rusa, în speranța că la serviciu, după cum spunea, asta i-ar putea crea

anumite avantaje — și astfel echipat ieși afară pe balcon și se întinse în șezlong, acoperindu-și doar picioarele cu o pătură din păr de cămilă.

Treabă care nu era chiar atât de necesară : în ultimul sfert de oră stratul de nori devenise din ce în ce mai subțire, astfel că soarele răzbătea cu o dogoară atât de estivală și de manifestă, încât Joachim își ascunse capul sub un fel de umbrelă de dril alb care, cu ajutorul unui mic mecanism ingenios, se putea fixa pe spătarul scaunului și apleca după poziția soarelui. Hans Castorp își exprimă admirația pentru această invenție. Voia să aștepte ca vărul său să-și ia temperatura, și-n răstimp privea cu atenție cum erau toate aranjate, cercetă sacul de dormit căptușit cu blană, aflat într-un colț al balconului (Joachim îl întrebuința în zilele friguroase) și cu minile pe balustradă se uita în grădină și spre terasa comună, acum plină de internații întinși care citeau, scriau sau șoprovăiau. De fapt, nu vedea de aici decît o parte a terasei, vreo cinci șezlonguri.

— Cît timp trebuie să ții chestia asta ? întreabă Hans Castorp întorcîndu-se.

Joachim ridică șapte degete.

— Cu siguranță că au și trecut cele șapte minute ale tale.

Joachim făcu semn din cap că încă nu. Puțin mai tîrziu își scoase termometrul din gură și îl privi spunînd totodată :

— Da, timpul trece foarte încet cînd ești cu ochii pe el. Îmi iau temperatura de patru ori pe zi și o fac cu multă plăcere, căci numai atunci îți dai seama, de fapt, ce reprezintă în realitate un minut sau chiar șapte minute — cînd aici ne batem joc de cele șapte zile ale săptămînii într-un mod îngrozitor.

— Spui „în realitate“. Dar niciodată nu poți spune „în realitate“, îi obiectă Hans Castorp. Stătea cu un

şold lipit de balustradă iar în albul ochilor avea vi-
nişoare roşii. Timpul nu este de loc o „realitate”.
Cînd ți se pare lung, e lung, cînd ți se pare scurt, e
scurt, dar cît de lung sau de scurt este în realitate,
asta n-o ştie nimeni.

Nu era obișnuit să filozofeze și totuși simțea ne-
voia.

Joachim replică :

— Cum adică ? N-ai dreptate. Deoarece îl măsu-
răm. Avem ceasornice și calendare și cînd o lună a
trecut, a trecut pentru tine, pentru mine și pentru noi
toți.

— Ascultă-mă cu atenție, spuse Hans Castorp ridi-
cînd arătătorul în dreptul ochilor săi tulburi. Așadar,
un minut este tot atît de lung cît ți se pare ție, cînd
îți iei temperatura ?

— Un minut este atît de lung... *durează* atîta cît îi
trebuie secundarului să parcurgă circumferința cadra-
nului.

— Dar afectivitatea noastră înregistrează diferite
timpuri. Și de fapt... spun : de fapt, repetă Hans
Castorp apăsîndu-și arătătorul pe nas gata să-i îndo-
iască vîrful, este vorba de o mișcare, o mișcare în
spațiu, nu-i așa ? Stai, așteaptă ! Deci, măsurăm
timpul cu ajutorul spațiului. Prin urmare, este aproape
același lucru ca și cum am vrea să măsurăm spațiul
cu ajutorul timpului — ceea ce nu li se întîmplă
decît oamenilor lipsiți cu desăvîrșire de spirit știin-
țific. De la Hamburg pînă la Davos sînt douăzeci de
ore — da, cu trenul. Cu piciorul însă cît timp este ?
Dar, în gînd ? Nici o secundă !

— Ia ascultă, făcu Joachim, ce te-a apucat ? Am
impresia că ai și prins rădăcini aici, la noi.

— Taci ! Astăzi sînt foarte lucid. Așadar, ce este
timpul ? întrebă Hans Castorp și cu un deget își în-
doi atît de brusc vîrful nasului încît acesta deveni

palid și-i pieri tot sângele. Poți să-mi explici acest fenomen? Noi percepem spațiul cu organele noastre de simț, cu ochii, cu pipăitul. Perfect. Dar care este organul cu care percepem timpul? Poți să-mi precizezi? Vezi, iată-te încolțit. Cum însă am putea măsura ceva căruia nu știm să-i definim nici măcar o singură însușire? Noi spunem: timpul trece. Bine, n-are decît să treacă. Cît despre posibilitatea de a-l măsura... dar așteaptă! Adică, pentru a fi posibil să-l măsoari ar trebui să se desfășoare *în mod uniform*, și n-avem nici o dovadă că se întîmplă într-adevăr așa. Pentru conștiința noastră el se desfășoară astfel, adică noi presupunem acest lucru fiindcă este mai comod, dar dă-mi voie să-ți atrag atenția asupra faptului că măsurătorile noastre nu sînt decît niște convenții, și nu trebuie să te superi pe mine...

— Bine, spuse Joachim, și prin urmare nu-i decît o convenție că termometrul măsoară la mine o temperatură cu patru linii mai mult decît e normal? Totuși, din pricina acestor linii sînt silit să-mi fac vechiul pe-aici și nu mă pot prezenta la serviciul militar, ceea ce este un fapt dezgustător!

— Ai 37,5?

— A început iar să scadă. Și Joachim însemnă cifra pe foaia de temperatură. Aseară am avut aproape 38°, din cauza sosirii tale. Tuturor celor ce primesc vizite li se urcă temperatura. Și totuși aceste vizite sînt o binefacere.

— Acum plec, zise Hans Castorp. Mai am în cap o sumedenie de gînduri despre timp, pot spune că e un întreg complex de idei. Însă de data asta nu vreau să te mai necăjesc cu asemenea chestiuni, pentru că oricum ai prea multe linii. O să mi le amintesc pe toate și o să revenim asupra lor mai tîrziu, poate după gustare. O să mă chemi la gustare, nu-i așa?

Acum mă duc și eu să-mi fac cura de odihnă, căci nimănui nu-i strică, slavă Domnului.

Și spunînd acestea trecu de cealaltă parte a peretelui de sticlă, pe balconul său unde se găseau așezate de asemenea un șezlong și o măsuță, își luă din camera frumos aranjată volumul *Ocean Steamships* și pătura moale de culoare roșu-închis cu carouri verzi, apoi se întinse.

Curînd se văzu silit și el să deschidă umbrela ; de îndată ce te culcai, arșița soarelui devenea insuportabilă. Dar cel puțin stăteai într-un chip deosebit de comod, fapt pe care Hans Castorp îl constată imediat cu plăcere — ba mai mult, nu-și aducea aminte să mai fi întîlnit un șezlong atît de comod. Scheletul făcut dintr-un lemn lustruit brun-roșietic, de o formă puțin demodată — ceea ce nu era decît o fantazie a gustului, căci după toate aparențele scaunul era nou — avea o saltea ce se întindea de la picioare pînă la spătar, formată în realitate din trei perne și acoperită cu o pînză groasă. Mai mult, în dreptul capului era un sul prins cu un șiret, nici prea moale, nici prea tare, învelit cu o pînză brodată, care-și îndeplinea foarte bine rolul. Hans Castorp își sprijini brațul de suprafața lată și lucioasă a rezemătoarei, clipi și se odihni fără să recurgă la *Ocean Steamships* ca să se distreze. Văzut printre arcadele balconului, peisajul aspru și sărac, însă scăldat într-o lumină limpede, părea un tablou înrămat. Hans Castorp îl privi dus pe gînduri. Deodată își aminti ceva și spuse cu glas tare în liniștea din jur :

— Cred că fata care ne-a servit micul dejun e pitică.

— Pst ! făcu Joachim. Mai încet. Da, este pitică. Ei și ?

— Nimic. Încă n-am apucat să vorbim despre asta.

Apoi continuă să viseze. Când se întinsese în șezlong era ora zece. Trecu o oră. Era o oră obișnuită, nici lungă, nici scurtă. Când ajunsese la capătul ei, peste casă și grădină răsună un gong, întâi departe, apoi mai aproape și pe urmă iarăși departe.

— Gustarea, zise Joachim și Hans Castorp îl auzi cum se scoală.

Hans Castorp socoti că și pentru el s-a sfârșit cura de odihnă și intră în cameră să se aranjeze puțin. Cei doi veri se întâlniră pe coridor și coborîră împreună. Hans Castorp spuse :

— Ei da, aici se stă admirabil culcat. Ce fel de șezlonguri sînt astea ? Dacă ar fi posibil, aș cumpăra și eu unul să-l iau cu mine la Hamburg, căci întins pe el te simți ca-n paradis. Sau crezi cumva că Behrens le-a comandat în mod special, construite după indicațiile sale ?

Joachim nu știa. Își scoaseră pardesiile și intrară pentru a doua oară în sufragerie, unde masa era în toi.

De atîta lapte proaspăt, întreaga sală era scăldată de o lumină alburie : în fața fiecărui scaun se găsea un pahar mare, de cel puțin o jumătate de litru.

— Nu, declară Hans Castorp după ce își reluă locul la capătul mesei, între croitoreasă și englezoaică, și-și desfăcu resemnat șervetul, deși mai simțea apăsarea primei mese. Nu, continuă el, de lapte să mă ferească Dumnezeu, nu beau niciodată, iar la ora asta mai puțin ca oricînd. Nu cumva aū din întîmplare Porter ? Și cu o politeță plină de menajamente puse piticeii această întrebare. Din nefericire, nu aveau. Dar ea îl asigură că-i va aduce berē Kulmbacher și, în adevăr, îi aduse. Era consistentă, întunecată, cu o spumă brună și înlocuia de minune Porterul. Hans Castorp bău cu lăcomie un pahar cam de jumătate de litru. Mîncă apoi cîteva felii de carne rece cu pîine

prăjită. După aceea se aduseră fulgi de ovăz și iarăși mult unt și fructe. La urmă își lăsă doar ochii să i se odihnească pe felurile de mâncare, fiind incapabil să mai înghită ceva. Privi de asemenea și la cei din jurul său — constată că de data aceasta grupul nu i se mai părea atît de uniform : individualitățile ieșeau în evidență.

Toate locurile de la masă erau ocupate, afară de acela din fața lui, de la celălalt capăt, care, după cum află, era rezervat doctorului. Căci în măsura în care ocupațiile le îngăduiau, medicii luau masa împreună cu internații, schimbînd de fiecare dată locul, astfel că se rezerva în capul fiecărei mese un scaun pentru medici. Acum nici unul nu era prezent ; se spunea că sînt cu toții la o operație. Tînărul cu mustața intră iarăși, își lăsă brusc bărbia în piept, apoi se așeză cu o înfățișare îngrijorată și morocănoasă. Iată că și tînăra blondă și slabă apărură la locul ei, mîncîndu-și iaurtul cu lingura, ca și cum ar fi fost singurul lucru ce se putea mîncea. De data asta, lîngă ea ședea o mică doamnă bătrînă și vioaică care tot trîncănea în rusește către tînărul cel tăcut, iar el o privea îngrijorat, răspunzîndu-i doar prin mișcări de cap, cu expresia unui om care are un gust amar în gură. În fața lui, de cealaltă parte a bătrînei doamne, ceva mai departe, stătea o altă tînără — nostimă, cu pieptul impozant, cu părul șaten și frumos ondulat, cu ochii rotunzi, căprui, copilăroși și cu un mic rubin pe unul dintre degetele de la mîna-i frumoasă. Rîdea mult și vorbea mereu numai rusește, numai rusește. Se numea Marusia, după cît auzise Hans Castorp. În treacăt observă că Joachim pleca ochii cu o expresie severă atunci cînd ea rîdea și vorbea.

Settembrini intră pe ușa laterală și răsucindu-și mustața înaintă către locul său, la capătul mesei, situată pieziș față de aceea ocupată de Hans Castorp. Abia se

aseză că tovarășii de masă izbucniră în hohote de râs ; fără îndoială că plasase vreuna din răutățile sale. Hans Castorp îi recunoscuse de asemenea și pe membrii „Clubului jumătăților de plămîni“. Hermine Kleefeld păși către masa ei pe partea cealaltă, aproape de ușa verandei, privind cu ochi inexpresivi și-l salută pe tînărul cu buzele răsfrînte care își trăsese, pe aleie, jacheta într-un chip atît de puțin cuviincios. Palida doamnă Levi stătea alături de grasa și pistruiata Itlis, printre necunoscuți, la dreapta lui Hans Castorp, la o masă situată în diagonală.

— Uite-ți vecinii, spuse Joachim cu jumătate de glas către vărul său, aplecîndu-se înainte... Perechea trecu pe lîngă Hans Castorp îndreptîndu-se către ultima masă din dreapta, prin urmare la „masa rușilor de rînd“, la care o familie cu un băiat urît începuse să mănînce cu lăcomie mari cantități de *porridge*¹. Bărbatul era de o constituție plăpîndă, cu obraji cenușii și scofîlciți. Purta o haină de piele brună și era încălțat cu ghete de fetru, prinse cu catarame. Nevastă-sa, la fel de micuță și slabă, era cocoțată, sub o pălărie cu penaj care se clătina la fiecare pas, pe niște cizmulițe de iuft cu tocuri înalte, iar la gît avea un boa de pene cam murdar. Hans Castorp îi privi pe amîndoi cu o lipsă de respect care de obicei îi era străină și a cărei brutalitate o resimți chiar el ; dar însăși această brutalitate îi făcu o oarecare plăcere. Ochiul îi erau în același timp indiferenți și indiscreți. Cînd, în aceeași clipă, ușa de sticlă din stînga lui fu izbită cu un vuiet zornăitor, la fel ca la micul dejun, Hans Castorp nu mai tresări ca dimineată, ci doar se strîmbă cu oarecare plictiseală ; iar cînd voi să-și întoarcă privirea într-acolo, găsi că toate acestea îi cer un efort prea mare și nu merită

¹ Fiertură din fulgi din ovăz (engl.).

atîta osteneală. Aşa se făcu că nici de data aceasta nu reuşi să stabilească cine anume maltrata uşa cu atîta nepăsare.

De fapt, acest aperitiv cu bere care de obicei nu avea asupra lui decît un efect destul de moderat, în sensul că-l îngreua, de data aceasta îl ameţise şi-l paralizase — iar el, îndurîndu-i consecinţele, se simţea de parcă ar fi primit un pumn în mijlocul frunţii. Pleoapele îi erau grele ca plumbul şi-şi dădu seama că limba nu mai ascultă nici de cel mai elementar imbold atunci cînd, din politeţe, încercă să întreprină o conversaţie cu englezoaica ; trebui chiar să facă un mare efort pentru a izbuti să-şi schimbe direcţia privirii, iar la toate acestea se mai adăuga nesuferita fierbinţeală a feţei care atinsese aceeaşi intensitate ca şi în ajun : avea senzaţia că obrajii îi sînt umflaţi de fierbinţeală, respira cu greutate, inima îi bătea înfundat ca un ciocan înfăşurat în cirpe, şi dacă suferinţa nu se transforma în durere atroce, faptul se datoră impresiei că îşi simţea capul ca şi cum ar fi inhalat de două sau de trei ori cloroform. Ca prin vis observă că doctorul Krokowski sosise, în sfîrşit, şi se asezase la masă, chiar în faţa sa, dar era o impresie vagă, măcar că doctorul îl fixă de mai multe ori cu o privire deosebit de pătrunzătoare în timp ce discuta cu doamnele din dreapta lui — nu fără ca tinerele, adică înfloritoarea Marusia şi sfrijita consumatoare de iaurt să-şi plece ochii în faţa sa cu un aer smerit şi pudic. Dar făcînd abstracţie de toate aceste senzaţii, Hans Castorp se ţinu bine, ba chiar mînuia cuţitul şi furculiţa cu o deosebită îndemînare. Iar cînd vărul său îi făcu semn cu capul şi se ridică, se sculă la rîndul lui, se înclină fără să privească spre tovarăşii de masă şi ieşi cu pas ferm în urma lui Joachim.

— Oare cînd mai facem o cură de odihnă? întrebă el, în timp ce ieșeau din clădirea sanatoriului. Din cîte îmi pot da seama, e cel mai bun lucru de făcut aici. Aș vrea să fiu de pe acum culcat în minunatul meu șezlong. Mergem departe?

UN CUVINT ÎN PLUS

— Nu, zise Joachim, și, de altfel, nici n-aș putea merge prea departe. De obicei, la ora asta, dacă am posibilitatea, cobor să dau o raită prin sat pînă în piață. Mai vezi prăvăliile și oamenii, și faci cumpărături cînd ai nevoie de ceva. Înainte de masă stăm culcați încă vreo oră și după aceea ne întindem iarăși pînă la patru.

Coborîră în plin soare pe drumul pe care sosiseră, trecură cursul de apă și liniile înguste, avînd în fața ochilor versantul drept al văii: Micul Schiahorn, Turnurile Verzi și Dorfbergul, denumiri pe care Joachim i le înșiră una după cealaltă. Dincolo se afla, la o oarecare înălțime, cimitirul din Davos-Dorf înconjurat cu zid și pe care Joachim i-l arătă tot cu bastonul. Apoi ieșiră la drumul mare care, puțin săltat deasupra fundului văii, ducea de-a lungul povîrnișului ce cobora în terase,

De fapt, nu mai era vorba despre un sat; adică nu-i rămăsese decît numele. Stațiunea climaterică îl înghițise în întregime, întinzîndu-se din ce în ce mai departe către intrarea văii, iar acea parte a așezării ce purta numele de „Dorf“, se unea fără vreo schimbare vizibilă cu partea zisă „Davos-Platz“. Pretutindeni erau hoteluri și pensiuni, toate prevăzute cu verande, balcoane și terase pentru odihnă, dar se găseau răspîndite pe amîndouă versantele și mici locuințe particulare unde se puteau închiria camere;

de o parte și de alta apăreau case noi ; pe unele porțiuni nu se afla nici o clădire iar priveliștea se deschidea către pajiștile verzi din fundul văi...

Cuprins de o arzătoare dorință pentru obișnuita sa pasiune, Hans Castorp aprinse iarăși o țigară și datorită berii băute reuși, când și când, spre marea lui satisfacție, să simtă un pic din aroma rîvnită cu ardore : destul de rar și de puțin, fără îndoială — ba mai trebuia să facă și un oarecare efort pentru a avea o senzație ce aducea de departe cu obișnuita plăcere a fumatului, în vreme ce îngrozitorul gust de iască stăruia. Incapabil să se acomodeze cu slăbiciunea, luptă un timp pentru o desfătare care sau se ascundea sau nu apărea decît vag, de parcă și-ar fi bătut joc de el, iar pînă la sfîrșit, obosit și scîrbit, aruncă țigara. Cu toată toropeala de care era cuprins se simțea obligat din politețe să continue o conversație și se chinuia să-și amintească de lucrurile atît de deosebite pe care, chiar în dimineața aceea, ar fi vrut să le spună despre „timp“. Dar își dădu seama că uitase și că nu-i mai rămăsese nici o urmă cît de mică din întregul „complex“, că mintea lui nu mai reținuse nici cea mai mărunta idee despre timp. În schimb începu să vorbească despre anumite chestiuni legate de organismul omenesc într-un fel cu totul neobișnuit.

— Cînd îți mai iei temperatura ? întrebă. După cină ? Da, asta-i bine. Atunci organismul e în plină activitate, astfel că temperatura poate fi înregistrată precis. Sper că Behrens a glumit cînd m-a sfătuit să-mi iau temperatura — iar Settembrini, cînd a auzit despre asta, a rîs în hohote, așa că n-are nici un rost să mi-o iau. De altfel, nici nu am termometru.

— Ei, făcu Joachim, ăsta ar fi lucrul cel mai neînsemnat. N-ai decît să-ți cumperi unul. Aici se gă-

sesc pretutindeni termometre, aproape în fiecare prăvălie.

— Dar la ce bun ? Nu, cura de odihnă o aprob, vreau s-o urmez cu regularitate, însă pentru mine, ca vizitator, ar fi prea mult să-mi iau și temperatura, treabă pe care prefer să v-o las vouă, celor de aici, de sus. Măcar dacă aș putea să-mi dau seama, continuă Hans Castorp ducându-și ca un îndrăgostit amîndouă mîinile la inimă, de ce-mi bate inima în halul ăsta — e atît de îngrijorător și de o bucată de vreme nu mă gîndesc decît la asta. Vezi tu, ai bătaî de inimă cînd ești în ajunul unei foarte mari bucurii sau, dimpotrivă, cînd ți-e frică de ceva, pe scurt cînd ești neliniștit, nu-i așa ? Dar cînd inima se apucă să bată de capul ei, fără motiv, ca să zic așa, găsesc că e ciudat și alarmant, înțelegi ce vreau să spun, e aproape ca și cum trupul ar trăi de unul singur și n-ar mai avea nici o legătură cu sufletul, asemenea unui trup neînsuflețit, dacă se poate spune așa, un trup care însă, de fapt, n-ar fi tocmai mort — măcar că așa ceva nu există — și care și-ar duce totuși o existență absolut activă și independentă : i-ar crește părul, unghiile și toate i-ar funcționa perfect, atît sub raportul fizic cît și chimic — cum se spune — fiind dominat de fapt de o activitate extrem de vioaie...

— Ce sînt expresiile astea ? întrebă Joachim cu un accent de mustrare deliberată. O activitate extrem de vioaie ?

Poate că punînd această întrebare se răzbuna oarecum pentru observația ce i-o făcuse vărul său, în aceeași dimineață, în legătură cu talgerele de la fanfară.

— Dar așa este ! Există o activitate plină de viață ! Prin urmare, de ce găsești expresia nepotrivită ? întrebă Hans Castorp. De altfel, am pome-

și cu fuste albe. Auzeai vorbindu-se rusește și englezește. Magazine cu vitrine elegante se țineau lanț pe dreapta și pe stînga, iar Hans Castorp, a cărui curiozitate se lupta cu o oboseală febrilă, trebuia să-și forțeze ochii ca să vadă, și se opri multă vreme în fața unui magazin de galanterie bărbătească pînă să poată constata că vitrina era perfect amenajată.

Apoi dădură peste o rotondă cu o galerie acoperită, unde concerta o orchestră. Aici era cazinoul balnear. Pe mai multe terenuri de tenis partidele se desfășurau în continuare. Tineri zvelți și bărbieriși, cu pantaloni de flanel proaspăt călcați și mînceile suflecate pînă la coate, jucau în pantofi cu tălpi de cauciuc, avînd ca parteneri tineri fete bronzate, îmbrăcate în alb și care, luîndu-și avînt, se înălțau deodată în soare pentru a lovi cît mai de sus mingea de culoarea cretei. Pe terenurile bine întreținute părea că plutește o pulbere de făină. Cei doi veri se așezară pe o bancă liberă, să privească jocul și să-l comenteze.

— Tu nu joci niciodată aici? întrebă Hans Castorp.

— N-am voie, răspunse Joachim. Trebuie să stăm culcați, mereu culcați... Settembrini spune neîncetat că trăim la orizontală — sîntem niște orizontali, afirmă el, este una din glumele lui proaste. Cei care joacă aici sînt sănătoși, sau o fac deși le este interzis. De altfel nici nu joacă prea serios — o fac mai mult pentru costume... Și fiindcă veni vorba de lucruri interzise, mai sînt încă și alte jocuri oprite care totuși se practică, de pildă pocherul, iar într-unul dintre hoteluri chiar și *petits chevaux*¹ — împotriva cărora, la noi, pedeapsa prevăzută este excluderea din sanatoriu.

¹ Joc de hazard, constînd dintr-un aparat prevăzut cu niște cai mici, de lemn, care se învîrtesc în jurul unei axe după sistemul ruletei, numit Călușei.

întrucît se pare că e tot ce poate fi mai dăunător. Totuși se mai găsesc vreo cîțiva care, după controlul de noapte, coboară și se duc să mizeze. Prințul care i-a conferit lui Behrens titlul de consilier aulic o ștergea în fiecare noapte.

Hans Castorp abia putea să asculte. Ținea gura întredeschisă, căci nu putea respira pe nas decît cu mare greutate, deși nu avea guturai. Inima îi bătea în contratimp cu muzica, fapt care-i dădea o chinuitoare senzație de înăbușire. Și, în prada acestei impresii de dezordine și contrarietate, tocmai ațipise cînd Joachim îi reaminti că era vremea să se întoarcă.

Făcură drumul aproape fără să scoată vreo vorbă. Hans Castorp se împiedică chiar, o dată sau de două ori, în plină stradă și zîmbi cu un aer melancolic, clătîinînd din cap. Portarul șchiop îi conduse cu ascensorul pînă la etajul lor. Se despărțiră cu un scurt „la revedere”, în fața numărului treizeci și patru. Hans Castorp se îndreptă de-a lungul camerei pînă la balcon unde se prăvăli, așa cum era, pe șezlong și — fără a se mai osteni să-și îndrepte poziția — căzu într-o picoteală dureroasă, ațîțată de bătaile iuți ale inimii.

FIREȘTE. O FEMEIE !

Cît dură starea aceasta nu-și dădu seama. Însă cînd sosi momentul, gongul sună. Dar nu te chema la masă chiar imediat, ci îți reamintea doar că trebuie să te pregătești, iar Hans Castorp o știa și de aceea rămase culcat pînă ce vibrația metalică se amplifică a doua oară și apoi se îndepărtă. Cînd Joachim traversă camera ca să vină să-l ia, Hans Castorp voi să-și schimbe hainele, însă de data aceasta Joachim

nit-o doar în treacăt. Nu vroiam să spun decît atît : că este neliniștitor și chinuitor să constai că trupul trăiește și se prețuiește pe sine fără să aibă nici o legătură cu sufletul, așa cum se întîmplă cu aceste bătaii de inimă fără motiv. Ești ispitit să le cauți un sens, adică vrei să găsești o stare de suflet în stare să le corespundă, o bucurie sau o teamă care le-ar justifica oarecum — așa cel puțin mi se întîmplă mie și nu pot vorbi decît numai despre mine.

— Da, da, făcu Joachim cu un oftat. Cînd ai febră lucrurile se petrec în felul acesta. Atunci dăinuiește în trup și o „activitate extrem de vioaie“, ca să mă folosesc de cuvintele tale, și se prea poate ca, în această situație, să începi să cauți, fără să vrei, o stare sufletească, cum spui tu, prin care întrecăga agitație ce te stăpînește să dobîndească oarecum un sens rațional... Numai că toate lucrurile astea despre care vorbim sînt extrem de triste, mai zise el cu o voce tremurătoare și tăcu ; la care Hans Castorp se mîrgini să ridice din umeri la fel cum îl văzuse pe Joachim făcînd în ajun.

O bucată de vreme își continuară drumul în tăcere. Apoi Joachim întrebă :

— Ei, îți plac oamenii de aici ? Mă refer îndeosebi la cei de la masa noastră...

Hans Castorp luă o expresie de totală indiferență.

— Doamne, zise el, nu mi se par prea interesați. La celelalte mese cred că sînt mai interesați, dar poate că nu-i decît o simplă impresie. Doamna Stöhr ar trebui să-și mai spele părul, prea e unsuros. Iar Mazurka asta, sau cum o cheamă, mi se pare că e puțin cam toantă. Tot timpul își băga batista în gură de atîta rîs.

Joachim rîse cu poftă cînd auzi cum vărul lui de-formase numele fetei.

— Mazurka este extraordinar, exclamă el, însă dacă nu te superi, se numește Marusia — este aproape

același lucru ca și Maria. Da, este într-adevăr prea gălăgioasă, adăugă. Și totuși ar avea toate motivele să fie mai potolită, căci e într-adevăr destul de bolnavă.

— N-ai spune, observă Hans Castorp. Pare atât de sănătoasă ! În orice caz, n-ai bănuî că e bolnavă de piept.

Și încercă să-i arunce vărului său o privire plină de istețime, însă descoperi că fața bronzată a lui Joachim era plină de pete — așa cum sînt chipurile înnegrite de soare cînd sîngele se retrage din obraji — și că gura i se strîmbase într-un mod jalnic, iar această înfățișare trezi în tînărul Hans Castorp o teamă nelămurită care-l hotărî să schimbe imediat subiectul discuției și să se informeze despre alte persoane, încercînd să uite cît mai repede atât de Marusia cît și de expresia feței lui Joachim, ceea ce de altfel îi reuși de minune.

Englezoaica cu ceaiul de măcieș se numea *miss Robinson*. Croitoreasa nu era croitoreasă, ci profesoară la liceul de fete din Königsberg și de aceea se exprima atât de corect. Se numea domnișoara Engelhart. Cît despre bătrîna doamnă vioaie, deși Joachim se găsea aici de multă vreme, nu știa nici măcar cum o cheamă. În orice caz, era bătrîna mătușă a tinerei fete care mîncea iaurt, și îi ținea tovărășie la sanatoriu chiar de la venire. Dar dintre cei ce mînceau la masa lor, cel mai grav atins era doctorul Blumenkohl, Leo Blumenkohl din Odesa — tînărul acela cu mustață și cu fața atât de îngrijorată și întunecată. Trăia aici, sus, de foarte mulți ani...

Mergeau acum pe un trotuar foarte urban — strada principală a unei stațiuni cu renume internațional. Întîlneau vizitatori ai stațiunii care hoinăreau, în majoritate tineri, celibatari în haine de sport și cu capul descoperit, de asemenea și doamne fără pălărie

nu-i mai îngădui. Ura și disprețuia nepunctualitatea. Cum să progresezi și să te însănătoșești ca să fii în stare să-ți faci serviciul, zise el, dacă ești prea leneș ca să respecti orele de masă? Spunînd asta avea desigur dreptate și Hans Castorp nu reuși decît să-l facă să observe că el, dacă nu era bolnav, în schimb pica de somn. Prin urmare se spală iute pe mîini, apoi coborîră în sufragerie pentru a treia oară.

Internații se revărsau prin cele două uși. Mai intrau și pe ușile de la verandă care erau deschise, și astfel în curînd erau așezați cu toții la cele șapte mese, ca și cum nu le-ar fi părăsit niciodată. Cel puțin asta era impresia ce-o avea Hans Castorp — firește că era o impresie absurdă, ivită ca într-un viș, dar de care mintea sa încetoșată nu putu cîteva clipe să se apere și în care găsi chiar o anumită plăcere; de altfel de mai multe ori în timpul mesei încercă să și-o readucă și de fiecare dată reuși să obțină o iluzie perfectă. Vioaia doamnă bătrînă îi vorbea din nou, în graiul acela neînțeles, doctorului Blumenkohl care stătea pieziș în fața ei și asculta cu fața îngrijorată. Firava strănepoată mîncea în sfîrșit altceva decît iaurt, adică o *crème d'orge*¹ groasă pe care fetele de serviciu o aduseseră în farfurii; totuși nu înghiți decît vreo cîteva lingurițe. Nostima Marusia ca să-și înăbușe rîsul își virî în gură batista ce răspîndea parfum de mandarine. Miss Robinson citea aceleași scrisori cu scrisul rotund, pe care le mai citise și de dimineată. Era evident că nu știa o boabă nemțește și nici nu voia să știe. Dintr-o cavaleriască politețe, Joachim îi spuse în englezește cîteva cuvinte despre starea vremii, la care ea îi răspunse monosilabic, pentru ca apoi să recadă în muțenie. Cît privește pe doamna Stöhr cu bluza ei de lînă ecoseză, fu-

¹ Cremă de fulgi de ovăz (fr.).

sesse supusă unui control medical iar acum povestea totul în amănunțime, cu o afectare vulgară, încreștindu-și buza superioară peste dinții de iepure. În dreapta, sus, se văicărea ea, se mai aud încă zgomote, ba mai mult, în spatele umărului stîng respirația este foarte redusă, așa că e silită să mai stea cam vreo cinci luni, adică atît cît îi spusese „bătrînul“. În vulgaritatea ei, consilierului aulic Behrens îi zicea „bătrînul“. De altfel se arăta foarte indignată că „bătrînul“ nu stătea azi la masa lor. După „tournée“¹ (voia să spună : potrivit ordinei) astăzi la prînz era rîndul mesei lor, în vreme ce „bătrînul“ stătea la masa vecină din stînga (și, în adevăr, consilierul aulic Behrens se găsea acolo, și-și încrucișase mîinile enorme în fața farfuriei). Dar firește, acolo stătea grasa doamnă Salomon de la Amsterdam care, în fiecare zi, venea decoltată la masă, iar „bătrînul“ simțea, evident, o deosebită plăcere, fapt pe care ea, doamna Stöhr, nu putea să și-l explice, deoarece cu prilejul fiecărei vizite medicale el putea să vadă la doamna Salomon orice și cît poțtea. Mai apoi, povesti cu un fel de sușoteală provocatoare că aseară, în sala de odihnă comună — care se găsea pe acoperiș — lumina s-a stins și asta cu un scop pe care doamna Stöhr îl califică de „transparent“. „Bătrînul“ băgase de seamă și făcuse o gălăgie atît de mare, încît fusese auzit de întregul stabiliment. Dar nici de data asta, firește, vinovatul n-a fost descoperit, cu toate că nu era necesar să fi făcut studii universitare ca să bănuiești că făptașul era, evident, căpitanul Miklosich, de la București, pentru care nu era niciodată prea întuneric cînd se afla într-o societate de doamne — un bărbat care n-avea nici cea mai redusă cultură,

¹ Joc de cuvinte între *tournée*, care în franceză înseamnă raită, plimbare — și *turnus*, cuvînt german, care înseamnă : rînd, ordine.

cu toate că purta corset și care, din punct de vedere moral, era o fiară, un animal de pradă — da, o fiară, repetă doamna Stöhr cu glasul sugrumat în timp ce sudoarea îi îmbrobonea și fruntea și buza superioară. Tot Davosul, din sat și pînă-n centru, a început să-și dea seama cam ce fel de raporturi întreținea el cu soția consulului general Wurmbrandt din Viena, în privința aceasta, abia dacă se mai poate vorbi despre niște legături ascunse. Căci căpitanul nu numai că intră cîteodată chiar de dimineață în camera soției consulului, în vreme ce ea mai este încă în pat, dar apoi asistă pînă și la toaleta ei, ba, marțea trecută, n-a ieșit din odaie decît în zori, cam pe la ora patru — de altfel, infirmiera tînărului Franz, de la numărul nouăsprezece, a cărui operație de pneumotorax, făcută de curînd, n-a reușit, a dat peste el, și în marea ei încurcătură a greșit ușa astfel că s-a pomenit deodată în camera procurorului Paravant din Dortmund... În cele din urmă, doamna Stöhr se mai ocupă o bună bucată de vreme și de un „institut cosmic“ ce se afla în sat și de unde își cumpăra apa de gură — iar Joachim continuă să se uite fix în farfurie.

Prînzul era tot atît de minunat pregătit pe cît de bogat. În afară de supa foarte hrănitoare, mai cuprindea încă alte șase feluri. După pește, venea o mîncare de carne consistentă, cu garnituri, apoi o mîncare de legume servită aparte, friptură de pasăre, o prăjitură care în ceea ce privește gustul nu era mai prejos decît cea din ajun, și în sfîrșit, brînză și fructele. Fiecare fel era oferit de două ori și nu în zadar. Farfuriile se umpleau abundent și la cele șapte mese se mîncea, nu glumă — sub tavanul bolit domnea o poftă de mîncare leonină, o foame de lup, la care ai fi asistat cu plăcere dacă n-ar fi făcut în același timp o impresie oarecum neliniștitoare, ba chiar dez-

gustătoare. Această poftă de mâncare n-o aveau, în ziua aceea, numai oaspeții veseli, care flecăreau aruncându-și cocoloașe de pâine, ci și cei tăcuți, posomorîții care la un moment dat rămîneau cu capul în mâini și privirea în gol. Un tînăr de la masa vecină din stînga, un licean judecînd după vîrstă, cu mînele prea scurte și cu lentile groase și rotunde la ochelari, tăia în bucățele mici tot ce îngrămădisese în farfurie, prefăcîndu-le într-o pastă informă înainte de-a le mânca ; apoi se apleca peste masă și începea să înfulece, trecîndu-și din cînd în cînd șervetul pe sub ochelari ca să-și șteargă ochii — nu se știe dacă de lacrimi sau de sudoare.

În timpul prînzului două incidente atraseră atenția lui Hans Castorp, atît cît îi îngăduia starea în care se găsea. Mai întîi — pe cînd mânca pește — cineva întîi trînti iar ușa de sticlă. Hans Castorp tresări îndîrjit și în supărarea lui furioasă își spuse că de data asta trebuia neapărat să afle cine-i vinovatul. Și nu numai că o gîndi, ci chiar murmură din vîrfurile buzelor, atît de importantă i se părea această chestiune. „Trebuie să știu !“ șopti el cu o pornire pătimașă, în așa fel încît *miss* Robinson și profesoara îl priviră mirate. Însă abia se întoarse către stînga, că și căscă ochii puțin cam injectați.

O doamnă traversa sufrageria, o femeie, mai degrabă o fată, de statură mijlocie, îmbrăcată cu o jachetă albă și o fustă colorată, cu părul de un blond roșcat pe care-l purta în cozi simple, împletite în jurul capului. Marc lucru nu văzu Hans Castorp din profilul ei, de fapt nu văzu mai nimic. Călca fără zgomot, fapt care crea un contrast ciudat cu zgomotoasa intrare, călca straniu de ușor, îndreptîndu-se cu capul puțin aplecat înainte către ultima masă din stînga, așezată perpendicular pe ușa verandei, prin urmare la „masa rușilor bine“, cu o mînă în buzuna-

rul vestei de lână ce i se lipea de corp, iar cu cealaltă, ridicată la spate, își aranja părul la ceafă. Hans Castorp privi această mână — dispunea de un simț deosebit și de facultatea de a face aprecieri critice în ceea ce privește mâinile și când se afla în fața unor cunoștințe noi avea obiceiul să-și pironască ochii asupra mâinilor. Nu era chiar a unei doamne, această mână care ținea părul, nefiind nici îngrijită, nici fină, cum erau de obicei mâinile femeilor din cercurile pe care le frecventa Hans Castorp. Destul de lată și cu degetele scurte, avea ceva copilăresc și primitiv, ceva din mâna unei școlărițe; era limpede că unghiile ei nu știau ce-i manichiura, căci erau tăiate ca vai de lume, întocmai ca la o școlăriță, iar pe margini pielea era puțin iritată, părînd a fi victimă acelei apucături urîte ce-o au unele persoane de a-și roade unghiile. De altfel Hans Castorp își dădu seama de aceasta mai curînd printr-o vagă impresie, decît cu propriii săi ochi — întrucît se afla la o distanță apreciabilă. Dînd din cap, întîrziata își salută tovarășii de masă și așezîndu-se cu spatele către sală, lîngă doctorul Krokowski care prezida acolo, se întoarce și privi lumea, ținîndu-și mereu părul cu mîna trecută peste umăr deasupra capului — fapt care-i îngădui lui Hans Castorp să observe în treacăt că avea poameții obrazilor proeminenți și ochii înguști... Văzînd-o, simți că-l atinge foarte ușor o nedeslușită amintire despre ceva și cineva...

„Firește, o femeie!“ se gîndi și iarăși murmură cuvintele atît de limpede încît profesoara, domnișoara Engelhart, înțelege ce-a spus.

Și biata fată bătrînă zîmbi cu duioșie.

— E doamna Chauchat, spuse ea. E atît de neglijentă! Dar o femeie delicioasă.

Și roșeața pufoasă a obrazilor domnișoarei Engelhart se accentuă, lucru care se întâmpla ori de câte ori deschidea gura.

— Franțuzoaică ? întrebă Hans Castorp cu asprime.

— Nu, e rusoaică, răspunse domnișoara Engelhart. Poate soțul ei este francez sau numai de origină franceză, nu știu prea bine.

— O fi *cel* de-acolo, zise Hans Castorp încă îndârjit și arată un domn cu umerii căzuți de la „masa rușilor bine“.

— O nu, nu-i aici, replică profesoara. Ba chiar n-a fost niciodată aici, adăugă ea ; aici nu-l cunoaște nimeni.

— Ar trebui să închidă ușa cum se cuvine, zise Hans Castorp. O trîntește mereu. Este o lipsă de politețe.

Iar profesoara, primind lecția cu un zîmbet umil de parcă ea însăși ar fi fost vinovată, nu mai pomeni nimic de doamna Chauchat.

Al doilea incident s-a produs cînd doctorul Blumenkohl a părăsit sufrageria pentru cîteva minute — atît și nimic mai mult. Deodată, expresia de dezgust de pe față i se accentuase, privise un punct fix undeva în gol, apoi cu un gest discret împinsese scaunul și ieșise. În acel moment, însă, apărură în lumina ei cea mai crudă vulgaritatea fără limite a doamnei Stöhr care, satisfăcută fără îndoială de a se ști mai puțin bolnavă decît Blumenkohl, îi însoți plecarea cu comentarii pe jumătate compătimitoare și pe jumătate disprețuitoare.

— Nenorocitul ! Iată încă unul care o să dea în curînd ortul popii, zise ea. Văd că iarăși se duce să stea de vorbă cu „Heinrich cel Albastru“¹.

¹ Porecla flaconului pentru spută.

Fără ca pe buze să i se vadă cea mai mică scîrbă, rostise cu încăpățînarea caracteristică oamenilor mîrginiți expresia caraghioasă de „Heinrich cel Albastru“, iar Hans Castorp, auzind cum o rostește, trecu printr-o senzație în care spaima se împletea cu pofta de rîs. De altfel, doctorul Blumenkohl se întoarse după cîteva minute, tot atît de discret cum ieșise, își reluă locul și începu să mănînce. Mîncă și el mult, luînd de două ori din fiecare fel, fără să scoată o vorbă, cu înfățișarea lui îngrijorată și rezervată.

Apoi prînzul se sfîrși : mulțumită unui serviciu îndemînatic — pitica, în special, era o ființă cu picioare sprintene — nu durase decît o oră. Hans Castorp, respirînd greu și fără să-și dea prea bine seama cum urcase, se găsi iarăși culcat pe minunatul său șezlong, în firida balconului, căci după amiază, pînă la ora ceaiului, se desfășura iar o cură de odihnă, cea mai însemnată din cursul zilei și care trebuia respectată cu strictețe. Picotind, cu inima zvîcnindu-i, stătea culcat și respira pînă la gură, între cei doi pereți de sticlă opacă ce-l separau de Joachim de o parte și de perechea rusă de cealaltă. Cînd se folosi de batistă, o văzu pătată de sînge, însă nu avu energia necesară să se alarmeze, cu toate că cra destul de grijuliu în legătură cu sănătatea sa, avînd o fire ce înclina puțin spre o capricioasă ipohondrie. De data aceasta, aprinzînd iarăși o Maria Mancini, o fumă pînă la capăt, fără să-i pese dacă-i simte sau nu gustul. Amețit, neliniștit și visător, medita la felul straniu în care se comporta aici. De două sau trei ori pieptul îi fu zguduit de un fel de rîs interior, cînd se gîndi la odioasa expresie pe care o întrebuițase doamna Stöhr în vulgaritatea ei.

DOMNUL ALBIN

Jos, în grădină, o adiere de vînt flutura din cînd în cînd drapelul fantezist pe care era reprodus ca-duceul medicinei. Cerul se acoperise iarăși în între-gime. Soarele se depărtase și imediat se lăsa o ră-coare aproape neverosimilă. Terasa comună de odihnă părea plină ; răzbăteau de acolo, de jos, doar rîsete înfundate și zvon de flecăreală.

— Domnule Albin, vă implor, azvîrliți cuțitul, vîrîți-l în buzunar, o să se întîmple o nenorocire ! se văicărea o tremurătoare voce de femeie.

Și :

— Preabunule domn Albin, pentru numele lui Dumnezeu, cruțați-ne nervii și ascundeți din fața ochilor noștri această cumplită unealtă ucigașă ! in-terveni o alta, la care un tînăr blond, cu țigara în gură, sezînd pe marginea primului șezlong, răspunse pe un ton impertinent :

— Pentru nimic în lume ! Doamnele vor binevoi să-mi îngăduie să mă joc puțin cu cuțitul meu ! Da, firește, este un cuțit excepțional de bine ascuțit. L-am cumpărat la Calcutta, de la un vraci orb... Îl înghi-țea, iar *boy*-ul său se ducea să-l scoată din pămînt, de la o distanță de cincizeci de metri... Doriți să-l vedeți ? Taie mult mai bine decît un brici. Este su-ficient să-i atingi tăișul că pătrunde-n carne ca-n unt. Așteptați, o să vi-l arăt mai de aproape... Și domnul Albin se ridică. Un țipăt izbucni strident. Ei, și-acum mă duc să-mi caut revolverul ! spuse domnul Albin. O să vă intereseze mai mult. E un lucru extraordinar de afurisit. Are o putere de per-cuție... Mă duc în cameră să-l aduc.

— Domnule Albin, domnule Albin, să nu faceți una ca asta ! izbucniră mai multe glasuri.

Dar domnul Albin era tocmai gata să iasă din sala de odihnă ca să urce în camera sa, foarte tînăr, legă-nîndu-se în mers, cu o faţă trandafirie de copil şi cu mici tuleie de puf de-a lungul urechilor.

— Domnule Albin, strigă o doamnă în urma lui, mai bine v-aţi lua pardesiul, îmbrăcaţi-l, ascultaţi-mă pe mine, faceţi-mi plăcerea asta. Şase săptămîni aţi zăcut în pat cu o pneumonie, iar acum staţi aici fără pardesiu, nici nu vă gîndiţi măcar să vă înveliţi, şi, pe deasupra, mai şi fumaţi. Asta înseamnă să-l mîniati pe Cel de Sus, pe cuvîntul meu de onoare, domnule Albin.

Dar el, plecînd, nu răspunse decît printr-un rîs batjocoritor şi, cîteva minute mai tîrziu, se întoarse cu revolverul. Atunci doamnele începură să ţipe şi mai proteste decît adineauri, şi se auzi cum mai multe dintre ele încercau să sară de pe scaune, căci se împiedicau în pleduri şi cădeau.

— Priviţi-l cît este de mic şi de strălucitor, spuse domnul Albin, dar, dacă apăs aici, muşcă... Izbucniră alte tipete. E încărcat, fireşte, continuă domnul Albin. Şase gloanţe sînt vîrîte în butoiuşul acesta care avansează cu o gaură la fiecare tragere... De altfel, nu l-am cumpărat ca să glumesc, spuse el şi, observînd că efectul vorbelor lui scădea, îl lăsă să cadă în buzunarul de la piept, apoi se reazează pe scaun picior peste picior şi-şi aprinse o nouă ţigară. Nici-decum ca să glumesc, repetă el şi-şi strînse buzele.

— Atunci de ce? De ce? întrebă cîteva voci înfiorate de presimţiri. E îngrozitor! strigă una dintre ele, la care domnul Albin dădu din cap.

— Văd că începeţi să înţelegeţi, zise el. De fapt, cu acest scop îl păstrez, continuă el încetişor după ce, cu toată pneumonia sa recentă, trase în piept o mare cantitate de fum pe care o zvîrli brusc afară. Îl ţin să-l am la îndemînă în ziua în care voi găsi

că cercul ăsta de-aici devine din cale afară de plictisitor și cînd voi avea cîntea să vă salut. Chestiunea este destul de simplă... Am studiat-o îndeaproape și sînt fixat asupra celui mai bun mijloc de-a sfîrși. (La cuvîntul „sfîrși” se auzi un țipăt.) Să lăsăm inima deoparte... Nu mi-ar fi prea ușor să nimeresc drept în ea... De aceea prefer să distrug conștiința chiar în miezul ei, introducînd un mic și drăgălaș corp străin în acest organ atît de interesant... Și domnul Albin își îndreaptă degetul arătător către craniul cu părul blond tuns scurt. Aici trebuie să-l pun — și domnul Albin scoase iarăși din buzunar revolverul nichelat iar cu țeava își atînge tîmpla — aici, deasupra arterei... Chiar și fără oglindă, este o treabă sigură...

Atunci răsunară pe diferite tonuri proteste rugătoare, printre care se amestecă chiar și un puternic holhot de plîns.

— Doamnăle Albin, domnule Albin, luați revolverul de la tîmplă, nu suportăm așa ceva! Doamnăle Albin, sînteți tînăr, o să vă vindecați, o să vă întoarceți în lume și o să vă bucurați de simpatia tuturor, pe cuvîntul meu de cinste. Dar puneți-vă pardeziul, întindeți-vă, înveliți-vă și urmați tratamentul. Nu mai gonîți masorul cînd vine să vă fricționeze cu alcool. Lăsați fumatul, domnule Albin, ascultați-ne, vă rugăm pentru viața dumneavoastră, a tînei și prețioasei dumneavoastră vieți!

Însă domnul Albin rămase neînduplecat.

— Nu, nu, zise el, lăsați-mă, e mai bine așa, vă mulțumesc. N-am refuzat niciodată nimic unei femei, dar înțelegeți-mă că zadarnic încercă să oprești roata destinului. Sînt aici de trei ani... m-am saturat și la mine nu se mai prinde — așadar, puteți să mi-o luați în nume de rău? Nu am leac, doamnele mele — priviți-mă, așa cum stau aici, nu am leac — și chiar consilierul aulic nu ascunde evidența decît de

formă și pentru prestigiu. Prin urmare, îngăduiți-mi mica libertate ce decurge din acest fapt. E ca la liceu, o dată ce se hotărîse că o să rămii repetent, nu te mai examina nimeni și nu mai era nimic de făcut. Sînt copt, în sfîrșit, pentru această fericită stare. Nu mai trebuie să mișc nici un deget, nimic nu mai are importanță, îmi bat joc de toate. Doriți ciocolată? Serviți-vă! Nu, nu mă sărăciți, am grămezi de ciocolată în cameră. Am acolo, sus, opt bomboniere, cinci pachete marca Gala Peter și patru jumătăți de kilogram de ciocolată Lindt. Toate acestea mi le-au trimis în timpul pneumoniei doamnele din sanatoriu...

De undeva, o voce de bas ceru să se facă tăcere. Domnul Albin scoase un mic hohot de rîs — un rîs ștrengăresc și sacadat în același timp. În sala de odihnă se făcu imediat liniște, o liniște atît de adîncă de parcă s-ar fi destrămat un vis, o vrajă; și într-un chip ciudat cuvintele rosite continuară să răsună în golul tăcerii. Hans Castorp ciuli urechea pînă cînd totul se stinse și măcar că domnul Albin îi apărea cam nerod, nu se putu stăpîni să nu resimtă oarecare invidie. Il impresionase puternic mai ales exemplul luat din viața de școală, deoarece el însuși rămăsese repetent într-a șasea, și-și amintea destul de bine de acea nepăsare puțin cam umilitoare, însă caraghioasă și plăcută, de care aproape că se bucurase cînd în ultimul trimestru părăsise cursa, putînd să ridă „de toată tărășenia”. Dar acum gîndurile îi erau tulburi și risipite și-i era greu să le precizeze. I se părea, mai ales, că onoarea este o treabă care prezintă avantaje considerabile, dar că nici rușinea nu are mai puține, ba chiar că avantajele acesteia din urmă sînt aproape nelimitate. Și în vreme ce, cu titlu de experiență, încerca să-și închipuie starea sufletească a domnului Albin și să-și imagineze ce putea să semnifice a fi eliberat definitiv de jugul onoarei și a te bucura veșnic

de foloasele de nepătruns ale rușinii, un sentiment de o voluptate sălbatică îl înspăimîntă și-i accelerează bătăile inimii vreme de cîteva clipe.

SATAN FACE PROPUNERI DEZONORANTE

Mai tîrziu își pierde cunoștința. După ceasul său era trei și jumătate cînd îl trezi o convorbire ce se desfășura în spatele peretelui de sticlă din stînga : doctorul Krokowski, care la ora aceasta făcea vizita fără consilierul aulic, discuta în rusește cu perechea prost crescută, după cît se părea se interesa de starea sănătății soțului și cerea să i se arate foaia de temperatură. După aceea își continuă drumul, însă nu de-a lungul balconului ci, ocolindu-l pe acela al lui Hans Castorp, se întoarce prin coridor și intră în camera lui Joachim. Fără un motiv aparent, Hans Castorp găsi puțin cam umilitor faptul că putea fi evitat și neglijat în felul acesta, deși n-ar fi dorit să rămînă între patru ochi cu doctorul Krokowski. Era, fără îndoială, sănătos și nu i se acorda nici o atenție căci aici, la acești oameni, e de la sine înțeles că cine are cîntea să fie sănătos nu prezintă nici un interes și deci nu e consultat, dar acest lucru îl enerva pe tînărul Castorp.

Doctorul Krokowski zăbovi două sau trei minute la Joachim, după care porni în continuare de-a lungul balconului, iar Hans Castorp îl auzi pe vărul său spunînd că e vremea să se scoale și să se pregătească pentru gustarea de după-amiază.

— E în regulă, spuse el și se sculă.

Avea însă ameteți din pricină că stătuse întins atîta timp iar somnolența neplăcută îi înfierbîntase din nou obraji cu toate că pe de altă parte îl treceau fiori — poate din cauză că nu se învelise destul de bine.

Se spală pe ochi și pe mâini, își aranjă părul și hainele și se întâlnește cu Joachim pe coridor.

— L-ai auzit pe acest domn Albin ? întrebă el în vreme ce coborau împreună scara.

— Firește, răspuse Joachim. Individul acesta ar trebui pus la punct. Ne tulbură toată odihna de după-amiază cu flecăreala lui și felul în care enervează doamnele nu poate avea alt rezultat decât să le întârzie însănătoșirea cu câteva săptămîni. E o gravă indisciplină. Dar oare va voi cineva să facă pe denunțatorul ? Și apoi, ce-i drept, asemenea discursuri sînt foarte binevenite ca divertisment pentru cei mai mulți.

— Crezi că-i posibil, întrebă Hans Castorp, ca el să ia în serios chestia aia cu „treaba este sigură”, cum s-a exprimat, și să se împuște ?

— Desigur, răspuse Joachim, nu-i de loc imposibil. Asemenea lucruri se întîmplă aici, sus. Acolo, pe versantul celălalt, în pădure, cu două luni înainte de sosirea mea s-a spînzurat, după un control medical, un student care era aici de multă vreme. În primele zile după venirea mea s-a vorbit mult despre această împlinire.

Hans Castorp căscă nervos.

— Da, nu mă simt prea bine la voi, îl lămură el, și n-aș putea să-ți spun de ce. Este foarte posibil să nu mai pot rămîne și să fiu silit să plec — mi-ai lua-o în nume de rău ?

— Să pleci ? Ce te-a apucat ? strigă Joachim. E o prostie. Abia ai sosit. Cum poți să-ți dai seama chiar din prima zi ?

— Dumnezeuule, e tot prima zi ? Nu pot scăpa de impresia că sînt de multă vreme, de foarte multă vreme la voi aici, sus.

— Să nu începi iarăși să mă ametești cu meditațiile tale asupra timpului! exclamă Joachim. M-ai zăpăcit destul azi dimineață.

— Nu, fii liniștit, am uitat totul, îi replică Hans Castorp. Am uitat tot în ceea ce privește complexul. A trecut și, de altfel, pentru moment, nici nu mi-e capul prea limpede... Prin urmare, acum vom lua ceaiul.

— Da, și pe urmă ne reîntoarcem la banca de azi dimineață.

— Fie. Dar sper că n-o să mai dăm peste Settembrini. Mi-e peste putință să mai iau parte azi la o discuție spirituală și cred că-i mai bine să ți-o spun de pe acum.

În sufragerie se ofereau toate băuturile prevăzute pentru ora aceasta. *Miss Robinson* bea din nou ceai roșu de măcieș, în timp ce nepotica mînca iaurt cu lingura. Pe deasupra, mai era lapte, ceai, cafea, ciocolată, ba pînă și supă concentrată de carne, iar toți internații care, după masa copioasă de la prînz, petrecuseră două ore culcați, erau ocupați acum să întindă cu sîrguință unt pe felii mari de cozonac cu stafide.

Hans Castorp ceruse ceai în care muia biscuiți. Gustă și puțină marmeladă. Se uită atent la cozonacul cu stafide, dar se cutremură în adevăr la gîndul că ar putea mînca. Se găsea din nou, pentru a patra oară, la locul lui, sub bolta împodobită cu motive simple, în sala cu șapte mese. Puțin mai tîrziu, aproape de ora șapte, se afla pentru a cincea oară, de data aceasta pentru cină. În intervalul scurt și neînsemnat făcură o plimbare pe versantul povîrnit al muntelui, pînă la banca din apropierea unui mic pîrîu — drumul fiind acum plin de numeroși internați, astfel încît cei doi veri trebuiră să salute adesea — după care urmă o nouă cură de odihnă, pe balcon.

care abia dacă dură o oră și jumătate, o eură făcută în grabă și parcă lipsită de însemnătate. În tot acest timp, Hans Castorp fu scuturat de frisoane violente.

Pentru cină își schimbă hainele cu conștiinciozitate și mîncă între *miss* Robinson și profesoară, supă cu zarzavaturi, friptură la tavă și la grătar, două bucăți dintr-un tort în care erau de toate: pricomigdale, cremă de unt, ciocolată, gem, cremă de migdale, iar la urmă o bucată de brînză minunată cu pîine de secară. Ceru iarăși o sticlă de bere de Kulmbach. Dar după ce bău o jumătate de pahar mare, își dădu seama că ar face bine să se întindă în pat. Capul îi vîjiia, pleoapele îi erau ca de plumb, inima îi bătea ca o mică tobă, iar spre marele lui chin nu putea să scape de impresia că drăgălașa Marusia — care se aplecase asupra farfuriei și-și ascundea fața îndărătul mîinii împodobite cu micul rubin — rîdea de el, cu toate că făcea nenumărate eforturi să nu-i dea nici un prilej. Ca de foarte departe o auzi pe doamna Stöhr povestind sau făcînd niște afirmații atît de absurde, încît se întrebă din ce în ce mai tulburat dacă încă mai auzea bine sau dacă, din întîmplare, vorbele doamnei Stöhr nu se prefăceau în capul său în absurdități. Preciza că știe să prepare douăzeci și opt de feluri diferite de sosuri de pește — avea curajul s-o mărturisească, măcar că soțul ei o sfătuisese să nu vorbească despre asta. „Nu pomeni despre asta, îi spusese. Nu te vor crede, și chiar dacă te vor crede, nu vor face decît să rîdă !” Și totuși ea ținea să spună azi, încă o dată, că știe să prepare douăzeci și opt de feluri de sos de pește. Asta i se păru înspăimîntător bietului Hans Castorp ; se îngrozi, își duse mîna la frunte și uită să mestecă și să înghită un dumatic de pîine de secară cu Chester pe care-l avea în gură. Sculîndu-se de la masă încă îl mai avea în gură.

Ieșiră pe ușa de sticlă din stînga, pe ușa fatală care era veșnic izbită și cădea în holul din față. Aproape toți internații o luară în această direcție deoarece se părea că, la ora asta, după cină, în hol și în saloanele alăturate are loc un fel de reuniune. Majoritatea pacienților stătea în picioare, discutînd în grupuri mici. La două mese pliante se juca ; domino la una, bridge la cealaltă, unde jucau îndeosebi tinerii, printre care domnul Albin și Hermine Kleefeld. Ca distracție, printre altele mai erau cîteva aparate optice : un stereoscop prin lentilele căruia se vedeau unele fotografii aflate în interiorul lui, de exemplu, un gondolier venetian anemic, într-o poziție țeapănă ; apoi mai era un caleidoscop în formă de luncă, de al cărui ocular îți lipeai ochiul pentru ca, învîrtind ușor o rotiță dințată, să pui în mișcare o întreagă fantasmagorie multicoloră de stele și de arabescuri ; în sfîrșit, se mai găsea și o tobă ce se învîrtea și în care se introducea un film de cinematograf, după care prin orificiul din față puteai vedea un morar încăierat cu un coșar, un învățător aplicînd o corecție unui școlar, salturile pe sîrmă ale unui acrobat și o pereche de țărani într-un dans tirolez. Hañs Castorp, cu mîinile reci pe genunchi, privi cîtva timp în fiecare dintre aceste aparate. Întîrzie puțin și lîngă masa de bridge unde incurabilul domn Albin, cu buzele disprețuitoare, mînuia cărțile cu gesturi neglijente de om de lume. Într-un colț al camerei stătea doctorul Krokowski angajat într-o discuție prietenească și vioaie cu un grup de doamne, printre care se aflau doamna Stöhr, doamna Ilis și domnișoara Levi, ascultîndu-l. Obişnuinții de la masa rușilor bine, formînd o gașcă intimă, se retrăseseră în salonașul apropiat, care nu era despărțit de sala de jocuri decît prin draperii. În afară de doamna Chauchat mai erau : un bărbat tînar, cu barbișon blond, înfățișare

nepăsătoare, pieptul căzut și ochii exoftalmici ; o tinăra foarte brună, de un tip original și hazliu, cu cercei de aur și părul lînos ; în plus, mai era și doctorul Blumenkohl care se alăturase grupului, precum și doi tineri cu umerii căzuți. Doamna Chauchat purta o rochie albastră cu guler de dantelă albă. Forma centrul cercului, așezată pe canapea, îndărătul unei mese rotunde, situate în fundul camerei mici, cu fața întoarsă către salonul de jocuri. Hans Castorp se uită nu fără dispreț la această femeie prost crescută și gîndi în sinca lui : „Îmi amintește ceva, dar n-aș putea să spun ce...” Un lungan de vreo treizeci de ani, al-cărui păr începuse a se rări, cîntă de trei ori la micul pian de culoare brună marșul nupțial din *Visul unei nopți de vară*, apoi, răspunzînd la rugămintea cîtorva doamne, începu să cînte pentru a patra oară aceeași bucată, nu însă fără a le privi în ochi pe fiecare, adînc și tăcut.

— Este îngăduit să știu cum vă simțiți cu sănătatea, domnule inginer ? îl întrebă Settembrini care, cu mîinile în buzunare, se plimba indiferent printre internați ; se apropiase acum de Hans Castorp...

Avea aceeași haină cenușie, făcută dintr-un fel de stofă flaușată și aceeași pantaloni cadrilați de culoare deschisă. Surîse cînd se adresă lui Hans Castorp iar acesta simți din nou că se dezmeticește la vederea buzelor ce se unduiau cu o finețe batjocoritoare sub linia curbă a mustății negre. De altfel, se uită la italian cu un aer destul de nătîng, cu gura căzută și ochii congestionați.

— Ah, dumneavoastră sînteți, zise el. Domnul din timpul plimbării de azi dimineață, de lîngă bancă, de colo sus, pe care l-am... aproape de pîriu... V-am recunoscut, firește, imediat. Vă rog să mă credeți, continuă el, deși îmi dădea foarte bine seama că n-ar tre-

bui să i-o spună, dar la prima vedere v-am luat drept un cîntăreț cu flașneta. A fost fără îndoială curată prostie din partea mea, adăușă văzind că Settembrini îi aruncă o privire rece și pătrunzătoare, adică o idioțenie fără seamăn ! De altfel încă n-am înțeles cum a fost cu puțință...

— Nu vă neliniștiți, n-are nici o importanță, îi replică Settembrini după ce vreme de o clipă mai aruncă asupra tînărului o privire iscoditoare. Și cum v-ați petrecut ziua — prima zi a șederii dumneavoastră în acest loc de divertisment ?

— Mulțumesc, bine. Strict reglementar, răspunse Hans Castorp. Mai ales în „poziție orizontală“, cum vă place dumneavoastră să vă exprimați.

Settembrini rîse.

— Este posibil să mă fi exprimat astfel, cu vreun prilej oarecare, zise el. Ei bine, ati găsit amuzant acest fel de viață ?

— Amuzant și plictisitor, cum doriți, răspunse Hans Castorp. Cîteodată e greu să faci deosebirea. Nu m-am plictisit, deocamdată — de altfel, aici, sus, la dumneavoastră, domnește o prea mare animație. Auzi și vezi atîtea lucruri noi și ciudate. Și cu toate acestea, pe de altă parte, am impresia că nu mă aflu aici numai de o zi, ci de mai mult timp, întocmai ca și cum aș fi devenit mai în vîrstă și mai înțelept, da, am această impresie.

— Mai înțelept ? zise Settembrini încruntîndu-și sprîncenele. Îmi îngăduiți o întrebare ? Ce vîrstă aveți de fapt ?

Iată însă că, deodată, Castorp nu-și mai aduce aminte ! Nu mai știe ce vîrstă are, cu toate efortările nerăbdătoare și deznădăjduite ce le făcea ca să și-o amintească. Pentru a cîștiga timp, ceru să i se repete întrebarea, apoi spuse :

— Eu... ce vîrstă ? Firește, am douăzeci și patru de ani. În curînd voi împlini douăzeci și patru de ani. Însă, iertați-mă, sînt obosit ! zise el. Și „obosit“ nu este cuvîntul care exprimă exact starea mea. Cunoașteți senzația ce-o ai cînd visezi și cînd știi că visezi și ai vrea să te trezești și nu poți ? Este exact ceea ce simt eu. Cred că am temperatură, fără îndoială că am, altfel n-aș putea cîtuși de puțin să-mi explic starea mea de acum. Mă veți crede că picioarele mi-s reci pînă la genunchi ? Este un fel de-a spune, căci, firește, genunchii nu mai sînt picioarele — dar iertați-mă, capul îmi vîjîie îngrozitor, ceea ce, la urma urmei, nu-i surprinzător, cînd chiar dis-de-diminează și s-a suierat cu... cu pneumotoraxul, iar pe urmă ai ascultat discursurile acestui domn Albin și pe deasupra stînd în poziție orizontală. Închipuie-vă, am mereu impresia că nu mă mai pot încrede în cele cinci simțuri ale mele și trebuie să mărturisesc că acest fapt mă stingherește mult mai mult decît fierbînteala din obraji și picioarele reci. Spuneți-mi sincer : credeți că este cu puțință ca doamna Stöhr să știe să prepare douăzeci și opt de sosuri de pește ? Nu mă gîndesc la faptul dacă este în adevăr capabilă să le pregătească — lucrul acesta mi se pare exclus — ci numai dacă a afirmat, în adevăr, acest lucru, adineauri, la masă, sau dacă doar mi-am închipuit că am auzit-o ?

Settembrini continua să-l privească. Nu părea să-l asculte. Din nou ochii lui „priveau fix în sine“, rămînînd încremeniți și orbi și, ca și dimineată, rosti de trei ori „așa, așa, așa“, și „ei, și, ei, și, ei, și“ — ironic-gînditor, accentuînd insistent pe ș.

— Douăzeci și patru ați spus ? întrebă apoi.

— Nu, douăzeci și opt ! spuse Hans Castorp. Douăzeci și opt de sosuri de pește ! Nu sosuri în general, ci numai sosuri de pește, asta este enormitatea.

— Domnule inginer ! făcu Settembrini supărat și mustrător. Reveniți-vă în fire și lăsați-mă în pace cu absurditățile dumneavoastră. Nu știu nimic despre asemenea lucruri și nu vreau să știu nimic. Ați spus că aveți douăzeci și patru de ani ? Hm... îngăduiți-mi încă o întrebare sau o umilă propunere, dacă vreți să-i spuneți așa. Cum șederea aici nu pare să vă priască și cum nu vă simțiți bine la noi — nici din punct de vedere fizic și nici moral, afară doar de cazul că aparențele sînt înșelătoare — ce-ar fi să renunțați de-a mai îmbătrîni aici, adică, pe scurt, dacă v-ați face bagajul chiar în seara asta iar mâine dimineață ați șterge-o cu expresul pe care vi-l pune la dispoziție mersul trenurilor ?

— Credeți că trebuie să plec ? întrebă Hans Castorp. Cînd de-abia am sosit ? Dar nu, cum aș putea să-mi dau seama chiar din prima zi ?

Rostind aceste cuvinte aruncă, din întîmplare, o privire spre încăperea de alături, și o văzu din față pe doamna Chauchat cea cu ochii înguști și pemeții lași. Unde, gîndi el, unde, de ce și de cine-mi aminteste, dintre toți cîți i-am cunoscut ? Dar capul său obosit, în ciuda tuturor eforturilor, nu știu să răspundă acestei întrebări.

— Firește, nu mi-e prea ușor să mă aclimatizez aici, sus, la dumneavoastră, continuă el, și este de presupus că dacă pentru atîta lucru aș da bir cu fugiții, adică pur și simplu fiindcă vreo cîteva zile m-am simțit puțin tulburat și mi-a fost cam cald, mi se pare că ar trebui să-mi fie rușine, da, și că ar trebui să mă socotesc laș, și apoi ar fi împotriva oricărei rațiuni, cred că veți recunoaște și dumneavoastră...

Vorbea pentru prima dată cu oarecare entuziasm, cu gesturi care-i agitău umerii și părea că vrea să-l decidă pe italian să-și retragă propunerea în mod hotărît.

— Mă înclin în fața rațiunii, răspunse Șettebrini. Mă plec de asemenea în fața curajului. Ceea ce spuneți este logic și ar fi foarte greu să-i opui un argument hotărâtor. De altfel am văzut, în adevăr, câteva cazuri frumoase de aclimatizare. De pildă, cel de anul trecut, al domnișoarei Kneifer, Otilie Kneifer, dintr-o familie foarte bună, fiica unui înalt demnitar. A stat aici cel puțin un an și jumătate și se obișnuise atât de bine încît, în clipa cînd se însănătoși complet — căci, se întîmplă uneori să te vindeci aici, sus — nu mai voi să plece cu nici un preț. Îl rugă din tot sufletul pe consilierul aulic s-o mai țină ; nu putea și nici nu dorea să se întoarcă la ai săi ; aici se simțea fericită ca acasă ; dar cum cererile erau foarte mari și aveau nevoie de cameră, rugămintele ei au fost zadarnice și cei în drept au stăruit în hotărîrea de-a o invita să plece, fiind sănătoasă. Atunci Otilie făcu temperatură, adică reuși singură să și-o urce destul de serios, însă o dădură de gol schimbîndu-i termometrul cu o „soră mută“ — dar dumneavoastră încă nu aveți de unde ști ce este asta, de fapt nu-i decît un termometru negradat pe care medicul îl controlează personal, măsurînd coloana de mercur și notînd chiar el temperatura. Otilie, domnul meu, avea 36,9. Așadar, Otilie nu avea temperatură. Atunci se scaldă în lac — și precizez că era la începutul lui mai, că nopțile erau foarte reci, lacul nu era chiar înghețat, ca să fim preciși nu erau decît cîteva grade deasupra lui zero. Stătu destul în apă ca să se îmbolnăvească — și rezultatul ? Era și continua să rămînă sănătoasă. Plecă deznădăjduită și nepăsătoare la vorbele de mîngîiere, la vorbele părinților. „Ce-o să se întîmple acolo, devală ? repeta ea mereu. Aici mi-e casa !“ Nu mai știu ce s-a întîmplat cu ea... Dar, dragul meu inginer, mă înșel eu sau dumneavoastră nu mă mai ascultați ? Dacă aparențele nu mă în-

șală, abia vă mai țineți pe picioare. Domnule locotenent, făcu el către Joachim care tocmai se apropia; luați-l pe vărul dumneavoastră ! Duceți-l să se culce ! Zadarnic își dă curaj cu mintea, căci în seara asta nu-l mai țin picioarele.

— Ba de loc, întrucît am înțeles totul ! exclamă Hans Castorp. Prin urmare, „sora mută“ este un termometru negradat — așadar, vedeți că am priceput foarte bine !

Cu toate acestea, se sui cu Joachim în ascensor, împreună cu alți internați — reuniunea luase sfîrșit în ziua aceea și toți se risipiră, ocupînd balcoanele și sălile de odihnă pentru cura de seară. Hans Castorp îl însoți pe Joachim pînă în cameră. Sub pașii săi, pardoseala coridorului, acoperită cu un covor din fire de cocotier, parcă se legăna în valuri, dar asta nu-l stinghera prea tare. Se așeză în fotoliul mare, înflorat, al lui Joachim — unul asemănător se afla și în camera lui — și aprinse o Marie Mancini. I se păru că are un gust de clei, de cărbune și de multe altele, adică toate gusturile în afara celui pe care trebuia să-l aibă. Totuși continuă să fumeze, urmărindu-l pe Joachim cum se pregătește pentru cura de odihnă, cum își pune vesta și pe deasupra un palton vechi pentru ca apoi, luînd lampa mică de pe măsuta de noapte și gramatica rusă, să iasă pe balcon unde puse lampa la priză și, întins pe șezlong, cu termometrul în gură, începu să se înfășoare cu o dexteritate uimitoare în cele două pături de păr de cămilă întinse pe scaun. Hans Castorp îl privi cu o sinceră admirație cum făcea aceste mișcări cu deosebită îndemînare. Joachim începu prin a se înveli cu paturile una după alta, întîi spre stînga, apoi pe toată lungimea trupului pînă sub umăr, apoi spre dreapta, în așa fel încît sfîrși prin a face un pachet perfect propor-

ționat și neted, din care nu ieșeau decît capul, umerii și brațele.

— Ai ajuns la o mare dexteritate, zise Hans Castorp

— E o chestie de exercițiu, răspunse Joachim care în timp ce vorbea ținea strîns termometrul între dinți. O să înveți și tu la rîndul tău. Mîine trebuie neapărat să ne procurăm cîteva pături pentru tine. O să le găsești tu întrebuintare și cînd vei pleca de-vale, însă aici, la noi, sînt absolut necesare, mai ales că nu ai nici măcar un sac îmblănit.

— Dar nu am de loc intenția să mă culc noaptea pe balcon, declară Hans Castorp. Așa ceva n-o să fac niciodată și prefer să ți-o spun de pe acum. Mi s-ar părea din cale-afară de ridicol. Totul are o limită. Și, în definitiv, trebuie oricum să dovedesc într-un fel sau altul că aici, la voi, nu sînt decît în vizită. Mai rămîn puțin cu tine pînă-mi fumez țigara. Are un gust groaznic, dar eu știu că e bună și că pentru ziua de azi trebuie să mă mulțumesc cu atît. În curînd o să fie ora nouă — totuși încă nu-i nouă. Dar cînd va fi nouă și jumătate, putem socoti că e ora potrivită cînd ne va fi îngăduit, fără a exagera, să ne vîrîm în pat.

Simți un fior — unul singur, apoi mai multe, unul după altul, destul de dese. Hans Castorp sări în picioare și se repezi la termometrul atîrnat de perete, ea și-cum ar fi vrut să-l prindă în flagrant delict. Potrivit lui Réaumur, în cameră erau nouă grade. Puse mîna pe radiatoare și constată că sînt foarte reci. Sopti cîteva cuvinte neînțelese care totuși voiau să spună că, deși se aflau în luna august, era oricum rușinos să nu se dea căldură, căci ceca ce avea importanță nu era luna arătată de calendar, ci temperatura atmosferei, și numai astfel se explica de ce se simțea rebegit ca un ciine. Fața însă îi ardea. Se așeză din

nou în fotoliu, dar iar se ridică și ceru în șoaptă îngăduința să ia pătura de pe patul lui Joachim, apoi reasezîndu-se și-o întinse pe picioare pînă la jumătatea trupului. Rămase astfel, mînios și zgribulit, dîndu-și osteneala să fumeze țigara care avea un gust atît de scîrbos. Simți cum îl cuprinde puternic sentimentul unei stări nenorocite ; în viața lui nu se simțise mai rău decît acum. „E jalnic !“ își șopti. Dar în același timp îl învăluie pe neașteptate un sentiment de o ciudată bucurie exuberantă și de speranță, iar după ce-l simți din plin nu mai rămase acolo, întins în fotoliu, decît pentru a aștepta ca starea aceasta minunată să-l mai cuprindă o dată. Dar nu mai reveși ; dăinuia numai propria lui jale. Sfîrși deci prin a se scula, aruncă pe pat pătura lui Joachim și, cu gura crispată, murmură cîteva fraze în genul „Noapte bună !“, „Să nu cumva să mori de frig !“ și „Să vii să mă iei la micul dejun“, apoi, împleticindu-se, ieși pe coridor și intră în camera lui.

În timp ce se dezbrăca începu să fredoneze ca pentru sine, dar nu de fericire. Mașinal, fără să-și dea prea bine seama, se achită de micile treburi și îndatoriri de om civilizat pentru toaleta de noapte, vărsă în pahar apă roșie pentru gură, din flaconul trusei de călătorie, făcu gargară fără să stîrnească vreun zgomot, se spală pe mîini cu săpunul lui moale și de bună calitate, parfumat cu violete, și-și puse cămașa lungă de batist pe buzunarul căreia erau brodate inițialele HC. Apoi se culcă și stinse lumina, lăsînd să-i cadă capul înfierbîntat și tulburat pe perna pe care murise americana.

Se întinse cu certitudinea că se va culca imediat în somn, dar își dădu seama că se înșelase, iar pleoapele pe care pînă mai adineauri se luptase să le țină deschise, acum refuzau categoric să stea închise, dimpotrivă, se deschideau tresărind neliniștite

de îndată ce le închidea. „Nu-i încă ora mea obișnuită de somn“, își spuse; și apoi fără îndoială că stătuse prea mult culcat peste zi. În plus, cineva bătea undeva un covor — ceea ce de fapt nici nu se întâmpla în realitate; de altfel, pe urmă își dădu seama că inima sa era aceea căreia în adevăr îi auzea bătăile, în afara lui, de parcă ar fi fost în aer liber, exact ca și cum s-ar fi bătut un covor cu un bătător de trestie împletită.

În cameră încă nu era complet întuneric; prin ușa deschisă a balconului pătrundea de afară lumina lămpii de pe balconul lui Joachim ca și cea de la perechea care stătea la masa rușilor de rînd. Și în vreme ce, clipind repede, Hans Castorp stătea culcat pe spate; o impresie își brusc punînd stăpînire pe el, o impresie unică față de toate celelalte de peste zi, o observație pe care o făcuse și pe care — de spaimă și din delicatețe — se străduise s-o uite imediat. Era expresia pe care o avusese chipul lui Joachim cînd venise vorba despre Marusia, și despre însușirile ei fizice — despre acel straniu și dureros rictus al gurii, cît și de acea paloare care-i păta obrajii bronzăți. Hans Castorp înțelegea și ghicea ce înseamnă asta, înțelegea și ghicea într-un fel atît de nou, de adînc și intim, încît bătătorul de covoare își mări iuțeala acolo, afară, și aproape că acoperi sunetele concertului de seară ce se auzea dinspre „Platz“ — căci se dădea iarăși un concert în acel hotel, acolo, în vale; o arie de operetă în ritmuri regulate și de un stil demodat venea prin noapte pînă la el, iar Hans Castorp o fluiera încet (căci se poate foarte bine fluiera încet) în timp ce bătea măsura cu picioarele reci, sub plapuma de fulgi.

Firește, nu acesta era mijlocul cel mai bun de-a adormi și de altfel Hans Castorp nu mai avea nici

un chef să doarmă. De cînd înțelesese, într-un mod atît de nou, pentru el, și de viu de ce Joachim se schimbase la față, lumea i se părea nouă și acel sentiment de fericire revărsată și de speranță îl cuprinsese iarăși pînă în cea mai adîncă intimitate. De altfel, mai aștepta ceva, fără să se întrebe ce anume. Dar cînd auzi că vecinii din dreapta și din stînga isprăviseră cura și intrau în camere pentru a înlocui poziția orizontală de afară cu aceeași poziție înăuntru, își mărturisi convingerea că perechea sălbatică se va culca în tăcere. „Pot să adorm fără grijă, gîndi el. Sînt convins că în seara asta vor sta liniștiți !” Dar nu se întîmplă așa și, la drept vorbind, nici Hans Castorp n-o crezuse cu toată sinceritatea, da, deoarece, ca să spunem adevărul întreg, el personal nu întrevăzuse nici o clipă măcar că vor putea să stea în liniște. Cu toate acestea, pironit de cele ce auzea, nu-și mai stăpîni uluirea mută. „Nemaipomenit !” exclamă el fără glas. „Asta-i formidabil ! Cine-ar fi crezut una ca asta !” Și, între timp, buzele lui fluierînd încet, acompaniau refrenul operetei care răsuna stăruitor pînă la el.

Mai tîrziu veni și somnul. Însă o dată cu el sosiră și nălucirile schimonosite ale visului, mult mai schimonosite decît noaptea trecută, făcîndu-l mereu să tresară sau să urmărească o idee confuză. Visa că-l vede pe consilierul aulic Behrens cu genunchii răsuciți și brațele bălăbănind, plimbîndu-se pe aleile parcului, potrivindu-și pașii lungi și obosiți după o muzică îndepărtată de marș. Cînd se opri în fața lui Hans Castorp, consilierul aulic avea niște ochelari cu lentile groase, rotunde și bolborosea vorbe fără nici un sens. „Civil, firește”, spuse și fără să-i ceară voie apucă între degetul arătător și cel mijlociu al mîinii sale enorme pleoapa lui Hans Castorp. „Un civil

cinstit, mi-am dat seama imediat. Dar nu fără talent, nu chiar lipsit de talent pentru arderi radicale! N-o să fie zgârcit cu anii, cu veselii săi anișori de serviciu la noi, aici. Ei, și acum, hop, domnilor, să mergem la petrecere!" exclamă el și, vîrîndu-și degetele arătătoare în gură, fluieră atît de ciudat de armonios, încît din locuri diferite și la proporții miniaturale sosiră prin aer profesoara și *miss* Robinson, care se cocoțară pe umerii lui, pe dreptul și pe stîngul, adică așa cum stăteau în sufragerie la dreapta și la stînga lui Hans Castorp. Așa plecă de-acolo, ținînd, consilierul aulic, ștergîndu-și ochii cu un șervet trecut pe sub ochelari, și nu se putea desluși dacă ceea ce ștergea era nădușeală sau erau lacrimi.

Apoi celui ce visa i se păru că se află în curtea liceului unde atîția ani își petrecuse recreațiile între orele de clasă și că tocmai împrumuta un creion de la doamna Chauchat, care se afla de asemenea acolo. Ea îi dădu un creion roșu, întrebuintat pe jumătate, cu o apărătoare de argint, și-l sfătui, cu o voce plăcut răgușită, pe Hans Castorp, să i-l restituie negreșit la sfîrșitul lecției, iar cînd îl privi cu ochii ei înguști, de un albastru bătînd în verde cenușiu, deasupra pomelilor proeminenți, el se smulse cu violență din vis, căci acum reușise să identifice acel *ce* și acel *cine* pe care ea i le amintea cu stăruință, se smulse din vis deoarece voia să le rețină. Puse iute în siguranță, pentru a doua zi, această certitudine, deoarece simțea că somnul și visul puneau din nou stăpînire pe el, apoi se văzu silit să caute un adăpost împotriva doctorului Krokowski, fiindcă îl urmărea ca să-i facă disecție sufltească, fapt care îi insufla lui Hans Castorp o spaimă nebună, o spaimă într-adevăr smintită. Fugea de doctor, împiedicat, prin pereții de sticlă aflați

de-a lungul balcoanelor, sărea, riscîndu-și viața, prin parc, deznădăjduit, încerca să se cațere chiar pe stîlpul cafeniu al drapelului și se trezi asudat în clipa cînd prigonitorul îl apuca de un crac al pantalonului.

Dar abia se liniștise puțin, că iarăși adormi și în-împlările începură din nou să se desfășoare. Se silea să-l împingă cu umărul pe Settembrini care-i zîmbea — fin, rece și cu un aer batjocoritor, sub mustața lui neagră și deasă, acolo unde mustața se rotunjea într-un arc plăcut — și tocmai din pricina acestui surîs Hans Castorp suferea ca de-o nedreptate ce i se făcea. „Mă deranjați ! se auzi el rostind limpede. Cărați-vă ! Nu sînteți decît un flașnetar și mă deranjați !“ Numai că Settembrini nu se lăsa de loc și Hans Castorp cumpăni ce-ar trebui să facă, și avu deodată dezvăluirea extraordinară a ceea ce este, intrinsec, timpul : de fapt nu este altceva decît o „soră mută“, un termometru negradat pentru cei ce vroiau să trișeze — după care se trezi cu intenția hotărîtă de-a comunica această noutate, chiar a doua zi, vărului său Joachim.

Noaptea trecu în mijlocul unor astfel de aventuri și descoperiri, iar Hermine Kleefeld, chiar și ea, precum și domnul Albin și căpitanul Miklosich, care o ducea în dinți pe doamna Stöhr, fiind străpuns cu o lance de procurorul Paravant, jucau în aceste evenimente un rol confuz. Între altele, Hans Castorp avu un vis care se repetă exact sub aceeași formă de două ori în acea noapte, ultima dată spre dimineată. Se afla în sala cu șapte mese cînd ușa cu geam se închise pocnind tare și doamna Chauchat intră îmbrăcată cu o jachetă de lînă albă, cu o mînă în buzunar și cu cealaltă la ceafă. Însă în loc să se ducă la masa rușilor bine, această femeie prost crescută se îndreptă spre

Hans Castorp și fără să rostească nici un cuvânt îi dădu în tăcere mâna să-i o sărute — dar nu fața mîinii, ci palma, iar Hans Castorp sărută palma acestei mîini neîngrijite, puțin cam lată, cu degetele scurte și pielea roasă în jurul unghiilor. Și din nou îl străbătu din cap pînă-n picioare acea senzație de voluptate sălbatică pe care o simțise atunci cînd, ca o experiență, se eliberase de jugul onoarei și se bucurase de foloasele nemărginite ale rușinii — această senzație o avu iarăși în vis, însă cu infinit mai multă intensitate.

TIRGUIELI NECESARE

— Spune, nu cumva s-a zis cu vara voastră? îl întreabă Hans Castorp a treia zi, ironic, pe vărul său.

Timpul se schimbase îngrozitor.

Ziua a doua, pe care oaspetele o petrecuse aici, sus, fusese într-adevăr de o splendoare estivală. Albastrul profund al cerului strălucea deasupra vîrfurilor în formă de lance ale pinilor, pe cînd în fundul văii satul înfierbîntat de dogoare scînteia sub o lumină crudă iar sunetul de la tălăngile vacilor — care se mișcau în toate părțile păscînd pe povîrnișuri iarba măruntă și caldă a pășunilor — însufletea aerul c-o voioșie ușor melancolică. Chiar la micul dejun doamnele veniseră în bluze vaporose de in, unele cu mâneci ajurate, ceea ce nu le prindea la fel de bine pe toate — de pildă, doamna Stöhr nu era de loc avantajată, căci brațele îi erau spongioase și, pe scurt, transparența veșmintelor nu i se potrivea. De asemenea și domniile de la sanatoriu ținuseră socoteală de vremea frumoasă, fiecare în felul lui, în felul de-a se îmbrăca. Hainele de alpaca și de dril își făcuseră apariția, iar Joachim Ziemssen își pusese pantalonii ușori de flanelă și haina albastră care, în ansamblu, dădeau staturii sale o prestanță absolut militărească. Cît despre Settembrini, trebuie spus că-și manifestase

de cîteva ori intenția de a-și schimba costumul. „La naiba, cum arde soarele, spunea plimbîndu-se după *lunch*¹ pe ulițele satului, în tovărășia celor doi veri. Cred că va trebui să mă îmbrac mai subțire.“ Dar, cu toate că-și cîntărise bine cuvintele, rămăsese tot cu haina lui flaușată cu revere late și cu pantalonii cadrilați, întrucît desigur că întreaga sa garderobă se compunea numai din aceste haine.

Cu toate acestea, a treia zi s-ar fi zis că Natura a fost răsturnată, că întreaga rînduială firească a fost dată peste cap; Hans Castorp nu-și credea ochilor. Era după masă, și se găseau de vreo douăzeci de minute la cura de odihnă, cînd soarele se ascunse iute și nori urîți și întunecați se iviră deasupra creștelor dinspre sud-vest, iar un vînt ciudat, rece și care te pătrundea pînă la oase, ca și cum ar fi venit din ținuturi înghețate și necunoscute, mătură într-o clipă valea, coborî temperatura și instaură o climă cu totul nouă.

— Zăpada, se auzi vocea lui Joachim dindărătul peretelui de sticlă.

— Ce înțelegi tu prin „zăpadă“? întrebă grăbit Hans Castorp. Doar nu vrei să spui că o să ningă.

— Cu siguranță! răspunse Joachim. Cunoaștem noi vîntul acesta. Cînd vine, putem să pregătim săniile.

— E absurd! zise Hans Castorp. Dacă nu mă înșel, sîntem la începutul lui august.

Dar Joachim avusese dreptate, cunoștea situația. Cîteva minute după aceea izbucni o formidabilă furtună cu zăpadă, însoțită de tunete repetate — un viscol atît de compact încît te puteai crede învăluit în aburi albi, iar în fundul văii aproape că nu se mai distingea nimic.

¹ Prima gustare după micul dejun (engl.).

Toată după-amiaza ninsc în continuare. Se dăduse drumul la calorifer și în timp ce Joachim recursese la sacul îmblănit fără să-și întrerupă cura, Hans Castorp se refugiase în cameră, trăsesse fotoliul lângă radiatorul fierbinte și clătinînd mereu din cap privea învolburarea de-afară. A doua zi dimineață nu mai ninge; dar cu toate că termometrul arăta cîteva grade deasupra lui zero, zăpada rămăsese încă destul de groasă astfel că, sub privirea surprinsă a lui Hans Castorp, se desfășura un desăvîrșit peisaj de iarnă. Lăsaseră iarăși să se stingă caloriferul. În cameră temperatura era de șase grade deasupra lui zero.

— Și acum s-a zis cu vara voastră? îl întrebă Hans Castorp cu amară ironie pe vărul său.

— Așa ceva nu se poate spune, răspunse Joachim cu obiectivitate. Dacă o vrea Dumnezeu, o să mai avem încă zile frumoase de vară. Da, fără îndoială că și în septembrie, acest lucru mai este foarte posibil. Însă aici fapt este că anotimpurile nu se deosebesc prea lămurit unele de altele, înțelegi, se amestecă între ele și nu se țin riguros de calendar. Iarna, soarele este adesea atît de arzător încît transpiri și cînd te plimbi îți scoți haina, iar vara, Dumnezeu, îți dai seama chiar și tu cum poate să fie cîteodată vara aici. Și apoi, cînd vine zăpada, toate se zăpăcesc. Ninge în ianuarie, dar în luna mai tot pe atîta, iar în august ninge de asemenea, după cum poți să-ți dai și tu seama. La urma urmei se poate spune că aproape nu trece o lună fără să ningă, iată o realitate ce trebuie reținută. Pe scurt, sînt zile de iarnă și zile de vară, zile de primăvară și zile de toamnă, însă aici la noi, sus, adevărate anotimpuri nu există de fapt.

— Este o zăpăceală destul de nostimă, spuse Hans Castorp.

Și, punându-și paltonul și galoșii, coborî cu vărul său în sat, să-și cumpere pături pentru cura de odihnă, deoarece era limpede că pe o asemenea vreme pledul nu mai era suficient. În treacăt se gîndi dacă n-ar fi cazul să-și cumpere chiar și un sac îmblănit, însă apoi renunță, căci gîndul acesta, ca atare, îl înspăimîntă oarecum.

— Nu, nu, să rămînem la pături ! zise el. Devala o să le găsească oricînd o întrebuințare, pături are oricine și n-au în ele nimic deosebit, nici surprinzător. În timp ce un sac îmblănit este ceva oarecum prea specific, mă înțelegi, căci dacă mi-aș cumpăra un sac îmblănit mi s-ar părea că mă instalez aici pentru totdeauna și că, prin urmare, aș fi într-un fel oarecare unul de-ai voștri... Pe scurt, te rog să înțelegi ce vreau să spun : că în definitiv nu merită să cumpăr un sac îmblănit numai pentru trei săptămîni.

Joachim era de acord și cumpărarea dintr-un magazin englezesc cu clientela aleasă două pături din păr de cămilă, la fel cu cele pe care le avea Joachim, destul de lungi și de late, de o plăcută moliciune, în culoare naturală, și dădura dispoziție să fie trimise imediat la Sanatoriul internațional Berghof, camera 34. Hans Castorp dorea să le inaugureze chiar în aceea după-amiază.

Erau, firește, după al doilea dejun, căci altfel programul zilei nu-ți oferea prilejul să cobori în sat. Începuse să plouă iar pe străzi zăpada se prefăcuse într-o mîzgă rece ca gheața, care te stropea. Pe cînd se întorceau, îl ajunseră din urmă pe Settembrini care, cu capul descoperit, apărât de o umbrelă, se îndrepta și el spre sanatoriu. Italianul era palid la față și vădit într-o dispoziție cam tristă. Cu vorbe alese și întorsături de frază plăcute, se plîngea de frig și de umezeală, de care suferea cumplit. Cel puțin dacă în cameră ar fi cald ! Dar acești despoți mizerabili lă-

sau să se stingă caloriferul imediat ce înceta să mai ningă — ceea ce era o măsură stupidă, o sfidare adusă bunului-simț. Iar cînd Hans Castorp obiectă, arătînd că o temperatură medie în camere făcea parte, fără îndoială, din regimul tratamentului și că, în felul acesta, se urmărea poate să se împiedice ca bolnavii să capete obiceiuri moleșitoare, Settembrini îi răspunse cu sarcasmele cele mai violente. Să fim serioși ! Într-adevăr, principiile tratamentului ! Sublimele și înviolabilele principii ale tratamentului ! Adăugă apoi că, fără nici o îndoială, Hans Castorp întrebuițează tonul just, asemenea cu acela ce trebuie folosit în probleme de religie și pictate. Însă era surprinzător — surprinzător, firește, într-un sens favorabil — că unele dintre aceste principii socotite sacrosancte coincideau exact cu interesele financiare ale despoților, în vreme ce se închidea bucurios ochii la cele care nu răspundeau acestei condiții... Și pe cînd verii rîdeau, Settembrini începu să vorbească despre răposatul lui tată în legătură cu căldura după care tînjea.

— Tatăl meu, zise el cu o anumită exaltare, era un om distins, deopotrivă de sensibil la suflet și la trup. Cît de dragă îi era iarna odăița lui de lucru, pe care o iubea din toată inima și unde trebuia mereu menținute cel puțin douăzeci de grade Réaumur cu ajutorul unei sobițe care se înfierbînta pînă la roșu, iar în zilele umede sau în acelea cînd se pornea tăiosul vînt tramontan, dacă pătrundeai în vestibulul căsuței, căldura îți învăluia umerii ca o mantie caldă și ochii ți se umpleau cu lacrimi de mulțumire. Odăița lui era înțesată de cărți și manuscrise printre care se găseau multe de mare valoare, și în mijlocul acestor comori ale spiritului el stătea în picioare, cu halatul de flanelă albastră, înaintea pupitrului îngust, dedicîndu-se literaturii — firav și mărunț de statură, mai

mic decât mine cu un cap, închipuiți-vă ! dar cu niște smocuri groase de păr cărunt la tâmpile și cu un nas atât de lung și subțire... Ce romanist eminent, domnii mei ! Unul dintre cei mai distinși ai vremii sale, un cunoscător al limbii noastre cum nu sînt mulți, un stilist, un latinist cum în zilele noastre nu mai există, un *uomo letterato* cum visa Boccaccio... De departe veneau savanții să discute cu el, unul din Hapărănda, altul de la Cracovia, descinzînd anume la Padova, orașul nostru, ca să-i mărturisească înalta lor considerație, iar el îi primea pe toți cu o binevoitoare demnitate. Era de asemenea și un poet deosebit cînd, în orele libere, scria povestiri în cea mai elegantă proză toscană, un maestru în *idioma gentile*¹, spuse Settembrini în culmea fericirii, lăsînd parcă să i se topească încet pe limbă silabele graiului matern și legănîndu-și capul într-o parte și în alta. Își îngrijea grădinița, urmînd exemplul lui Vergiliu, continuă el, și tot ce spunea era logic și frumos. Dar căldură, trebuia să aibă căldură în odăița lui, căci altfel tremura și era în stare să plîngă de furie dacă îl lăsau să înghețe. Și acum, domnule inginer, și dumneavoastră, domnule locotenent, închipuiți-vă ce sînt silit să îndur eu, fiul tatălui meu, în acest loc blestemat și sălbatic, unde trupul tremură de frig în toiul verii și unde sufletul ți-e chinuit neîncetat de impresii umilitoare. Vai ! E cumplit ! Ce oameni ne înconjoară ! Acest consilier aulic smintit și sluga dracului ! Krokowski — și Settembrini făcu o mutră de parcă și-ar fi rupt limba — Krokowski, acest duhovnic nerușinat care mă urăște pentru că demnitatea mea de om mă oprește să iau parte la monstruozițările lui popești... Dar la masa mea... În ce tovărășie sînt condamnat să mănînc ! La dreapta mea este un fabri-

¹ Limbă aleasă (ital.).

cant de bere din Halle — pe nume Magnus — cu o mustață ca un smoc de fîn. „Lăsați-mă-n pace cu literatura ! îmi zice. Ce ne dă ? Caractere frumoase ! Și ce folos am de pe urma caracterelor frumoase ? Eu sînt un om practic și în viață nu întîlnești aproape niciodată caractere frumoase.“ Iată ce idee și-a făcut despre literatură. Caractere frumoase. Ah, Sfîntă Fecioară ! Iar soția lui, care stă vizavi de el, pierde albumina și devine pe zi ce trece tot mai stupidă. Ce jalnică mizerie...

Fără să se fi înțeles între ei, Joachim și Hans Castorp erau de aceeași părere în ceea ce privește tirada lui Settembrini : o găseau penibilă și revoltător de neplăcută, dar în același timp amuzantă, ba chiar instructivă în violența ei dezinvoltă și agresivă. Hans Castorp rîse blînd despre „smocul de fîn“, și despre „caractere frumoase“, sau mai curînd despre felul caraghios în care se manifesta deznădejdea în vorbele lui. Apoi spuse :

— Dumnezeu, este firesc ca într-o astfel de instituție societatea să fie puțin cam amestecată. Nu poți întotdeauna să-ți alegi vecinii de masă, și chiar dacă ai putea, cu asta ce-ai realiza ? Dar și la masa noastră există o doamnă în genul acesta... Doamna Stöhr, pe care de altfel cred că o cunoașteți. Este de o ignoranță ucigătoare, trebuie s-o mărturisesc, și cîteodată nu știi încotro să-ți îndrepti privirile cînd începe să flecărească. În același timp se plînge că are temperatură și că se simte teribil de lipsită de vlagă și se pare că nu e de loc un caz chiar așa de ușor. Este atît de straniu să fii în același timp și proastă și bolnavă, și nu știu dacă mă exprim exact, însă faptul mi se pare cu totul curios cînd cineva e prost și pe deasupra mai este și bolnav, vreau să spun că e într-adevăr tot ce poate fi mai trist pe lume cînd aceste două lucruri se împletesc. Nici nu mai știi ce figură

trebuie să faci, deoarece față de un bolnav se cuvine să ai o atitudine de respect și seriozitate; nu-i așa? Boala este oarecum ceva demn să fie respectat, dacă mă pot exprima astfel. Dar cînd prostia își bagă coada și se dezlănțuie cu „fomulus“, cu institute „cosmice“ și cu tot felul de boacănă de soiul acesta, nu mai știi dacă, în adevăr, trebuie să rîzi sau să plîngi iar sentimentul de om trece printr-o dilemă cu mult mai regretabilă decît aș putea-o spune. Înțeleg că aceste două stări nu rimează una cu alta, că nu pot conviețui, că nu se acordă, că nu ești obișnuit să ți le închipui la un loc. Te gîndești că un om prost trebuie să fie sănătos și boala trebuie să-l facă delicat, inteligent, mai deosebit. Așa îți închipui de obicei lucrurile. Nu credeți? Poate în afirmațiile mele am mers mai departe decît aș fi în stare să justific, încheie el. Dar am făcut-o numai pentru că aceste gînduri mi-au venit din întîmplare...

Și Castorp se opri încurcat.

Joachim era și el puțin stîmjenit, iar Settembrini, cu sprîncenele ridicate, tăcu, făcîndu-se că așteaptă din politete ca interlocutorul său să termine ce are de spus. În realitate, aștepta ca Hans Castorp să-și fi pierdut cu totul șirul, înainte de a-i răspunde :

— Fir-ar să fie, domnule inginer, dar dumneavoastră dovediți de data aceasta însușiri filozofice pe care nu vi le-aș fi bănuit niciodată ! Potrivit teoriei dumneavoastră ar trebui să fiți mai puțin sănătos decît păreți, deoarece este evident că aveți spirit. Însă îngăduiți-mi să vă atrag atenția că nu pot fi de acord cu deducțiile dumneavoastră, că le resping, da, că mă opun cu violență categorică. Sînt, iată, așa cum mă vedeți, cam intolerant în ceea ce privește problemele spiritului și prefer mai curînd să fiu luat drept pedant decît să nu combat păreri care mi se par atît de

vrednice de dojană, ca acelea pe care le-ați dezvoltat în fața noastră...

— Dar, domnule Settembrini...

— În-gă-du-i-ți-mi... Știu ce vreți să spuneți. Vreți să spuneți că nu v-ați gândit la asta prea serios, că părerile pe care le-ați exprimat nu sînt chiar ale dumneavoastră, ci că, într-o anumită măsură n-ați făcut altceva decît să prindeți din zbor unele dintre părerile posibile ce pluteau, ca să zicem așa, în aer, expunîndu-le într-o doară, fără a vă angaja propria dumneavoastră răspundere. Asta se datorește vîrstei dumneavoastră căreia îi lipsește însă hotărîrea virilă și îi place să facă deocamdată încercări expunînd tot felul de puncte de vedere. *Placet experiri*¹, spuse el, pronunțînd în italienește pe *c* de la *placet*. Este un principiu excelent. Ceea ce mă nedumirește e cel mult faptul că expunerea dumneavoastră experimentală se îndreaptă tocmai în această direcție. Mă îndoiesc că împlinirea joacă aici vreun rol. Mi-e teamă că există în dumneavoastră o tendință care ar putea să devină trăsătură de caracter, dacă nu va fi combătută. Din cauza aceasta mă simt obligat să vă răspund. Mi-ați spus că boala unită cu prostia ar fi lucrul cel mai trist din lume. În privința aceasta, sîntem de acord. Și eu prefer un bolnav spiritual unui tuberculos imbecil. Dar sînt împotriva dumneavoastră din clipa în care începeți să considerați boala ca fiind oarecum pe un plan de egalitate cu prostia, ca fiind o greșeală de stil, o eroare îndreptată împotriva gustului Naturii, și ca pe o „dilemă prin care trece sentimentul de om“. Cînd păreți să considerați boala ca pe un lucru atît de nobil — sau, cum v-ați exprimat, atît de „respectabil“ — încît nu se potrivește pentru nimic în lume să fie asociată cu prostia. Acesta, a fost, cred,

¹ Îți place să încerci (lat.).

termenul de care v-ați folosit. Ei bine, nu ! Boala nu este de loc nobilă, nici demnă de respect, iar o asemenea concepție este ea însăși bolnăvicioasă, sau — în orice caz — nu poate duce decît la boală. Poate că voi reuși mai sigur să vă trezesc oroarea, spunîndu-vă că boala este bătrînă și urîtă. Concepția dumneavoastră își are originea în vremuri pline de superstiții, cînd ideea de om era degenerată și lipsită de orice demnitate, în vremuri încărcate de groază, cînd armonia și bucuria păreau suspecte și diavolești, în timp ce infirmitatea echivala cu un privilegiu care-ți deschidea împărăția cerurilor. Dar rațiunea și secolul luminii au risipit aceste umbre ce apăsau sufletul omenirii — le-au risipit, însă nu complet, căci lupta mai durează încă și astăzi ; iar această luptă, domnul meu, se numește munca, munca pămîntească, munca pentru Pămînt, pentru onoarea și interesele omenirii — și zi de zi, călite tot mai mult prin luptă, aceste forțe vor sfîrși prin a elibera definitiv pe om, pentru a-l conduce pe căile civilizației și progresului, spre o lumină din ce în ce mai limpede, din ce în ce mai blîndă, din ce în ce mai pură.

— „Asta-i bună, s-ar zice că e o arie de operă, gîndi Hans Castorp uluit și încurcat. Cum de-am reușit să provoc furtuna aceasta ? De altfel îmi face impresia că e cam sec, lipsit de conținut. Și ce tot îi dă zor cu munca ! După cît mi se pare, e o noțiune destul de deplasată aici.“

Și cu voce tare spuse :

— Foarte frumos, domnule Settembrini. Spuneți într-un mod admirabil lucrurilor pe nume. Am convingerea absolută că nimeni nu s-ar putea exprima mai... într-o manieră mai plastică, sînt convins de asta.

— O revenire, reluă Settembrini ridicînd umbrela peste capul unui trecător, o revenire spirituală la

concepțiile acelor vremuri întunecate și frământate — credeți-mă, domnule inginer, că este o boală curată — o boală studiată pînă la saturație, pentru care știința dispune de diferite nume, unul aparținînd terminologiei estetice și psihologiei și altul aparținînd politicii — termeni de școală care n-au nici o legătură cu problema noastră și de care vă puteți foarte bine lipsi. Dar cum în viața spiritului totul este coeziune și cum un lucru decurge din altul, cum nu poți să dai diavolului degetul cel mic fără ca el să tragă după sine mîna întreagă și, pe deasupra, să înșface și întreg omul... cum, pe de altă parte, un principiu sănătos nu poate niciodată produce decît efecte sănătoase, oricare ar fi principiul pe care-l pui la origină, întipăriți-vă bine în minte că boala — departe de-a fi ceva atît de demn de respect încît să nu poată fi asociată cu prostia decît cu mare greutate — boala înseamnă mai curînd *înjosirea* omului, da, o înjosire dureroasă și insultătoare a Ideii, o umilire de care ai putea la nevoie să te dispensezi sau s-o tolerezi în unele cazuri excepționale, însă a o cinsti din punct de vedere al spiritului, — rețineți bine ce vă spun ! — ar însemna o rătăcire și începutul unei rătăcirii a întregului spirit. Această doamnă la care ați făcut aluzie — și al cărui nume renunț de altfel să mi-l reamintesc — doamna Stöhr, așadar, vă mulțumesc — deci, pe scurt, mi se pare că nu această ridiculă femeie, adică nu cazul ei pune, cum spuneți, sentimentul omeniei în dilemă. Doamne, ea este bolnavă și proastă, este mizeria în persoană, faptul e simplu, nu-ți mai rămîne altceva de făcut decît să-ți fie milă și să ridici din umeri. Dar dilema, domnule, *tragicul* începe acolo unde Natura a fost atît de crudă încît a frînt — sau a împiedicat chiar de la început — armonia unei personalități, unind un suflet nobil cu un trup neputincios, silindu-le să conviețuiască. Dom-

nule inginer, sau dumneavoastră, domnule locotenent, ați auzit de Leopardi? A fost un poet fără noroc al țării mele, un om cocoșat și bolnăvicios, un suflet mare la origină, însă veșnic umilit de mizeria trupului și tîrît în străfundurile ironiei sufletești, dar ale cărui plîngerii îți sfîșie inima. Ascultați!

Și Settembrini începu să declame în italiană, lăsînd să i se topească pe limbă frumoasele silabe, plecînd capul cînd într-o parte, cînd în alta, și cîteodată închizînd ochii fără să-i pese că tovarășii săi nu înțelegeau nici un cuvînt. Se silea în mod vădit să se bucure numai el de memoria și frazarea lui, dar punîndu-le în valoare, totodată, în fața celor ce-l ascultau. La urmă, spuse:

— Însă dumneavoastră nu înțelegeți nimic, auziți numai, fără să pricepeți gîndul lui dureros. Țineți bine minte, domnilor, că infirmul Leopardi a fost lipsit mai ales de dragostea femeilor și acest fapt l-a împiedicat să-și preîntîmpine istovirea sufletească. În ochii lui pălește strălucirea gloriei și a virtuții, natura îi apare rea — și de fapt *este rea*, proastă și rea, iar în privința aceasta îi dau dreptate, și nu mai avea încredere — este cumplit să fii nevoit s-o spui — nu mai avea încredere nici în știință și nici în progres! Acesta este tragicul, domnule inginer! Aici se află „dilema sentimentului omeniei” despre care vorbeați, nu în cazul acelei femei cu al cărui nume nu vreau să-mi încarc memoria... Să nu-mi vorbiți de „spiritualizarea” ce poate să rezulte din boală, pentru numele lui Dumnezeu, să nu faceți una ca asta! Un suflet fără trup este tot atît de lipsit de omenie și tot atît de fioros ca și un trup fără suflet — și de altfel primul caz este o excepție rară, în vreme ce al doilea este regula. În general, trupul este acela care biruie, care acaparează întreaga viață, care își asumă toată importanța și evoluează într-un mod respingă-

tor. Un om bolnav este *nimic* trup, iată ceea ce-i lipsit de omenie și umilitor — iar în majoritatea cazurilor nu prețuiește aproape cu nimic mai mult decât un cadavru...

— E ciudat, spuse deodată Joachim plecându-se înainte ca să-l privească pe văru-său care mergea de cealaltă parte a lui Settembrini. Tu însuși ai spus de curînd ceva asemănător.

— Crezi? se miră Hans Castorp. Da, este foarte posibil să-mi fi trecut prin cap ceva asemănător.

Settembrini făcu, în tăcere, cîțiva pași. Apoi zise:

— Cu atît mai bine, domnii mei. Cu atît mai bine dacă este așa. Departele de mine intenția de-a vă propune vreo teorie filozofică originală — nu aceasta este intenția mea. Dacă inginerul nostru a și făcut, din propria lui convingere, observații asemănătoare, aceasta confirmă supoziția mea că e un începător talentat în ale spiritului și că, la fel cu toți tinerii dotați, nu se dedă decât întâmplător cercetărilor în legătură cu diferitele concepții. Un tînăr înzestrat nu este de loc o pagină albă, ci, dimpotrivă, este o pagină pe care s-a și scris cu cerneală, deocamdată invizibilă, atît binele cît și răul, și este rolul educatorului să scoată în relief binele, dar totodată să șteargă cu un reactiv potrivit răul care ar vrea să se afirme. Domnii au făcut cumpărături? întrebă el cu un ton ușor, schimbînd vorba.

— Nu, nimic deosebit, răspunse Hans Castorp, adică...

— Am cumpărat cîteva pături pentru vărul meu, preciză Joachim cu indiferență.

— Pentru cura de odihnă... Pe frigul ăsta cumplit... Trebuie să fac ca dumneavoastră în aceste cîteva săptămîni, adăugă Hans Castorp rîzînd și privind în jos.

— Ah, pături, cura de odihnă, zise Settembrini. Așa, așa, așa ! Ei, ei, ei ! În adevăr : *Placet experiri*, repetă el cu accent italian, și-și luă rămas bun ; salutați de portarul șchiop intrară în sanatoriu, iar Settembrini se îndreptă spre salon, ca să citească ziarele înainte de masă, cum spunea. Probabil că nu voia să facă a doua cură de odihnă.

— Să mă ferească Dumnezeu ! exclamă Hans Castorp când se găsi în ascensor, singur cu Joachim. E un adevărat pedagog — și de altfel mai acum câteva zile ne-a și mărturisit că ar avea talent pentru pedagogie. Dar cu el trebuie să fii foarte atent, căci nici nu apuci să spui un cuvânt mai mult că și trebuie să-i înduri lecțiile date cu multă tipicărie, însă merită osteneala să-l ascuți, se pricepe să vorbească, fiecare cuvânt ce-i iese din gură e atît de rotunjit, atît de ispititor, încît cînd îl aud mă face să mă gîndesc la niște chifle proaspete.

Joachim rîse.

— Să nu cumva să-i spui așa ceva. Cred că ar fi dezamăgit dacă ar afla că, ascultîndu-i lecțiile, te gîndești la asemenea lucruri.

— Crezi ? O, iată ceva care nu-i chiar atît de sigur. Am mereu impresia că lui nici nu-i pasă de lecții sau că-l interesează într-un mod cu totul secundar, că pentru el are valoare mai ales vorbirea în sine, că important este să lase cuvintele să sară și să se rostogolească la fel de elastice ca și mingile... și mi se pare că nu-i displace cîtuși de puțin să observe că-ți dai seama de acest lucru. Magnus, fabricantul de bere, este fără îndoială puțin cam prost cu „frumoasele lui caractere“, însă Settembrini ar fi trebuit să ne spună pe scurt care este esențialul în literatură. N-am vrut să-l întreb ca să nu mă dau de gol, întrucît n-am nici o competență în materie și pînă azi n-am văzut niciodată un literat. Dar dacă scopul esențial al litera-

turii nu este realizarea caracterelor frumoase, atunci desigur că trebuie să fie vorbirea frumoasă, căci aceasta este impresia mea cînd mă aflu în tovărășia lui Settembrini. Ce expresii folosește ! Fără să se jeneze vreun pic, vorbește despre „virtute” — mă rog ! De cînd mă știu n-am pronunțat niciodată acest cuvînt și chiar la școală, cînd dădeam în cărți peste *virtus*, traduceam întotdeauna „curaj”. Auzindu-l pe Settembrini, am simțit cum se chircește ceva în mine, ți-o mărturisesc. Și apoi mă enervează puțin cînd îl aud cum înjură și frigul, și pe Behrens, și pe doamna Magnus fiindcă pierde albumina, adică, pe scurt, cînd înjură totul. Mi-am dat seama imediat că este un opoziționist. Se leagă de tot ce există și această atitudine are ceva neglijent în ea, căci n-aș putea-o caracteriza altfel.

— Așa crezi tu, răspunse cu băgare de seamă Joachim. Dar pe de altă parte, atitudinea aceasta dovedește de asemenea o mîndrie care n-are nimic neglijent în ea, ba dimpotrivă. Mie mi se pare că este un om care se respectă sau care respectă omul în general, asta-mi place la el și-n sinea mea găsesc că atitudinea lui este corectă.

— Da, ai dreptate, spuse Hans Castorp. Are chiar ceva *riguros* — și adesea te simți aproape stingherit, deoarece-ți dai seama că ești... să spunem : controlat, și n-o spun într-un sens rău. Mă vei crede dacă îți mărturisesc că am avut tot timpul impresia că nu era mulțumit fiindcă mi-am cumpărat păturile pentru cura de odihnă, că mă dezaproba și era oarecum chiar contrariat ?

— Nu, spuse Joachim cu o mirare potolită. Cum poți să-ți închipui așa ceva ? Eu, unul, nu pot să cred.

Pe urmă porni cu termometrul în gură și cu toate cele necesare să-și facă cura de odihnă. În timp ce

Hans Castorp începu imediat să se schimbe și să se pregătească pentru masa de prînz de care nu-l mai despărțea, de fapt, decît abia o oră.

DIGRESIUNE AȘUPRA IDEII DE TIMP

Cînd se întoarseră după masă, pachetul cu pături se și afla în camera lui Hans Castorp pe un scaun, astfel că le întrebuiță pentru prima dată chiar în ziua aceea — iar Joachim, care se pricepea, îl învăță arta de-a se înfășura așa cum făceau toți și cum fiecare nou sosit trebuia să învețe. Întindeai păturile pe pînza șezlongului, mai întîi una, apoi cealaltă, în așa fel încît atîrnau mai mult la picioare. Apoi te așezai și începeai prin a îndoi pătura dinăuntru, în lungime, pînă sub umeri, după aceea în lățime, în partea de jos, pe deasupra picioarelor, ridicîndu-te în capul oaselor și apucînd grosimea dublă a păturii îndoit, mai întîi dintr-o parte, apoi din cealaltă, aplicînd exact această bucată dublă pe marginea șezlongului, dacă vroiai să obții cea mai mare regularitate posibilă. După aceea procedai la fel cu pătura din afară, lucru ceva mai greu de executat, și Hans Castorp, neîndemînatic ca orice novice, nu înceta să se plîngă încercînd să efectueze operațiile cînd întins, cînd îndoit, pentru a obține o execuție corectă a mișcărilor ce i se indicau. Numai vreo cîțiva dintre cei mai vechi, spuse Joachim, știau să se înfășoare din trei mișcări sigure *cu amîndouă păturile în același timp*; totuși aceasta era o dibăcie rară și invidiată, care presupunea nu numai ani întregi de exercițiu, ci mai ales aptitudini înnăscute. Lăsîndu-se să cadă pe spate cu spinarea întepenită, Hans Castorp începu să rîdă auzind ultimele cuvinte, iar Joachim, care nu

pricepu imediat ce era hazliu în spusele lui, îl privi nedumerit, apoi izbucni și el în râs.

Cînd Hans Castorp se găsi întins pe șezlong, formînd un cilindru lipsit de membre, cu sulul moale sub ceafă și epuizat de toată această gimnastică, Joachim îi zise :

— Așa, și acum chiar dacă ar fi douăzeci de grade sub zero, nu ți s-ar putea întîmpla nimic.

Apoi trecu îndărătul peretelui de sticlă ca să se înfășoare și el, la rîndul său.

Lui Hans Castorp i se păru destul de îndoielnice ceea ce-i spusese vărul său relativ la cele douăzeci de grade sub zero, deoarece hotărî că-i era mai curînd frig, și de mai multe ori îl străbătura niște fiori reci, în vreme ce pe sub arcadele de lemn ale galeriei privea umezeala care plutea și se infiltra părănd că e gata dintr-o clipă în alta să se prefacă în ninsoare. Cît era de straniu că, în ciuda acestei umezeli pătrunzătoare, obrajii continuau să-i fie uscați și fierbinți de parcă ar fi stat într-o odaie supraîncălzită. Se simțea încă ridicol de obosit de pe urma exercițiilor făcute cu păturile — și în adevăr *Ocean Steamships* îi tremura în mîini de îndată ce vroia să citească. Își spuse că totuși nu era perfect sănătos, ci destul de anemic așa cum remarcase și consilierul aulic Behrens, și fără îndoială că din această cauză îi era frig. Însă toate aceste senzații neplăcute erau compensate de poziția lui excepțional de comodă, datorată calităților greu de analizat, aproape misterioase, ale șezlongului, pe care Hans Castorp avusese prilejul să le prețuiască încă la prima sa cură de odihnă, și care iarăși se verificau într-un chip atît de fericit. Totul depindea de materialul capitonajului, de înclinarea plăcută a spătarului, de înălțimea și lărgimea potrivită a rezemătoarelor sau numai de consistența sulu-lui — pe scurt nu era omenește posibil să se asigure

o poziție mai bună pentru trupul în stare de odihnă, decât prin acest minunat șezlong. Prin urmare, Hans Castorp era cu inima împăcată la gândul că avea în față două ore libere și precis delimitate, aceste două ore ale unei cure principale de odihnă, confirmate de un program oficial, de o dispoziție binevenită, deși el nu era aici decât un musafir. Căci avea o fire răbdătoare, putea să stea multă vreme fără nici o ocupație și-i plăcea, după cum s-a mai spus, odihna pe care activitatea zgomotoasă nu reușea să-l facă s-o uite, odihna pe care nici nu se grăbea s-o consume și nici n-o irosea. La ora patru venea ceaiul cu cozonac și dulceață, apoi puțină mișcare în aer liber, după aceea iarăși odihnă pe șezlong, la ora șapte era cina care avea, ca toate mesele, încordările și curiozitățile ei, și pe care o așteptai cu o anumită bucurie, apoi îți aruncai privirile în cutia stereoscopului, în luneta caleidoscopică sau pe ecranul cinematografic... Hans Castorp cunoștea pe dinafară programul zilnic, deși ar fi fost o exagerare să se spună că este de pe acum „aclimatizat“.

În fond, este un proces ciudat această aclimatizare într-un loc străin, această adaptare și prefacere câteodată obositoare, pe care le suporti numai pentru ele înșile, ca să spunem așa, dar cu intenția definitivă de a le părăsi imediat ce se vor fi împlinit, pentru a te reîntoarce la starea anterioară. Introduci aceste soiuri de experiențe în cursul principal al vieții, ca pe o întrerupere, ca pe un intermediu, cu scopul de-a te „odihni“, adică pentru a modifica și primi funcțiunile organismului care amenințau, ba chiar era gata-gata să se deterioreze în monotonia nearticulată a existenței, pentru a te epuiza și abrutiza. Dar pe ce se întemeiază această epuizare și abrutizare a unei reguli multă vreme neîntrerupte? Nu e atît oboseala trupească și spirituală, măcinată de cerințele aspre ale

vieții (căci pentru aceasta remediul cel mai întăritor ar fi o simplă odihnă) ; ci e mai degrabă ceva oarecum sufletesc, este trăirea timpului amenințată să se piardă în mijlocul unei monotonii neîntrerupte, trăire care este ea însăși atât de strâns înrudită și legată de sentimentul vieții, încât una nu poate fi slăbită fără ca cealaltă să nu lîncezească și să se stingă la rîndul ei. Asupra esenței plictisului s-au răspîndit multe concepții eronate. În general, se crede că valoarea conținutului și a noutății sale „gonesc” timpul, adică : îl scurtează — pe cînd monotonia și pustiul îi îngreuează și-i încetinează curgerea. Ceea ce nu e întru totul exact. Fără îndoială că uneori pustiul și monotonia lungesc clipa sau ora și le fac mai „plictisitoare”, dar ele scurtează și grăbesc pînă la a reduce la neant marile și extrem de marile cantități ale timpului. Dimpotrivă, un conținut bogat și interesant este, desigur, capabil să scurteze o oră sau chiar o zi, dar luat în mare, acest conținut dă curgerii timpului întindere, greutate și trăinicie, astfel că anii bogați în întîmplări trec mult mai încet decît anii săraci, pustii și neînsemnați pe care vîntul îi mătură, spulberîndu-i. Prin urmare, ceea ce se numește plictis nu-i în realitate decît aparența bolnăvicioasă a scurtimii timpului pricinuită de monotonie : marile intervale de timp, cînd curgerea lor este de o neîntreruptă monotonie, se chircesc într-o măsură care înspăimîntă de moarte inima ; cînd o zi seamănă cu toate, ele nu sînt decît o singură zi ; iar într-o desăvîrșită uniformitate, viața cea mai lungă ar fi percepută ca foarte scurtă și ar trece într-o clipită. Obişnuința este o somnolență sau cel puțin o istovire a ideii de timp, și cînd anii copilăriei au fost trăiți încet iar restul vieții s-a desfășurat din ce în ce mai repede, precipitîndu-se, faptul acesta ține tot de obişnuință. Noi știm bine că însușirea unor schimbări ale obişnuinței, sau ivirea unor

obișnuințe noi, reprezintă singurul mijloc de care dispunem pentru a ne păstra în viață, pentru a ne îmbunătăți percepția timpului și pentru a obține o reînnoire, o întărire și o încetinire a trăirii timpului și, prin însăși aceasta, o reînnoire a sentimentului vieții în general. Acesta este scopul schimbării aerului și al locului : binefacerea modificării și a evenimentului. Primele zile ale șederii într-un loc nou au un ritm tineresc, adică viguros și vast — care ține vreo șase sau opt zile. După aceea însă, chiar pe măsură ce ne „aclimatizăm“, le simțim cum se scurtează : oricine depinde de viață sau mai bine zis vrea să depindă de viață, își dă seama cu groază cât de ușoare și fugare trec zilele : și ultima săptămână, din patru de pildă, este de o repeziciune și de o superficialitate îngrijorătoare. Firește că înviorarea ideii de timp acționează și dincolo de această perioadă intercalată, și-și revendică noile drepturi chiar și după ce am revenit pe vechiul făgaș ; primele zile ce le trăim acasă, după această schimbare, ne apar de asemenea noi, vaste și tinere, dar numai unele dintre ele ; căci ne integrăm mai repede în regula obișnuinței decît în ritmul întreruperii ei, iar cînd ideea de timp este trudită de vîrstă sau — ca urmare a unei slăbiciuni congenitale — nici n-a fost prea dezvoltată, atunci ea aștește foarte iute și chiar la capătul a douăzeci și patru de ore este ca și cum nici n-am fi plecat vreodată, iar călătoria n-a fost decît visul unei nopți.

Observațiile acestea n-au fost introduse aici decît pentru că tînărul Hans Castorp avea idei asemănătoare cînd, după cîteva zile, îi spuse vărului său (priindu-l cu ochii injectați) :

— Este și rămîne un fapt ciudat că, la început, cînd te afli într-un loc nou, timpul îți pare atît de lung. Aceasta înseamnă... Firește, nu vreau de loc să

spun că mă plictisesc, dimpotrivă, mă distrez regește. Dar cînd mă uit îndărăt, aşadar retrospectiv, am impresia că, dacă mă înţelegi bine, e ca şi cum aş fi aici de nu mai ştiu cîtă vreme şi că din clipa cînd am sosit — fără a realiza imediat acest lucru, iar tu mi-ai spus : „Hai, coboară o dată !“, îţi aminteşti ? — a trecut o adevărată eternitate. Lucrul acesta n-are absolut nimic de-a face cu măsurătorile şi nici cu raţiunea, ci este o pură chestiune de sensibilitate. Fireşte că ar fi stupid să spui : „Cred că mă aflu aici de două luni“ — şi ar fi şi un nonsens. Dimpotrivă, nu pot să spun decît : „De foarte mult“.

— Da, răspunse Joachim cu termometrul în gură, din asta mă aleg şi eu cu ceva, căci de cînd eşti aici mă agăţ oarecum de tine.

Iar Hans Castorp rîse de felul în care Joachim spusese aceasta, atît de simplu, fără nici o explicaţie.

ÎNCEARCĂ SĂ CONVERSEZE ÎN FRANȚUZEȘTE

Nu, nu era încă aclimatizat nici sub raportul cunoaşterii vieţii de aici, în toate particularităţile ei. — o cunoaştere ce n-o putea căpăta în atît de puţine zile, şi pe care n-ar fi putut-o avea nici chiar în trei săptămîni, aşa cum obişnuia să spună (contrazicîndu-l pe Joachim) ; şi nici în ceea ce priveşte adaptarea organismului său la condiţiile atmosferice atît de specifice „celor de aici, de sus“, căci această adaptare era dificilă, foarte dificilă, ba i se părea chiar că nici nu se va realiza vreodată. Ziua obişnuită era împărţită limpede şi organizată cu grijă, încît puteai intra cu uşurinţă în ritmul ei, dacă te adaptai acestei orînduiri. Cu toate acestea, în cuprinsul unei săptămîni şi chiar în intervale mai mari de timp, ziua era supusă anumitor reguli periodice care se iveau numai încetul

cu încetul, una apărînd pentru prima oară cînd ceealaltă se și repetase; și chiar în ceea ce privea succesiunea izolată a întîmplărilor și a fizionomiilor, Hans Castorp avea încă de învățat la fiecare pas ca să observe mai îndeaproape lucrurile văzute superficial și să primească noul cu o receptivitate tinerească.

Acele pîntecoase vase cu gîturile scurte, ce se găseau pe lîngă unele uși de pe coridoare și peste care a dat cu ochii chiar în seara sosirii lui, conțineau oxigen — cum îi explicase Joachim răspunzînd la întrebarea lui. Erau pline cu oxigen pur, de șase franci balonul, iar acest gaz dătător de viață, care se aspira printr-un tub, se distribuia muribunzilor cu scopul de a le stimula și prelungi puterile. Căci îndărătul ușilor lîngă care se aflau asemenea baloane zăceau muribunzi — sau *moribundi*, cum îi spusese într-o zi consilierul aulic Behrens, cînd Hans Castorp îl întîlnise pe culoarul de la primul etaj, consilierul aulic cu halatul alb și obrajii albaștrui vîsbind de-a lungul coridorului, după care coborîseră împreună scara.

— Ei, dumneata, spectator dezînterestat, dumneata, făcu Behrens, ce mai faci; găsim oare înțelegere în privirea dumitale scrutătoare? Sînt încîntat, încîntat. Da, sezonul nostru de vară are în sine partea lui bună, e de soi bun. De altfel, n-am precupețit nici o cheltuială ca să-i mărim frumusețea. Dar, cu toate acestea, e păcat că nu vrei să petreci iarna la noi, căci mi s-a spus că nu dorești să rămîi aici decît opt săptămîni. Ah, numai trei? Dar asta nu-i decît o vizită de formă, ce nu merita nici măcar osteneala să despachetezi; ei, cum crezi. Oricum însă, este păcat că n-o să petrecem împreună iarna aici, unde se află tot ce este *hotvoleh* — spuse el deformînd în glumă acest cuvînt străin — *hotvoleh*-ul internațional vine numai iarna acolo, jos, la Davos-Platz, și ar trebui să-l vezi chiar dacă n-ar fi decît pentru cultura du-

mitale. Îți vine să te prăpădești de rîs cînd ștreqarii ăia se dau de-a berbeleacul pe schiuri. Și apoi, doamnele, vai, doamnele ! Împeștritate ca păsările paradisului, și cînd spun doar atît, sînt peste măsură de politicos... Ei, dar acum este timpul să mă duc la *moribundul* meu, cel de aici, de la numărul douăzeci și șapte, spuse el. *Finales stadium*, înțelegi. A întrecut măsura. Bețivanul ăsta mi-a înghițit cinci duzini de damigene cu oxigen. Dar pînă la prînz va binevoi să plece *ad penates*¹. Ei, dragă Reuter, spuse el intrînd, ce-ai zice dacă ai mai trage încă una pe gît... Cuvintele i se pierdură îndărătul ușii pe care o închise. Dar într-o clipită, Hans Castorp văzuse pe pernă, în fundul camerei, profilul de ceară al unui tînăr cu un barbișon rar care întorsese încet înspre ușa pupilele-i foarte mari.

Era primul *moribundus* pe care Hans Castorp îl vedea în viața lui, căci se putea spune că părinții și bunicul muriseră fără ca el să fie de față. Cu cîtă demnitate își lăsase capul pe pernă tînărul cu barbișon ! Cît de plină de semnificații îi era privirea ochilor cu pupilele dilatate, cînd i-a întors încet spre ușa ! Cufundat în această viziune fugară, Hans Castorp încerca fără voia lui să facă ochii tot atît de mari, semnificativi și calmi ca ai acestui *moribundus*, în timp ce se îndrepta spre scară, și cu astfel de ochi se uită la o doamnă care deschise o ușă în spatele său și i-o luă înaintea spre capul scării. Nu-și dădu seama imediat că era doamna Chauchat. Ea zîmbi ușor văzînd ochii pe care-i făcea, apoi, ținîndu-și cu mîna coada pe ceafă, coborî scara înaintea lui, fără zgomot, cu mișcări mlădioase, aplecîndu-și ușor capul.

Nu făcu nici o cunoștință nouă în aceste zile, iar după aceea, abia de mai făcu. Programul zilnic, în an-

¹ La străbuni (lat.).

samblul lui nu-i era prielnic în privința aceasta ; pe deasupra, Hans Castorp avea o fire retrasă, se simțea aici ca simplu vizitator și ca „spectator dezinteresat“, cum îi spusese consilierul aulic Behrens, încît se mulțumea, de fapt, cu conversația și tovărășia lui Joachim. Este foarte adevărat că infirmiera de pe coridor lungise gîtul atît de multă vreme după ei, încît Joachim — care și altă dată se oprise cu ea cîteva clipe să sporovăiască — se văzu silit să-i prezinte pe vărul său. Cu șnurul ochelarilor trecut pe după ureche, infirmiera vorbea nu numai afectat, ci de-a dreptul chinuit, iar la o examinare mai amănunțită făcea impresia că torturile îndurate din pricina plictiselii îi tulburaseră mințea. Era greu să se_ăpi de ea, deoarece cînd își dădea seama că convorbirea se apropie de sfîrșit, vădea semnele unei spaimе bolnăvicioase, și imediat ce tinerii erau pe punctul să se îndepărteze, se agăța de ei cu vorbe și priviri pripite și cu un zîmbet atît de deznădăjduit, încît din milă mai rămîneau puțin cu ea. Vorbea mult despre tatăl ei care era jurist și despre un văr care era doctor, cu intenția limpede de a se arăta sub o lumină avantajoasă și a scoate în evidență legăturile cu mediul intelectual. Cît despre bolnavul ei de-acolo, dîndărătul ușii, era fiul unui fabricant de păpuși din Koburg, pe nume Rotbein — iar de curînd tînrului Fritz maladia i se localizase la intestine. Era foarte greu pentru cei care aveau grijă de bolnav, după cum domnii puteau lesne să-și închipuie, și era greu mai ales cînd te trăgeai dintr-o familie cu studii universitare și aveai sensibilitatea aleasă, caracteristică păturilor superioare. Și nici nu poți pleca o clipă de la datorie... Mai acum cîteva zile — „rog pe domnii să mă creadă că așa s-a întîmplat“ — se întorsese foarte repede, nu se dusese decît să-și cumpere pastă de dinți, și îl găsisе pe bolnav în pat, avînd în față un pahar cu bere groasă, brună, un salam, o bucată mare de

pîine neagră și un castravete! Toate aceste delicatese i le trimisese familia de acasă ca să se fortifice. Însă a doua zi, firește, a fost mai mult mort decît viu. El singur își grăbește sfîrșitul. Dar asta va fi în mod evident, numai mîntuirea lui, dar nu și a ei, căci ea — i se spunea sora Berthe, dar în realitate se numea Alfreda Schildknecht — va îngriji după aceea alți bolnavi, într-o stare mai mult sau mai puțin gravă, aici sau în alt sanatoriu, întrucît aceasta era perspectiva care i se deschidea, și o alta era absolut imposibilă.

— Da, spuse Hans Castorp, ocupația dumneavoastră desigur că trebuie să fie grea, dar fără îndoială că vă dă și satisfacții.

— Desigur, răspunse ea, și satisfacții, îmi dă și satisfacții, dar este și foarte grea.

Da, și acum, multă sănătate domnului Rotbein. Cei doi veri vrură să plece.

Atunci infirmiera se agăță de ei vorbindu-le mereu și privindu-i insistent, încît ți-era mai mare mila s-o vezi cît se străduia să-i mai rețină puțin pe cei doi tineri și ar fi fost o cruzime să nu-i mai dăruiască măcar cîteva clipe.

— Doarme, spuse ea. N-are nevoie de mine. De aceea am ieșit pe coridor pentru cîteva minute...

Și începu să se plîngă de consilierul aulic Behrens și de tonul cu care i se adresa, fără nici o jenă, dacă ținai socoteală de originea ei. Îl prefera pe doctorul Krokowski, întrucît avea mai mult suflet. Apoi reveni la tatăl și vărul ei. Creierul său nu mai putea produce nimic altceva. Zadarnic se strădui să-i mai rețină măcar o clipă pe cei doi veri, ridicînd vocea cu un avînt subit și începînd aproape să strige în momentul cînd vrură să plece, căci sfîrșiră prin a se strecura și plecară. Dar cu partea superioară a trupului aplecată înainte și cu privirile fixate asupra lor, sora îi urmări ca și cum

ar fi vrut să-i tragă înapoi cu ochii. Apoi din piept îi scăpă un oftat și se întoarse lângă bolnavul ei.

Afară de ea, Hans Castorp nu mai făcu, în acea zi, decît cunoștința doamnei palide și brunete, mexicana pe care o văzuse în grădină și o porecliseră *Tous-les-deux*. Se întîmplă, în adevăr, ca și el să audă din gura ei această lugubră formulă care îi devenise poreclă; însă cum era pregătit, păstră o atitudine corectă, reușind după aceea să fie mulțumit de sine însuși. Verii o întîlniră în fața intrării principale, cînd erau pe punctul de-a ieși pentru plimbarea matinală prescrisă după micul-dejun. Înfășurată într-un șal negru de cașmir, cu genunchii strîmbi și cu pașii mari și neliniștiți, se istovea plimbîndu-se de colo pînă colo, iar voalul negru înfășurat în jurul părului străbătut de fire argintii și legat sub bărbie îi scotea în evidență paloarea mată a chipului îmbătrînit, cu gura mare, secătuită de durere. Joachim, cu capul descoperit ca de obicei, o salută înclinîndu-se, iar ea îi răspunse cu o mișcare înceată, în timp ce zbîrciturile care-i brăzdau de-a curmezișul fruntea îngustă i se adînciră și mai tare. Văzînd o figură nouă rămase pe loc, și așteptă, clătînînd ușor capul, ca tinerii să se apropie; căci după cît se părea, găsea că este necesar să afle dacă străinul îi cunoaște destinul și dorea să-i audă părerea. Joachim îl prezentă pe vărul său. De sub mantilă ea întinse oaspetelui mîna slabă, gălbuie, cu vinele umflate și împodobită cu inele, și clătînînd din cap continuă să-l privească. Apoi începu :

— *Tous les dé, monsieur*, spuse ea. *Tous les dé, vous savez...*¹

— *Je le sais, madame*, răspunse Hans Castorp cu glasul înăbușit. *Et je le regrette beaucoup.*²

¹ Amîndoi, domnule. Amîndoi, știți... (fr. pronunție incorectă).

² Știu, doamnă. Și-mi pare foarte rău (fr.).

Sub ochii ei negri ca tăciunii, pungile moi erau atît de mari și de grele cum nu mai văzuse niciodată la vreun alt om. Răspîndea un ușor parfum veșted. Hans Castorp își simți inima cuprinsă de o emoție blîndă și gravă.

— *Merçi*, spuse cu un accent gutural care se potrivea în mod straniu cu ființa ei zdrobită și un colț al gurii mari i se adînci tragic, lăsîndu-se în jos.

Apoi își retrase mîna sub mantilă, înclină capul și începu iar mersul fără de sfîrșit. Hans Castorp, depărtîndu-se, remarcă :

— *Vezi*, nu mi s-a întîmplat nimic, m-am descurcat foarte bine. Cred că totdeauna m-am descurcat bine cu acest soi de oameni : prin firea mea sînt făcut să păstrez relații cu ei, nu ești de aceeași părere ? Ba cred chiar că în general mă înțeleg mai bine cu oamenii triști decît cu cei veseli și numai Dumnezeu știe ce înțeles are acest fapt, poate din cauză că sînt orfan, piércîndu-mi părinții atît de timpuriu, însă atunci cînd oamenii sînt serioși și îndurerați și cînd moartea este în joc, lucrul acesta nu mă apasă, nici nu mă stingherește, ci dimpotrivă mă simt la largul meu și în orice caz mai bine decît cu oamenii care plesnesc de sănătate. Zilele trecute mă gîndeam : este totuși o nerozie din partea tuturor acestor femei să aibă o asemenea spaimă de moarte și de tot ce se leagă de ea, încît trebuie să le ascunzi totul și să dai muribundului sfînta împărtășanie cînd ele nu sînt de față. Nu, e rușinos și stupid. Ție nu-ți place să vezi un sicriu ? Din cînd în cînd mă uit la cîte unul cu plăcere. Un sicriu, fie el chiar gol, mie mi se pare o mobilă destul de frumoasă, dar cînd înăuntru se află cineva, mi se înfățișează ca un lucru absolut solemn. Înurmîntările au ceva înălțător, și adesea mi-am spus că, pentru a te reculege, ar trebui să te duci la o înurmîntare, nu la biserică. Oamenii poartă stofe frumoase, negre, își scot pălăriile, păstrează o

ținută cuviincioasă și plină de reculegere, și nimeni nu îndrăznește să facă glume proaste, cum se întâmplă de obicei în viață. Îmi plac foarte mult oamenii, când, în sfârșit, îi văd cucernici. De multe ori m-am și întrebat dacă n-ar fi trebuit să mă fac pastor și cred că din anumite puncte de vedere nu mi-ar fi stat prea rău... Sper că, așa cum i-am vorbit, n-am făcut vreo greșală în franțuzește...

— Nu, îi spuse Joachim. *Je le regrette beaucoup*, a fost absolut corect.

SUSPECT POLITIC !

În ritmul obișnuit al zilelor interveniră schimbări : mai întâi veni o duminică, o duminică în care sosi o orchestră pe terasă, ceea ce se întâmpla la fiecare paisprezece zile și se întâmplă și acum, în cea de-a două jumătate a săptămânii în care sosise Hans Castorp. Venise într-o marți, așadar era a cincea zi după nemaipomenita furtună și aceea întoarcere a iernii — o zi primăvărată, gîngășă și proaspătă, cu nori albi pe cerul de un albastru deschis și cu lumina potolită a soarelui pe povîrnișuri și în vale unde reapăruse verdele estival potrivit sezonului, căci zăpada fusese osîndită să se topească repede.

Era evident că fiecare se silea să țină seama și să dea importanță acestei duminici ; administrația și internații se ajutau între ei cu sîrguință. Chiar la ceaiul de dimineață se servise cozonac cu migdale, în dreptul fiecărui loc de la masă era așezat un păhărel cu cîteva flori, garoafe sălbatice sau chiar bujori de munte, pe care domnii și le puneau la butoniere (procurorul Paravant din Dortmund își pusese fracul și o vestă cu picățele), toaletele doamnelor erau de-o elegantă sărbătorească și diafană — doamna Chauchat

apăru la micul dejun într-o rochie de dimineată din dantelă, cu mîneci scurte, pe care o puse acum pentru prima oară, izbind cu zgomot ușa de sticlă, privind sala și prezentîndu-se cu o oarecare grație înainte de-a se îndrepta cu pași tiptili către masa ei, iar această rochie de dimineată o prindea atît de bine, că vecina lui Hans Castorp, profesoara de la Königsberg, se arăta întru totul entuziasmată — ba chiar și perechea barbară de la masa rușilor de rînd ținuse socoteală de ziua închinată Domnului, adică bărbatul își schimbase bluza de piele cu un veston scurt și pîslarii cu niște ghete, iar ea, ce-i drept, avea pentru ziua aceasta, sub boa de pene ponosite, o bluză de mătase verde cu guleraș de dantelă... Hans Castorp încruntă sprîncenele cînd îi zări și păli, adică avu o comportare destul de impulsivă.

Concertul începu imediat după a doua gustare de dimineată : diferite instrumente de suflat de alamă și de lemn se găseau acolo și executau, alternînd, arii ușoare sau mai serioase, pînă la ora prînzului. În timpul concertului, cura de odihnă nu mai era absolut obligatorie. Firește, cîtiva se delectau ascultînd de pe balcoane această muzică încîntătoare, dar și în pavilionul din grădină erau cîteva scaune ocupate ; însă majoritatea internaților stăteau pe terasa acoperită, la micile mese albe, pe cînd grupul petrecăreților, găsind că este prea corect să stea pe scaune, ocupau treptele de piatră care duceau spre grădină și manifestau o foarte bună dispoziție : erau bolnavii tineri, domni și domnișoare, dintre care Hans Castorp îi cunoștea pe cei mai mulți fie după nume, fie după înfățișare. Printre ei se afla atît Hermine Kleefeld cît și domnul Albin care se învîrtea cu o cutie mare și înflorată, plină cu ciocolată, invitînd pe toată lumea să se servească, în timp ce el însuși nu mîncea de loc, dar în schimb fuma țigări cu cartonul aurit, afișînd

o mutră protectoare ; printre alții mai erau tînărul buzat din „Clubul jumătăților de plămîni“, domnișoara Levi, slabă și cu obrazul de culoarea fildeşului, un tînăr blond-cenușiu pe care-l strigau cu numele de Rasmussen și care din pricină că avea încheieturile slabe lăsa să-i spînzure mîinile ca niște aripioare de pește în dreptul pieptului, doamna Salomon din Amsterdam, o femeie îmbrăcată în roșu, planturoasă, ce se vîrîse de asemenea printre tineri, pentru care lunganul acela cu părul rar se pricepea să cînte arii din *Visul unei nopți de vară*, dar acum își cuprinsese cu brațele genunchii ascuțiți și stătea îndărătul ei nemai-conținînd să-i fixeze cu privirile tulburi gîtul cam oacheș ; în sfîrșit, mai erau o domnișoară roscată, grecoaică de origine, o altă fată de proveniență necunoscută cu un profil de tapir, elevul hulpav, cu lentilele groase la ochelari, un alt puști de vreo cinsprezece-șaisprezece ani, cu mutră de veritabil imbecil, ce-și pusese monoclu și care, cînd tușea, își ducea la gură unghia lungă a degetului mic — și încă mulți alții.

Cînd sosise aici, tînărul acesta cu unghia fusese foarte ușor bolnav, povestea domol Joachim, nu avea temperatură și tatăl lui, medic, îl trimisese preventiv, iar după părerea consilierului aulic trebuia să stea cam vreo trei luni. Însă acum, la capătul acestor trei luni, avea între 37,8 și 38 de grade și era serios bolnav. Este adevărat însă că ducea o viață atît de nesăbuită, încît merita bătut.

Cei doi veri aveau masa lor, căci Hans Castorp fuma și bea bere brună, pusă deoparte de la gustare, iar din cînd în cînd simțea un pic gustul țigării. Bui-măcit de bere și de muzică, fiindcă îl făcea întotdeauna să deschidă gura și să-și aplece ușor capul, se uita în jurul său cu ochii înroșiți ; la această îndolentă viață de stațiune climaterică, fără să fie stingherit

de conștiința faptului că toți acești oameni aveau să se ofilească repede și că cea mai mare parte dintre ei erau în prada unei ușoare febre, fapt care nu numai că nu-l stingherea câtuși de puțin, deoarece făcea ca toți să dobândească în ochii lui o ciudățenie sporită, un fel de atracție intelectuală... La măsuțe se bea limonadă cu sifon și pe peron se luau fotografii. Alții făceau schimb de timbre, iar grecoaica roscată îl schiță pe un bloc de desen pe domnul Rasmussen, însă după aceea nu voi să-i arate desenul și râzînd în hohote se suci și se răsuci în așa fel încît el nu reuși să-i smulgă blocul. Hermine Kleefeld, cu ochii întredeschiși stătea pe-o treaptă și bătea tactul muzicii cu un ziar făcut sul, lăsîndu-l pe domnul Albin să-i prindă de bluză un buchetel de flori de cîmp, iar tînărul buzai, ghemuit la picioarele doamnei Salomon, îi vorbea cu capul întors spre ea, în timp ce pianistul cu păr rar îi privea fix ceafa.

Medicii își făcură apariția și se amestecară printre bolnavi — consilierul aulic Behrens cu halatul alb și doctorul Krokowski cu cel negru. Înaintară de-a lungul șirului de măsuțe și în dreptul fiecăruia consilierul aulic lăsa să cadă o glumă prietenească, astfel că trecerea îi era semnalată de o diră de veselie, apoi coborîră spre cei tineri, iar domnișoarele se strînseră imediat în jurul doctorului Krokowski, fițîindu-se cu priviri piezișe, în timp ce consilierul aulic făcu demonstrația unui tur de forță cu șireturile de la ghetе în fața grupului bărbaților : puse piciorul său enorm pe o treaptă superioară, își desfăcu șireturile, le-apucă cu o singură mînă și, fără să se ajute de cealaltă, reuși cu o excepțională îndemînare să le înnoade atît de iute încît toți rămaseră uimiți, iar cînd mai mulți încercară să facă la fel, își dădură seama că este în zadar.

Mai târziu, Settembrini apăru și el pe terasă — venea din sufragerie, sprijinindu-se în baston, purtând chiar și astăzi tot redingota flaușată și pantalonii galben-deschis, cu aerul lui fin, vioi și sceptic, și uitându-se în jur, se apropie de masa verilor, zicînd : „Ei bravo !“ apoi îi rugă să-i îngăduie să se așeze.

— Bere, tutun, muzică, spuse el. Iată-vă patria și căminul ! Constat că aveți o predilecție deosebită pentru specificul național. Sînteți în elementul dumneavoastră, și asta îmi place. Permiteți-mi să particip și eu un pic la armonia stărilor dumneavoastră sufletești.

Hans Castorp se smulse din vrajă și-și schimbă fizionomia ; o făcuse îndată ce îl zărise de departe pe italian. Spuse :

— Dar, domnule Settembrini, ați sosit târziu la concert ; în curînd trebuie să se termine. Nu vă place muzica ?

— Din poruncă, nu prea, răspunse Settembrini. Nu după calendar. Nu bucuros cînd miroase a farmacie și nu-mi este îngăduită decît din motive sanitare. Țin puțin la libertatea mea sau măcar la acest rest de libertate și demnitate care mi-a mai rămas. În asemenea ocazii sînt ca un vizitator — întocmai cum sînteți dumneavoastră la noi, pe alt plan — vin pentru un sfert de ceas, apoi îmi văd de drum. Asta îmi dă iluzia independenței... Nu afirm că ar fi mai mult decît o iluzie, dar ce vreți, dacă-mi procură o oarecare satisfacție. Cu vărul dumneavoastră lucrurile stau altfel. Pentru el este un fel de serviciu. Nu-i așa, domnule locotenent, că dumneavoastră socotiți totul ca aparținînd serviciului ? O, cunoașteți, știu, arta de-a vă păstra mîndria în sclavie. Este o artă foarte încîlcită. Nu oricine în Europa o pricepe. Muzică ? Nu m-ați întrebat dumneavoastră dacă sînt pasionat de muzică ? Ei bine, dacă ați fi spus : „amator de

muzică" (Hans Castorp nu-și amintea să se fi exprimat astfel) expresia n-ar fi fost nefericită, căci are o umbră de frivolitate afectuoasă. Bine, fie, sîntem de acord. Da, sînt un amator de muzică — ceea ce nu vrea să spună că o prețuiesc în mod deosebit, cum prețuiesc și iubesc, de pildă, cuvîntul, vehicul purtător al spiritului, brăzdarul scînteietor al progresului... Muzica... ea este semiarticulatul, problematicul, nejustificatul, indiferentul. Îmi veți obiecta, eventual, că poate fi limpede, însă și natura poate fi limpede, și pîrîiașul poate fi limpede, dar la ce ne folosește limpezimea lor? Nu este o limpezime reală, ci una de reverie, ne semnificativă, și care nu angajează la nimic, o limpezime fără consecințe și totuși periculoasă deoarece ne îndeamnă să ne declarăm mulțumiți... Lăsați muzica să ia o înfățișare generoasă? Bine! Ea ne va înflăcăra sentimentele. Totuși, este vorba ca, pe deasupra, să ne înflăcăreze și rațiunea. Muzica este însăși aparența mișcării, — cu toate acestea o suspectez de quietism¹. Îngăduiți-mi să-mi duc teza pînă la capăt: am împotriva muzicii o antipatie de natură politică.

Aici, Hans Castorp nu se putu împiedica să nu-și plesnească genunchii cu palmele și să exclame că în viața lui nu mai auzise vreodată ceva asemănător.

— Oricum, luați-o în considerație, spuse Settembrini zîmbind. Muzica este de neprețuit ca mijloc suprem de-a stîrni entuziasmul, de a ne avînta tot mai sus și înainte, atunci cînd găsește sufletul pregătit pentru asemenea înriurire. Dar literatura trebuie să-i fie înaintașă. Muzica singură nu împinge lumea înainte. Muzica singură e primejdioasă. Iar pentru dumneavoastră, personal, domnule inginer, ea este absolut pri-

¹ Doctrină mistică a contemplării pasive.

mejdioasă. Fizionomia dumneavoastră mi-a arătat-o chiar din clipa cînd am sosit.

Hans Castorp începu să rîdă.

— A, nu vă mai uitați la fața mea, domnule Settembrini. Nici nu vă puteți închipui cît de mult am pierdut aici, sus, la dumneavoastră. Mi-e cu mult mai greu să mă aclimatizez, decît credeam.

— Mă tem că vă înșelați.

— Nu, cum așa ? Dracu știe de ce mi-e cald mereu și mă simt atît de obosit.

— Mi se pare totuși că ar trebui să fim recunoscători direcției pentru aceste concerte, spuse Joachim cu precauție. Dumneavoastră, domnule Settembrini, priviți problema dintr-un punct de vedere superior, oarecum ca scriitor și nu vreau să vă contrazic pe acest plan. Însă găsesc, totuși, că se cuvine să fim recunoscători pentru picul acesta de muzică. Nu sînt deosebit de muzical și apoi bucățile care se cîntă nu sînt prea remarcabile — nu-s nici clasice, nici moderne, e o simplă muzică de fanfară. Dar cu toate acestea aduce o variație îmbucurătoare. Uplete cîteva ore într-un mod foarte decent, după părerea mea : le împarte și le umple una cîte una în așa fel încît îți rămîne ceva ce-ți răsună în urechi, cînd de obicei zilele și săptămînile se scurg aici atît de îngrozitor. Vedeți, o arie de concert fără pretenții durează cam șapte minute, nu-i așa ? Însă aceste minute constituie ceva pentru ele înșile, au un început și un sfîrșit, se detașează și sînt oarecum ferite de indiferența generală. În plus, ele înșile mai sînt împărțite în mai multe părți, care la rîndul lor se împart în măsuri, astfel că mereu se întîmplă ceva, iar fiecare clipă capătă un anumit sens de care te poți agăța, în vreme ce altfel... Nu știu dacă am fost destul de...

— Bravo ! exclamă Settembrini. Bravo, domnule locotenent ! Ați definit foarte bine un aspect moral

de netăgăduit al muzicii, anume că ea dăruiește o realitate, un sens și o valoare curgerii timpului pe care-l măsoară într-un fel deosebit de viu. Muzica trezește timpul, ne trezește la desfătarea cea mai rafinată ce ne-o oferă timpul, ea trezește... și chiar prin aceasta este morală. Arta este morală în măsura în care trezește. Dar ce mai reprezintă ea cînd acționează în sens contrar ? Cînd amortește, adoarme și pune bețe-n roate activității și progresului ? Muzica are și această putere, știe minunat să exercite o influență aidoma stupefiantelor. Este o influență diabolică, domnii mei ! Stupefiantul ne vine de la diavol, căci aduce cu sine stupiditatea, încremenirea, inactivitatea și indiferența slugarnică... Dăinuiește ceva neliniștitor în muzică, domnii mei. Susțin că este de esență ambiguă. Nu merg prea departe calificînd-o suspectă din punct de vedere politic.

Mai continuă în acest fel, iar Hans Castorp îl asculta fără a reuși prea bine să-l urmărească, în primul rînd din cauza oboselii și apoi fiindcă îl distrăgeau isprăvile tineretului ușuratic așezat pe scări. Vedeă destul de limpede sau îl înșelau ochii ? Domnișoara cu profil de iapir era ocupată să coase un nasture în partea de jos a pantalonilor de sport ai tînărului cu monoclu. Fata fiind astmatică, respirația îi era dificilă și fierbinte, în vreme ce tînărul tușea ducînd la gură unghia lungă a degetului mic ! Este adevărat că amîndoi erau bolnavi, însă această atitudine mărturisea totuși teribil de ciudatele obiceiuri ce domneau aici printre tineri. Muzica executa o polcă...

În felul acesta, duminica se deosebea de celelalte zile. Pe lîngă asta, după-amiaza se caracteriza și prin plimbările cu trăsura pe care le făceau diverse grupuri de internați : după ceai, mai multe trăsuri cu cîte doi cai urcară pînă sus la cotitură, oprind în fața

întrării principale ca să încarce pe cei care le comandaseră, îndeosebi ruși, de fapt mai ales rusoaice.

— Rușii se plimbă mereu cu trăsura, îi spuse Joachim lui Hans Castorp, căci amîndoi, ca să se distreze, stăteau în picioare chiar lîngă intrarea principală și asistau la aceste plecări. Acum se duc pînă la Clavadell sau pînă la lac sau în valea Fluelei sau pînă la mînăstire, acestea sînt obiectivele. Cît timp vei mai sta aici, putem să facem și noi o plimbare, dacă îți surîde. Cred însă că, deocamdată, ai destule pe cap ca să te aclimatizezi și n-ai nevoie să mai întreprinzi și altceva.

Hans Castorp îi dădu dreptate. Era cu țigara în gură și cu mîinile în buzunarele pantalonilor. Astfel o privi pe bătrîna și micuța doamnă rusoaică, atît de vioaie, urcînd într-o trăsură împreună cu slăbănoaga ei nepoată și cu alte două doamne : Marusia și doamna Chauchat, care își pusese o mantie ușoară de voiaj, cu un cordon la spate, dar nu avea pălărie. Se așeză în fundul trăsurii, lîngă doamna bătrînă, în timp ce fetele tinere stăteau pe bancheta din față. Toate patru erau vesele și le turuia gura încontinuu, în limba lor molîie. Vorbeau și rîdeau de pătura prea îngustă cu care nu se puteau înveli decît cu greutate și de fructele zaharisite rusești pe care mătușa le luase într-o cutiuță capitonată cu vată și împodobită cu dantelă de hîrtie, și din care chiar începuse să le trateze. Hans Castorp distinse cu interes vocea voalată a doamnei Chauchat. Ca totdeauna cînd această femeie neglijentă îi ieșea în față, simți din nou că i se confirmă senzația asemănării pe care o avusese o clipă, și-i țîș-nise în vis... Însă rîsul Marusiei, expresia ochilor rotunzi și căprui care se uitau copilăroși pe deasupra batistei ce-i acoperea gura, cit și pieptul ei dezvoltat care nu părea de loc a fi bolnav pe dinăuntru, îi mai aminteau încă un fapt răscolitor observat de curînd,

astfel - că aruncă o privire furișă, prudentă, fără să miște capul, spre Joachim. Nu, slavă Domnului, chipul nu-i era chiar atît de pătat ca deunăzi, nici buzele prea jalnic schimonosite. Dar o privea pe Marusia într-o atitudine și cu niște ochi care n-aveau nimic milităresc, ba dimpotrivă, se vedeau atît de tulburați și mărturiseau atîta uitare de sine, încît erai silit să-i ieși drept ai unui civil. De altfel, aproape imediat își reveni în fire și aruncă o privire fugară lui Hans Castorp care abia avu timpul să-și întoarcă ochii ca să se uite în altă parte, indiferent unde. Și iarăși își simți inima bătînd fără motiv și de capul ei, cum i se mai întîmplase nu o dată aici.

Restul duminicii nu mai aduse nimic excepțional, afară doar de mesele care, neputînd fi mai abundente ca de obicei, se deosebeau cel puțin prin rafinamentul ales al felurilor de mîncare. (La prînz, s-a servit *chaud-froid*¹ de găină, cu garnitură de raci și de cireșe tăiate în două ; la înghețată, prăjituri aduse în coșulețe făcute din fire de zahăr ars, iar la sfîrșit ananas proaspăt.) Seara, după ce-și bău berea, Hans Castorp își simți membrele și mai obosite, și mai reci, și mai grele decît în zilele precedente, iar pe la ora nouă îi spuse vărului său noapte bună, trase plapuma pînă sub bărbie și adormi doborît de un somn adînc.

Însă chiar de a doua zi, așadar în prima luni pe care oaspetele o petrecea aici, sus, interveni încă o abatere de la programul zilnic obișnuit, anume : una dintre acele conferințe pe care doctorul Krokowski le ținea din două în două săptămîni, în sufragerie, în fața întregului public adult de la Berghof care cunoștea limba germană, în afară de cei aflați pe moarte. Era vorba, după cum îi comunicase Joachim vărului său, de un șir regulat de lecții, un ciclu de știință

¹ Un fel de răcitură (fr.).

popularizată, sub titlul general de „iubirea ca factor patogen”. Acest interludiu instructiv avea loc după a doua gustare de dimineață, și, cum tot Joachim îl lămuri, era obligatoriu — mai bine-zis erai foarte prost văzut dacă nu luai parte. De aceea se considera ca o impertinență surprinzătoare faptul că Settembrini, deși cunoștea germana mai bine decât oricine, nu numai că nu asista niciodată la conferințe, dar pe deasupra mai făcea și cele mai nepoliticoase observații. Cît despre Hans Castorp, era hotărît să se ducă, mai întîi din politețe, fără îndoială, însă, totodată, și dintr-o evidentă curiozitate. Înainte de conferință săvîrșise o acțiune cu totul nesăbuită despre care își dădu seama că fusese o greșeală : îl apucă fantezia să facă de capul lui o plimbare lungă, după care se resimți mult mai obosit decît ar fi putut vreodată bănuî.

— Acum, fii atent ! fuseseră primele sale cuvinte cînd Joachim intră în cameră, dimineața. Văd că nu mai pot continua astfel. M-am săturat de această viață orizontală, cu un astfel de regim sîngele sfîrșește prin a adormi. Firește, pentru tine e cu totul altceva, tu ești bolnav și nu vreau să te influențez. Dar vreau să fac imediat după gustare o plimbare în toată regula, dacă nu te superi, uite-așa, unde-oi vedea cu ochii. O să-mi iau cîteva provizii pentru a doua gustare, și iată-mă independent. Vom vedea noi dacă n-o să fiu alt om cînd mă voi întoarce.

— Bine ! zise Joachim cînd își dădu seama că celălalt era ferm hotărît să-și ducă proiectul la îndeplinire. Dar te sfătuiesc să nu exagerezi. Aici e altceva decît la noi acasă. Și vezi să te înapoiezi la timp pentru conferință !

În realitate, adevăratul motiv pentru care tînărul Hans Castorp întocmise acest proiect, era căutarea liniștii sufletești. Avea impresia că fierbințeala capu-

lui, gustul prost ce-l simțea adesea în gură și bățăile dezordonate ale inimii trebuiau puse mult mai puțin pe seama dificultăților aclimatizării, cât mai ales pe seama unor fapte ca purtarea perechii ruse vecine cu el, conversația de la masă a acestei doamne Stöhr, bolnavă și proastă, tusea cavernoasă a călărețului austriac, pe care o auzea zilnic pe coridoare, manifestările domnului Albin, presupunerile lui asupra raporturilor ce le întreținea acest tineret bolnav, expresia feței lui Joachim când o privea pe Marusia, și multe alte observații pe care le făcuse. Era convins că i-ar face bine să scape pentru cîtăva vreme de cercul blestemat de la Berghof, să respire adînc în aer curat și să facă mișcare pentru ca atunci când se va simți obosit, seara, măcar să știe de ce. Și astfel, plin de inițiativă, după micul dejun, se despărți de Joachim, când acesta își efectua plimbarea reglementară pînă la banca de lîngă pîrîiaș — iar el, învîrtind bastonul, își continuă drumul ce coboară în pantă.

Era o dimineată rece și înnorată, cam pe la ora opt și jumătate. Așa cum își propusese, Hans Castorp inspiră profund aerul curat al dimineții, văzduhul acesta răcoros și ușor, ce pătrundea fără greutate și care nu era jilav, nu avea conținut și era fără amintiri... Trecu peste cursul de apă și calea ferată îngustă, intră pe drumul mărginit din loc în loc de case, dar îl părăsi imediat și apucă pe o potecă de-a curmezișul pășunilor, care după o scurtă bucată în linie dreaptă începea să suie pieziș, o pantă destul de anevoioasă de-a lungul povîrnișului din dreapta. Acest urcuș îl dispuse pe Hans Castorp, pieptul i se dilată, cu mînerul bastonului își împinse pălăria pe ceafă, iar când ajunse la o oarecare înălțime și privi îndărăt, văzu în depărtare oglinda lacului pe lîngă care trecuse la venire, și atunci începu să cînte.

Cînta bucășile de care-și aducea aminte; tot felul de cîntece sentimental-populare ca aceleaste peste care dai în repertoriul petrecerilor studențești și al asociațiilor de gimnastică, între altele un cîntec ce cuprindea aceste versuri :

*Ci barzii să cînte iubirea și vinul,
Dar mai adesea virtutea,*

pe care începu să-l fredoneze, apoi sfîrși prin a-l cînta cu voce tare și din toate puterile. Vocea-i de bariton era aspră, însă astăzi o găsea frumoasă, iar cîntatul îl entuziasma din ce în ce mai mult. Cînd urca prea sus, lua tonuri de falset, dar vocea lui i se părea la fel de plăcută. Cînd memoria nu-l mai ajuta, ieșea din încurcătură însoțind melodia cu nu importă ce cuvinte sau cu silabe fără nici un înțeles, pe care, la fel ca și cîntăreții de operă, le rostea modelîndu-și gura, rostogolind r-urile guturale, și pînă la urmă ajunse chiar să improvizeze atît textul cît și melodia, însoțindu-și cîntecul cu gesturi aidoma unui actor. Cum era foarte greu să cînti și să urci în același timp, răsufllarea i se tăie, încît abia mai putea respira. Dar din entuziasm și din dragoste pentru frumusețea cîntecului, se stăpîni și, gîfîind mereu, perseveră pînă la ultimele puteri, după care complet fără aer, orb, cu pulsul bătîndu-i nebunește și scînteii multicolore jucîndu-i în fața ochilor, se prăbuși sub un brad mare — pradă unei tensiuni extreme, a unei indispoziții copleșitoare, a unei năuceli care atungea disperarea.

Cînd nervii i se liniștiră de bine de rău, se sculă să-și continue plimbarea, dar ceafa îi tremura atît de cumplit încît, în ciuda tinereții, capul i se legăna ritmic ca al bătrînului Hans Lorenz Castorp, pe vremuri. Iși aminti cu duioșie de răposatul său bunic și fără să simtă vreo silă pentru aceste infirmități, încercă să imite modul în care bătrînul remediase tremurătura,

sprijinindu-și bărbia, gest care copilului de odinioară îi plăcuse atît de mult.

Urcă și mai sus, în serpentină. Sunetul tălăngilor îl îmbia și dădu peste o cireadă ; păștea lîngă o colibă cu acoperișul întărit cu bucăți de piatră. Doi oameni bărboși îi ieșiră în față și tocmai se despărțeau cînd se apropie de ei. „Rămii cu bine și-ți mulțumesc !“ spuse unul către celălalt, cu un glas profund și puțin răgușit ; și mutîndu-și toporul de pe un umăr pe altul se lăsă printre brazi la vale. Cît de ciudat răsunase în singurătatea de acolo acest „Rămii cu bine și-ți mulțumesc“, atingînd ca o aripă de vis sufletul lui Hans Castorp amețit de cîntec și urcuș. Îl repetă încetisor, silindu-se să imite întocmai accentul puțin răgușit și minunat de stîngaci al munteanului, apoi mai sui o bucată de drum, pînă dincolo de coliba păstorilor, căci vroia să atingă limita peste care nu mai cresc copaci ; însă după ce-și aruncă ochii la ceas, renunță la acest proiect.

Apucă la stînga pe o cărare care, netedă ca-n palmă la început, se povîrnea ducînd apoi către sat. În drum dădu peste o pădure de brazi cu trunchiurile înalte, și traversînd-o se apucă din nou să cînte încetisor, cu precauție, mai cu seamă că la coborîre îi tremurau genunchii într-un chip mai neliniștitor decît înainte. Dar ieșind din pădure, se opri uluit în fața priveliștii splendide ce i se înfățișa — un peisaj atrăgător, de o calmă și grandioasă plasticitate.

În dreapta se prăvălea un torent pe o albie pietroasă, de-a lungul povîrnișului, revărsîndu-se spumegînd pe stîncile așezate în trepte, apoi curgea potolit în valea peste care trecea o punte cu balustradă de lemn cioplită rudimentar. Fundul văii era albastru, presărat cu campanule, plante cu tulpina lemnoasă, ce creșteau pretutindeni. Brazi gravi, uriași și simetrici stăteau singuratici sau în grupuri, atît în fundul văii cît și pe

povîrnişuri, iar unul dintre ei, înfigîndu-şi rădăcinile piezişo chiar la marginea torentului, se înălţa aplecat straniu în acest tablou. Domnea peste surpătura îndepărtată şi frumoasă o singurătate plină de zvonuri. De cealaltă parte a torentului, Hans Castorp zări o bancă.

Trecu poteca şi se aşeză să vadă căderea de apă, lăsîndu-se încîntat de spuma jucăuşă şi ascultînd vuietul idilic, persistent, monoton şi totuşi plin de o lăuntrică diversitate. Căci lui Hans Castorp îi plăcea murmurul apei tot atît de mult ca şi muzica sau poate chiar mai mult. Dar de abia se aşezase tihnit, că începu să-i curgă sîngele pe nas atît de brusc încît nu reuşi să-şi apere complet hainele. Sîngerarea puternică şi persistentă îl sili mai bine de o jumătate de oră să facă naveta între bancă şi torent ca să-şi clătească batista, să tragă apă pe nas, pentru ca apoi să se culce iarăşi pe bancă cu batista udă pusă pe nas. Rămase astfel întins pînă cînd sîngele în sfîrşit se opri — apoi mai stătu liniştit, cu mîinile puse sub cap, cu genunchii îndoiţi, cu ochii închişi şi cu vîjieli în urechi, fără să se simtă însă prea rău, ci mai degrabă potolit de această sîngerare abundentă, dar într-o stare de vlăguire ciudat de accentuată ; iar după ce trăgea aerul în piept, mult timp nu mai simţea nevoia să respire din nou şi cu trupul nemişcat lăsa inima să-i bată un anumit număr de bătăi, înainte de-a răsufla cît mai tîrziu şi cît mai încet.

Atunci se pomeni deodată dus îndărăt în aceea stare sufletească îndepărtată, care se afla la originea unui anumit vis urzit de impresiile sale cele mai proaspete, un vis pe care-l avusese nu mai departe decît acum cîteva nopţi... Se simţi răpit atît de puternic şi atît de complet în acest *altă dată* şi în acest *acolo*, încît s-ar fi putut spune că, în vreme ce aici, sus, lîngă torent, pe bancă, zăcea un trup fără viaţă, adevăratul

Hans Castorp se afla foarte departe, într-un timp și-ntr-un spațiu de mult depășite, într-o situație care, cu tot firescul ei, era pe cît de îndrăzneată, pe atît de îmbătătoare.

Avea treisprezece ani, elev într-a treia, un copil-landru cu pantaloni scurți și stătea de vorbă în curtea școlii cu un alt băiat cam de aceeași vîrstă, dar din altă clasă — o discuție pe care Hans Castorp o începuse într-un chip destul de nefiresc și care îi dădea o mare satisfacție, cu toate că prin însuși scopul ei nu putea să fie decît foarte scurtă. Era în recreația dintre penultima și ultima oră, între cea de istorie și cea de desen pentru clasa lui Hans Castorp. În curtea pavată cu cărămizi roșii și despărțită de stradă printr-un zid acoperit cu șindrilă și prevăzut cu două porți, elevii se plimbau de ici-colo în șiruri, stăteau în picioare în grupuri sau, pe jumătate așezați, se sprijineau de stucaturile smălțuite ale clădirii. Se auzea peste tot zumzet de glasuri. Un profesor cu pălăria moale supraveghea curtea, mușcînd dintr-o franzeluță cu șuncă.

Băiatul cu care discuta Hans Castorp se numea Hippe, prenumele lui fiind Pribislav. Ca amănunt curios, r-ul acestui prenume se pronunța *sch* : deci se numea „Pschibislav“ ; iar prenumele acesta ciudat se potrivea destul de bine cu înfățișarea sa, care nu era prea obișnuită, ci mai curînd ieșită din comun. Hippe, fiul unui istoric și profesor de gimnaziu, cunoscut ca un elev model, cu o clasă înaintea lui Hans Castorp, deși foarte puțin mai în vîrstă decît el, era originar din Mecklemburg, iar înfățișarea lui dovedea fără putință de tăgadă că e produsul unei străvechi încrucișări de rase, al unui amestec de sînge germanic și baltic-slav sau invers. Era, fără îndoială, blond — părul fiindu-i tuns scurt pe craniul rotund. Dar ochii lui de un cenușiu-albastru sau albastru-cenușiu —

o culoare nedefinită și cu multe nuanțe, o culoare cam ca a unui munte în depărtare — aveau o formă deosebit de îngustă și dacă-i priveai mai de aproape, chiar puțin oblică, iar sub ei îi ieșeau pomeții proeminenți — o fizionomie care, în cazul său, nu urîtea chipul, ci, dimpotrivă, trezea numai simpatie, și fusese de ajuns ca să-i aducă printre camarazi porecla de „kirghiz”. De altfel, Hippe purta chiar pantaloni lungi și o bluză încheiată pînă la gît, întinsă pe spate și pe al cărei guler se zăreau cîteva fire de mătreață.

Dar fapt este că de multă vreme Hans Castorp îl remarcase pe acest Pribislav, că-l alesese din furnicarul de cunoscuți și necunoscuți din curtea școlii, că se interesa de el, îl urmărea cu privirea și — oare mai trebuie s-o spunem? îl admira sau, în orice caz, îl cerceta cu un interes cu totul deosebit; chiar în drum spre școală se bucura să-l poată vedea alături de colegii lui de clasă, să-l privească vorbind sau rîzînd și să-i recunoască de departe vocea plăcută voalată și oarecum puțin răgușită. Dacă trebuie să admitem că nu avea nici un motiv întemeiat pe care să-și bazeze acest interes, decît poate prenumele păgîn și calitatea de elev model (lucruri care nu jucau, însă, nici un rol în cazul de față) sau în sfîrșit acești ochi de kirghiz — ochi care, cîteodată, în fulgerarea unei priviri piezișe și îndreptate spre nimic precis, se topeau într-un fel de înnoptare încețoșată — totuși nu este mai puțin adevărat că Hans Castorp era foarte puțin preocupat să-și justifice sentimentele în mod rațional sau chiar să le găsească un nume. Nu se putea vorbi, fără îndoială, despre o prietenie, deoarece pe Hippe nici măcar nu-l cunoștea. Însă, în primul rînd, nimic nu-l silea să dea un nume sentimentelor lui, deoarece nu i se putea întîmpla niciodată să vorbească despre ele — subiect care, de altfel, se potrivea atît de puțin unei discuții. Și în al doilea rînd, un nume, un cuvînt

aşadar, înseamnă dacă nu critică, cel puțin definiție, adică o clasificare în ordinea cunoscutului și a obișnuitului, în vreme ce Hans Castorp era pătruns de convingerea inconștientă că o comoară intimă, ca aceasta, trebuie păstrată pe vecie la adăpost de o asemenea definiție și clasificare.

Dar bine sau rău justificate, aceste sentimente, atât de îndepărtate de orice denumire, de orice mărturisire, aveau în orice caz o asemenea intensitate, încît Hans Castorp, de un an sau aproape de un an, căci era cu neputință să situezi cu exactitate originea lor, le nutrea în tăcere, ceea ce dovedea oricum lealitatea și statornicia caracterului său, dacă ne gîndim la cantitatea excepțional de mare de timp pe care o reprezintă un an la vîrsta aceasta. Din nefericire, cuvintele care desemnează trăsăturile de caracter au întotdeauna sensul moral al unei judecăți, fie în înțelesul unei aprobări, fie în acela al unei dezaprobări, cu toate că le cuprinde pe amîndouă. „Lealitatea“ lui Hans Castorp, cu care de altfel nu se mîndrea în mod deosebit, consta — judecînd fără să facem aprecieri — într-o anumită greutate, încetinelă și încăpăținare a sentimentelor, într-o stare sufletească mai ales conservatoare, care îl făcea să considere situațiile și împrejurările vieții cu atît mai vrednice de a te atașa de ele și de a le perpetua, cu cît au dăinuit mai mult. De aceea era înclinat să creadă în trîinicia infinită a stării în care tocmai se afla, pe care o prețuia cu atît mai mult și nu era de loc grăbit s-o schimbe. Se obișnuise, astfel, cu inima împăcată, să aibă aceste legături discrete și distante cu Pribislav Hippe, și le socotea în sine ca pe un element durabil. Îi erau dragi stările sufletești pe care i le procurau aceste întîlniri, așteptarea, dorința de a afla dacă celălalt va trece azi pe lîngă el, dacă-l va privi, mulțumirile tăcute și gingașe cu care își în-

văluia taina, și chiar dezamăgirile ce decurgeau din ea și dintre care cea mai mare era când lipsea Pribislav : atunci curtea era goală, ziua lipsită de orice plăcere, dar speranța rămânea.

Aceasta dăinui un an, pînă la punctul culminant al ciudatei întâmplări, apoi mai dăinui încă un an datorită lealității conșevatoare a lui Hans Castorp, iar pe urmă încetă cu totul — fără ca el să fi simțit mai intens slăbirea și destrămarea sentimentelor care-l legau de Pribislav Hippe, tot așa cum, la început, nu-și dăduse seama de ivirea lor. Din cauza transferării tatălui, Pribislav părăsi atît școala cît și orașul ; însă Hans Castorp abia dacă observă acest lucru ; îl uitase cu desăvîrșire mai înainte. Se poate spune că chipul „kirghizului“ se strecurase pe nesimțite în viața lui, desprinzîndu-se dintr-o ceață, că-și dobîndise din ce în ce mai multă claritate și relief pînă în acea clipă a apropierii și a prezenței fizice, cînd atinse punctul culminant, într-o zi oarecare, în curtea de recreație, pentru a rămîne astfel, cîtva timp, pe primul plan, ca mai apoi să se ștergă puțin cîte puțin și să dispară în ceață, fără tristețea despărțirilor.

Însă această clipă, această situație îndrăzneată și plină de ciudățenie, în care Hans Castorp se găsea acum retranspus, această discuție, o adevărată discuție cu Pribislav Hippe, avusese loc în felul următor. Era ora de desen și Hans Castorp își dădu seama că nu are creion. Toți colegii de clasă aveau nevoie de al lor ; dar oare celorlalți, din alte clase, cutăruia sau cutăruia, pe care nu-i cunoștea, nu li se putea adresa ca să împrumute un creion ? Dintre toți i se păru că îl știa cel mai bine pe Pribislav, care-i era mai apropiat, cu care avusese de-a face adeseori în tăcere, de multă vreme ; și într-un elan de bucurie al întregii lui făpturi se hotărî să se folosească de

această ocazie — el numea asta o „ocazie“ — ca să-i ceară un creion lui Pribislav. Nu-și dădea seama că fapta sa era o ciudată nesocotință, deoarece, în definitiv, nici nu-l cunoștea pe Hippe, sau poate înălătura acest gând, orbit de o stranie cutezanță. Și iată că, în zarva curții pavate cu cărămizi, se găsi într-adevăr în fața lui Pribislav Hippe, spunându-i :

— Te rog să mă ierți, dar poți să-mi împrumuți un creion ?

Iar Pribislav îl privi cu ochii lui de kirghiz pe deasupra pomeților proeminenți, și-i vorbi cu voce plăcut răgușită, fără să se mire sau cel puțin fără să pară mirat.

— Cu plăcere, îi zise el. Dar după lecție trebuie să mi-l înapoiezi neapărat.

Și-și scoase creionul din buzunar, un creion argintat, cu un inel pe care dacă-l împingea în sus, creionul vopsit în roșu ieșea din teaca lui de metal. Îi explică mecanismul foarte simplu, în timp ce capetele lor erau aplecate deasupra creionului.

— Dar să nu mi-l rupi ! mai adăugă el.

Ce-i trecea prin minte ? Ca și cum Hans Castorp ar fi avut eventual intenția să *nu-i mai restituie* creionul, sau să i-l strice.

Apoi se priviră zîmbind, și cum nu mai aveau nimic să-și spună, își întoarseră mai întâi umerii, apoi spatele și plecară.

Asta a fost totul. Însă niciodată în viața lui, Hans Castorp nu fusese mai fericit decît în timpul respectivei ore de desen, pe cînd desena cu creionul lui Pribislav Hippe avînd pe deasupra și perspectiva de a-l restitui posesorului, ceea ce decurgea în mod firesc din ceea ce precedase și constituia oarecum un dar suplimentar și plăcut care i se făcea. Își îngădui să ascută ușor creionul și strînse cu grijă cele trei sau patru așchii vopsite cu roșu, păstrîndu-le aproape

un an într-un sertar al pupitrului — și nimeni, dacă le-ar fi văzut, nu putea bănuî cîtă importanță aveau. De altfel, restituirea se făcu în modul cel mai simplu, ceea ce era cu totul în spiritul lui Haris Castorp, fapt cu care se mîndrea în mod deosebit — blazat și în același timp răsfațat cum era de legăturile sale intime cu Hippe.

— Poftim, îi spuse. Îți mulțumesc mult.

Iar Pribislav nu zise absolut nimic, se mărgini să controleze la iușcăla mecanismul și-și strecură creionul în buzunar...

Pe urmă nu mai stătură de vorbă niciodată, însă această singură dată se petrecuse totuși datorită numai spiritului întreprinzător al lui Hans Castorp...

Deschise ochii, tulburat de profunzimea absenței lui. „Cred că am visat, își spuse în sine. Da, era Pribislav. De mult nu m-am mai gîndit la el. Ce s-o fi ales oare cu așchiile de creion ? Pupitrul este în pod, la unchiul meu Tienappel. Așchiile trebuie să mai fie încă în sertarul interior din stînga. Nu le-am mai căutat niciodată. Nici măcar n-am avut intenția să le arunc... Da, era chiar Pribislav, în carne și oase. N-aș fi crezut că-l voi mai revedea vreodată atît de limpede. Ce asemănare stranie — cu femeia de-aici, de sus ! Așadar, din cauza asta mă interesează ea atît de mult ? Sau poate din pricina asta m-am interesat atît de mult de el ? Ce prostie ! Năstrușnică prostie ! De altfel, e vremea să plec, și cît mai repede cu putință.“ Cu toate acestea mai rămase încă întins, gîndindu-se și aducîndu-și aminte. „Și acum, rămii cu bine și-ți mulțumesc !“ zise, și-n timp ce zîmbea ochii i se umeziră. Apoi voi să pornească ; dar se așeză din nou cu pălăria și bastonul în mînă, se așeză repede, căci simți că nu e prea sigur de genunchi. „Ei, asta-i ! gîndi, cred că n-o să-mi fie prea ușor ! Și totuși, trebuie să fiu la unsprezece

fix în sufragerie, la conferință. Plimbările sînt frumoase aici, dar au și neajunsurile lor, după cîte se pare. Da, da, însă oricum, nu pot să rămîn aici. Sînt doar ușor înțepenit fiindcă am stat prea mult culcat. Făcînd puțină mișcare, o să-mi treacă." Și mai încercă o dată să se ridice, reușind datorită faptului că depuse un efort serios.

În orice caz, a fost o jalnică întoarcere după aceea plecare triumfală. Cînd bătaile neregulate ale inimii îi tăiau respirația, se vedea nevoit să se odihnească, mereu, pe marginea drumului, și atunci își simțea fața pălînd și o sudoare rece îi îmbrobonea fruntea. Se căzni în mod lamentabil să coboare pe serpentină, dar cînd, în apropierea cazinoului, ajunse în vale, își dădu seama pur și simplu că nu va mai fi în stare să parcurgă cu propriile lui mijloace drumul lung pînă la Berghof și cum tramvaie nu existau și nu se zărea nici o trăsură de piață, se rugă de un căruțaș ce venea din „Dorf“ cu un camion încărcat cu lăzi goale, să-l lase să se urce. Făcu drumul spate-n spate cu căruțașul, cu picioarele atîrnîndu-i pe marginea camionului, urmărit de mila și privirile mirate ale trecătorilor, legănîndu-se și bălăbănin-du-și capul aproape adormit și — zdruncinat de hurducăturile camionului — se dădu jos lîngă rampă, plăti fără să vadă dacă era mult sau prea puțin și urcă în grabă drumul către sanatoriu.

— *Dépêchez-vous, monsieur !* îi spuse portarul francez. *La conférence de M. Krokowski vient de commencer.*¹

Iar Hans Castorp, zvîrlindu-și la vestiar pălăria și bastonul, se strecură cu băgare de seamă și cu limba între dinți prin ușa de sticlă întredeschisă de la sufragerie, unde internații stăteau rezemați la rînd

¹ Grăbiți-vă, domnule ! Conferința domnului Krokowski tocmai a început (fr.).

pe scaune, în timp ce, în partea dreaptă, în picioare, doctorul Krokowski, în redingotă, vorbea dindărătul unei mese acoperite cu o faţă de masă şi pe care era o carafă cu apă.

ANALIZĂ

Din fericire, în colţul din apropierea uşii era un loc liber. Se strecură discret pînă acolo, încercînd să dea impresia că venise de la început. Publicul, care asculta cu atenţia încordată a primelor minute, era fascinat de vorbele doctorului Krokowski şi abia îl băgă în seamă ; spre norocul lui, căci arăta îngrozitor. Era alb la faţă ca o rufă, iar costumul pătat de sînge îl făcea să arate ca un asasin venit direct de la locul crimei. Doamna care stătea în faţa lui întoarse, în adevăr, capul şi-l privi cu ochii ei înguşti. Era doamna Chauchat, pe care o recunoscu cu un soi de amărăciune. Ei, fir-ar să fie ! Oare n-o să scape de ea niciodată ? Crezuse că o să fie liniştit, ca unul ce a ajuns la ţintă, că i se va îngădui să se odihnească puţin, şi iată că se pomenea nas în nas tocmai cu această femeie — o întîmplare care, în alte împrejurări, poate l-ar fi amuzat, dar obosit şi epuizat cum era, ce sens mai avea ? Întîlnirea cu ea nu făcea decît să impună inimii lui noi eforturi, care-l vor ţine cu sufletul la gură tot timpul conferinţei. Se uitase la el cu ochii lui Pribislav, îi privise chipul şi petele de pe haine cu o stăruinţă destul de lipsită de decenţă — atitudine ce se potrivea cum nu se poate mai bine unei femei care trîntea uşile. Ce ţinută urîtă avea ! Nu ca femeile din cercurile frecventate de Hans Castorp, care, stînd cu spatele drept, întorceau doar capul spre vecinul de masă, vorbind din vîrfurile buzelor.

Doamna Chauchat era prăbușită în scaun, fără vlagă, spatele îi era încovoiat, umerii îi cădeau înainte și, pe deasupra, ținea capul plecat, astfel că vertebra de la ceafă se zărea prin decolteul bluzei albe. Și Pribislav tot la fel ținea capul ; fusese, ce-i drept, un elev model, și prețuit ca atare (chiar dacă nu acesta a fost motivul pentru care Hans Castorp împrumutase creionul) — în vreme ce era limpede și foarte vădit că ținuta neglijentă a doamnei Chauchat, felul de-a izbi ușile cât și privirea lipsită de sfială se datorau bolii de care suferea, iar această atitudine exprima acea lipsă de jenă, cu foloasele ei nemărginite, însă nu tocmai onorabile, cu care se lăudase și domnul Albin....

Gîndurile lui Hans Castorp se tulburară în timp ce privea spatele lipsit de vlagă al doamnei Chauchat, pe urmă încetară să mai fie gînduri, prefăcîndu-se într-o visare în care vocea baritonală și tărăgănată a doctorului Krokowski făcea să răsune puternic litera *r* ca venind de foarte departe. Dar liniștea din sală și atenția încordată ce părea că ține pe toată lumea sub vrajă, puseseră stăpînire și pe el și-l treziră din picoteală. Privi în jur... Alături stătea pianistul cu părul rar ; asculta cu capul pe spate, cu gura deschisă și cu brațele încrucișate. Ceva mai încolo se afla profesoara, domnișoara Engelhart, cu ochii avizi și îmbujorată, o îmbujorare ce se observa, de altfel, și pe chipurile celorlalte doamne ; Hans Castorp o remarcă de asemenea și pe fața doamnei Salomon, așa cum stătea acolo, lîngă domnul Albin, cât și la soția berarului, doamna Magnus, cea care pierdea albumină. Pe chipul doamnei Stöhr, așezată puțin mai departe, în spate, era zugrăvită o expresie de exaltare atît de lipsită de sens și atît de stupidă încît îți făcea silă, în timp ce domnișoara Levi, cu tenul ca fildeșul, cu ochii întredeschiși și

cu mâinile uitate pe genunchi ar fi arătat aidoma cu o moartă dacă pieptul nu i s-ar fi ridicat atît de tare și atît de regulat, ceea ce-l sili pe Hans Castorp să se gîndească la figura de ceară a unei femei pe care o văzuse odată într-un panoptic, figură care avea în piept un mecanism. Unii dintre invitați duceau la ureche mîna făcută căuș, sau cel puțin schițau gestul, ținînd-o ridicată pe jumătate înspre ureche, ca și cum brațul le-ar fi încremenit din pricina atenției încordate. Pînă și procurorul Paravant, un bărbat bronzat, cu înfățișare aparent robustă, își desfunda urechea cu arătătorul, ca să audă mai bine, apoi o întorcea către potopul de vorbe al doctorului Krokowski.

Și cam ce spunea doctorul Krokowski? Ce idei era pe cale să dezvolte? Hans Castorp se concentra ca să poată prinde firul, treabă pe care n-o izbuti chiar dintr-o dată, deoarece nu auzise începutul și tot gîndindu-se la spatele molatic al doamnei Chauchat, scăpase și urmarea. Era vorba de o putere... de acea putere... pe scurt, puterea iubirii, da, despre asta vorbea. Bineînțeles! Subiectul era indicat în titlul general al ciclului de conferințe, și despre ce altceva ar fi putut vorbi doctorul Krokowski avînd în vedere că acesta era domeniul lui? Ce-i drept, lui Hans Castorp i se păru oarecum ciudat să asiste deodată la un curs despre iubire, cînd pînă atunci, în prelegerile ținute în fața lui nu fusese vorba decît despre lucruri ca mecanismul încărcării pe bordul vapoarelor. Cum de poate cineva să vorbească, la lumina zilei, și încă dimineața, în fața unor doamne și domni, despre un subiect atît de spinos și de intim? Doctorul Krokowski îl expunea într-un stil jumătate poetic, jumătate profesoral, cu o rigiditate evident științifică, dar în același timp pe un ton vibrant și melodios care lui Hans Castorp

i se părea oarecum ciudat, deși tocmai aceasta putea fi explicația îmbujorării doamnelor și a gestului de desfundare a urechilor făcut de domni. Cu atât mai mult cu cât oratorul întrebuinta cuvîntul „iubire“ într-un sens ușor șovăitor, astfel că nu știai în mod precis ce să crezi, nu-ți dădeai seama dacă o socotea un sentiment cucernic sau o pasiune carnală — fapt care îți crea o impresie vagă, ceva în genul răului de mare. Niciodată în viața lui, Hans Castorp nu mai auzise pronunțîndu-se acest cuvînt de atîtea ori în șir, ca aici și acum, iar dacă se gîndea mai bine, avea impresia că el însuși nu-l rostise vreodată și nici nu-l auzise pe buzele altcuiva. Fără îndoială că putea să fie o eroare — dar oricum ar fi fost, lui i se părea că noțiunea nu cîștiga nimic prin faptul că era repetată de atîtea ori. Dimpotrivă, aceste trei silabe sfîrșiră prin a i se părea foarte respingătoare și îi evocau o imagine în genul laptelui îndoit cu apă — ceva alb-albăstrui și dulceag — mai ales în comparație cu lucrurile nostime pe care le debita în privința aceasta doctorul Krokowski. Fiîndcă era limpede că un om priceput ca el putea face afirmații îndrăznețe și interesante fără să pună pe fugă oamenii din sufragerie. Doctorul Krokowski nu se mărginea nicidecum să debiteze, cu un soi de cadență amețitoare, fapte în general cunoscute dar de obicei trecute sub tăcere ; el sfîșia iluziile, aducea un neîndurător omagiu cunoașterii și nu mai lăsa loc nici pentru anumite susceptibilități izvorîte din demnitatea ce ți-o conferă părul cărunț și nici pentru puritatea îngerească a copilului fraged. De altfel, vorbitorul purta o redingotă și un guler moale răsfrînt, precum și niște sandale cu șosete cenușii, ceea ce crea în jurul lui o atmosferă de convingere și idealism, care nu făcea altceva decît să-l înspăimînte și mai mult pe Hans Castorp. Sprijinindu-și argumentația pe tot felul de exemple și anecdote, cu

ajutorul cărților și notițelor risipite pe masă, ba recitînd pe alocuri chiar și versuri, doctorul Krokowski expunea unele aspecte înfiorătoare ale iubirii, aberații bizare și lugubre stînd mărturie pentru atotputernicia ei. Dintre toate instinctele naturale, iubirea era cea mai șovăielnică dar și cea mai primejduită, avînd o profundă înclinare către perversiunea incurabilă, ceea ce nu era întru nimic surprinzător. Căci acest puternic imbold nu era de loc simplu, ci infinit de complex prin natura lui, ca tot unitar — și ar fi compus numai din perversități. Dar de vreme ce, continua doctorul Krokowski, de vreme ce nu s-a îngăduit, pe bună dreptate, să se deducă din perversiunile părților perversiunea întregului, s-a simțit nevoia de a face să beneficieze de legitimitatea întregului — dacă nu în mod complet, cel puțin în parte — toate perversiunile particulare. Aceasta este o cerință a logicii — vorbitorul îi roagă pe ascultători să fie încredințați de acest lucru. Dăinuiesc anumite împotriviri sufletești și tendința de îndreptare, porniri de bună-cuviință și de ordine — de o formă pe care aproape că este ispitit s-o numească burgheză — ale căror efecte de frînare și de limitare topesc diferitele părți într-un tot ordonat și folositor, o dezvoltare oarecum obișnuită și mulțumitoare, dar al cărei rezultat — și această paranteză doctorul Krokowski o făcea pe un ton puțin cam disprețuitor — nu privea nici pe medic, nici pe gînditor. În alte cazuri, însă, această dezvoltare nu reușea, nu tindea și nici nu trebuia să reușească, și cine ar putea spune, se întreba doctorul Krokowski, dacă nu cumva tocmai aici intervine menirea cea mai înaltă, însușirea cea mai prețioasă a sufletului? Căci această menire este proprie unei tensiuni excepționale, unei pasiuni care depășește obișnuitele măsuri burgheze, ea acționează asupra a două grupe de forțe și anume pe de o parte asu-

pra necesității de-a iubi, pe de altă parte asupra instinctelor potrivnice, printre care pudoarea și dezgustul trebuie menționate în mod deosebit; iar această luptă dusă în străfundul sufletului, împiedică izolarea, stabilizarea și moralizarea instinctelor răătăcitoare care ne conduc la armonia firească, la o viață de dragoste normală. Această luptă între puterile castității și puterile iubirii — căci în fond despre asta este vorba — cum se sfârșește? Se sfârșește, după cât se pare, cu victoria castității. Teama, decența, dezgustul izvorât din rușine și o înspăimântătoare nevoie de puritate înăbușă iubirea, o ținutiesc în sfere întunecate și nu îngăduie decât în parte acestor revendicări confuze să pătrundă în conștiință și să se manifeste prin acțiune. Această biruință a castității nu este, însă, decât o biruință aparentă, o biruință ca a lui Pyrus¹, căci imperativul iubirii nu se lasă legat, violentat, iubirea prigonită nu e moartă, trăiește în adâncul tainei ei, continuă să tindă spre împlinire, rupe cercul magic al castității și reapare — deși sub o înfățișare schimbată și de nerecunoscut... Și oare în ce formă, sub ce mască reapare iubirea interzisă și refulată? Aceasta era întrebarea pe care doctorul Krokowski o rosti privind de-a lungul rîndurilor de ascultători, dînd impresia că ar aștepta să primească un răspuns din partea lor. Însă tot lui îi revenea și atribuția să formuleze acest răspuns, după ce spusese atîtea lucruri. Nimeni în afară de el nu era în stare să dea răspunsul — și că-l cunoștea, se vedea pe fața lui. Cu ochii strălucitori, cu paloarea de ceară și barba neagră, cu sandalele de călugăr și șosetele cenușii, părea că el însuși simbolizează lupta între castitate și

¹ Expresie folosită pentru a caracteriza un succes prea scump plătit; își are originea în răspunsul dat de regele Pyrus generalilor săi după biruința repurtată asupra romanilor, la Heraclea, în anul 268 î.e.n.: „Încă o victorie ca aceasta și sînt pierdut!”.

pasiune, despre care tocmai vorbise. În orice caz, aceasta era impresia lui Hans Castorp, în timp ce, la fel ca și ceilalți, aștepta cu cea mai mare nerăbdare să afle sub ce formă reapărea iubirea refulată. Femeile abia mai respirau. Procurorul Paravant își desfunda iarăși, la iuteală, urechea pentru ca la momentul hotărîtor să fie degajată și pregătită să primească răspunsul. Doctorul Krokowski spuse: Sub înfățișarea bolii! Simptomele bolii ascund o acțiune deghizată a iubirii și orice boală cuprinde o iubire metamorfozată.

Acum toți aflaseră răspunsul, deși poate nu toți erau în stare să-l aprecieze cum se cuvine. Un suspin străbătu sufrageria, iar procurorul Paravant aprobă din cap, cu un aer semnificativ, în timp ce doctorul Krokowski continua să-și dezvolte teza. Cît despre Hans Castorp, el își lăsă capul în jos ca să se gîndească la ceea ce auzise și să se întrebe dacă înțelesese bine. Însă, neobișnuit cum era cu asemenea procese abstracte, și, mai ales, în urma nefericitei lui plimbări foarte puțin pregătit să gîndească, atenția putea să-i fie ușor abătută, și chiar a fost imediat abătută de acel spate din fața lui cît și de brațul care se ridica și se îndoia spre ceafă ca să susțină cît mai de jos povara părului împletit, ceea ce se întîmpla chiar sub ochii lui Hans Castorp.

Era enervant să ai mîna asta atît de apropiată de ochi, vrînd-nevrînd trebuia s-o privești, să-i observi toate defectele și însușirile omenești, ca și cum ai fi văzut-o printr-o lupă. Nu, hotărît că n-avea nimic aristocratic această mîna destul de butucănoasă, ca de școlăriță, cu unghiile tăiate atît de neglijent, și nici măcar nu puteai fi absolut sigur că degetele îi erau foarte curate, în schimb nu mai încăpea nici o îndoială că pielea unghiilor era roasă. Lui Hans Castorp i se strîmbară colțurile gurii, dar ochii îi ră-

maseră fixați de mîna doamnei Chauchat și o senzație nelămurită îl cuprinsese, un fel de vagă amintire în legătură cu cele spuse de doctorul Krokowski despre unele tendințe burgheze care se opun iubirii... Brațul era ceva mai frumos, acest braț adus molatic la ceafă și abia acoperit, căci țesătura mîneții era mai subțire decît a bluzei — un voal foarte transparent, astfel încît brațul părea învăluit de o aureolă, un braț care probabil ar fi fost mai puțin grațios fără voal. Era totodată gingaș și plinuț — și, după cum bănuia el, răcoros. În ceea ce-l privea pe el, era limpede că nu putea fi vorba de nici un fel de tendință burgheză de a se opune.

Hans Castorp visa cu privirea fixată pe brațul doamnei Chauchat. În ce fel se îmbrăcau femeile! Îți arătau puțin de la ceafă, puțin de la piept, dînd altă înfățișare brațului cu ajutorul unui voal transparent... Și toate femeile, din întreaga lume, procedau în același fel pentru a ațîța dorințele noastre nostalgice. Dumnezeuule, cît de frumoasă era viața! Era frumoasă tocmai datorită lucrurilor firești care împing femeile să se îmbrace atît de ispititor — căci faptul acesta era, evident, foarte firesc, cît se poate de obișnuit și acceptat de toată lumea, încît aproape nici nu te mai gîndeai la el, îl tolerai în mod inconștient și nu-l mai luai în seamă. Și, totuși, trebuia să te gîndești, își spuse Hans Castorp, ca într-adevăr să-ți placă viața și să devii conștient că existența este o alcătuire fermecătoare și, în fond, aproape feerică. Este de la sine înțeles că femeile aveau dreptul, cu un scop precis, să se îmbrace într-un fel fermecător și feeric, fără ca prin asta să calce bunacuvîință; fiindcă aici este vorba despre generația viitoare și despre perpetuarea neamului omenesc. Dar ce se întîmpla cînd, bolnavă pe dinăuntru, femeia nu mai este aptă pentru a deveni mamă? Mai avea vreun

sens să poarte mîneci de voal pentru a-i face pe bărbați curioși în legătură cu trupul ei — cu propriul ei trup îmbolnăvit? Evident că nu avea *nici un sens*, era ceva ce trebuia condamnat, la urma urmei, ca un lucru nesănătos, spre a fi interzis. Căci a te interesa de o femeie bolnavă era, în definitiv, tot atît de puțin serios pentru un bărbat, ca și... ca și interesul tainic pe care odată Hans Castorp îl avusese pentru Pribislav Hippe. Asta era, desigur, o comparație stupidă, o amintire puțin cam stingheritoare. Dar i se ivi în minte fără ca el să li intervenit, fără s-o fi chemat. De altfel, visătoarele considerații i-au fost întrerupte chiar în acest punct, mai cu seamă prin faptul că atenția i se îndreptă din nou către doctorul Krokowski care ridicase glasul într-un mod surprinzător. Într-adevăr, stătea acolo, în picioare, cu brațele în lături și capul înclinat într-o parte, îndărătul măsutei, și cu toată redingota lui, aproape semăna cu Domnul nostru Iisus Hristos pe cruce !

Încheindu-și conferința, doctorul Krokowski părea că face o propagandă intensă în favoarea disecției sufletești și că invita, cu brațele larg deschise, ca toată asistența să vină la el. Veniți la mine, spunea el fără cuvinte, voi toți care simteți năpăstuiți și plini de suferințe. Apoi mai vorbi despre răul ascuns, despre rușine și despre tristețe, despre acțiunea eliberatoare a analizei, elogie explorarea subconștientului, precuniză retransformarea bolii în stare sufletească adusă la suprafață, în planul conștientului, îi îndemnă pe toți să aibă încredere și le făgădui vindecarea. Apoi lăsă să-i cadă brațele, înălță capul, adună foile tipărite de care se servise în timpul conferinței, și ținînd strîns teancul cu mîna stîngă ridicată pînă în dreptul umărului, întocmai ca un profesor, porni cu capul sus de-a lungul coridorului.

Se sculară cu toții împingînd scaunele și, încet, în-

cepură să se îndrepte către ieșirea prin care și doctorul părăsise sufrageria. Dădeau toți impresia că, printr-o mișcare concentrică, se îngrămădeau spre el, din toate părțile, printr-un acord comun, dar fără să-și dea seama, că forfota provocată de vrăjitorul de șoareci¹. Hans Castorp rămase în picioare în mijlocul acestei forfote, cu mîna pe spătarul scaunului. Aici nu mă aflu decît în vizită, se gîndea ; sînt sănătos, și, slavă Domnului, nici măcar nu-s luat în seamă, iar la viitoarea conferință nici n-o să mai fiu aici. O privi pe doamna Chauchat cum iese tiptil, cu capul plecat înainte. Oare se lasă și ea disecată ? se mai întrebă el și inima începu să-i bată... Nu observase că Joachim se apropia printre scaune și avu o tresărire nervoasă cînd vărul său îi vorbi.

— Ai sosit în ultima clipă, îi spuse Joachim. Te-ai dus departe ? Cum a fost ?

— A, plăcut, răspunse Hans Castorp. Da, am fost destul de departe. Dar trebuie să mărturisesc că mi-a făcut mult mai puțin bine decît nădăjduisem. Fără îndoială că am întreprins această plimbare prea curînd, sau poate că nu era chiar de loc indicată. Deocamdată cred că n-o să mai încerc s-o repet.

Joachim nu-l întrebă dacă-i plăcuse conferința, iar Hans Castorp nu-și dădu părerea. Și chiar mai tîrziu, ca printr-o înțelegere tacită, nu făcură nici cea mai ușoară aluzie la conferință.

ȘOVAIELI ȘI CHIBZUIELI

Așadar, marți eroul nostru se afla de o săptămînă la cei de-aici, de sus, și astfel se face că, întorcîndu-se de la plimbarea de dimineață, găsi în cameră

¹ Aluzie la legenda medievală, potrivit căreia vrăjitorul din Hameln ar fi scos cu fluierul său vrăjit șoarecii dintr-o cetate.

nota de plată, nota de plată a primei lui săptămîni, o factură curăţel executată, vîrîtă într-un plic verzui, cu antetul ilustrat (clădirea Berghofului înfăţişată în susul hîrtiei într-o lumină seducătoare) iar în partea stîngă, reproducerea unui extras din prospect, tipărită pe o coloană îngustă, în care „tratamentul psihic după cele mai moderne principii“ era tipărit cu litere spaţiate. Cît despre contul scris cu îngrijire, se ridica foarte precis la totalul de 180 de franci, dintre care 12 franci pe zi pentru pensiune şi asistenţă medicală şi 8 franci pentru cameră, apoi 20 de franci la rubrica „Taxă de intrare“ — în plus, suma era rotunjită cu 10 franci pentru cheltuielile mai mărunte, ca lenjeria, berea şi vinul consumat la masă în seara sosirii.

Hans Castorp nu găsi nimic de obiectat atunci cînd controlă socoteala împreună cu Joachim. „Da, este adevărat că nu beneficiaz de îngrijirile medicale, dar asta mă priveşte numai pe mine şi nu pot pretinde să-mi fie scăzute. Cu dezinfecţia domnii din administraţie fac însă o afacere bună, căci este imposibil să se fi risipit de 10 franci H_2CO pentru a dezinfecţea camera în care murise americanca. În general, însă, trebuie să recunosc că e mai curînd ieftin decît scump, ţinînd seama de ceea ce se oferă.“ Şi astfel, înainte de prînz, se duseră împreună la administraţie să achite nota.

„Administraţia“ se afla chiar la parter : cînd ieşeau din hol şi parcurgeai coridorul trecînd pe lîngă vestiar, bucătării şi dependinţe, nu se putea să nu-i nimeresti uşa, mai ales că era limpede indicată printr-o placă de porţelan. Vădit interesat, Hans Castorp făcu acolo cunoştinţă cu secţia comercială a întreprinderii. Era un birou mic dar bine utilat : o domnişoară dactilografă era ocupată la maşina ei, iar trei funcţionari stăteau aplecaţi peste pupitre, în timp ce, în ca-

mera alăturată, un domn care părea că deține postul important de șef sau director, lucra la un birou îndărătul unui paravan cilindric de sticlă — iar către clienți arunca doar pe deasupra ochelărilor o privire rece, neutră și sfredelitoare. Cît i-au ținut la fereștriuca ghișeului, cît le-au schimbat cecul, pînă au încasat banii și li s-a eliberat chitanța, ei păstrară o atitudine severă, cuviincioasă, tăcută, de oameni disciplinați, așa cum se potrivește unor tineri germani care în orice birou și în orice instituție publică au respectul datorat autorității; dar o dată ieșiți afară ca să se ducă la masă cît și în restul zilei, vorbiră puțin și despre organizarea sanatoriului Berghof, iar Joachim, ca unul stabilit mai de mult și deci versat, răspunse la întrebările vărului său.

Consilierul aulic Behrens nu era de loc proprietarul și procuristul stabilimentului, cu toate că, la prima vedere, puteai avea această impresie. Deasupra și în spatele lui planau niște puteri invizibile, și tocmai acestei invizibilități i se datora faptul că nu se manifestau, într-o anumită măsură, decît sub înfățișarea biroului: era un consiliu de administrație, o societate pe acțiuni din care bucuros ai fi voit să faci parte, căci după informațiile foarte verosimile ale lui Joachim, cu toate salariile foarte mari ale medicilor și în pofida unor liberale principii comerciale, dădea membrilor săi, anual, dividende grase. Consilierul aulic nu era, prin urmare, un om independent, ci doar o roțiță din angrenaj, un funcționar, un administrator în slujba puterilor oculte, primul și cel mai sus situat, este adevărat, sufletul așezămîntului, acela care exercita o influență hotărîtoare asupra întregii organizații, dar în colaborare cu administrația, cu toate că el, ca medic-șef, era scutit, firește, de orice activitate privind partea comercială a întreprinderii. Originar din nord-vestul Germaniei, se știa că ajunsese de mulți ani, im-

potriva planurilor și intențiilor sale, în acest post, fiind adus aici de soția lui, ale cărei rămășițe pămîntești se odihneau acum în cimitirul din Dorf — acest pitoresc cimitir de la Davos-Dorf, acolo, sus, pe versantul din dreapta, aflat mai departe, spre intrarea în vale. Fusesse încîntătoare, măcar că avusese o înfățișare astenică și ochii bulbucați, dacă ar fi să judeci după fotografiile ce se găseau împrăștiate, pretutindeni în locuința consilierului aulic, cît și după picturile ieșite din pensula sa de amator, și care erau atîrnate pe pereți. După ce-i dăruise doi copii, un băiat și o fată, trupul ei subțire și slăbit de febră a fost adus aici și, după cîteva luni, sfîrși prin a se mistui cu desăvîrșire. Se spunea că Behrens, care o adorase, fusese atît de afectat de lovitura aceasta, încît o vreme devenise melancolic și bizar, că a fost văzut în plină stradă rîzînd pe înfundate, gesticulînd și vorbind de unul singur. Apoi nu s-a mai întors la locul său de baștină, ci a rămas aici : ca să nu se îndepărteze de mormîntul soției ; însă motivul hotărîtor a fost mai puțin sentimental, căci el însuși fusese atins de boală, astfel că se *convinsese*, potrivit propriului său aviz medical, că locul său era aici. Așa se face că s-a instalat pe aceste meleaguri, ca un medic conștiincios, tovarăș de suferință cu cei a căror ședere o supraveghează ; care nu se mulțumește doar să lupte împotriva bolii — căci nefiind sub influența ei poate lupta cu toată libertatea și cu toată independența — și anume ca unul dintre medicii care îi mai păstrează urma, un caz curios dar nu singurul, fapt ce are avantajele și dezavantajele sale. Fără îndoială că tovarășia dintre medic și bolnav trebuie încuviințată ca un fapt pozitiv și putem socoti că numai acela care suferă esto în stare să fie îndrumătorul și mîntuitorul suferinzilor. Dar se poate oare concepe o adevărată dominație spirituală asupra unei puteri exercitate de cineva care el însuși face parte din

rîndul sclavilor oprimați de acea putere ? Poate să dezrobească acela care este rob ? Pentru cineva înzestrat cu o înțelegere simplistă, medicul bolnav rămîne un paradox, o apariție problematică. Într-un asemenea caz, cunoașterea științifică a maladiei nu este mai curînd tulburată și încîlcită, decît îmbogățită și consolidată din punct de vedere moral ? El nu privește boala în față, cu ochiul limpede al adversarului, ci este stînjinit de ea și nu ia fățiș nici o hotărîre ; și, cu toate precauțiile cuvenite, ești îndreptățit să te întrebi dacă cineva care aparține universului bolii este interesat, în fond, să-i vindece pe ceilalți cu aceeași putere și în același sens ca un om sănătos, sau numai să-i păstreze în starea în care se află...

O parte din aceste îndoieli și considerații Hans Castorp le mărturisi în timp ce discuta cu Joachim despre Berghof și medicul lui șef, însă Joachim interveni menționînd că nu se știa de loc dacă consilierul aulic Behrens mai era bolnav — probabil că se vindecase de mult. Trecuse multă vreme de cînd practica medicina aici — la început, cîtva timp, pe socoteala lui, făcîndu-și însă repede un renume de bun diagnostician cu auzul lui deosebit de fin, cît și de pneumotomist foarte priceput. După aceea, Berghoful își asigură colaborarea lui permanentă, și de aproape zece ani numele său era strîns legat de al institutului... Apartamentul lui se afla la extremitatea aripei de nord-vest a sanatoriului, tocmai în fund (doctorul Krokowski locuia și el nu departe de acolo), iar aceea doamnă din vechea aristocrație, infirmiera-șefă, despre care Settembrini le vorbise pe un ton atît de mușcător și pe care deocamdată Hans Castorp n-o văzuse decît în treacăt, avea grijă de mica lui gospodărie de văduv. De altfel, consilierul aulic era singur, căci fiul său studia undeva la o universitate germană, iar fiica se și măritase cu un avocat stabilit în partea franceză a

Elveției. Tînăru! Behrens venea cîteodată în vizită, în timpul vacanțelor, fapt care se întîmplase numai o dată de cînd Joachim se afla aici, însă acesta povestea că, atunci, doamnele de la sanatoriu deveniseră agitate, temperaturile începuseră să se ridice, geloziile provocau discuții și certuri în sălile de odihnă, iar ora de consultație a doctorului Krokowski fusese foarte aglomerată...

Pentru consultațiile lui particulare, asistentului i se rezervase o cameră specială, situată în subsolul bine luminat al sanatoriului, alături de marea sală de consultații, de laborator, de sala de operații și de serviciul de radiografie. Se putea vorbi de un subsol, deoarece scara de piatră care ducea de la parter pînă acolo dădea într-adevăr impresia coborîrii într-un fel de pivniță, ceea ce se sprijinea pe o iluzie perfect justificată ; în primul rînd, fiindcă parterul era situat mult deasupra pămîntului, apoi, fiindcă Berghoful era construit lîngă un munte, pe un teren în pantă, astfel că încăperile care formau această „pivniță“ se deschideau în față, avînd vederea spre grădină și spre vale ; circumstanțe care contraziceau și anulau oarecum efectul și rațiunea scării. Aveai, așadar, impresia că ai coborît pe trepte pînă sub nivelul solului, în realitate însă, ajuns jos, te regăseai la nivelul solului sau, cel mult la cîteva picioare sub el — impresie care îl amuză pe Hans Castorp cînd, într-o după-amiază, pătrunse în această lume subterană, însoțindu-și vărul la masor ca să se cîntărească. Domnea o lumină și o curățenie clinică ; totul era alb pe alb și toate ușile lăcuite străluceau ca și cea de la camera de consultații a doctorului Krokowski, pe care era prinsă cu pioneze cartea de vizită a medicului și spre care coborai, din coridor, două trepte, astfel că încăperea ce se afla în fund părea să aibă înfățișarea unei celule. Amintita ușa se afla în dreapta scării, la capătul coridorului, și Hans

Castorp o cercetă cu multă atenție în timp ce, așteptându-l pe Joachim, se plimba de-a lungul coridorului. De altfel, văzuse ieșind pe cineva de acolo, o doamnă care sosise de curînd și al cărei nume nu-l cunoștea încă, micuță, subțire, cu breton și cercei de aur. Urcînd treptele se aplecă mult ca să-și ridice rochia, apăsînd batista pe gură, cu o mîină subțire și împodobită cu inele, privind în gol, cu niște ochi mari, palizi și rătațiți. Se apropie, astfel, de scara principală, cu pași mărunți, grăbiți, care făceau să-i foșnească juponul, se opri pe neașteptate ca și cum și-ar fi amintit ceva, apoi porni din nou cu pasul ei săltat și dispăru în golul scării tot aplecată înainte, fără să-și ia batista de la gură.

Cînd ușa se deschise, văzu că îndărătul ei era mult mai întuneric decît pe coridorul alb : strălucirea clinică luminoasă nu se întindea, după toate aparențele, decît pînă la prag ; pe cît își putu da seama Hans Castorp, în cabinetul de consultații al doctorului Krokowski domnea un semiobscur cețos, un crepuscul profund.

DISCUȚII LA MASĂ

La masă, în sufrageria multicoloră, tînărul Hans Castorp începuse să fie ușor stînjenit de faptul că, în urma plimbării pe care o făcuse din proprie inițiativă, capul îi tremura ca și bunicului său — iar ticul acesta îi apărea aproape regulat mai ales la masă ; nu era în stare să-l oprească, îi era foarte greu să-l ascundă. În afară de înțepenirea demnă a bărbiei, procedeu pe care nu-l putea folosi vreme îndelungată, mai găsi și alte mijloace să-și ascundă această slăbiciune — de pildă, să-și miște capul cît mai mult

cu puțină și să discute cînd la dreapta, cînd la stînga, sau mai ales, cînd ducea lingura la gură, să-și sprijine antebrațul stîng pe masă, ca să-și păstreze ținuta, să se reazeme în coate din cînd în cînd ori să-și lase capul în mîini, cu toate că această poziție părea în ochii lui o manifestare a lipsei de educație care putea fi tolerată, la nevoie, numai în vecinătatea unor bolnavi dezbrățați de orice conveniență. Dar toate acestea erau procedee penibile și n-a lipsit mult ca plăcerea ce o simțea la masă să-i fie stricată, căci mesele îl atrăgeau atît din pricina încordărilor cît și faptelor ieșite din comun pe care le putea observa în timpul lor.

Dar lucrurile se prezentau așa — și Hans Castorp nu nesocotea că simptomele penibile împotriva căroră lupta nu erau de natură pur și simplu fizică, nu puteau fi explicate numai prin aerul local și prin efortul de-a se aclimatiza, ci exprimau o agitație lăuntrică și proveneau, în mod precis și foarte direct, din aceste încordări și fapte ieșite din comun.

Doamna Chauchat întîrzia aproape totdeauna la masă, și pînă ce nu sosea, Hans Castorp nu-și putea ține picioarele liniștite, căci aștepta pocnetul ușii de sticlă care îi însoțea în mod inevitabil intrarea, știind că, în acel moment, va tresări și va simți cum i se răcesc obraji, ceea ce se și întîmpla în adevăr. La început întorsese capul de fiecare dată, supărat, urmărind-o cu priviri furioase pe doamna cea întîrziată și neglijentă, pînă ajungea la masa „rușilor bine“, ba o dată chiar proferase cu jumătate de glas și printre dinți cîteva insulte și o exclamație de dezaprobare indignată. Dar acum renunțase să mai reacționeze; dimpotrivă, vîrîndu-și nasul în farfurie, mergea pînă acolo încît prefera să-și muște buzele — sau, printr-o mișcare afectată, întorcea anume capul în altă parte; deoarece i se părea că nu mai are drep-

tul să se supere, de parcă nu i-ar mai fi fost îngăduit să dojenească pe alții, ba chiar se simțea oarecum complice la această neplăcere, în parte, se considera răspunzător în fața celorlalți — pe scurt, îi era rușine și ar fi fost inexact să spui că-i era rușine din pricina doamnei Chauchat, căci, de fapt, îi era rușine pur și simplu, îi era rușine față de cei din jur, lucru de care ar fi putut foarte bine să nu se sinchisească, deoarece nimănui din sufragerie nu-i păsa nici de defectele doamnei Chauchat, nici de rușinea lui Hans Castorp, în afară poate de profesoară, domnișoara Engelhart, care stătea la dreapta lui.

Accastă sărmană faptură înțelesese că, datorită susceptibilității lui Hans Castorp față de ușile trântite, între tânărul său vecin de masă și rusoaică se stabilise o anumită relație afectivă, că, în plus, caracterul acestei relații prețuia mai puțin decât faptul în sine dacă mai ales exista, și, în sfârșit, că așa-zisa lui indiferență — foarte neîndemînatie simulată din lipsa obișnuinței sau a unui talent înnăscut — nu însemna o slăbire, ci mai degrabă o amplificare, o fază mai înaintată a acestei relații. Fără a avea vreo pretenție sau vreo speranță pentru propria-i persoană, domnișoara Engelhart se risipea în cuvinte ce mărturiseau o admirație dezinteresată pentru doamna Chauchat, iar faptul ciudat era că Hans Castorp intuia, ba chiar vedea foarte bine, dacă nu imediat în orice caz pe măsură ce conversația evolua, ce anume urmăreau aceste atîțări, care de altfel îi repugnau, fără însă ca această repulsie să-l facă să nu se lase influențat și vrăjit de ele cu destulă bunăvoință.

— Poc ! exclamă bătrîna domnișoară. Este ea. N-ai nevoie să ridici ochii ca să te convingi că a intrat. Firește, așa merge ea — dar ce minunat calcă — întocmai ca o pisicuță ce se furișează la farfuria cu lapte ! Aș vrea, dac-ar fi posibil, să schimbăm locu-

rile ca s-o puteți vedea și dumneavoastră tot atât de bine. Înțeleg, firește, că nu-i cu putință să întoarceți mereu capul spre ea — și Dumnezeu știe ce-ar fi în stare să-și închipuie dacă ar observa... Acum da bună ziua celor de la masă... Ar trebui s-o priviți măcar o dată, este atât de fermecătoare, că merită s-o vedeți. Așa cum vorbește și zîmbește în clipa asta, face o gropiță în obraz, ceea ce nu se întâmplă întotdeauna, ci numai cînd vrea ea. Da, e adorabil de copilăroasă femeia asta, e o făptură răsfățată, de aceea-i atât de neglijentă. Vrînd-nevrînd ești silit să iubești astfel de oameni, căci atunci cînd delăsarea lor te supără, însăși supărarea este un motiv în plus să te atașezi de ei și este o fericire cu atât mai mare că deși te superi din pricina lor, ești totuși silit să-i iubești...

Acestea i le șoptea profesoara vorbind din pîlnia mîinii, fără ca ceilalți s-o audă, pe cînd îmbujorarea obrazilor de față bătrînă te făcea să te gîndești la temperatura anormală a trupului ei; iar cuvintele rostite cu un fel de lascivitate îl pătrundeau pe bietul Hans Castorp pînă-n adîncul ființei. O oarecare nehotărîre îl făcea să simtă nevoia de-a auzi de la o a treia persoană confirmarea că doamna Chauchat era o femeie delicioasă, ba mai mult, tînarul dorea să fie încurajat din afară în niște sentimente împotriva cărora atât rațiunea cît și conștiința lui opuneau o rezistență susținută.

De altfel, aceste conversații erau foarte neînsemnate sub raportul informațiilor precise, căci, deși animată de cele mai bune intenții din lume, domnișoara Engelhart nu știa despre doamna Chauchat absolut nimic mai mult decît oricare altul din sanatoriu; n-o cunoștea, nu se putea lăuda nici măcar că avea vreo cunoștință comună, iar singurul fapt cu care își dădea o oarecare importanță era de-a fi originară din Königsberg, cu alte cuvinte dintr-o regiune apropiată

de frontiera rusească — astfel încît rupea de-acasă cîteva vorbe ruseşti — merite destul de sărăcăcioase dar pe care Hans Castorp era dispus să le considere ca pe un fel de legătură personală îndepărtată cu doamna Chauchat.

— După cum văd, n-are inel, nu poartă verighetă, zise el. Nu mi-aţi spus dumneavoastră că e măritată?

Profesoara păru încurcată, de parcă s-ar fi găsit într-un greu impas şi ar fi fost silită să se scuze, într-atît se simţea de răspunzătoare pentru doamna Chauchat faţă de Hans Castorp.

— Faptul nu trebuie luat în sensul strict al cuvîntului, zise ea. Ştiu din sursă sigură că este măritată. În privinţa asta nu încapе nici o îndoială. Dacă lasă să i se spună doamnă, este nu numai pentru a se bucura de mai multă consideraţie, аşa cum fac anumite domnişoare străine cînd sînt puţin cam trecute, însă noi ştim cu toţii că are, într-adevăr, un soţ, undeva prin Rusia, iar faptul acesta este cunoscut la noi în regiune. De altfel, are un alt nume de-acasă, unul rusesc, nu franţuzesc, ceva în -anov sau -ukov, l-am ştiut cu exactitate dar l-am uitat ; însă dacă doriţi pot să mă interesez ; sînt aici, fără îndoială, destule persoane care-i ştiu numele. Inel ? Nu, nu poartă şi asta m-a mirat şi pe mine. Doamne, poate nu-i stă bine, poate că-i lăţeşte mîna. Sau poate găseşte că ar arăta prea a burgheză cu un asemenea inel plat, nu i-ar mai lipsi decît legăturica de chei, nu, pentru аşa ceva este prea lipsită de prejudecăţi... Ştiu precis că rusoaicele au, toate, ceva liber şi lipsit de prejudecăţi în fiinţa lor. Mai mult, un asemenea inel are în el ceva cu adevărat respingător şi care te aduce la realitate, deoarece e un simbol al robicii, vreau să spun că dă femeii oarecum un aer de călugăriţă şi face din ea o prefăcută... Nu mă miră de loc că lucrul acesta nu-i pe placul doamnei Chauchat... O femeie atît de fer-

mecătoare, în floarea vârstei... Fără îndoială că n-are nici motive și nici poftă să arate situația ei civilă oricărui bărbat căruia îi întinde mîna...

Doamne-Dumnezeule, cum o mai susținea ! Complet speriat, Hans Castorp o privi în față, dar ea ținu piept privirii cu un fel de sălbatică perplexitate. Apoi tăcură o clipă amîndoi ca să-și revină în fire. Hans Castorp continuă să mănînce, înfrînîndu-și tremuratul capului. În sfîrșit zise :

— Dar soțul ? Nu se ocupă de loc de ea ? Nu vine niciodată aici, s-o viziteze ? Ce ocupație are ?

— Funcționar. Funcționar în administrația rusească, într-o gubernie foarte îndepărtată, în Daghestan, știți, în fundul țării, undeva la răsărit, dincolo de Caucaz, acolo a fost trimis. Nu, v-am spus doar că nimeni nu l-a văzut pe-aici. Și totuși, de data aceasta, ea se găsește printre noi de mai bine de trei luni.

— Așadar, nu-i pentru prima oară aici ?

— Vai, nu, e chiar pentru a treia oară. Iar între timp își duce viața aiurca, în ținuturi asemănătoare. De fapt, lucrurile stau invers, căci ea este aceea care-l vizitează cîteodată, nu prea des, o dată pe an, pentru cîtăva vreme. Se poate spune că trăiesc despărțiți și că ea îi face, din cînd în cînd, cîte o vizită.

— Da, înțeleg, probabil fiindcă e bolnavă...

— E bolnavă, fără îndoială. Dar nu chiar *atît*. Și, în orice caz, nu destul de grav pentru a fi silită să trăiască mereu prin sanatorii, despărțită de bărbat. Probabil că are alte motive, de altă natură. Cei de-aici bănuiesc că altele sînt cauzele. Poate că nu-i place să stea în Daghestan, dincolo de Caucaz, într-o regiune atît de sălbatică și atît de izolată, ceea ce, la urma urmelor, nu este de loc surprinzător. Fără îndoială, însă, că și soțul trebuie să aibă o vină, dacă ea nu se simte absolut de loc bine lîngă el. Ară

nume franțuzesc, totuși e funcționar rus și, în părțile acelea, vă rog să mă credeți, funcția asta desemnează de obicei o specie de om destul de grosolan. Mi s-a întâmplat să văd unul, avea barbete sure și o față dintre acelea roșcovane... De altfel, toți sînt extrem de corupți și au o mare slăbiciune pentru vutki, un fel de rachiu, știți. De ochii lumii cer cîte ceva de mîncare, cîteva ciuperci marinate ori o bucățică de morun, numai atît, și beau enorm. Iar ei numesc aceasta un aperitiv...

— Îl copleșiți cu toate defectele, zise Hans Castorp. Totuși, nu știm dacă ea însăși nu-i răspunzătoare, în parte, de faptul că nu pot trăi împreună. Trebuie să fim drepti. Cînd o văd și cînd mă gîndesc la defectul acesta pe care-l are de-a trînti ușile... n-o mai pot socoti un înger și vă rog să nu mi-o luați în nume de rău, nu prea am încredere în ea. Dar dumneavoastră nu sînteți imparțială, sînteți plină pînă-n vîrfurile urechilor de prejudecăți care o favorizează...

Așa vorbea cîteodată. Cu o viclenie ce nu era în firea lui, se prefăcea a crede că entuziasmul domnișoarei Engelhart pentru doamna Chauchat nu era ceea ce reprezenta în realitate — și el știa perfect de bine ce reprezenta — de parcă acest entuziasm nu era decît un fapt în sine foarte hazliu, în privința căruia el, Hans Castorp, independentul Hans Castorp, putea s-o necăjească pe bătrîna domnișoară, păstrînd o distanță rece și ironică. Și cum era sigur că complicea lui va admite și va îngădui această sfruntată răsturnare de situații, nu risca prea mult procedînd astfel.

— Bună dimineata ! spunea el. Ați dormit bine ? Pot să sper că ați visat-o pe frumoasa dumneavoastră Minka ? Ei, dar de ce oare vă îmbujorați de îndată ce-i pomenită ? Prin urmare, sînteți îndrăgostită de ea, nici măcar nu negați că o iubiți !

Și profesoara, care într-adevăr roșise, șoptea printre buze, aplecându-se și mai tare peste ceașcă :

— Dar e rușinos ce spuneți, domnule Castorp ! Nu-i frumos din partea dumneavoastră să mă puneți în încurcătură cu astfel de aluzii. Toată lumea o să observe că vorbim despre ea și că-mi spuneți lucruri care mă fac să roșesc...

Era un joc straniu cel la care se pretau acești doi vecini de masă. Amîndoi știau că mint, o știau cu prisosință, și că Hans Castorp n-o tachina pe profesoară decît numai ca să poată vorbi despre doamna Chauchat, dar, în același timp, îi făcea o plăcere bolnăvicioasă și ocolită să glumească cu bătrîna domnișoară — care, din punctul ei de vedere, se complăcea : în primul rînd, dintr-o vocație de mijlocitoare, dar în afară de asta, pentru a fi pe placul tînărului, deoarece începuse, fără îndoială, să țină puțin la doamna Chauchat și, în sfîrșit, fiindcă astfel avea și ea o cît de modestă bucurie, de-a se simți tachinată și de-a fi pusă în situația să roșească. Știau amîndoi acest lucru, atît fiecare pentru sine cît și în ceea ce îl privea pe celălalt, și mai știau, de asemenea, că fiecare dintre ei o știa despre sine și despre celălalt, iar toată afacerea asta era destul de încîlcită și nu tocmai cinstită. Însă, măcar că Hans Castorp nu resimțea decît un profund dezgust pentru asemenea lucruri încîlcite și nu tocmai cinstite, și cu toate că, mai ales în cazul acesta special, îi repugna și mai categoric, totuși continua să se bălăcească într-o asemenea situație tulbură, liniștindu-se la gîndul că aici, sus, nu era decît în vizită și în curînd va trebui să plece. Cu o indiferență disimulată își dădea acre de cunoscător, făcînd aprecieri în legătură cu înfățișarea „doamnei neglijente“, constata că, văzută din față părea mult mai tînără și mai nostimă decît din profil, că avea ochii prea depărtați și că ținuta ei

lăsa mult de dorit, dar că brațele-i erau, ce-i drept, frumoase și cu o „linie suavă“. Și pe cînd vorbea în felul acesta, se silea să-și ascundă tremurul capului, dar în același timp își dădea seama nu numai că profesoara era conștientă de eforturile sale zadarnice, dar mai observă cu cel mai mare dezgust că și ei îi tremura capul. În plus, datorită numai șireteniei și unei răutăți ce era mai curînd împotriva firii lui, o denumise pe doamna Chauchat „frumoasa Minka“ ; în felul acesta putea să întrebe mereu :

— Îi spun „Minka“, dar oare cum se numește în realitate ? Vorbesc despre numele de botez. Căci, întrucît vă place atît de mult, este evident că trebuie să-i cunoașteți și pronumele.

Profesoara rămase pe gînduri.

— Așteptați puțin, îl știu, zise ea. Dar iată că l-am uitat. Nu cumva se numește Tatiana ? Nu, nu-i Tatiana și nici Natașa. Natașa Chauchat ? Nu, asta nu-mi spune nimic ! Stați, am găsit. Se numește Avdotia. Sau în orice caz ceva în genul acesta. Deoarece este sigur că n-o cheamă nici Katinka, nici Ninocica. Iată, însă, că-mi scapă. Dacă țineți neapărat, pot foarte ușor să mă informez.

Și, în adevăr, a doua zi ea îi află numele. I-l spuse la masă, cînd ușa de sticlă fu izbită. Doamna Chauchat se numea Clavdia.

Hans Castorp nu înțelese imediat. Ceru să i se repete numele și-l silabisi înainte de a-l pricepe. Apoi îl repetă de mai multe ori și, privind spre doamna Chauchat cu ochii plini de vinișoare roșii, încercă să vadă dacă i se potrivește.

— Clavdia, spuse el, da, e minunat că se numește astfel, i se potrivește foarte bine.

Și nu-și ascunse bucuria ce-o resimți căpătînd această informație de natură mai intimă, iar după

aceea, cînd vorbea despre doamna Chauchat, nu-i mai spunea decît Clavdia.

— Clavdia dumneavoastră face cocoloașe de pîine, dacă văd bine. Nu-i tocmai elegant.

La care profesoara răspundea :

— Depinde de cine le face. Pe Clavdia o prinde.

Da, prînzurile din sufrageria cu șapte mese aveau pentru Hans Castorp un farmec destul de pronunțat. Îi părea rău cînd se sfîrșeau, însă mîngîierea lui era că, în curînd, peste două ore sau două ore și jumătate, va fi iarăși aici, și cînd se așeza din nou la masă era ca și cum nu s-ar fi sculat niciodată. Iar între timp, ce se întîmpla ? Mai nimic. O mică plimbare pînă la cascadă sau pînă în cartierul englezesc, și puțină odihnă pe șezlong. Nu era o întrerupere serioasă, nu era nici o piedică ce merita să fie luată în seamă. Ar fi fost cu totul altceva dacă o ocupație, dacă griji sau supărări s-ar fi interpus, căci pe acestea nu le-ar fi putut îndepărta sau nesocoti în gînd. Dar nu era cazul în viața de la Berghof, atît de înțelept și fericit organizată. Hans Castorp pûtea, ridicîndu-se de la masa de dimineață, să se bucure de dejunul apropiat — în măsura în care expresia „a se bucura“ indica exact acest soi de așteptare cu care vedea sosind noua sa întîlnire cu bolnava doamnă Clavdia Chauchat, și în măsura în care acest calificativ nu însemna ceva nici prea ușuratic, nici prea vesel, nici prea simplu și nici prea obișnuit. Este posibil ca cititorul să fie ispitit să considere că persoanei lui Hans Castorp și vieții lui interioare să nu i se potrivească decît expresii ca „vesel“ și „obișnuit“ ; dar se cuvine să ne amintim că, în calitatea lui de tînăr înzestrat cu judecată și conștiință, el nu se putea „bucura“ pur și simplu la vederea și-n vecinătatea doamnei Chauchat ; și să constatăm că, dacă i-ar fi

fost atribuite, el ar fi respins aceste cuvinte cu o ridicare din umeri.

Da, începuse să disprețuiască anumite feluri de a vorbi — acesta este un amănunt care merită să fie menționat. Umbla încoace și încolo în vreme ce obrații îi ardeau, și cînta mereu, cînta în sine însuși, căci starea sa sufletească era muzicală și senzitivă. Tocmai fredona un mic lied pe care-l auzise cîntat de un glăscior de soprană, nu se știe unde, la vreo serată sau la vreun concert de binefacere, și-l regăsise în adîncul amintirii — un lied cu textul de o duioasă nerozie, care începea așa :

*Ce-ncîntare minunată
Vorba ta-mi strecoară*

și era tocmai gata să adauge :

*Dacă-n inimă-mi pătrunde
De pe buza ta !*

cînd, deodată, ridicînd din umeri, spuse „E ridicol“, apoi condamnă și alungă din el acest lied copilăros, socotindu-l de prost gust și plin de o sensibilitate naivă — îl goni cu un amestec de asprime și melancolie. Un asemenea lied plin de zel fierbinte, era bun doar pentru un tînar mediocru care, cum se spune de obicei, abia așteaptă să-și „dăruiască inima“ — cu intenții bune și cu dulci perspective de viitor — unei gîsculițe sănătoase de acolo, jos, deval, lăsîndu-se, astfel, în voia simțămîntelor îngăduite, raționale și în fond fericite. Cît despre el și legătura cu doamna Chauchat — cuvîntul „legătură“ îi aparține și noi ne declinăm orice răspundere — nu putea avea nimic comun cu o asemenea naivă poezie ; stînd în șezlong, se simțea înclinat să rostească asupra acestor versuri o judecată estetică, anume să le trateze drept o „neghiobie“, dar se răzgîndi, ușor descumpănit, cu

toate că pentru moment nu găsi un calificativ mai potrivit.

Un singur fapt îi procura, însă, o mare satisfacție, și anume : cînd stătea culcat își asculta inima, inima din trupul său bătînd iute și deslușit, în liniște, în liniștea prescrisă tuturoră și care domnea asupra întregului Berghof, cît dura cura principală de odihnă. Bătea cu îndărătnicie și monoton, inima lui, așa cum se întîmpla aproape tot timpul de cînd era aici ; numai că de data aceasta Hans Castorp îi dădea mai puțină atenție decît în primele zile. Acum nu se mai putea spune că bătea de capul ei, fără motiv și fără nici o legătură cu sufletul. De data aceasta, o asemenea legătură exista sau, cel puțin, putea fi stabilită fără greutate ; activitatea exaltată a trupului putea fi ușor justificată printr-o stare sufletească corespunzătoare. Hans Castorp n-avea decît să se gîndească la doamna Chauchat — și se gîdea la ea — pentru a trăi sentimentul corespunzător bătăilor inimii lui.

O ÎNGRIJORARE CARE CREȘTE. DESPRE CEI DOI BUNICI ȘI PLIMBAREA CU BARCA ÎN AMURG

Timpul era din cale-afară de urît — în privința asta Hans Castorp nu avea noroc în scurta lui ședere pe aceste meleaguri. Nu se putea spune că ninge, însă zile întregi cădea o ploaie apăsătoare și monotonă, ceturi dese umpleau valea iar furtuni de o zădărnicie ridicolă — de altfel era atît de frig încît să și dăduse drumul la caloriferul din sufragerie — izbucneau trezind ecouri care se rostogoleau îndelung.

— Păcat ! zise Joachim. Crezusem că, luîndu-ne ceva de mîncare, vom putea urca într-o zi pe Schatzalp sau că vom face vreo altă excursie. Dar se pare

că este cu neputință. Să nădăjduim că ultima ta săptămână aici va fi mai bună.

Dar Hans Castorp răspunse :

— Să lăsăm asta. Nu-mi arde de loc de asemenea aventuri. Ultima excursie nu prea mi-a reușit. Mă odihnesc mai bine trăind de azi pe mâine fără prea multă variație. Variațiile se cuvin veteranilor de aici. Dar eu, cu cele trei săptămâni ale mele, n-am nevoie de nici o variație.

Așa era, adică se simțea prins și preocupat de locul unde se afla. Dacă nutrea speranțe, îndeplinirea lor cît și dezamăgirea îl așteptau aici, și nu pe un Schatzalp oarecare. Nu plictiseala îl chinuia ; dimpotrivă, începuse să se teamă că sfîrșitul șederii lui se apropia cu prea mare repeziciune. A doua săptămână era pe sfîrșit, două treimi din timpul cît își acordase se va fi scurs în curînd, iar cînd cea de-a treia va începe, se va vedea silit să se gîndească la făcutul geamantanului. În sufletul lui Hans Castorp reîmpros-pătarea inițială a ideii de timp trecuse de mult ; de pe acum zilele începuseră să zboare în liniște și cu discreție, deși fiecare dintre ele se desfășura într-o așteptare mereu reînnoită și se umplea cu noi trăiri... Da, timpul este un lucru extrem de enigmatic și e foarte greu să-i explici esența !

Să fie oare necesar să arătăm fiecare dintre trăirile discrete care încetineau și iuțeau totodată curgera zilelor lui Hans Castorp ? Dar oricine le cunoaște, căci sînt absolut obișnuite în neînsemnătatea lor sentimentală, și chiar în cazul mai judicios și mai plin de promisiuni — căruia i s-ar putea aplica textul anost al micului lied *Simt fluturarea ciudatelor gînduri* — ele nu se puteau desfășura altfel.

Era imposibil ca doamna Chauchat să nu fi băgat de seamă firele care se înnodau între o anumită masă și masa ei ; iar dorința neînfrînată a lui Hans Cas-

torp era ca ea să observe cît mai mult cu putință. O numim dorință neînfrînată, deoarece Hans Castorp era lămurit asupra caracterului absurd al cazului său. Este însă limpede că oricine a ajuns acolo unde ajunsese el, sau mai bine zis acolo unde avea să ajungă, dorește ca partea cealaltă să ia cunoștință de starea în care se află, chiar dacă, în sine, faptul n-are nici o noimă. Așa e făcut omul.

Așadar, după ce doamna Chauchat se întorsese către această masă de două sau de trei ori ca din întâmplare sau ca atrasă de o influență magnetică și cum de fiecare dată întâlnește ochii lui Hans Castorp, se uită și a patra oară — de data aceasta cu premeditare — și iarăși îi întâlnește privirea. A cincea oară nu-l mai surprinsese imediat ; nu mai stătea de strajă. Dar simți îndată că se uită la el, iar privirea lui răspuse cu atîta grabă, încît ea se întoarse surîzînd. În fața acestui surîs, neîncrederea și bucuria se ciocniră în sufletul lui. Exigențele rafinamentului său erau considerabile. Cînd se ivi al șaselea prilej, iar el ghici, simți, adică realizează precis că îl privea, Hans Castorp se prefăcu că se uită foarte atent, cu o stăruitoare neplăcere la o doamnă cu fața plină de coșuri care se apropiase de masa lui ca să vorbească cu bătrîna mătușă, se stăpîni cel puțin două sau trei minute cu o voință de fier, și nu cedă decît în clipa cînd fu sigur că ochii de kirghiză nu-l mai urmăresc — o comedie stranie pe care doamna Chauchat nu numai că avea voie, dar chiar trebuia s-o pătrundă pentru ca marea finețe și stăpînire de sine ale lui Hans Castorp s-o pună pe gînduri... Dar se mai întâmplă altceva. Între două feluri de mîncare, doamna Chauchat se întoarse alene și-și roti privirea prin sufragerie. Hans Castorp stătea la pîndă ; privirile lor se întâlneau. Și pe cînd se uitau unul la altul — bolnava îl cercetă cu un aer vag, batjocoritor, iar Hans

Castorp răspundea cu o nestrămutată îndârjire (strîngea chiar din dinți, înfruntîndu-i ochii) — șervetul doamnei alunecă de pe genunchi, gata-gata să cadă la pămînt. Tresărind enervată, întinse mîna, dar și el, ridicîndu-se pe jumătate de pe scaun, schiță brusc gestul de a voi să se repeadă orbește în ajutorul ei — uitînd că erau la o depărtare de vreo opt metri și că pe deasupra îi mai despărțea și o masă — de parcă s-ar fi întîmplat o catastrofă dacă șervetul ar fi atins pămîntul... La cîțiva centimetri de parchet, reuși să-l prindă. Dar așa cum stătea, ținînd capătul șervetului, pieziș aplecată spre podea, cu chipul întunecat și oarecum iritată de această spaimă absurdă, de loc justificată, căreia îi căzuse pradă, și dispusă parcă să arunce vina pe el, se mai uită o dată în direcția lui, îi văzu elanul stăpînit și sprîncenele ridicate, și se întoarse surîzînd.

Hans Castorp trăi acest incident ca pe un triumf și i se dăruî în întregime. Dar contralovitura nu întîrzie, căci timp de două zile, adică în cuprinsul a zece dejunuri, doamna Chauchat nu-și mai roti privirile prin sufragerie, ba intrînd renunțase chiar să se mai „prezinte” asistenței, așa cum avea obiceiul. Ceea ce era dureros. Însă cum aceste schimbări în atitudinile doamnei Chauchat fără îndoială că i se adresau numai lui, era totuși limpede că între ei dăinuia o legătură, deși într-un sens negativ ; și atît putea fi de ajuns.

Își dădea seama foarte bine că Joachim avusese perfectă dreptate cînd îi atrăsese atenția că aici nu era de loc ușor să faci cunoștințe, în afară doar de cei cu care luai masa. Căci, după cină, în timpul unei singure, scurte ore care prilejuia un fel de viață de societate, potrivit programului, dar care se reducea, adesea, la douăzeci de minute, doamna Chauchat se retrăgea, fără nici o excepție, în mijlocul cunoscuți-

lor ei obișnuiți, grup format din domnul cu pieptul căzut, umoristul cu părul creț, tăcutul doctor Blumenkohl și tinerii cu umeri înguști, și care se întrunea în fundul salonașului ce părea rezervat celor de la masa „rușilor bine“. În plus, afară de asta, Joachim se grăbea mereu să plece, ca să nu scurteze timpul rezervat pentru cura de odihnă de seară, cum spunea el, sau poate din alte motive de sănătate pe care nu le mărturisea, dar pe care Hans Castorp le bănuia și le respecta. I-am reproșat caracterul desfrînat al dorințelor, dar oricare ar fi fost, ele nu tindeau să ajungă, în nici un caz, la niște relații de societate cu doamna Chauchat, și, în fond, admitea împrejurările care constituiau o piedică. Legăturile încordate dar neprecizate, urzite de privirile și micile lui viclenii, între el și rusoaică, se desfășurau în afara conveniențelor sociale, nu obligau la nimic și nu puteau în nici un fel să-l angajeze. Căci într-o bună măsură dezaprobarea socială ar fi fost îndreptățită, iar faptul că bățile sale de inimă proveneau din aceea că se gîndea la „Clavdia“ nu era suficient ca să zdruncine convingerea nepotului lui Hans Lorenz Castorp, că el nu putea să aibă nimic comun cu această străină despărțită de soț, care nu purta verighetă, își petrecea viața prin toate stațiunile climaterice posibile, nu avea o ținută frumoasă, izbea ușile, făcea cocoloașe de pîine, și fără îndoială că-și rodea unghiile, și a cărei existență era, în realitate — adică în afară de aceste legături ascunse — separată de a lui prin prăpăstii adînci și — de ce să n-o spunem? — n-ar fi putut înfrunta alături de ea nici una din criticile la aceste defecte, critici pe care le găsea îndreptățite. Hans Castorp avea prea mult bun simț ca să aibă vreun orgoliu personal; dar un orgoliu de o esență mai generală și de o origine mai îndepărtată era întipărit pe fruntea lui și în jurul

ochilor cu privirile puțin somnoroase, iar din adîncul acestui orgoliu se înălța un sentiment de superioritate de care nu putea și nici nu vroia să se lepede în prezența făpturii și a felului de-a fi al doamnei Chauchat. Faptul ciudat era că resimțise o deosebită bucurie dîndu-și seama foarte bine și poate pentru prima dată, de superioritatea unei origini atît de îndepărtate, în clipa cînd o auzi pentru întîia oară pe doamna Chauchat vorbind germana — stătea în picioare, ținînd amîndouă mîinile în buzunarele jachetei de lînă, la sfîrșitul unui dejun, în sufragerie, și se ostenea, după cum o auzi Hans Castorp care trecea, să întrețină o convorbire cu altă bolnavă, fără îndoială o tovarășă de la cura de odihnă, și făcea eforturi încîntătoare de altfel, să vorbească în germană, în limba maternă a lui Hans Castorp, fapt care lui îi insuflă o mîndrie cum nu mai simțise încă niciodată — măcar că era dispus, în același timp, să sacrifice mîndria pentru încîntarea ce i-o dădea această delicioasă păsărească.

Intr-un cuvînt : Hans Castorp nu considera legătura tăcută cu această persoană neglijentă din societatea unor asemenea oameni decît ca pe o aventură de vacanță, care în fața tribunalului rațiunii — a propriei sale conștiințe fundată pe rațiune — nu avea de loc pretenția să fie aprobată : pentru că, înainte de toate, doamna Chauchat era bolnavă, fără energie, făcea febră, era putredă pe dinăuntru, o circumstanță strîns legată atît de caracterul îndoielnic al întregii ei existențe, cît și de atitudinea distantă a lui Hans Castorp izvorîta dintr-un simțămînt de precauție... Nu, a căuta s-o cunoască, iată o idee ce nu-i putea trece prin cap, iar cît privește restul, oare totul nu s-ar sfîrși, în bine sau în rău, după o săptămînă sau o săptămînă și jumătate, cînd își va începe practica la Tunder & Wilms ?

Este adevărat că, în așteptare, continua, așa cum începuse, să-și supravegheze stările sufletești, tensiunile, satisfacțiile și decepțiile rezultate din legăturile sale delicate cu bolnava, considerându-le drept sensul și conținutul adevărat al vacanței sale, continua să trăiască numai pentru ele și să lase ca dispoziția sa, bună sau rea, să depindă numai de desfășurarea lor. Împrejurările înlesneau această preocupare, căci trăiau unul lângă altul, într-un spațiu limitat, și cu toate că doamna Chauchat locuia la alt etaj decât el — la primul (și, de altfel, își făcea cura de odihnă, cum află Hans Castorp de la profesoară, în sala comună, chiar aceea de sub acoperiș, unde căpitanul Miklosich stinsese mai deunăzi lumina) — totuși, aceste împrejurări nu se limitau, propriu-zis, numai la cele cinci dejunuri, deoarece la fiecare pas, de dimineată pînă seara, exista posibilitatea, ba chiar necesitatea de neînlăturat, a unor dese întîlniri. Iar faptele acestea cît și altele — ca lipsa oricăror griji și necazuri — Hans Castorp le găsea minunate, deși avea un soi de spaimă simțindu-se închis într-un asemenea provizorat prielnic.

Totuși, dădea și el un mic ajutor împrejurărilor, făcea calcule și-și punea creierul la contribuție ca să îmbunătățească aceste șanse. Cum doamna Chauchat venea la masă de obicei mai tîrziu, hotărî să întîrzie și el puțin, ca s-o întîlnească pe drum. Își prelungea toaleta, nu era gata cînd Joachim venea să-l ia și își lăsa vărul să pornească înainte, spunîndu-i că-l va ajunge din urmă. Conducut de un instinct favorizat de starea în care se găsea, aștepta cîteva clipe, cît socotea că e necesar, apoi cobora la primul etaj și ajuns acolo nu mai continua să coboare aceeași scară, ci o apuca pe alta, parcurgea coridorul cît era de lung, pentru a trece prin fața ușii unei camere binecunoscute — cea de la nr. 7. Pe acest drum,

mergînd de la o scară la cealaltă, de-a lungul coridorului, își oferea la fiecare pas, ca să spunem așa, o șansă, căci în fiecare clipă cunoscuta ușă putea să se deschidă — lucru care se întîmplă de mai multe ori : pocnea cu zgomot în spatele doamnei Chauchat care, în ceea ce-o privea pe ea, apărea și luneca fără zgomot spre scară... Apoi cobora înaintea lui, ținîndu-și părul cu mîna, sau Hans Castorp era acela care mergea înainte, simțindu-i cu înfiorări și furnicături privirea în spate, însă cu hotărîrea de-a păși în fața ei ca și cum i-ar fi ignorat prezența, ca și cum și-ar fi văzut de necazurile lui — își înfunda mîinile în buzunarele hainei, își mișca în mod inutil umerii, tușea tare lovindu-se cu pumnul în piept — și toate acestea numai și numai pentru a-și manifesta totala indiferență.

Cîteodată împingea viclenia și mai departe. În timp ce se și afla la masă, îi spunea vărului său cu un aer necăjit și plictisit, pipăindu-se cu amîndouă mîinile : „Poftim, mi-am uitat batista. O să trebuiască iar să mă trambalez pînă sus.“ Și se urca pentru ca el și „Clavdia“ să se *întîlnească*, ceea ce era cu totul altceva, infinit mai primejdios și de un farmec mult mai subtil decît atunci cînd mergea înaintea sau îndărătul ei. Prima dată cînd recurse la acest truc, ea îl măsură de la o oarecare distanță, cu o privire mai curînd obraznică și îndrăzneată, de sus și pînă jos, dar cînd se apropie, întoarse ochii cu indiferență și trecu pe lîngă el în așa fel încît această întîmplare nu putea să aibă nici o valoare. Dimpotrivă, a doua oară se uită la el nu numai de departe, ci tot timpul îl privi în față cu un aer hotărît și chiar puțin încruntat, mergînd pînă la a-și întoarce capul spre el cînd se găsi în dreptul lui — fapt care-l pătrunse pe bietul Hans Castorp pînă-n străfunduri. De altfel, nici nu se cuvenea să fie compătimit, deoarece el în-

suși nu căutase altceva, ba chiar pusese la cale acest lucru. Dar întâlnirea îl zgudui atât atunci cînd se petrecu, cît și mai târziu, cînd se gîndi la ea ; căci nu-și dădu seama exact cum fusese, decît abia după ce trecuse. Niciodată încă nu văzuse chipul doamnei Chauchat atât de aproape și atât de limpede în toate amănuntele lui : putuse să zărească chiar niște fire de păr scurt care ieșeau din împletitura cozii blonde, ce bătea ușor într-un roșu arămiu, fiind încolăcită foarte simplu în jurul capului, căci nu fusese decît o distanță de cîteva palme între fața lui și fața ei, care avea forme atât de stranii — însă pentru el obișnuite de multă vreme — și care-i plăceau mai mult decît orice pe lume : forme exotice și caracteristice (căci numai ceea ce ne apare straniu ni se pare că are caracter), de un exotism nordic și misterios, ce te îndemnau să le pătrunzi taina în măsura în care aceste caracteristici și proporțiile lor erau greu de precizat. Însă cea mai categorică dintre ele era, fără îndoială, proeminența accentuată a pomeților plasați foarte sus : ei presau puternic ochii așezați excepțional de departe unul de celălalt, înspre tîmple, făcîndu-i oblici, și totuși dînd obrazilor o adîncitură suavă, care, la rîndul ei, părea să accentueze senzualitatea buzelor răsfrînte. Dar erau mai ales ochii înșiși, acești ochi înguști de kirghiză și (în orice caz, asta era părerea lui Hans Castorp) de-o formă în adevăr fermecătoare, de un cenușiu-albastru sau de un albastru-cenușiu, culoarea munților îndepărtați, și care, cîteodată, printr-o privire piezișă ce nu urmărea să vadă ceva, se topeau într-o colorație nocturnă, tenebroasă și împăienjenită — ochii Clavdiei ce-l cîntăriseră de foarte aproape și care, prin poziție, culoare și expresie semănau într-un mod izbitor și aproape înspăimîntător cu acei ai lui Pribislav Hippe! „Semănau“ nu era de loc cuvîntul potrivit — căci

erau aceiași ochi ; la fel era și jumătatea superioară a chipului, acest nas ușor turtit, totul, pînă și albeata ușor îmbujorată a pielii și culoarea sănătoasă a obrazilor — care, totuși, la doamna Chauchat nu făcea decît să dea iluzia sănătății, căci, ca la toți ceilalți de aici, aparența aceasta era doar rezultatul superficial al curei de odihnă în aer liber — absolut totul era aidoma ca la Pribislav, iar acesta din urmă nu-l privea altfel atunci cînd se întâlneau în curtea școlii.

Faptul era tulburător în toate privințele ; Hans Castorp era entuziasmat de această coincidență, dar în același timp simțea ceva ca o îngrijorare ce se înălța din el, o spaimă asemănătoare cu sentimentul de-a fi închis împreună cu întîmplarea prielnică într-un spațiu îngust : iar starea lui sufletească se datora, de asemenea, și faptului că-l întîlnise iarăși pe Pribislav, măcar că-l uitase de multă vreme, și că prin făptura doamnei Chauchat fostul său coleg îl privea cu ochii lui de kirghiz — da, chiar și asta însemna a fi închis împreună cu inevitabilul, cu ceea ce nu putea fi înlăturat și se împletea cu o fericire plină de îngrijorare. Era ceva totodată promițător, neliniștitor și aproape amenințător, iar tînărul Hans Castorp văzu că avea nevoie de un ajutor — și în sine însuși simți imbolduri nelămurite, zvicniri instinctive care se frămîntau și puteau fi luate drept încercări, gesturi în căutarea unui ajutor, a unui sfat, a unui sprijin ; și astfel, își aduse aminte de mai multe persoane la care ar fi putut eventual să recurgă în nevoie, cînd se va ivi o anumită împrejurare.

Era acolo, alături de el, Joachim, bravul și cinstitul Joachim, ai cărui ochi căpătaseră în ultimele luni o expresie atît de tristă și care ridica din umeri cu o violență disprețuitoare, inexistentă altădată — Joachim cu „Heinrich cel albastru“ în buzunar, ca să întrebuițăm termenul cu care doamna Stöhr numea

acest ustensil : ea, pe al cărei chip era întipărită atîta nerușinare, încît Hans Castorp era înspăimîntat de fiecare dată pînă în adîncul sufletului... Prin urmare cinstitul Joachim era acolo, plictisindu-l și hărțuindu-l pe consilierul aulic Behrens ca să poată pleca, pentru a-și lua în primire serviciul atît de mult rîvnit, acolo „în cîmpie“ sau „la șes“, cum era numită aici lumea celor sănătoși, cu o ușoară dar evidentă nuanță de dispreț. Ca să ajungă mai repede acolo și să cîștige puțin din timpul ce se risipea aici cu atîta ușurință, începuse, așadar, prin a se supune regulamentului și prescripțiilor cu toată conștiinciozitatea de care era în stare, respectîndu-le din dragoste pentru regulament în sine, ca pe oricare alt serviciu, căci a îndeplini această datorie însemna că-și îndeplinește datoria lui. În felul acesta, în fiecare seară după cină, cînd lumea era adunată abia de un sfert de oră, Joachim își zorea vărul să părăsească societatea ca să-și înceapă cura de odihnă, ceea ce era bine venit, căci exactitatea lui militară intervenea oarecum în ajutorul lui Hans Castorp, civilul, care altfel ar mai fi întîrziat încă mult timp cu privirile ațintite spre micul salon al rușilor. Dar dacă Joachim era atît de grăbit să scurteze reuniunea de seară, asta se mai datora și unui alt motiv ce nu-l mărturisea, însă pe care Hans Castorp îl știa precis de cînd învățase atît de bine să înțeleagă de ce chipul lui Joachim se pătează pălind și de ce gura, în anumite clipe, îi era chinuită de o grimasă atît de ciudat de îndurerată. Căci chiar Marusia, ea însăși, Marusia care rîdea mereu, avînd un mic rubin la deget și împrăstia o mireasmă de portocală, Marusia cu pieptul mare, dar putred pe dinăuntru, lua parte și ea de cele mai multe ori la asemenea reuniuni, iar Hans Castorp pricepuse că acesta era motivul ce-l gonia pe Joachim, deoarece se simțea atras spre ea într-un mod prea cumplit. Era oare și Joachim „încarcerat“ — ba

încă și mai puternic și mai apăsător decît el însuși, căci Joachim stătea de cinci ori pe zi la aceeași masă cu Marusia și cu batista ei muiată în parfum de portocală ? Oricum ar fi fost, Joachim era mult prea preocupat de el însuși, pentru ca prezența lui să fi putut fi de vreun ajutor oarecare lui Hans Castorp. Fără îndoială, subterfugiul său zilnic îi făcea cinste, însă nu-l liniștea de loc pe Hans Castorp, căruia i se părea, cîteodată, că atît exemplul frumos al lui Joachim referitor la conștiințiozitatea cu care își făcea cura, cît și sfaturile de cunoscător pe care i le dădea în privința aceasta, aveau în ele ceva îngrijorător.

Hans Castorp nu era decît de două săptămîni aici, unde avea de gînd să-și petreacă vacanța, dar i se părea că trecuse mult mai multă vreme, iar regimul din sanatoriu, pe care Joachim îl respecta cu strictețe, începuse să devină în ochii lui ceva de o sfințită inviolabilitate, ceva incontestabil și firesc, astfel că viața de jos, de la șes, văzută din acest loc, i se părea aproape ciudată și de-a-ndoaselea. Căpătase de pe acum multă abilitate în mînuirea celor două pături cu ajutorul cărora te puteai transforma, cînd vremea se răcea, într-un pachet bine făcut, într-o adevărată mumie ; era cît pe ce să-l ajungă pe Joachim în precizia gesturilor, în arta de a se înfășura după toate regulile și era aproape mirat gîndindu-se că, acolo devalc, nimeni n-avea habar despre această artă și regulile ei. Da, era un fapt straniu : dar în timp ce Hans Castorp se mira că-l găsește straniu, acea neliniște care-l făcea să se reîntoarcă în sine însuși, în căutarea unui sfat și a unui sprijin, se înălță iarăși în el.

Se gîndea la consilierul aulic Behrens și la sfatul lui „absolut dezinteresat“, de a trăi exact la fel ca și internații, luîndu-și chiar și temperatura, și la Settembrini care pufnise în rîs cînd aflase că-i fusese dat un asemenea sfat, și care-i fredonase din *Flautul*

fermecat. Da, se gîndi și la aceștia doi, cu titlul de încercare oarecum, ca să-și dea seamă dacă se va simți mai bine. Consilierul aulic Behrens avea părul alb și ca atare ar fi putut fi tatăl lui Hans Castorp. Pe deasupra, era conducătorul stabilimentului, cea mai înaltă autoritate — și doar după o autoritate părintească tînjea inima neliniștită a lui Hans Castorp. Și, totuși, oricît încercase, nu reușise să se gîndească la consilierul aulic cu încrederea datorată de un fiu. Consilierul își îngropase soția aici, trecuse printr-o durere care-l făcuse, în mod vremelnice, puțin cam ciudat și apoi rămăsese pe loc, deoarece îl reținea mormîntul, dar și pentru că el însuși fusese ușor atins. Acum, îi trecuse oare? Era, în adevăr, sănătos și sincer hotărît să vindece oamenii, pentru ca aceștia să fie în stare cît mai repede să se reîntoarcă la șes, unde să-și îndeplinească serviciul? Obrajii îi erau veșnic albastrii, deci s-ar fi putut spune că are mereu temperatură. Dar acest lucru putea fi doar o impresie, culoarea feței putea fi pusă doar pe seama aerului. Hans Castorp însuși simțea zi de zi o fierbințeală uscată, cel puțin așa i se părea lui, deoarece nu folosea termometrul... Desigur, atunci cînd îl auzai pe consilierul aulic vorbind, puteai să-ți închipui uneori că are temperatură; ceva nu era prea în ordine în felul său de-a vorbi: suna atît de tare, de vesel și de plăcut, dar în spatele vorbelor simțai un nu știu ce straniu și atît de exaltat, mai ales cînd îi priveai obraji albastrii și ochii înlăcrimați de parcă și-ar mai plînge încă soția. Hans Castorp își reamintea ceea ce-i spusese Settembrini despre „melancolia” și despre „imoralitatea” consilierului aulic, și-și mai aduse aminte că-l numise și „un suflet confuz”. Asemenea vorbe puteau fi malițiozitate sau ușurință; dar, cu toate acestea, găsea că nu prea e reconfortant să se gîndească la consilierul aulic Behrens.

Și, pe deasupra, mai era însuși acest Settembrini, acest opoziționist, acest fanfaron și *homo humanus* cum își spunea chiar el, care, cu un torent de vorbe umflate și dojenitoare, îi reproșase faptul că socotea existența simultană a bolii și a prostiei ca pe o „contradicție” și ca pe o „dilemă a sentimentului nostru de omenie”. Ce părere poți avea despre el? Ce rost are să te gîndești la el? Hans Castorp își amintea cum își ieșise din fire în timpul tuturor viselor extraordinar de vii care-i umpleau aici nopțile, din cauza zîmbetului fin și sec al italianului, a zîmbetului care se unduia sub arcuirea frumoasă a mustății, și-și mai amintea a-l fi calificat drept flașnetar, încercînd să-l dea afară din visele acestea deoarece îl deranja. Dar toate se petrecuseră în vis. Iar Hans Castorp, o dată trezit, se simțea altul, mai puțin dezlănțuit decît Hans Castorp din vis. În stare de veghe putea fi și altfel — și poate ar fi făcut bine să încerce studierea acestui nou caracter, cît și studierea lui Settembrini cu spiritul lui de opoziționist, deși o asemenea analiză critică putea degenera în vorbărie plîngăreată și lipsită de orice noimă. Celălalt se prezentase el însuși ca un pedagog; și era limpede că dorea să-și exercite influența, iar tînărul Hans Castorp ținea din toată inima să fie influențat, ceea ce, firește, nu însemna că trebuia să meargă pînă la a se lăsa determinat să-și facă geamantanul și să plece înainte de termen, așa cum îi propusese Settembrini, de curînd, cu toată seriozitatea de care era în stare.

Placet experiri, se gîndi el surîzînd în sine, căci mai știa încă atîta latină, fără ca, totuși, să se poată numi un *homo humanus*. Dar nu-l slăbea din ochi pe Settembrini și asculta cu dragă inimă, nu însă fără o atenție critică, tot ceea ce spunea italianul în timpul întîlnirilor care, cîteodată, prelungeau plimbările prescrise de tratament pînă la banca de sub peretele

muntelui sau pînă în Platz, sau, cu alte prilejuri, de exemplu cînd dejunul o dată terminat, Settembrini cu pantalonii lui în carouri se ridica primul și cu o scobitoare în gură pornea alene de-a lungul sufrageriei cu șapte mese, pentru ca, fără să țină seama de reguli și conveniențe, să vină o clipă la masa verilor. Își îngăduia acest fapt, înfigîndu-se acolo, cu gleznele încrucișate, într-o poziție grațioasă, sporovăind și gesticulînd cu scobitoarea. Sau trăgea un scaun, lua loc la unul din colțurile mesei, între Hans Castorp și profesoară, ori între Hans Castorp și *miss* Robinson, uitîndu-se cum cei nouă comensali devorau desertul la care el părea să fi renunțat.

— Îngăduiți-mi, vă rog, să mă alătur acestui nobil cerc, spunea el, strîngînd mîna celor doi veri și salutînd pe ceilalți. Ce să mai vorbim de berarul ăla, de-acolo... fără a mai pomeni de înfățișarea descurajatoare a berăritei. Dar acest domn Magnus tocmai ne-a ținut un fel de alocuțiune despre psihologia popoarelor. Vreți să auziți? „Scumpa noastră Germanic, spunea el, este, da, desigur, o mare cazarmă! Însă în ea dăinuiește multă capacitate și n-aș schimba virtuțile noastre zdravene cu politețea altora. La ce mi-ar folosi toată politețea dacă sînt înșelat în față și în spate?” Uf! Iar restul conversației era de același calibru. Sînt la capătul puterilor. Și apoi, mai am și o vecină, o biată faptură cu transdăfirii cimitirului în obraji, o fată bătrînă din Transilvania, care o ține într-una despre „cumnatul” ei, un oarecine, despre care nimeni nu știe nimic și nici nu vrea să știe. Pe scurt, nu mai pot și am șters-o.

— Cu alte cuvinte v-ați laut catrafusele, zise doamna Stöhr. Vă înțeleg.

— Exact! exclamă Settembrini. Mi-am luat catrafusele! Observ că aici e o altă atmosferă — în ce mă privește, am ajuns la liman. Prin urmare, mi-am

luat catrafusele... Dacă toată lumea ar ști să-și potrivească astfel cuvintele ! Îmi dați voie să mă interesez despre progresele prețioasei dumneavoastră sănătăți, doamnă Stöhr ?

Era îngrozitor s-o vezi pe doamna Stöhr cum se fandosea.

— Dumnezeule mare ! zise ea, mereu același lucru, așa cum domnul o știe prea bine. Facem doi pași înaintea și trei înapoi. După ce ai pățimit cinci luni, vine bătrînul care-ți mai dă încă șase. Vai ! Astea sînt chinurile lui Tantal. Împingi, împingi și cînd crezi c-ai ajuns sus...¹

— Oh ! E frumos din partea dumneavoastră ! Îi dăruieți, în sfîrșit, puțină variație acestui sărman Tantal. Și ca schimbare îl puneți să împingă o stîncă ! Iată ce numesc eu adevărata bunătate sufletească. Dar ce se întîmplă cu dumneavoastră, doamnă ? În jurul dumneavoastră se petrec lucruri misterioase. Se vorbește despre un alter-ego, despre un corp astral. Nu credeam, dar ceea ce se petrece cu dumneavoastră mă tulbură...

— Se pare că domnul vrea să-și rîdă de mine.

— Absolut de loc ! Nici nu mă gîndesc ! Liniștiți-mă, mai înții, asupra unor aspecte neclare ale existenței dumneavoastră și abia după aceea ne vom amuza. Aseară, cam între orele nouă și jumătate și zece, făceam o mică plimbare prin grădină ; arunc o privire asupra balcoanelor și văd că la dumneavoastră era aprinsă mica lampă electrică. Deci, vă făceați cura, așa cum o cere datoria, rațiunea, regulamentul. „Acolo, mi-am zis, stă culcată frumoasa noastră bolnavă, care păzește cu strășnicie prescripțiile

¹ Doamna Stöhr confundă pe Sisif — condamnat să împingă, pînă în vîrfurile unui munte o stîncă enormă care, imediat ce era în pisc se prăbușea din nou în vale — cu Tantal, condamnat să sufere veșnic de sete și de foame.

ca să se poată întoarce cât mai repede cu putință în brațele domnului Stöhr.“ Iar adineauri, ce aud ? Că ați fost văzută exact la aceeași oră, la *cinematografo* (domnul Settembrini rosti cuvîntul în italianește, cu accentul pe silaba a patra) — la *cinematografo* sub arcadele de la Cazino și, apoi, la cofetărie, cu vin dulce și ceva bezele, și iată cum...

Doamna Stöhr își bițîia umerii, chicotea în șervet, îl ghiontea pe Joachim și pe liniștitul doctor Blumenkohl, făcea ștregărește și confidențial cu ochiul, trecînd prin manifestările unei cochetării suficiente și mărginite. Ca să inducă în eroare pe cei din jur, obișnuia să-și lase lampa aprinsă pe balcon, s-o șteargă în mod discret și să-și acorde cîteva clipe de distracție jos, în cartierul englezesc. Soțul o aștepta la Cannstadt. De altfel, nu era singura internată care practica acest sistem.

— ...iață așadar, continuă Settembrini, că ați savurat bezele — dar în societatea cui ? În societatea căpitanului Miklosich din București ! Se spune că ar purta corset, dar, Dumnezeule, ce importanță poate să aibă asta ? Doamnă, vă conjur, spuneți-ne unde erați ? Sau sînteți cumva dublă ? Desigur că, la ora aceea, dormeați ; însă în timp ce partea terestră a ființei dumneavoastră își făcea în singurătate cura de odihnă, partea spirituală se distra în societatea căpitanului Miklosich și a bezelelor sale...

Doamna Stöhr se învîrtea și se zbătea ca cineva pe care-l gîdili.

— Nu se știe dacă n-ar fi fost mai de dorit contrariul, spuse Settembrini. Să fi savurat singură bezelele și să vă fi făcut cura de odihnă în societatea căpitanului Miklosich...

— Hi, hi, hi...

— Doamnele și domnii cunosc oare întîmplarea de alaltăieri ? întrebă italianul pe neașteptate. Cineva

dintre noi a fost răpit — l-a luat dracu, adică, mai precis, l-a luat însăși doamna mama lui, o femeie energică și care mi-a plăcut. Este vorba despre tînărul Schneermann, Anton Schneermann, care sătea la masa domnișoarei Kleefeld, acolo, în față — vedeți, locul lui e gol. În curînd va fi ocupat, n-am nici o grijă în privința asta, dar Anton a plecat pe aripile zefirului, într-o clipită, și mai curînd decît ar fi crezut-o. Cu cei șaisprezece ani ai lui era aici de un an și jumătate ; tocmai i se mai dăduseră încă șase luni de tratament. Și ce s-a petrecut ? Nu știu cine i-a șoptit o vorbă doamnei Schneermann, fapt este că ea a aflat despre năvălirea lui în *Baccho et ceteris*¹. Pe neașteptate apăru în scenă o matroană — mai înaltă cu trei capete decît mine, cu părul alb și îngrozitor de înfuriată, îi dădu, fără nici o vorbă, două perechi de palme domnului Anton, îl înșfăcă de guler și-l zvîrli în tren. „Dacă trebuie să moară, zise ea, o poate face tot așa de bine și devala.“ Și porni iute spre casă.

Rîdeau toți cei care îl ascultau, căci domnul Settembrini știa să povestească cu mult haz. Arăta a fi temeinic informat asupra ultimelor noutăți, deși privea cu o vădită ironie viața în comun a celor de-aici. Știa tot. Cunoștea numele și cu aproximație chiar și condițiile de viață ale noilor sosiți ; povestea că ieri unui cutare și unui cutare li se făcuse rezecție de coastă și știa din izvor sigur că, începînd cu toamna viitoare, nu se vor mai primi bolnavi avînd mai mult de 38,5 grade. Noaptea trecută, povestea el, cățelușul doamnei Kapatsoulis din Mitilene s-a așezat pe butonul semnalului electric luminos de pe noptiera stăpînei lui, ceea ce a provocat multă alergătură și zarvă, mai cu seamă că n-au găsit-o singură pe doamna Kapatsoulis, ci în compania asesorului Düstmund din

¹ În beție și altele (lat.).

Friedrichshagen. Pînă și doctorul Blumenkohl nu se putu stăpîni să nu surîdă de această poveste, drăgălașa Marusia era cît pe ce să se înăbușe cu batista ei parfumată cu portocale, iar doamna Stöhr scoase un țipăt ascuțit, apăsîndu-și sînul stîng cu amîndouă mîinile.

Dar numai cînd era cu cei doi veri, Lodovico Settembrini vorbea bucuros despre sine însuși și despre originea sa, atît în timpul plimbărilor cît și la reuniunile serale, ba chiar și după dejun, atunci cînd cea mai mare parte a internaților părăsiseră sufrageria și cînd cei trei bărbați mai rămîneau la masa lor, în vreme ce fetele de serviciu strîngeau, iar Hans Castorp fuma o Maria Mancini al cărei gust începea să-l simtă din nou, în această a treia săptămînă. Ascultînd cu uimire povestirile italianului, Hans Castorp le cîntărea cu atenție, dispus să se lase influențat de ele, căci îi dezvăluiau o lume deosebită și cu totul nouă pentru el.

Settembrini vorbea despre bunicul său din Milano, care fusese avocat, dar în același timp și un mare patriot, un fel de împletire între un agitator, un orator, un publicist politic și, în sfîrșit, un opoziționist la fel ca și nepotul său, însă activînd într-un stil mai mare și într-un spirit mai îndrăzneț. Căci, în vreme ce Lodovico — după cum mărturisea el însuși cu amărăciune — se vedea redus doar la persiflarea vieții zilnice a Sanatoriului internațional Berghof, nevoit să-și exercite numai asupra acestei instituții critica sa persiflantă și să protesteze împotriva ei în numele unei umanități mai frumoase și mai dinamice, bunicul dăduse de furcă guvernelor, conspirase contra Austriei și a Sfintei Alianțe care îi umilise atunci patria dezmembrată, împingînd-o sub jugul unei robii împovărătoare, și fusese un membru plin de zel al unor anumite organizații răspîndite în toată Italia, un *carbonaro*, cum spunea Settembrini coborînd brusc

glasul, ca și cum ar fi fost primejdios chiar și azi să vorbești despre asta. Pe scurt, acest Giuseppe Settembrini apărea în povestirile nepotului său, pentru cei ce-l ascultau, ca un om care dusesese o viață întunecoasă, pătimasă și răzvrătită, ceva în genul unui șef de bandă sau al unui conspirator, iar pe chipurile celor doi veri — cu tot respectul pe care, din politețe, se sileau să-l arate — se vădea o expresie de repulsie neîncrezătoare, ba chiar de silă, pe care n-o puteau ascunde. Este drept că evenimentele evocate erau deosebite : ceea ce auzeau se întâmplase într-o epocă îndepărtată, în urmă cu aproape un secol, așadar aparținea istoriei ; dar prin mijlocirea istoriei, și anume din cea veche, căpătaseră aceste caractere fundamentale, adică dragostea eroică și deznădăjduită pentru libertate și ura de neînvins împotriva tiranilor, simțăminte care în mod teoretic le erau familiare, deși nu se gândiseră niciodată că într-o zi vor lua cu ele un contact omenesc atât de apropiat. Mai mult, acest spirit de revoltă și aceste uneltiri de conspirator ale bunicului se împleteau, după cum aflară mai departe, cu o adâncă dragoste de patrie, pe care voia s-o știe liberă și unită — da, actele de răzvrătire fuseseră rodul și revărsarea acestui amestec, întru totul vrednic de respect și atât de ciudat încât apăru și unuia și celuilalt dintre cei doi veri ca o împletire de spirit revoluționar și patriotism — căci ei aveau obiceiul să identifice patriotismul cu un sentiment conservator de ordine — totuși se văzură obligați, cel puțin în ceea ce-i privea pe ei, să cadă de acord că în împrejurările și în epoca de atunci, răzvrătirea putea fi o adevărată virtute cetățenească, iar un loialism ne-cugetat putea să echivaleze cu o atitudine de indiferență față de problemele statului.

Dar bunicul nu fusese numai un patriot italian, ci și un prieten și un tovarăș de arme al tuturor po-

poarelor însetate de libertate. Căci după lovitura de stat neizbutită de la Torino, la care luase parte cu vorba și cu fapta, scăpînd ca prin urechile acului de zbirii prințului Metternich, el plecă în exil ca să lupte și să-și verse sîngele în Spania pentru Constituție și în Grecia pentru Independența poporului grec. Și s-a întîmplat ca tocmai în această țară să vină pe lume tatăl lui Settembrini — și fără îndoială că asta era pricina pentru care el ajunsese un atît de mare umanist și un înflăcărat admirator al antichității clasice — de altminteri născut dintr-o mamă de sînge german, căci Giuseppe se căsătorise cu fata în Elveția, purtînd-o cu el, după aceea, în toate aventurile sale. Mai tîrziu, după un exil de zece ani, s-a putut reîntoarce în patrie și s-a stabilit ca avocat la Milano, fără însă a renunța să cheme poporul, prin vorbe și prin scris, în versuri și în proză, la libertate, activînd pentru instaurarea unei Republici unice și nedespărțite, să conceapă planuri revoluționare cu un elan înflăcărat și autoritar și să prevestească, într-un stil limpede, unirea popoarelor înrobite, cu scopul de a asigura fericirea universală. Un amănunt pe care-l pomeni Settembrini, nepotul, făcu o impresie deosebit de puternică asupra lui Hans Castorp; anume că toată viața bunicul Giuseppe a fost văzut de către cetățenii lui umblînd îmbrăcat numai în negru, căci, cum spunea el, purta doliu după Italia, patria lui, robită și îndurerată. Purtînd tot timpul în gînd o comparație, pe cînd asculta aceste fapte, Hans Castorp își aminti de bunicul lui care, cît îl cunoscuse nepotul, purtase de asemenea numai haine negre, dar dintr-un spirit foarte deosebit de acela care-l însufleșise pe bunicul lui Settembrini: își amintea de îmbrăcămintea demodată prin mijlocirea cărcia Hans Lorenz Castorp — care făcea și el parte, la urma urmei, dintr-o epocă trecută — înțelesese să

se resemneze în fața prezentului, arătînd printr-un fel de artificio cît de puțin îi aparținea, pînă în ziua cînd, pe catafalc, veșmintele lui redobîndiseră în mod solemn înfățișarea lor adevărată (cu colereta) și potrivită cu caracterul său. În realitate fuseseră doi buni diametral opuși ! Hans Castorp se gîndea la toate acestea pe cînd ochii lui luau o expresie fixă și el clătina din cap, dar în așa fel încît această mișcare se putea interpreta, deopotrivă, fie ca un semn de admirație pentru Giuseppe Settembrini, fie ca o dovadă de uimire și dezaprobare. De altfel se ferea să condamne ceea ce i se părea ciudat, mulțumindu-se să înregistreze și să compare. Revedea chipul prelung al bătrînului Hans Lorenz aplecîndu-se peste interiorul ușor aurit al cupei de botez — un obiect străvechi care se moșteneau nestrămutat din tată în fiu — cu gura rotunjită ale cărei buze rosteau prefixul „stră“, și cu ecoul acela adînc și pios al vocii care evoca locurile unde se cerea un mers solemn și cucernic. Și îl vedea pe Giuseppe Settembrini fluturînd tricolorul într-o mînă și învîrtînd sabia cu cealaltă, invocînd cu ochii negri, ridicați, cerul și, în fruntea unei trupe de apărători ai libertății avîntîndu-se împotriva hoardelor despotismului. Și una și cealaltă dintre aceste atitudini aveau, fără îndoială, frumusețea și meritul lor, gîndi Hans Castorp, și făcu asta cu atît mai grijuliu cu cît personal sau măcar în parte se simțea și judecător și împlicinat. Căci Settembrini, bunicul, luptase pentru cucerirea drepturilor politice, în vreme ce, încă de la originea lor, toate drepturile aparținuseră propriului său bunic, sau măcar străbunilor lui, iar pușlamalele fuseseră acelea care le-au smuls prin violență și cu fraze frumoase, în decursul ultimelor patru secole. Dar iată că și unul și celălalt se îmbrăcaseră în negru, bunicul din Nord și bunicul din Sud, și unul și celălalt cu scopul de-a statornici

o neînduplecată separație între ei și prezentul pe care îl urau. Însă, pe cînd unul o făcuse din evlavie pentru trecut și în cinstea morții de care era legat, celălalt, dimpotrivă, din spirit de rebeliune, în cinstea progresului dușman oricărei evlavii. Desigur, erau două lumi opuse, două puncte cardinale diferite, gîndea Hans Castorp, și se și vedea oarecum așezat între ele, în vreme ce domnul Settembrini povestea, aruncînd cîte o privire pătrunzătoare cînd spre unul cînd spre celălalt — iar lui Hans Castorp i se părea că mai asistase la o asemenea scenă. Își amintea de o singuratică plimbare cu barca, într-un amurg, cînd ziua se îngîna cu noaptea, pe un lac din Holstein, spre sfîrșitul verii, în urmă cu cîțiva ani. Era cam în jurul orei șapte, soarele apusese de curînd, iar luna aproape plină se ivise la răsărit, deasupra crîngului de pe maluri. Și pe cînd Hans Castorp vîslea pe apa liniștită, o constelație de vis, tulburător de ciudată, domni cam vreo zece minute. Spre apus încă mai dăinuia lumina zilei, o zi de o claritate sticloasă și precisă, însă dacă întorcea puțin capul spre răsărit vedea o noapte cu lună plină, fermecătoare și limpezită de orice ceață. Contrastul acesta straniu dăinuise cam vreun sfert de oră, înainte ca noaptea și luna să biruiască, iar ochii uluiți și fermecați ai lui Hans Castorp alergau de la o lumină și de la o priveliște la alta, de la zi la noapte și de la noapte la zi. La toate acestea se gîndea acum.

Oricum ar fi, își mai spusese el, avocatul Settembrini, ducînd o astfel de viață și angajat într-o activitate atît de vastă, nu putuse, desigur, să ajungă un mare jurist. Dar fusese însufletit de principiul dreptății, din cea mai fragedă copilărie și pînă la sfîrșitul vieții, după cum mărturisea nepotul său ; iar Hans Castorp, cu toate că, în acel moment, nu avea capul prea limpede, organismul fiindu-i îngreunat de

cele șase feluri de mâncare ale unei mese la Berghof, se silea să priceapă ce voia să spună Settembrini atunci cînd calificase acest principiu drept „izvorul Libertății și Progresului”. Prin acest din urmă cuvînt, Hans Castorp înțelesese, pînă acum, ceva cam ca dezvoltarea macaralelor cu aburi de-a lungul secolului al XIX-lea ; apoi își dădu seama că Settembrini făcea destul caz de aceste lucruri și că bunicul său avusese aceeași atitudine. Italianul aducea patriei celor doi ascultători un omagiu deosebit de călduros deoarece acolo se descoperise praful de pușcă — cel care aruncase la vechituri armurile medievale — și tiparul ; fiindcă ușurase răspîndirea ideilor democratice. Prin urmare, elogia Germania sub acest raport și numai în măsura în care era vorba despre trecut, fiind convins, după cum e și firesc, că lauda supremă se cuvenea propriei sale patrii, deoarece a fost prima care, în timp ce toate celelalte popoare trăiau încă în întunericul superstiției și al robiei, a desfășurat drapelul Luminii, al Culturii și al Libertății. Însă dacă Settembrini avea multă știmă pentru tehnică și pentru transporturi, domeniul de activitate pentru care se pregătise Hans Castorp — așa cum o dovedise atunci cînd se întîlnise pentru prima oară cu cei doi veri la banca de lîngă povîrniș — totuși nu părea că stima lui și-ar trage originea din dragostea pentru aceste forțe, ci mai curînd aprecia influența lor asupra ridicării morale a omului, căci numai din acest punct de vedere înțelegea să le acorde importanță. Supunînd natura din ce în ce mai mult, prin raporturile pe care le stabilise, prin dezvoltarea rețelelor rutiere și telegrafice, învingînd diferențele climatice, tehnica se dovedea mijlocul cel mai sigur de-a înfrăți popoarele, de-a înlesni înțelegerea lor reciprocă, de a stabili convenții între oameni, de a distruge prejudecățile și, în sfîrșit, de

a duce la unirea universală. Neamul orfenesc răzbiise din întuneric, ieşise din spaimă şi din ură, pentru a se îndrepta pe un drum luminat, către etapa finală a dragostei, limpezimii interioare, a bunătaţii şi fericirii; şi pe această cale tehnica era cel mai bun mijloc de transport. Dar vorbind astfel, el amesteca, *dintr-o singură* suflare, categorii pe care Hans Castorp fusese obişnuit, pînă acum, să nu le privească decît în mod separat. Tehnica şi moralitatea, spunea domnul Settembrini. Şi mergea pînă acolo încît — vorbind despre Mîntuitorul creştinismului care dezvăluise cel dintîi principiul egalităţii şi înfrăţirii între popoare — afirma că, ulterior, tiparul a înlesnit foarte mult răspîndirea acestui principiu pe care marea revoluţie franceză l-a ridicat la rangul de lege. Din motive nedesluşite, toate acestea i se păreau tînărului Hans Castorp absolut confuze, măcar că domnul Settembrini le rezuma în termeni atît de limpezi şi de viguroşi. O singură dată, povestea el, o singură dată în viaţă, la începutul maturităţii, bunicul Giuseppe s-a simţit pe deplin fericit: asta s-a petrecut atunci cînd a aflat vestea despre revoluţia din iulie de la Paris. În gura mare şi în auzul tuturor, el proclamase că, într-o zi, toţi oamenii vor pune cele trei zile de la Paris alături de cele şase zile ale creaţiei lumii. Lui Hans Castorp i se păru într-adevăr cam exagerat să încerci să pui cele trei zile de vară ale anului 1830, în timpul cărora parizienii au făurit o constituţie nouă, alături de cele şase zile în cuprinsul căr. Dumnezeu a despărţit pămîntul de apă şi a creat aştrii eterni, precum şi florile, arborii, păsările, peştii cît şi întreaga suflare, iar cînd, mai tîrziu, rămase singur cu vărul său Joachim, sublinie că spusele lui Settembrini i se păruseră din cale-afară de îndrăzneţe şi de-a dreptul necuviincioase.

Dar era atît de dispus sã se lase influențat — mai bine zis sã se dãruiascã tuturor experiențelor — încît își înãbuși împotrivirea pe care evlavlia și stilul sãu personal o opuneau concepției settembriniene a lucrurilor, spunîndu-și cã ceea ce i se pãrea nelegiuit putea fi calificat drept îndrãznealã și cã ceea ce i se pãrea prost gust poate cã era generozitate și entuziasm nobil, cel puțin în anumite împrejurãri, de exemplu atunci cînd Settembrini-bunicul numise baricadele „tronul poporului“ și cînd declarase cã era vorba „de a sfinți sulita cetățeanului pe altarul Umanității“.

Hans Castorp știa, fãrã sã poatã da o explicație limpede, de ce îl asculta pe domnul Settembrini — explicația era nițel confuzã, dar, oricum, știa. Dãinuia în bunãvoința lui ceva ca un sentiment al datoriei, dincolo de aceastã lipsã de rãspundere proprie vacanțelor cãlãtorului și vizitatorului care nu se oprește la nici o impresie, lãsîndu-se dus de întîmplãri, perfect conștient cã mîine sau poimîine își va lua zborul și se va reîntoarce la rînduiala vieții lui obișnuite : ceva, prin urmare, ca o voce a conștiinței și, pentru a fi preciși, a conștiinței sale încãrcate care îl împingea sã-l asculte pe italian, fie cînd stătea picior peste picior și pufãia dintr-o Maria Mancini, fie cînd toți trei urcau din cartierul englezesc spre Berghof.

Potrivit concepției și expunerii lui Settembrini, douã principii își disputã lumea : Forța și Dreptul, Tirania și Libertatea, Superstiția și Știința, Legea conservãrii și Legea mișcãrii, iar din aceastã disputã se naște Progresul. Primul principiu s-ar putea numi asiatic, celãlalt european, cãci Europa era țara rãzvrãtirii, a criticii și a activității care prefãce totul, în vreme ce continentul rãsãritean ar întruchipa nemișcarea, repaosul, completa lipsã de activitate. Nu era îngãduit cîtuși de puțin sã te întrebi care dintre aceste douã puteri va sfîrși prin a cîștiga biruința — conform ra-

țiunii va fi, fără îndoială, o biruință a Luminii și a Desăvârșirii. Căci fără încetare umanitatea antrena în viața ei strălucitoare noi țări, cucerea mereu noi țărîmuri chiar și în Europa, și începea să pătrundă, de pe acum, și în Asia. Mai era încă mult pînă cînd victoria va fi completă, iar aceia care primiseră lumina aveau datoria să facă eforturi și mai mari și mai generoase pînă să răsară ziua în care monarhiile și religiile se vor prăbuși chiar și în țările unde, ce-i drept, nu vor fi trăit nici un veac al optsprezecelea și nici un 1789. Însă aceasta va veni, spunea Settembrini zîmbind subțire sub mustață, va veni pe aripi de vulturi dacă nu pe cele de porumbei, și se va înălța în zorii înfrățirii universale a popoarelor, sub semnul Rațiunii, al Științei și al Dreptății; va aduce sfînta alianță a democrației cetățenești, contralovitură dată acelei de trei ori infame alianțe a prinților și a guvernelor al căror dușman de moarte fusese bunicul său, Giuseppe — într-un cuvînt republica mondială. Dar pentru a atinge acest țel, era necesar, înainte de toate, să fie izbit principiul asiatic al robiei și al conservatorismului în centrul și în nervul vital al rezistenței lui, adică la Viena. Era vorba ca Austriei să i se dea la cap, pentru a fi distrusă, în primul rînd ca trecutul să fie răzbunat o dată pentru totdeauna, și apoi ca să se pregătească domnia Dreptății și a fericirii pe pămînt.

Această ultimă turnură și concluzie ale potopului de vorbe revărsat de Settembrini nu-l mai interesară absolut de loc pe Hans Castorp, ba, dimpotrivă, ori de cîte ori se repetară îi displăcură, impresionîndu-l în mod penibil, ca o jignire personală sau națională — iar cît despre Joachim Ziemssen, cînd italianul se scufunda în vîltoarele lui de elocință, el întorcea capul, încruntînd sprîncenele, nu-l mai asculta și atrăgea atenția celorlalți că sosise ora să înceapă cura

sau încerca să schimbe conversația. Nici Hans Castorp nu so simțea în stare să fie atent la asemenea rătăcirii — deoarece se situau, fără îndoială, dincolo de limitele influențelor pe care conștiința lui îl îndemna să le primească în calitate de experiențe — deși ținea mult să fie lămurit, atât de mult încât atunci când Settembrini se așeza lângă ei sau li se alătura la plimbarea în aer liber, el era acela care-l invita pe italian să-și expună ideile.

Acesto idei, idealuri și năzuințe, susținea Settembrini, erau la el acasă o tradiție de familie. Căci toți trei le închinaseră viața și forțele intelectuale : bunicul, tatăl și nepotul, fiecare în genul lui : tatăl n-a fost mai prejos decât bunicul Giuseppe, cu toate că nu fusese nici agitator politic și nici luptător pentru cauza libertății, ci un savant discret și delicat, un umanist lucrînd la pupitrul său. Dar ce înseamnă oare umanismul ? Nimic altceva decât dragostea de om și chiar prin aceasta umanismul era totodată un act politic, o atitudine de răzvrătire împotriva a tot ce murdărește și dezonoarează pe om. I se reproșase lui Settembrini-tatăl că dă formei o importanță prea mare, însă el nu cultiva forma frumoasă în sine, ci numai din respect pentru demnitatea omului, în opoziție strălucitoare cu evul mediu care nu numai că se dedase disprețului față de om, îmbrățișînd superstiția, dar se mai cufundase încă și într-o rușinoasă desconsiderare a formelor ; înainte de orice, tatăl lui Settembrini luase apărarea deplinei libertăți de gândire și a bucuriei de-a trăi, susținînd că cerul trebuie lăsat vrăbiilor. Un adevărat Prometeu ! După părerea lui, Prometeu fusese primul umanist, fiind absolut identic cu acel Satan în cinstea căruia Carducci crease un Imn... Ah ! Dumnezeu, dacă verii ar fi putut să-l audă la Bologna pe bătrînul dușman al bisericii, zeflemisind, tunînd și fulgerînd împotriva

sentimentalismului creștin al romanticilor ! Împotriva Imnurilor sacre ale lui Manzoni ¹ ! Împotriva poeziei cu umbre și clar de lună a romanticismului ² pe care o comparase cu „palida călugăriță celestă, Luna“ ! *Per Baccho* ³, asta le-ar fi produs o mare bucurie ! Și ar mai fi trebuit să-l audă pe Carducci interpretând pe Dante — pe care îl slăvea ca pe cetățeanul unui mare oraș, care a apărut forța activă ce transformă lumea și o face mai bună, împotriva ascetismului și a negației vieții. Căci poetul n-a înțeles să cinstească umbra bolnăvicioasă a Beatricei sub denumirea de „Dona gentile e pietosa“ ⁴ ; dimpotrivă, astfel și-a numit soția care, în poem, întrupează principiul cunoașterii din lumea aceasta, și munca practică a vieții...

Prin urmare, Hans Castorp aflase destule lucruri despre Dante, și din sursa cea mai bună. Nu se încredea chiar cu totul în aceste cunoștințe noi, ținând seama că cel care-i slujea de mijlocitor era un fluierăvînt ; dar merita să-ți dai osteneala să auzi că Dante a fost inteligența reprezentativă a unui mare oraș. Și apoi, îl mai ascultă pe Settembrini vorbind despre el însuși și declarînd că în ființa lui, în el, în Lodovico-nepotul, se contopiseră tendințele ascendenților imediați, combativitatea cetățenească a bunicului și umanismul tatălui și acesta era motivul pentru care el devenise un literat, un scriitor independent. Deoarece literatura nu era nimic altceva decît : unirea umanismului cu politica — fapt care se îndeplinea cu atît mai nesilit, cu cît umanismul era el însuși po-

¹ *Alessandro Manzoni* (1785—1873), poet și prozator italian, șeful școlii romantice italiene.

² Cuvîntul *romanticismo*, de origine italiană, a fost introdus în Franța, la 1823, de Stendhal, pentru a desemna romantismul ca școală literară.

³ *Pe legea mea !* (Ital.)

⁴ *Doamna frumoasă și evlavioasă* (ital.).

litică, iar politica umanism. Aici, Hans Castorp ciulea urechile, dîndu-și silința să-l înțeleagă cît mai bine ; căci putea să spere că va descoperi marea ignoranță a berarului Magnus și va afla de ce literatura era altceva decît „caractere frumoase”. Settembrini întrebă dacă ascultătorii lui auziseră vreodată vorbindu-se despre domnul Brunetto, Brunetto Latini¹, notarul Florenței, cam prin anul 1250, care scrisese o carte despre virtuți și vicii. Maestrul acesta a fost primul care i-a educat pe florentini, i-a învățat cum să vorbească, punîndu-le la îndemîină și arta de-a conduce republica după regulile politicii. „Acum ați înțeles, domnii mei ! exclamă Settembrini. Acum, ați înțeles !” Și începu să vorbească despre „Cuvînt”, despre cultul cuvîntului, despre elocvență, pe care o califică drept triumful umanității. Căci cuvîntul este gloria omului și numai el face ca viața omului să fie demnă. Nu numai umanismul — ci însăși umanitatea în general, întreaga demnitate umană, cinstirea oamenilor și a omului față de el însuși, toate acestea sînt nedespărțite de cuvînt, sînt legate de literatură — („Vezi, îi spuse mai tîrziu Hans Castorp vărului său, vezi că în literatură importanță au totuși cuvintele frumoase ? Eu mi-am dat seama imediat.”) — și tot așa politica făcea corp comun cu cuvîntul, sau mai precis : era născută din unirea umanității cu literatura, căci cuvintele frumoase dădeau naștere la acțiuni frumoase.

— Ați avut în țara dumneavoastră, zise Settembrini, acum două sute de ani, un poet, un minunat bătrîn povestitor care dădea o mare importanță unei scrieri frumoase deoarece credea că ea ne conduce spre stilul frumos. Ar fi trebuit să meargă puțin mai

¹ Brunetto sau Burnetto di Bonaccorso Latini (circa 1220—1293), autorul unor opere poetice și enciclopedice, profesor al lui Dante.

departe și să spună că un stil frumos duce la fapte frumoase. A scrie frumos înseamnă aproape a gândi frumos, și de aici nu este departe pînă la a te comporta frumos. Întreaga civilizație și desăvîrșire morală sînt născute din spiritul literaturii, care este sufletul demnității umane, și în același timp se identifică și cu politica. Da, toate acestea sînt una, nu fac decît una și aceeași forță și idee și nu există decît *un singur* nume care să le reunească pe toate. Care este acest nume? Așadar, acest nume era alcătuit din niște silabe cunoscute, deși cei doi veri nu i-au putut pricepe, desigur, nici sensul și nici măreția — el suna astfel: Civilizație! Și lăsînd să-i cadă acest cuvînt de pe buze, Settembrini ridică mîna dreaptă, mică și galbenă, asemenea cuiva care ținea un toast.

Tînărul Hans Castorp recunoștea că toate acestea sînt foarte vrednice de-a fi ascultate, însă fără a se considera angajat în vreun fel oarecare, ci doar cu titlul de experiență, dar oricum, acesta a fost sensul în care își mărturisii gîndurile vorbindu-i lui Joachim Ziemssen, care tocmai avea termometrul în gură, deci nu putea să răspundă decît într-un chip de neînțeles, și pe urmă era foarte ocupat să citească gradele și să le treacă în foaia de temperatură, pentru ca, abia după aceea, să-și poată da părerea asupra punctelor de vedere ale lui Settembrini. Așa cum am spus-o, Hans Castorp se interesa cu zel de aceste puncte de vedere și-și deschidea sufletul să primească aceste cunoștințe pentru a le cerceta îndeaproape: fapt care ne și subliniază cît de mult se deosebește omul lucid, lămurit, de visătorul nerod — care nu era altul decît Hans Castorp atunci cînd îl făcuse, în față, flașnetar pe domnul Settembrini și încercase din toate puterile să-l gonească deoarece „îl deranja“; dar ca om lucid, Hans Castorp îl asculta pe italian politician și atent, dîndu-și silința în mod cinstit să-și potolească

și să-și atenueze opozițiile ce se iveau împotriva speculațiilor și expunerilor Mentorului¹. Căci nu vrem să negăm că anumite rezistențe își croiau drum în sufletul lui : adică erau anumite opoziții mai vechi, care dăinuiseră în el dintotdeauna, și încă altele ce proveneau din împrejurările prezente, din experiențele directe sau indirecte, pe care le trăia în mijlocul celor de-aici, de sus.'

Ce este omul și cu câtă ușurință i se poate rățăci conștiința ! Cum găsește el mijlocul de a lua chemarea pasiunii drept voce a datoriei ! Dintr-un sentiment al datoriei, al dragostei de dreptate și de echilibru, Hans Castorp ajunsese să dea bucuuros ascultare spuselor lui Settembrini și să-i examineze cu bunăvoință considerațiile asupra Rațiunii, Republicii și stilului frumos, gata să se lase influențat de ele. Dar, imediat, își spunea că ar fi cu atât mai consecvent dacă și-ar lăsa gândurile și visările să-i zboare în altă direcție, ba chiar într-o direcție *diametral opusă* — și pentru a da glas chiar de pe acum tuturor presupunerilor noastre, vom declara că nu l-a ascultat pe domnul Settembrini decât cu singurul scop de a primi de la propria-i conștiință certificatul de liberă trecere pe care nu i l-ar fi acordat de la bun început. Dar ce sau cine se găsea de cealaltă parte, opusă patriotismului, demnității umane și beletristicii, către care Hans Castorp să poată iarăși să-și îndrepte faptele și gândurile ? Acolo se găsea... Clavdia Chauchat, fără vigoare, putredă pe dinăuntru și cu ochii de kirghiză ; și, pe când Hans Castorp se gândea la ea (de altfel expresia „se gândea la ea“ exprimă cu foarte mare reticență chipul cum se apropia de ea în sufletul său), își închipui din nou că se afla în barcă, pe lacul din Holstein, și că-și întorcea privirea amăgită de ziua

¹ Personaj din *Odissea*, educatorul lui Telemac, fiul lui Ulise.

sticloasă de pe malul apusean, ca să-și îndrepte ochii orbiți spre noaptea cu lună plină, unde pluteau cețurile cerului răsăritean.

TERMOMETRUL

Săptămîna lui Hans Castorp se întindea de marti pînă marti, căci într-o marți sosise. De cîteva zile își achitase la administrație nota pe săptămîna a doua — o notă modestă, exact 160 de franci, rezonabilă și justificată, socotea el, mai ales dacă țineai seama de anumite înlesniri incalculabile ale acestei găzduiri, și care nu puteau fi evaluate, și de anumite suplimente pe care ar fi putut foarte bine să i le treacă în cont, ca de pildă concertul bilunar de pe terasă și conferințele doctorului Krokowski — adică nota era întocmită numai pentru pensiunea propriu-zisă, pentru cheltuielile de întreținere, pentru camera confortabilă și pentru cele cinci formidabile mese.

— Nu e scump, e mai curînd ieftin, nu te poți plînge că aici, sus, ți se cere prea mult, spuse invitatul celui stabilit de mai multă vreme. Deci, în medie, îți trebuiesc 650 de franci pe lună, pentru cameră și masă, întrucît tratamentul medical este cuprins în această sumă. Bine. Admite că mai cheltuiești încă treizeci de franci pe lună cu bacșișurile, dacă vrei să te porți cum se cuvine și să ai în jur fețe surîzătoare. Asta face 680 de franci. Bun. O să-mi spui că mai sînt încă și alte cheltuieli și accesorii. Mai sînt banii pentru băuturi, pentru obiectele de toaletă, pentru țigări, mai faci din cînd în cînd cîte o excursie, iar dacă vrei, o plimbare cu trăsura, mai sînt apoi notele pentru cizmar și croitor. Bine, dar calculînd precis, nu vei reuși, cu cea mai mare bunăvoință, să cheltuiești o mic de franci pe lună ! Nici chiar opt sute de

mărci. Ceea ce, una peste alta, nu face 10 000 de mărci pe an. Nu, chiar mai puțin, fără îndoială. Iar atîta îți ajunge ca să trăiești.

— Te felicit pentru calculul tău făcut în minte, zise Joachim. Nu știam că ești atît de tare. Și găsesc că e foarte generos din partea ta să faci așa de iute socoteala pe un an întreg ; hotărît, ai și învățat ceva la noi, sus. De altfel, socoteala ta e și așa exagerată. Eu nu fumez și nici nu am intenția să-mi fac haine aici, așa că îți mulțumesc.

— Prin urmare, socoteala e exagerată, zise Hans Castorp, puțin încurcat. Însă ce i-o fi venit să treacă în contul lui Joachim țigările și costumele noi, se întrebă el, căci iuțeala cu care calculase în minte totul nu era decît o iluzie și o părere a vărului său în ceea ce privea darurile lui naturale. Fiindcă, în această privință ca și în toate celelalte el era mai degrabă greoi și lipsit de spontaneitate, iar în acest caz special nu fusese o întîmplare faptul că văzuse dintr-o ochire, deoarece, în realitate, se pregătise, ba chiar făcuse exerciții *în scris*, adică într-o seară, în timpul curei de odihnă (întrucît sfîrșise și el prin a se întinde după masă, ca toți ceilalți) se ridicase anume de pe minunatul său șezlong și, ascultînd de un impuls subit, luase din cameră hîrtie și creion, ca să calculeze. Astfel ajunsese la constatarea că vărului său — de fapt oricui de-aici — nu-i erau necesare, una peste alta, decît 12 000 de franci pe an, și chipurile, ca să-i treacă timpul, se convinsese că, în ceea ce-l privea viața de aici, sus, era mai mult decît la îndemîna pîunii lui, deoarece putea să considere că dispunea de un venit anual de 18—19 000 de franci.

Așadar, achitase acum trei zile a doua notă săptămînală, i se eliberase chitanța o dată cu mulțumirile administrației, și se afla la mijlocul celei de-a treia

săptămîni și ultima a vacanței ce-și propusese să petreacă aici, sus. Își spuse — și-l anunță și pe vărul lui, că duminica viitoare va mai asista la unul dintre acele concerte de pe terasă, care se repetau la fiecare cincisprezece zile, iar luni se va mai duce la una din conferințele doctorului Krokowski, care se țineau tot de două ori pe lună ; iar marți sau miercuri va pleca și-l va lăsa pe Joachim singur, bietul Joachim căruia Radamant i-a mai dat încă Dumnezeu știu cîte luni, și ai cărui ochi blînzi și negri se acopereau cu un vâl de melancolie de fiecare dată cînd venea vorba despre plecarea lui Hans Castorp, plecare care începuse să se apropie vertiginos. Vai, Dumnezeule mare, ce se alesese din această vacanță ! Trecuse, zburase, se risipise — și n-ar fi știut în adevăr să spună cum. Totuși, fuseseră douăzeci și una de zile pe care le petrecuseră împreună, un șir lung, care la început nu putuse fi prevăzut prea ușor. Și iată că, deodată nu mai rămăseseră decît trei sau patru biete zile, lipsite de însemnătate, un rest neglijabil, cel mult împovărat de diversele acțiuni prevăzute în programul zilei, dar de pe acum copleșite complet de gîndul la bagaje și la plecare. La urma urmei, trei săptămîni reprezentau aici, sus, foarte puțin, o nimica toată — cum de altfel i se și spusese de la început. Aici, cea mai mică unitate de timp era luna, îi atrăsese atenția Settembrini, și cum șederea lui Hans Castorp nu atingea nici măcar această unitate, ea nici nu conta ca ședere, ci doar ca o vizită trecătoare, așa cum îi spusese și consilierul aulic Behrens. Oare nu cumva timpul trecea aici ca într-o clipită din cauza combusțiilor totale din organism ? Pentru Joachim, o astfel de viteză a trăirii era, în ultimă instanță, o adevărată mîngîiere, cînd se gîndea la cele cinci luni ce-l mai așteptau, și presupunînd că totul se va limita numai la atît. Dar în timpul celor trei săptămîni, ei ar fi

trebuit să supravegheze cu mai multă atenție scurgerea timpului, așa cum făceau bolnavii când își luau temperatura și când cele șapte minute prescrise deveneau un interval de timp atât de important... Lui Hans Castorp îi era milă din toată inima de vărul său, în ochii căruia puteai citi o tristețe foarte omenească de a-și pierde, în curînd, tovarășul — și, de fapt, îl compătimea foarte tare, gîndindu-se că sărmanul va rămîne, de acum înainte, mereu fără el, în vreme ce el însuși, va trăi din nou la șes și-și va desfășura activitatea în serviciul tehnicii transporturilor care apropie popoarele : ba, în anumite clipe, această milă îi ardea dureros de puternic pieptul și fără îndoială că asta era pricina pentru care îi vorbea din ce în ce mai puțin despre plecarea lui ; iar dacă din cînd în cînd Joachim aducea vorba despre acest lucru, Hans Castorp, așa după cum am mai spus-o, dădea impresia — dintr-o bunăcuviință și delicatete firești — că pînă în ultima clipă nici nu mai voia să se gîndească la plecare.

— Să sperăm, spuse Joachim, că măcar te-ai odihnit la noi, și că, ajuns jos, în vale, te vei bucura de binefacerile acestei destinderi.

— Da, voi transmite tuturor salutări din partea ta, răspunse Hans Castorp, și le voi spune că mă vei urma după cel mult cinci luni. Odihnit ? Mă întrebi dacă m-am odihnit în aceste cîteva zile ? Vreau să sper că da. O oarecare întremare trebuie să se fi produs chiar și într-un timp atât de scurt. Dar nu-i mai puțin adevărat că, aici, sus, impresiile au fost atât de noi, atât de noi în toate privințele și în același timp stimulatoare, însă tot pe atât de obositoare din punct de vedere moral și fizic, încît nu am încă sentimentul că le-am epuizat și m-am aclimatizat, ceea ce este prima condiție a oricărei odihne adevărate. Maria este, mulțumesc lui Dumnezeu, tot atât de bună ca și mai înainte, de cîteva zile i-am regăsit

gustul cu care eram obișnuit. Numai că, din cînd în cînd, batista mi se mai pătează cu roșu, dacă-mi suflu nasul, și mi se pare că nu voi reuși să scap, înainte de plecare; de această afurisită fierbințeală care-mi arde obrazii, și nici de aceste nesăbuite bătaii de inimă. Nu, nu, în ceea ce mă privește nu se poate spune că m-am aclimatizat, și nici n-ar fi fost posibil într-un termen atît de scurt. Pentru a te aclimatiza și pentru a-ți însuși toate impresiile de aici, ar fi trebuit un timp mai îndelungat și abia după aceea putea să înceapă odihna, ca să produci mai multă alumină. Păcat. Spun „păcat“, întrucît este o greșeală din partea mea că nu mi-am rezervat mai mult timp pentru această vizită — căci în definitiv timp puteam să găsesc. Pe cînd așa, am impresia certă că, ajun-acasă, la șes, voi avea nevoie să mă refac de pe urma acestei odihne și că va trebui să dorm trei săptămîni atît de tare mi se pare uneori că m-am obosit aici. Și iată că, peste toate acestea, se mai adaugă și un guturai blestemat...

Se părea, în adevăr, că Hans Castorp va fi nevoit să se întoarcă la șes cu un guturai dintre cele mai rebele. Răcise, fără îndoială, făcîndu-și cura de odihnă și îndrăznim să schițăm o a doua presupunere, anume că faptul se întîmplase în timpul curei de odihnă de seară, pe care o făcea cam de o săptămînă, cu toată vremea ploioasă și rece care nu dădea semne că s-a îndrepta înaintea plecării lui. Aflase însă că vremea asta nu putea fi calificată drept rea; noțiunea de vreme rea nu exista aici sub nici o formă, nimeni nu se temea de nici un fel de vreme, iar Hans Castorp datorită receptivității mlădioase a tinereții, facultății ei de a se adapta ideilor și obiceiurilor mediului în care este strămutată, începuse să-și însușească această nepăsare. Atunci cînd ploua cu găleata, nu însemna că numai pentru atîta lucru aerul ar fi mai puțin

uscat. Și, fără îndoială, nici nu era, căci capul îi ardea mereu, ca și cum te-ai fi găsit într-o cameră supraîncălzită sau de parcă ai fi băut prea mult vin. Cît despre frig, care te pătrundea, nu era de loc înțelept să încerci să scapi de el refugiindu-te în cameră ; căci atîta vreme cît nu ninge, nu se dădea drumul la calorifer și nu era întru nimic mai comod să stai în cameră, decît să te întinzi pe balcon, îmbrăcat cu paltonul și înfășurat după toate regulile artei în două pături bune de păr de cămilă. Dimpotrivă : poziția asta era cu mult mai agreabilă, era starea cea mai plăcută pe care Hans Castorp își amintea s-o fi simțit vreodată — iar el nu se lăsa înșelat în aprecierea lui de faptul că un oarecare literat și *carbonaro* califica, nu fără subînțelesuri răutăcioase, poziția aceasta drept viață „orizontală”. Îl desfăta mai ales seara, cînd mica lampă lumina lîngă el, pe măsută, și cînd înfășurat bine în pături, delectîndu-se de binefacerile greu de precizat ale șezlongului, simțea iarăși gustul Mariei, deși avea, ce-i drept, vîrfurile nasului înghețat și ținea o carte — tot *Ocean Steamships* — cu mîinile înțepenite și înroșite de frig și privea pe sub arcada balconului peste întinderea văii din ce în ce mai întunecate și presărate cu lumini care se pierdeau în depărtare, și de unde, aproape în fiecare seară, răzbătea muzica timp de aproximativ o oră, urzeală de vuiete plăcute și de melodii familiare : erau fragmente din opere, bucăți din *Carmen*, din *Trubadurul* sau din *Freischütz*, apoi valsuri bine orchestrate și antrenante, marșuri care te făceau să-ți ridici tîlcoș capul, și mazurci vesele. Mazurka ? Așa se numea de fapt Marusia, fata cu rubinul roșu, iar pe balconul vecin, îndărătul peretelui gros de sticlă opalescentă, stătea culcat Joachim — cu care Hans Castorp schimba cîte o vorbă cu voce joasă ca să nu-i deranjeze pe ceilalți orizontali. De pe balconul lui,

Joachim avea o perspectivă tot atît de bună, măcar că el nu era meloman și nu putea gusta cu aceeași plăcere concertele de seară. Păcat de el ; în schimb, buchisea mulțumit gramatica rusească. Hans Castorp însă lăsa *Ocean Steamships* să-i cadă pe pătură, asculta muzica din tot sufletul, se cufunda bucuros în adîncurile transparente ale melodiilor, simțind o satisfacție deosebit de vie cînd auzea vreo compoziție interesantă sau care-i trezea amintiri — și lăsîndu-se astfel în voia plăcerii nu-și aducea aminte decît cu sentimente ostile de remarcile enervante ale lui Settembrini asupra muzicii, mai ales remarca potrivit căreia muzica era suspectă din punct de vedere politic, ceea ce nu valora, de fapt, cu mult mai mult decît afirmația bunicului Giuseppe în legătură cu revoluția din iulie și cu cele șapte zile ale creației lumii...

Joachim însă nu era atît de pasionat de muzică și rămînea străină aromatica pasiune a fumatului ; altfel, pe balconul lui era deopotrivă de bine adăpostit și de instalat. Ziua se sfîrșise și de data aceasta totul era sfîrșit, puteai fi sigur că nu se va mai întîmpla nimic, că nu vor mai fi emoții puternice și că, prin urmare, musculatura inimii nu va mai fi pusă la contribuție. Dar în același timp erai sigur că *mîine* totul va fi reluat de la capăt, dar nu numai că totul va reîncepe iarăși, ci și că se va desfășura absolut la fel iar această dublă certitudine, acest fapt indubitabil era dintre cele mai reconfortante, căci împreună cu muzica și cu savoarea regăsită a Mariei, îi dădea lui Hans Castorp, în timpul curei de seară, o stare de reală fericire.

Toate acestea însă n-au putut să împiedice ca musafirlul și plătîndul novice să răcească foarte serios în timpul numitei cure de seară (sau se prea poate, tot atît de bine, să fi răcit în altă parte). Se anunța un guturai zdravăn, care apăsa cavitatea frontală, omu-

șorul era iritat și dureros, iar aerul nu trecea ca de obicei prin canalul destinat de natură pentru treaba aceasta, ci pătrundea rece, greoi, provocînd mereu accese de tuse rebelă ; numai într-o singură noapte, glasul îi deveni de un bas răgușit, ca ars de băuturi tari și — potrivit spuselor sale — toată noaptea n-a închis ochii, deoarece o uscăciune înecăcioasă a gîtului îl făcea să tresară neconținut pe pernă.

— Povestea asta este teribil de neplăcută și chinuitoare, îi spuse Joachim. Răcelile, trebuie să ți-o spun, nu sînt *reçus*¹ aici, li se tăgăduiește existența, căci, în mod oficial, marea uscăciune a atmosferei nu le justifică, și ca bolnav ai fi prost primit de Behrens, dacă ai vrea să treci drept gripat. Dar cu tine la urma urmei e cu totul altceva ; oricum ar fi, ai tot dreptul să răcești. Ar fi minunat dacă am putea să-ți oprim guturaiul ; devala, la șes, există mijloace pentru așa ceva, dar mă îndoiesc că ăștia de-aici îi vor acorda o prea mare atenție. Aici e mai bine să nu te îmbolnăvești, căci nimănui nu-i pasă. E un lucru cunoscut aici de mult și pe care ți-l spun acum înainte de plecare. Cînd am venit eu, se afla și o doamnă care, cît e săptămîna de lungă, se plîngea că o doare urechea și, pînă la urmă, Behrens o examinează. „Puteți fi complet liniștită, îi spuse el ; afecțiunea nu-i de natură tuberculoasă.“ Și la atît s-au oprit lucrurile. Ei bine, o să vedem mîine ce vom putea face. Voi vorbi cu masorul, cînd va veni la mine. Asta este calea ierarhică, el va comunica mai departe, astfel că, pînă la sfîrșit, vor face totuși ceva pentru tine.

Așa procedă Joachim, iar forul ierarhic arată de ce era în stare. Chiar de vineri, cînd Hans Castorp se întorsese de la plimbarea matinală, cineva bătu în ușă și astfel avu prilejul să facă personal cunoștința dom-

¹ Admise. (fr.).

nișoarei von Mylendonk sau „doamnă superioară” cum i se mai spunea, pe care n-o zărise, pînă atunci fiind foarte ocupată, decît de departe, pe cînd ieșea din camera unui bolnav și traversa coridorul ca să intre în camera de vizavi — iar altă dată o văzuse făcîndu-și în fugă apariția în sufragerie și-i auzise vocea stridentă. Așadar, de data aceasta vizita îi era destinată personal; ademenită de guturaiul lui, domnișoara von Mylendonk bătu tare și scurt, cu degetușos, în ușa camerei, dădu buzna, înainte ca el să fi putut spune: „Intră!” și se mai repezi îndărăt, chiar de pe prag, ca să verifice numărul camerei.

— Treizeci și patru, orăcîi ea pe un ton înalt. Exact, dom'le, *on me dit que vous avez pris froid, hear you have caught a cold, Vî kajetsia prostudilis*¹, aud că ai răcit. Ce limbă trebuie să vorbesc cu dumneata? Germana, văd bine. Ah, da, musafirul tîrî nărului Ziemssen, acum a știu. Trebuie să mă duc în sala de operații. Este acolo unul care uimează să fie cloroformizat și a mîncat salată de fasole. Dacă nu ești cu ochii în patru! Și dumneata, tinere, pretinzi că ai răcit aici?

Hans Castorp era uluit de acest fel de a vorbi a unei doamne de origine nobilă. Căci vorbea mîncîndu-și cuvintele, își răsucea gîtul și cu năsul în sus adunînd meca asemenea fiarelor în cuști, agitîndu-și încheietura mîinii pe jumătate închisă și plină de pistrui și-și ținea arătătorul ridicat, ca și cum ar fi vrut să spună: „Iute, iute, iute! Nu asculta ce spun eu, vorbește dumneata ca să pot pleca!” Era o femeie de vreo patruzeci de ani, de statură mică, fără forme îmbrăcată cu un halat alb de infirmieră, legată la mijloc cu un cordon, și avînd pe piept o cruce împodobită cu granate. De sub boneta de soră de caritate

¹ În franceză, engleză și rusă.

îi ieșea părul roșu și rar, iar ochii albaștri-spălăciți și inflamați, avînd pe deasupra și un ulcior copt, aruncau niște priviri neliniștite, nasul îi era cîrn, gura ca de broască iar buza inferioară se rășfrîngea pieziș în afară cînd vorbea, cu o mișcare ca de lopată. Cu toate acestea, Hans Castorp o privea cu o amabilitate modestă, îngăduitoare și încrezătoare, care îi era înăscută.

— Ce-i cu răceala asta, spune? Întrebă pentru a doua oară infirmiera-șefă, silindu-se să dea ochilor o strălucire pătrunzătoare, dar fără să izbutească; deoarece erau sașii. Nouă nu ne place soiul ăsta de răceli. Răcești des? Vărul dumitale nu răcea și el mereu? Prin urmare, cîți ani ai? Douăzeci și patru? La vîrsta dumitale pățești de-alde astea. Și te-ai gîndit să vii aici ca să răcești? N-ar trebui să vorbim aici de loc despre „răceală“, astea sînt palavre de jos. (În gura ei cuvîntul „palavre“ avea ceva oribil și fantastic, așa cum îl rostea mișcîndu-și buza inferioară ca o lopată.) Ai o frumoasă iritație a căilor respiratorii, îmi dau seama, este destul să-ți privesc ochii. (Și iarăși făcu strania tentativă de a se uita în ochii lui cu o privire pătrunzătoare, bineînțeles fără să reușească întru totul.) Dar guturaiele nu provin din cauza frigului, ci provin dintr-o infecție pe care ești predispus s-o ai și este vorba de-a ști dacă sîntem în fața unei infecții inofensive sau a unei infecții ceva mai ofensive. Restul nu-i decît palavră. (Iarăși această oribilă „palavră“!) În cazul dumitale este foarte posibil să nu fie decît ceva anodin, zise ea, și-l privi cu ulciorul copt, nu știa nici el cum. Poftim, iată aici un antiseptic inofensiv. Poate că o să-ți facă bine. Și scoase din geanta de piele care-i atîrna de cordon, un pachetel, punîndu-l pe masă. Era formol. De altfel, pari îmbujorat, ca și cum ai avea temperatură. Și

continuă să se uite la fața lui, dar cu niște ochi care parcă alunecau. Ți-ai luat temperatura?

Ținărul făcu semn că nu.

— De ce nu? Întrebă infirmiera, și buza inferioară, care-i ieșea pieziș, rămase în aer...

Hans Castorp tăcu. Băiatul binecrescut era încă foarte tânăr și păstrase obiceiul de-a tăcea al școlarului care stă în picioare în fața băncii, iar când nu știe să răspundă, tace.

— Oare nu cumva ai obiceiul să nu-ți iei niciodată temperatura?

— Ba nu, doamnă superioară. Mi-o iau când am febră.

— Dom'le, dar temperatura ți-o iei tocmai pentru a ști *dacă* ai febră. Și acum, după părerea duminică, nu ai?

— Nu prea știu, doamnă superioară. De fapt, nu pot să-mi dau seama precis. De când am sosit aici m-a tot luat puțin cu cald și cu frig.

— Aha! Și unde ți-e termometrul?

— N-am termometru, doamnă superioară. N-am nevoie, căci nu am venit aici decît în vizită. Sînt sănătos.

— Palavre! M-ai chemat pentru că ești sănătos?

— Nu, rîse el politicos, ci pentru că mă simt puțin cam...

— ...răcit. Aici la noi asemenea răceli sînt destul de frecvente. Iată! făcu ea și scotoci iarăși în geantă ca să scoată două cutiute de piele, una neagră și alta roșie, pe care le puse pe masă. Asta costă trei franci și cincizeci, iar asta cinci franci. Firește că ăla de cinci franci este mai bun. Poți să-l folosești toată viața dacă o să ai grijă de el.

Hans Castorp luă cutiuța roșie și o deschise. Elegant ca o bijuterie, obiectul de sticlă era întins în culcușul capitonat cu catifea roșie, executat pe mă-

sură. Gradele erau însemnate cu linii roșii, zecimile cu linii negre. Cifrele erau roșii, iar partea inferioară, care se prelungea subțindu-se, era umplută cu argint viu strălucitor. Coloana mercurului era scoborâtă mult sub gradele normale ale căldurii animale.

Hans Castorp știa ce anume i se cuvenea lui însuși și prestigiului său.

— Îl iau pe acesta, spuse el, neacordînd celuiilalt nici cea mai mică atenție. Pe ăsta de cinci franci. Îmi îngăduiți să vi-l achit imediat...

— E-n regulă, tipă superioara. Mai ales să nu te calicești la tîrguicelile importante. Nu-i nici o grabă, o să ți-l treacă în nota de plată. Dă-mi-l, iar pentru început o să-l coborîm complet — uite-așa. Și luă termometrul, îl scutură de mai multe ori coborîndu-i coloana de argint viu și mai mult, pînă sub 35 de grade. Mercurul se va urca, se va înălța, zise ea. Iată-ți achiziția! Cunoști cum se cuvine prescripțiile de la noi? Îl ții sub onorabila dumitale limbă, de patru ori pe zi, cîte șapte minute de fiecare dată, cu buzele bine lipite ca să nu pătrundă aerul. La revelere, dom'le! Îți urez un diagnostic bun! și părăsi camera.

Hans Castorp se înclinase și rămăsese lîngă masă, în picioare, plimbîndu-și privirea de la ușa pe unde dispăruse infirmiera-șefă, la instrumentul pe care i-l lăsase. „Asta-i deci superioara von Mylendonk, gîndi el. Lui Settembrini nu-i place și este adevărat că are unele manifestări neplăcute. Ulciorul nu-i de loc estetic, dar probabil că nu-l are întotdeauna. De ce mi-a spus însă tot timpul «dom'le», pronunțînd aîut de incorect? Are apucături de băiețoi și e cam ciudată. Și iată că mi-a și vîndut un termometru, are totdeauna cîteva în geantă. Se pare că aici se găsesc pretutindeni, în toate prăvăliile, chiar acolo unde te-ai aștepta mai puțin, cum spune Joachim. Dar n-a tre-

buit să-mi dau prea multă osteneală să-l achiziționez, a venit singur la mine.” Scoase din cutiută obiectul fragil, îl cercetă, apoi începu să se plimbe neliniștit prin cameră, ținându-l în mână. Inima îi bătea repede și puternic. Se întoarse spre ușa deschisă a balconului și schiță o mișcare spre camera alăturată, cu intenția să-i facă o vizită lui Joachim, dar renunță, rămase în picioare lângă masă și începu să-și dreagă glasul pentru a-și da seama de sunetul înăbușit al vocii. Apoi tuși cu toată puterea. „Da, trebuie să văd dacă am febră din cauza guturaiului”, își spuse și vîrî repede termometrul în gură, punînd vîrfurile cu argint viu sub limbă astfel că instrumentul îi ieșea pieziș printre buzele strînse foarte tare ca să nu lase să pătrundă nici un pic de aer. Se uită la ceasul-brățară : trecuseră șase minute peste zece și jumătate. Și așteptă să se scurgă cele șapte minute. „Nici o secundă mai mult, nici una mai puțin, gîndi el. În mine se poate avea încredere. Nu este nevoie să mi-l schimbe cu o «soră mută», ca la Ottilie Kneifer, persoana despre care mi-a vorbit Settembrini.” Și începu să se plimbe prin cameră, ținînd strîns termometrul în gură.

Timpul se tira, termenul părea nesfîrșit. Trecuseră abia două minute și jumătate cînd, temîndu-se că a depășit clipa prescrisă, privi acele ceasornicului. Începu să facă o-puzderie de gesturi mecanice, mișcă lucrurile din locul lor punîndu-le înapoi, apoi ieși pe balcon și, ferindu-se ca vărul lui să nu-l vadă, privi peisajul văii dintre munți, care ajunsese cu toate aspectele atît de intimă sufletului său : piscurile, liniile creștelor și pereții stîncoși, iar spre stînga văgăuna profundă a Brehmenbühlului a cărui spinare cobora pieziș spre sat, în vreme ce asprul Mattenwald îi acoperea coastele — privi spre dreapta masivele muntoase, ale căror nume nu-i erau mai puțin familiare, cît și Alteinwandul care, văzut de aici, părea

că închide valea spre sud — privi drumurile și răzvoarele cu flori ale grădinilor, peștera stîncoasă și zădă, ascultă murmurul de glasuri ce se înălța din solariu, și se întoarse în cameră dîndu-și silința să îndrepte poziția termometrului în gură, apoi întinzînd brațul făcu să i se ridice manșeta și se uită la ceas, apropiindu-l de ochi. Trecuseră șase minute, în sfîrșit, după multe cazne și eforturi depuse numai fiindcă avea impresia că vine în ajutorul minutelor, că le împinge, le silește să înainteze. Dar pentru că tocmai în clipa aceea, stînd în picioare în mijlocul camerei, se pierdu în reverii și lăsa gîndurile să-i zboare, ultimul minut ce mai rămăsese se strecură cu pas de pisică și trecu neobservat, iar un nou gest grăbit al brațului îi descoperi fuga discretă și-l făcu să constate că o treime din minutul al optulea devenise de domeniul trecutului și prin urmare întîrziase, dar își spuse că n-avea prea mare importanță, la urma urmelor rezultatul nu se modificase, așadar scoase termometrul și se uită la el cu privirea rătăcită.

Nu reuși să vadă imediat cît arăta termometrul, strălucirea argintului viu se confunda cu reflexul luminos al tubului de sticlă, coloana părea ba că s-a urcat foarte sus, ba că a dispărut — îl apropie de ochi, îl întoarse pe o parte și pe alta, dar nu observă nimic. În sfîrșit, făcînd o mișcare adecvată, imaginea deveni limpede, o reținu și, la repezeală, își puse mîntea la contribuție. De fapt, mercurul se întinsese, se dilatase foarte tare, coloana se ridicase destul de sus, fiind cu multe zecimi deasupra limitei unei temperaturi normale. Hans Castorp avea 37,6.

În plină zi, între orele zece și unsprezece jumătate, 37,6 era prea mult, însemna „temperatură“, era o febră ce rezulta dintr-o infecție pentru care avea predispoziție, astfel că totul nu era decît să afle de ce natură e infecția. 37,6, — nici chiar Joachim nu avea

mai mult, aici nimeni nu avea temperatură mai mare, afară doar de cei care zăceau în pat sau erau *morbundi* — tot atît aveau și Hermine Kleefeld cu pneumotoraxul ei, și... și... chiar doamna Chauchat. Fiereste, în cazul lui, poate că nu era același lucru — căci el avea numai o simplă febră gripală, cum se spunea în vale. Dar poate n-au fost în stare să-și dea seama, să identifice cu precizie natura febrei. Hans Castorp nu credea că are această temperatură numai de cînd răcise, și regreta că nu întrebasese mai din vreme mercurul, chiar la început, atunci cînd îi sugerasese consilierul aulic. Sfatul fusese într-adevăr plin de bun simț, ceea ce se vădea acum, așa că Settembrini nu avusese de loc dreptate să izbucnească într-un hohot de rîs atît de batjocoritor și atît de zgomotos — Settembrini cu republica și cu stilul lui frumos. Acum Hans Castorp ura republica și stilul frumos, cercetînd iarăși cu atenție indicația termometrului, pe care, din cauza jocului de lumini, o pierduse în două rînduri, se silea s-o prindă iar, sucind și răsucind instrumentul: indica precis 37,6 de dimineață, devreme!

Simți o emoție puternică. Începu să se plimbe prin cameră în lung și-n lat, cu termometrul în mînă, dar avînd grijă să-l țină orizontal ca să nu influențeze mercurul printr-o mișcare verticală, apoi îl așeză cu băgare de seamă pe toaletă și se pregăti, deocamdată, cu paltonul și păturile, pentru cura lui de odihnă. Se înfășură, în pături, așa cum învățase, din două părți și de dedesubt, una după alta, cu mînă expertă, și rămase nemișcat, așteptînd ora prînzului și venirea lui Joachim. Din cînd în cînd, surîdea, ca și cum ar fi fost cineva de față. Și, din cînd în cînd, pieptul i se umfla de un fior de spaimă, iar atunci simțea nevoia să tușească din cauza pieptului prins de guturai.

Joachim îl găsi tot culcat cînd, la ora unsprezece, după ce gongul răsunase, intră să-l ia la micul dejun.

— Ei ? întrebă el mirat, apropiindu-se de șezlong...
O clipă, Hans Castorp nu spuse nimic, privindu-l în față. Apoi răspunse :

— Da, adică ultima noutate ar fi că am un pic de temperatură.

— Ce înseamnă asta ? întrebă Joachim. Vrei să spui că ai călduri ?

Cu oarecare încetineală, Hans Castorp își formulă astfel răspunsul :

— Am călduri, dragul meu, de o bună bucată de vreme și chiar tot timpul. Acum nu mai este vorba de vreo impresie subiectivă, ci de o constatare exactă. Mi-am luat temperatura.

— Ți-ai luat temperatura ? ! Cu ce ? exclamă Joachim speriat.

— Cu un termometru, evident, răspunse Hans Castorp, nu fără un pic de ironie și dojană. Mi-a vîndut unul infirmiera-șefă. Dar nu înțeleg de ce s-o fi adresînd mereu cu „dom'le“, nu-i nici măcar politicos. Mi-a vîndut, însă, la repezeală un termometru excelent, și dacă vrei să te convingi de gradele pe care le indică, e acolo, pe toaletă. S-a urcat foarte repede.

Joachim făcu un scurt stînga-imprejur și intră în cameră. Cînd se întoarse, spuse cu oarecare întîrziere :

— 37 virgulă 5 $\frac{1}{2}$.

— În cazul acesta a scoborît puțin ! răspunse repede Hans Castorp. Adineauri era 37,6.

— Ca temperatură de dimineață, nu se poate de loc spune că e un fleac, zise Joachim. Frumoasă surpriză, adăugă el și rămase în picioare, cu mîinile în șolduri și cu capul plecat, în fața vărului său culcat pe șezlong, exact așa cum stai aflîndu-te într-adevăr în fața unei „frumoase surprize“. Va trebui să te bagi în pat.

Hans Castorp avea un răspuns gata pregătît.

— Nu văd, spuse el, de ce trebuie să mă culc cu 37,6 atunci cînd tu și atîția alții de-aici nu aveți mai puțin — și totuși vă plimbați cu toții nestingheriți.

— Dar este cu totul altceva, replică Joachim. Tu ai o stare acută și inofensivă. Tu ai guturai.

— În primul rînd, făcu Hans Castorp mergînd pînă la a-și împărți fraza de răspuns în „în primul rînd“ și „în al doilea rînd“, nu înțeleg de ce cu o febră inofensivă — admițînd o clipă că așa ceva există — cu o febră inofensivă trebuie să stau în pat, dar cu o alta, nu. Și în al doilea rînd, ți-am mai spus doar că guturaiul ăsta nu mi-a dat mai multă febră decît aveam înainte. Rămîn la punctul meu de vedere că 37,6 este egal cu 37,6. Dacă voi puteți să hoinăriți cu ea, pot și eu.

— Dar și eu, cînd am sosit aici, a trebuit să stau în pat patru săptămîni, obiectă Joachim ; și nu mi s-a dat voie să mă scol decît atunci cînd s-a constatat că patul nu-mi scădea temperatura.

Hans Castorp surîse.

— Ei și ? întrebă. Mă gîndesc că la tine era altceva. Mi se pare că te contrazici. Mai întîi faci o distincție și apoi o confuzie. Astea sînt palavre...

Joachim se întoarse iute pe călcîie și cînd se găsi iarăși față-n față cu vărul său chipul oacheș i se mai întunecase puțin.

— Nu, zise, nu eu fac o confuzie, ci tu ești acela care ai un fel de a privi lucrurile de zăpăcești lumea. Vreau să-ți spun numai că ești strașnic de răcit, lucru care se vede și din vocea ta, și că ar trebui să te bagi în pat ca să scurtezi durata bolii, deoarece vrei să pleci săptămîna viitoare. Dar dacă nu vrei — adică : dacă nu vrei să te culci — poți foarte bine să te dispensezi. Nu-ți fac prescripții. În orice caz, acum trebuie să mergem la masă. Repede, ora a și trecut.

— Foarte bine. Haidem ! zise Hans Castorp și-și aruncă păturile. Intră în cameră ca să-și dea cu peria prin păr, iar în vremea asta Joachim mai aruncă o privire la termometrul de pe toaletă, fapt pe care Hans Castorp îl observă cu coada ochiului. Apoi, tăcuți, pleară și-și reluară încă o dată locurile în sufrageria care la ora aceasta strălucea în alb de atâtea lapte imaculat.

Cînd pitica îi aduse lui Hans Castorp berea de Kulmbach, el o refuză cu o expresie gravă întipărită pe față, o expresie de renunțare.

— Azi nu voi bea bere, nu voi bea nimic, nu, mulțumesc frumos, ci doar cel mult o înghițitură de apă. Lucrul acesta miră pe cei din jurul lui. Cum adică ? Asta este într-adevăr o noutate ! Nici măcar un strop de bere ?

— Am puțină temperatură, răspunse Hans Castorp. Un fleac.

Iată însă că începură să-l certe cu arătătorul — iar faptul era foarte ciudat. Luau un aer strengăresc, dădeau din cap, clipeau din ochi și agitau degetul în dreptul urechii, ca și cum ar fi auzit lucruri necuviințioase și nostime despre cineva care ar fi vrut să pară virtuos. „Haide, haide, tocmai dumneata ! spuse profesoara și puful de pe obraji i se îmbujoră în timp ce-l amenința surîzînd. Ce ne este dat să aflăm despre dumneata, frumos, n-am ce zice ! Ia te uită, ia te uită, ia te uită !“ — „Ei, ei, ei, făcu și doamna Stöhr, și-l amenință cu degetul roșu și butucănos, ridicîndu-l spre nas. Zice că are temperatură, domnul vizitator ? Asta-i bună ! Iată o figură ! Ce om șugubăț !“ Pînă și bătrîna mătușă, de la celălalt capăt al mesei, îl amenință șireată cu degetul, avînd totodată un aer cicălitor și viclean, în clipa cînd află vestea ; iar drăgălașa Marusia, care pînă acum nu-i acordase nici cea mai mică atenție, se întoarse spre el, îl privi cu

ochii ei cafenii și rotunzi, își apăsă pe buze batista cu parfumul de portocale, amenințându-l; chiar și doctorul Blumenkohl, căruia doamna Stöhr îi povesti faptul, nu se putu împiedica să repete gestul tuturora, dar fără să se uite, este adevărat, la Hans Castorp. Singură *miss* Robinson se arătă nepăsătoare și rezervată, ca totdeauna. Joachim, foarte corect, stătea cu ochii aplecați în farfurie.

Măgulit de atâtea tachinării, Hans Castorp crezu că-i dator să le refuze cu modestie. „Nu, nu, rosti el, dumneavoastră faceți o eroare, cazul meu este cel mai inofensiv din câte se pot închipui, am doar un guturai, după cum vedeți: ochii îmi curg, pieptul mi-e prins și tușesc aproape toată noaptea, ceea ce este destul de neplăcut...” Dar ei refuzau să-i primească justificările, râdeau, îi făceau semn cu mâna să nu mai insiste și strigau: „Da, da, da, mofturi, pretexte, un mic guturai, știm, știm!” Și iată că, deodată, toți cecură ca Hans Castorp să se prezinte de urgență la consultație. Noutatea îi învioră; cât ținu dejunul, dintre toate cele șapte mese, asta a fost cea mai veselă. În special doamna Stöhr, cu nutra ei de încăpățînată și cu obrajii îmbujorați, plini de zbircituri deasupra gulerașului plisat, era de o voluptate aproape sălbatică, întinzîndu-se în considerații asupra deosebitei plăceri de a tuși — da, era desigur ceva delicios și desfătător în momentul în care simțeai cum se înteteau și creșteau gîdilăturile în străfundurile pieptului, și cînd, apăsăt și sufocat, făceai eforturi să tușești cît mai adînc ca să-ți potolești această iritație: era o plăcere asemănătoare cu aceea pe care ți-o dădea un strănut, atunci cînd pofta de a strănuta devenea irezistibilă, cînd, ca într-un fel de ameteală, inspirai și expirai puternic de cîteva ori, și cînd, în sfîrșit, te dăruiai cu o figură fericită voluptoasei explozii finale, uitînd de tot ce te înconjoară. Și asta se putea întîm-

pla de două și de trei ori în șir. Erau bucuriile gratuite ale vieții, la fel cu acelea încercate când, primăvara, de exemplu, îți scarpini pînă la sînge degerăturile care te mănîncă atît de dulce — te scarpini pînă la sînge cu o ardoare feroce, în prada furiei și plăcerii, cu atîta ardoare încît privindu-te din întîmplare în oglindă dai peste o grimasă drăcească.

Cu aceeași încăpăținare groaznică, inculta doamnă Stöhr vorbi pînă când prînzul scurt, dar substanțial, se termină, iar cei doi veri plecară să-și facă plimbarea matinală, devala, spre Davos-Platz. Joachim era adîncit în gînduri, în vreme ce Hans Castorp gemea de mult ce-și sufla nasul iar tusea îi zguduia pieptul care-i suna ca o tinichea ruginită. La întoarcere, Joachim spuse :

— Îți fac o propunere. Astăzi este vineri — mîine după dejun mă duc la controlul lunar. Nu este un examen total, Behrens îmi dă vreo două palme în spate și-l pune pe Krokowski să ia cîteva note. Ai putea să mă însoțești și, cu acest prilej, să-i ceri să te consulte și pe tine în mod sumar. Este ridicol ce-ți propun, dar dacă ai fi acasă l-ai chema fără îndoială pe Heidekind. Iar aici, unde avem doi specialiști la îndemînă, tu te plimbi, nu știi ce ai de făcut, nici cît de serioasă îți este afecțiunea și nici dacă n-ai face mai bine să te bagi în pat.

— Bine, zise Hans Castorp. Cum crezi tu. Firește, pot merge cu tine. Și chiar mă interesează să asist o dată la o consultație.

Așadar, căzură de acord ; iar când ajunseră sus, în fața sanatoriului, întîmplarea făcu să-l întîlnească pe consilierul aulic Behrens, prin urmare să i se ivească prilejul de a-și formula imediat cererea.

Behrens ieșea din partea din față a clădirii, înalt și rigid, cu gambeta pe ceafă, o țigară de foi în gură, obraji albaștrii și ochii lăcrimoși, cu aerul de a fi în

plină activitate, adică pe punctul de-a face vizitele clientelei sale particulare, în sat, după ce lucrase în sala de operații, ceea ce de altfel le și comunică verilor.

— Poftă bună, domnilor ! spuse el. Vă învîrțiți de colo pînă colo ? V-ați simțit bine în lumea mare ? Tocmai vin de la un duel cu cuțitul și fierăstrăul — o chestie mare, gîndiți-vă doar că e vorba despre o rezecție de coaste. Altădată, cincizeci la sută rămîneau morți pe loc. Astăzi, reușim mai bine, dar cu toate acestea se mai întîmplă să-și ia tîlpășița cîte unul înainte de termen, *mortis causa*¹. Ei, asta de azi înțelege de glumă, și pentru moment se ține bine... Este înnebunitor un torace omenesc care nu mai există. Părți moi ale trupului, lucru mai mult urît, idee neprecisă, mă înțelegeți... Ei, și dumneata ? Ce face prețioasa dumitale sănătate ? Viața în doi este mai curînd veselă, ce părere ai, Ziemssen, vulpoi bătrîn ? Dar dumneata, turistule, de ce plîngi ? se adresează el deodată lui Hans Castorp. Plînsul în public este interzis. Asta-i disciplina casei. Dacă fiecare s-ar apuca să facă așa, ca dumneata, unde-am ajunge ?

— Domnule consilier aulic, vinovat e guturaiul meu, răspunse Hans Castorp. Nu știu cum s-a făcut, dar am un guturai strașnic. Pe deasupra mai tușesc și tot pieptul mi-e prins.

— Așa ? zise Behrens. Poate că s-ar cuveni să consulți un medic serios.

Rîseră amîndoi, iar Joachim răspunse lipindu-și călcîiele :

— Sîntem pe punctul s-o facem, domnule consilier aulic. Mîine e ziua mea de consultație și tocmai voiam să vă întreb dacă veți avea amabilitatea să-l

¹ Din motiv de deces (lat.).

examinați totodată și pe vărul meu. Am dori să știm dacă va putea să plece marți...

— G.P. ! spuse Behrens. Adică : Cu plăcere ! Trebuia făcută de la început. Din moment ce se află aici, să se aleagă măcar cu atît. Însă, firește, nu vrem să silim pe nimeni. Deci, mîine după ora două, imediat după troacă !

— Am, totodată, și puțină febră, adăugă Hans Castorp.

— Ce spui ! strigă Behrens. Îți închipui că-mi comunicî o noutate ? Crezi că n-am ochi în cap ? și cu formidabilul său arătător îi indică ochii injectați, albaștri-spălăciți și lăcrimoși. Ce temperatură ai ?

Hans Castorp i-o comunică.

— Dimineata ? Hm, nu-i rău ! Pentru început, nu-ți lipsește vocația. Ei, atunci ne-am înțeles, mîine stăm între patru ochi. Cîntea va fi pentru mine. Digestie binecuvîntată !

Și cu genunchii strîmbi, lopătînd din mîini, începu să coboare panta drumului, pe cînd înapoia lui plutea, ca un drapel, dîra groasă de fum a țigării de foi.

— Am aranjat așa cum ai dorit tu, spuse Hans Castorp. Nici nu se putea aranja mai bine, iată-mă acum cu oră reținută. De altfel, este puțin probabil că va putea face mare lucru în chestiunea asta, cel mult o să-mi prescrie un extract de miambal sau un ceai pectoral, însă cu toate astea, este plăcut să știi că poți primi un ajutor medical cînd te afli în halul meu. Dar de ce oare e atît de violent în expresii ? La început, lucrul acesta mă amuza, însă cu timpul a cam devenit neplăcut. „Digestie binecuvîntată !” Ce jargon încîlcit. Poți spune „poftă bună !”, căci pofta este oarecum un cuvînt poetic, la fel ca și „pîinea zilnică”, și se și potrivește destul de armonios cu „bună”. Însă „digestie” este curată fiziologie, iar a

invoca binecuvîntarea cerului asupra ei este o atitudine batjocoritoare. Și nici nu-mi place că-l văd fumînd, faptul acesta mă neliniștește, deoarece știu că nu-i priește și-l face melancolic. Settembrini pretinde că buna lui dispoziție este silită, iar Settembrini este un critic, un om cu judecată sigură, trebuie să i-o recunoaștem. Poate că și eu ar trebui să judec mai mult și să nu mai primesc toate lucrurile așa cum mi se prezintă, are dreptate și în privința asta. Dar se întîmplă să începi prin a judeca, prin a dezaproba și prin a te indigna, și apoi iată că survine ceva care n-are nici o legătură cu raționamentul tău, astfel că nu mai poate fi vorba despre severitatea morală, iar Republica și stilul frumos ți se par dintr-o dată cu totul nesărate ..

Ultimele cuvinte mai mult le mormăi, destul de confuz, și parcă nici el însuși nu părea prea lămurit asupra celor ce voia să spună. De alifel, vărul său îl privi pieziș și-i spuse „la revedere“, iar după aceea fiecare intră în cameră ; apoi trecură pe balcon.

— Cit ? întrebă Joachim după o vreme, cu toate că nu-l văzuse pe Hans Castorp uitîndu-se la termometru...

Jar Hans Castorp răspunse pe un ton indiferent :

— Nimic nou !

În adevăr, abia ieșit pe balcon, luase de pe toaletă drăgălașa achiziție din acea dimineață, anulă prin scuturături verticale vechiul 37,6 care își terminase rolul și, ca un bolnav experimentat, își reluase cura de odihnă, ținînd în gură țigara de sticlă. Dar împotriva așteptării lui prea pretențioase și cu toate că ținuse termometrul sub limbă mai mult de opt minute, mercurul nu se ridicase peste vechile 37,6 grade — ceea ce, de altfel, însemna febră, chiar dacă nu era mai mare decît aceea pe care o avusese de dimineață. După dejun, coloana sclipitoare se ridică pînă

la 37,7, seara cînd bolnavul se simți obosit de emoțiile și noutățile de peste zi, se mentînu la 37,5, iar dimineața căzu chiar la 37, pentru ca spre amiază să arate exact ca în ajun. În aceste condiții sosise prînzul de a doua zi, și, o dată cu sfîrșitul lui, se apropie și ora *rendez-vous*-ului.

Mai tîrziu Hans Castorp își aminti că la acest prînz doamna Chauchat purta o jachetă de un galben auriu, cu nasturi mari și buzunarele tivite cu șireturi, o jachetă nouă sau, în orice caz, nouă pentru Hans Castorp, iar atunci cînd intrase, cu întîrzierea ei obișnuită, se opri se parecă o clipă pentru ca întreaga sufragerie să i-o admire. Apoi, cum făcea de cîte cinci ori în fiecare zi, se furișase spre masa ei și, așezîndu-se cu mișcări unduioase, începuse să flecărească și să mănînce ; și tot ca în fiecare zi, dar cu o atenție deosebită, Hans Castorp o văzuse mișcîndu-și capul în timp ce vorbea și iarăși îi remarcase încovoierea grumazului și felul neglijent de a-și ține spatele, iar cînd privise spre masa „rușilor bine“, dîndărătul lui Settembrini care stătea la capătul mesei așezată între ei, în diagonală, observase că, în tot timpul dejunului, doamna Chauchat nu s-a întors niciodată spre sufragerie. Dar cînd desertul se termină și cînd, din partea dreaptă a sufrageriei, acolo unde era masa rușilor de rînd, pendula mare, cu lanțuri, sună de două ori, Hans Castorp se simți profund emoționat de un lucru neînțeles, care totuși se împlî în vreme ce pendula suna ora două — o bătaie, două bătaii — și cînd atrăgătoarea bolnavă își întoarse încet capul și în parte bastul, aruncîndu-și privirea peste umăr și fățiș spre masa lui Hans Castorp, dar nu ca din împlîre către masa lui, ci fără nici un echivoc posibil direct spre el, cu un surîs fluturîndu-i pe buzele strînse și în ochii oblici, ca aceia ai lui Pribislav, cu aerul că parcă dorește să-i spună : „Ei, ce faci ? E

timpul. Vrei să te duci?" (căci atunci cînd ochii își vorbesc, se tutuiesc chiar dacă buzele n-au spus vreo dată nici măcar „dumneata") — iar incidentul acesta îl tulbură și îl înfricoșă pînă în adîncul sufletului atît de tare pe Hans Castorp, încît abia se mai încrezu în simțurile lui, și astfel o privi pe doamna Chau-chat în față mai întîi, pentru că apoi, ridicîndu-și ochii peste fruntea și părul ei, să-i lase să plutească în gol. Știa oare că el avea consultația fixată la ora două? Îl privise doar cu atîta înțeles. Și cu toate acestea era de necrezut, întrucît ar fi putut să știe deopotrivă de bine eă numai cu o clipă înainte se întrebese dacă n-ar fi fost mai potrivit să-i comunice consilierului aulic, prin Joachim, că răceala se ameliorează, astfel că găsea consultația de prisos: un gînd al cărui avantaj se spulberă dintr-o dată în fața acestui surîs întrebător, pentru a lua înfățișarea celui mai respingător plictis. Căci în secunda următoare, Joachim puse pe masă șervetul răsucit și făcu semn din sprîncene lui Hans Castorp, apoi se înclină în fața vecinilor și părăsi sufrageria — iar Hans Castorp, împleticindu-se în sinea lui, dar cu pas hotărît și cu sentimentul că această privire și acest surîs îl învăluiau mereu, porni și ieși după vărul său.

De ieri dimineață nu mai vorbiseră despre planul lor de a se duce împreună la consultație și în acea clipă păseau într-o tăcută înțelegere. Joachim se grăbea: ora convenită trecuse și consilierul aulic Behrens punea preț pe punctualitate. Parcurseră coridorul de la parter trecînd prin fața administrației și coborîră scara acoperită în întregime cu linoleum ceruit, care ducea la subsol. Joachim bătui la ușa aflată chiar în fața scării, și pe care o placă de porțelan arăta că acolo se găsește sala de consultații.

— Intră! strigă Behrens apăsînd tare pe prima si-labă. Stătea în halat, în mijlocul camerei, ținînd în

mîna dreaptă stetoscopul negru cu care se bătea peste coapsă.

— *Tempo, tempo*, spuse el întorcîndu-și spre pendulă ochii lacrimoși. *Un poco più presto, signori!*¹ Nu sîntem numai la dispoziția dumneavoastră.

Doctorul Krokowski stătea la biroul dublu, în fața ferestrei, palid, în halatul de lustrin negru, cu coatele pe masă, cu o mînă pe condei iar cu cealaltă trecută prin barbă, avînd în față un teanc de hîrtii, fără îndoială dosarul bolnavului, și se uita la cei doi sosiți, cu expresia vagă a cuiva care nu e acolo decît ca asistent.

— Hai, dă-mi ștutul de serviciu, spuse consilierul aulic ca răspuns la scuzele lui Joachim, și-i apucă foaia de temperatură ca să-și arunce ochii pe ea, în vreme ce pacientul se grăbea să se dezbrace pînă la briu, atîrnîndu-și hainele în cuierul de lîngă ușă. Lui Hans Castorp nimeni nu-l dădu nici o atenție. Rămase un moment în picioare, privindu-i pe tustrei, apoi se așeză într-un mic fotoliu de modă veche, ale cărui brațe erau împodobite cu ciucuri, lîngă o măsuță pe care se afla o cană cu apă. Dulapuri pline cu volume de medicină, cu cotoarele groase, și dosare acopereau pereții. Încolo, ca mobilier nu mai era decît un șezlong cu spătarul mobil, acoperit cu mușama albă și pe a cărui pernă era întinsă o coală mare de hîrtie albă.

— Virgulă 7, virgulă 9, virgulă 8, spuse Behrens răsfoind foile săptămînale pe care Joachim își trecuse cu precizie temperaturile luate de cinci ori pe zi. Oricum, tot mai ești încă destul de bălțat, dragă Ziemsen, și este evident că de cînd te-am văzut ultima oară, deunăzi, nu te-ai mai înzdrăvenit. („Deunăzi“ fusese exact cu patru săptămîni în urmă.) Tot otrăvit,

¹ Timpul, timpul... Puțin mai iute, domnilor ! (Ital.)

tot otrăvit, zise el. Ei, așa ceva nu trece de azi pe mâine, noi cei de-aici nu facem vrăji.

Joachim aprobă din cap, însă umerii goi i se înfiorară, deși ar fi putut să se obișnuiască, doar nu venise aici de ieri.

— Cum stăm cu înțepăturile la hilul drept care erau mereu acute? Mai bine? Hai, vino aici! Vom încerca să ciocănim mai temeinic. Și auscultăția începu.

Consilierul aulic Behrens, înfipt pe picioarele-i crăcănate, cu trupul lăsat pe spate și cu stetoscopul la subsuoară, începu să ciocănească în partea de sus a umărului drept al lui Joachim cu puternicul său deget mijlociu de la mîna dreaptă cum ar fi mînuit un ciocan, printr-o mișcare specială a încheieturii mîinii și apăsînd cu mîna stîngă. Apoi coborî sub omoplat și ciocăni lateral la mijlocul și în partea inferioară a spatelui, după care Joachim, cunoscînd bine procedeul, ridică brațul ca să se lase ciocănit la subsuoară. Totul se repetă și în partea stîngă și o dată terminat, consilierul aulic porunci „Stînga-mprejur!” pentru a-i ciocăni și asculta pieptul. Ciocăni chiar de sub gît, lîngă claviculă, și mai ciocăni în partea superioară și inferioară a pieptului, întîi la dreapta și apoi la stînga. După ce ciocăni suficient, apăsă stetoscopul pe pieptul și spatele lui Joachim și cu urechea lipită de aparat, ascultă toate regiunile unde ciocănise mai înainte. Joachim trebuia, în același timp, ba să respire, ba să tușească, ceea ce părea că-l obosește foarte tare, căci își pierduse răsufllarea iar ochii îi lăcrimau. Cît despre consilierul aulic Behrens, spunea cu glas tare, cu cuvinte scurte și sigure, tot ce auzea înăuntru, asistentului care stătea la birou — o spunea în așa fel încît Hans Castorp nu se putu opri să nu se gîndească la scena de la croitor, atunci cînd domnul spilcuit îți ia măsurile pentru un costum și

pune centimetrul după o rînduială tradițională ici și colo în jurul trupului și al membrilor clientului, dictînd ucenicului care stă la masă și scrie, cifrele astfel obținute. „Scurt“, „scurtat“, dicta consilierul aulic Behrens. „Vezicular“, spuse el și iarăși repetă: „vezicular“ (după cît se pare, acesta era un semn bun), „aspru“ mai spuse și făcu o strîmbătură. „Foarte aspru.“ „Zgomot.“ Și doctorul Krokowski transcria totul, ca ucenicul cifrele croitorului.

Cu capul plecat într-o parte, Hans Castorp privea cele ce se petreceau în fața lui, adîncit într-o contemplare meditativă a torsului lui Joachim, ale cărui coaste, cînd respira (slavă Domnului mai avea încă toate coastele) se ridicau sub pielea întinsă și se reliefa deasupra stomacului scobit — acest tors zvelt, de un oacheș-gălbui, cu părul negru pe stern și brațele altminteri robuste, dintre care, unul, avea la încheietura mîinii o brățară de aur. „Acestea sînt brațe de gimnast, își spuse Hans Castorp; căci lui i-au plăcut întotdeauna exercițiile de gimnastică, pe cînd eu n-am făcut caz de ele niciodată, însă la el și această pasiune izvorăște tot din gustul pentru militarie. A fost mereu preocupat de trupul său, mai mult decît mine sau cel puțin în alt fel; deoarece eu am fost mereu un civil preocupat mai mult să fac băi calde, să mănînc bine și să beau bine, în vreme ce el își dezvoltă și își desăvîrșea forța fizică. Și iată că trupul lui a trecut pe primul plan într-un mod cu totul diferit, a devenit independent și a căpătat importanță datorită bolii. Un trup intoxicat și care nu se lasă dezintoxicat ca să redêvină zdravăn, cu toată dorința ce-o are bietul Joachim de a ajunge soldat, jos, la șes. Este turnat într-o formă perfectă, ca un adevărat Apolo din Belvedere, în afară de păr. Pe dinăuntru, însă, este bolnav, iar pe dinafară arde de febră din pricina bolii; căci boala îl face pe om mai trupesc, îl

aservește și mai mult trupului..." Și pe cînd prin minte îi treceau toate acestea, deodată se înfricoșă și aruncă o privire iute, întrebătoare de la torsul gol al lui Joachim spre ochii lui, spre ochii lui mari, negri și blînzi pe care respirația chinuită și tusea îi făceau să lăcrimeze, iar acum, în timpul examenului medical, se uitau cu o expresie tristă ce plutea în gol, trecînd pe deasupra celui ce-l privea.

Dar, între timp, consilierul aulic Behrens terminase.

— Ei, e bine, Ziemssen, spuse el. Totul este în regulă, în măsura posibilului. Data viitoare (adică de azi în patru săptămîni) o să fie peste tot, desigur, puțin mai bine...

— Cît credeți că mai poate dura, domnule consilier aulic ?

— Ei, poftim, iarăși ești grăbit ? În orice caz, n-ai putea s-o scoți la capăt cu recruții dumitale în starea în care te afli ! Mai ai nevoie de încă o jumătate de anșor, cum ți-am spus și deunăzi — iar dacă îți face plăcere, calculează-l începînd de deunăzi, dar consideră-l ca pe un minimum. La urma urmei, aici nu e prea rău, așa că ar trebui să fii ceva mai politicos. Aici, nu ești nici la ocnă și nici într-o... mină siberiană ! Sau vrei să spui că sanatoriul nostru are oarecare asemănări cu locuri de-astea ? Merge bine, Ziemssen ! Șterge-o ! Următorul, dacă mai are cineva poftă ! strigă el privind undeva, în aer. Și întinzînd brațul, dădu stetoscopul doctorului Krokowski care se ridică și-l luă ca să-i facă și el lui Joachim un mic control de asistent.

Hans Castorp sări în picioare și se grăbi să se dezbrace, cu privirea agățată de făptura consilierului aulic care, cu picioarele crăcănate și gura căscată, părea dus pe gînduri. Se grăbi prea tare, nu reuși să-și scoată imediat cămașa cu picățele și o trase peste cap. Apoi încremeni în picioare, alb, blond și sub-

țire în fața consilierului aulic Behrens — o înfățișare de civil pe lângă Joachim Ziemssen.

Dar consilierul aulic era încă dus pe gânduri și-l lăsa să stea în picioare. Doctorul Krokowski se așezase din nou, iar Joachim începuse să se îmbrace, când Behrens se hotărî, în sfîrșit, să ia notă de prezența celui care „mai avea poftă“.

— Ei, așa-i, e rîndul *dumitale* ! spuse el, și cu mîna sa enormă îl apucă de cot pe Hans Castorp, îl trîse în fața lui și-l observă pătrunzător. Nu-i privi chipul, așa cum te uiți de obicei la un om, ci numai trupul ; îl învîrți așa cum învîrtești un corp și-i cercetă mai ales spinarea. Hm, zise el. Haide, o să vedem imediat de ce ești în stare. Și, ca adineauri, începu să ciocănească.

Ciocăni în aceleași locuri ca și la Joachim și reveni de mai multe ori în diferite locuri. O bucată de timp ciocăni în mod alternativ, sus, lângă claviculă și puțin mai jos, pentru a compara.

— Auzi ? întrebă el întorcîndu-se către doctorul Krokowski...

Iar doctorul Krokowski de la masa lui de scris, aflată la cinci pași depărtare, confirma printr-o mișcare a capului că auzea : lăsa cu gravitate bărbia în piept, în așa fel încît își apăsa barba ale cărei vîrfuri se îndoiu în sus.

— Respiră adînc ! Tușește ! porunci consilierul aulic care, acum, își reluase stetoscopul, iar Hans Castorp se strădui să facă întocmai, mai bine de opt sau zece minute, în timp ce consilierul aulic îl asculta. Acesta nu rosti nici un cuvînt, și nu făcu decît să apese stetoscopul ici și colo, ascultînd, revenind de mai multe ori, în special în anumite locuri, unde chiar adineauri se oprise de cîteva ori pentru a ciocăni cu insistență. Apoi își puse instrumentul sub braț și, cu

mîinile la spate, rămase cu ochii în pămînt, privind între el și Hans Castorp.

— Da, Castorp, îi zise — și era pentru prima dată, că, fără înconjur, îi spunea tînărului pe numele de familie — lucrul se desfășoară precis *praeter-propter*¹ așa cum am bănuir din prima clipă. Am fost meru cu ochii pe dumneata, Castorp, acum pot să ți-o spun — chiar din capul locului, cînd am avut cîntea nemeritată să te cunosc — și am presupus cu destulă certitudine că, în fond, ești unul de-ai noștri și vei sfîrși prin a-ți da seama ca atîția alții care au venit aici pentru desfătarea lor, au privit în jur strîmbînd din nas, dar într-o zi au descoperit că ar face bine — și nu numai că „ar face bine“, te rog să mă înțelegi cum se cuvine — să rămînă aici, în această stațiune de munte, cu mai mult folos și dincolo de orice curiozitate gratuită.

Hans Castorp pâlise, iar Joachim, care tocmai își prindea bretelele, se opri brusc să asculte.

— Ai aici un văr atît de drăguț și de simpatic, continuă consilierul aulic făcînd din cap un semn spre Joachim și legănîndu-se cînd în vîrful pîcioarelor, cînd pe călcîie — un văr care, nădăjduiesc, va putea în curînd să spună că *a fost* bolnav — însă chiar dacă va ajunge acolo, domnul vărul dumitale de sînge, asta nu va însemna că n-a fost bolnav, iar acest fapt aruncă *a priori*, cum spune filozoful, o lumină și asupra dumitale, dragul meu Castorp...

— Dar, domnule consilier aulic, el nu-mi este văr decît prin alianță.

— Haide, haide, n-o să vrei acum să-ți renegi *votre cousin*². Prin alianță, sau nu, îți rămîne totuși rudă. Și din partea cui ?

¹ De aproape, nu de departe (lat.).

² Vărul dumitale (fr.).

— După mamă, domnule consilier. Este fiul unei cumna...

— Și doamna mama dumitale e sănătoasă ?

— Nu, e moartă. A decedat pe cînd eram încă mic.

— Ah, de ce ?

— De o embolie, domnule consilier aulic.

— Embolie ? Bine, de-atunci e mult. Dar domnul tată dumitale ?

— A murit de pneumonie, zise Hans Castorp, iar bunicul meu, la fel, adăugă el.

— Ah, și el la fel ? Așadar, aceștia ți-s ascendenții ! Cît despre dumneata, desigur că totdeauna ai fost puțin anemic, nu-i așa ? Dar nu-i așa că atît munca fizică cît și munca intelectuală te obosesc repede, așa-i ? Da ? Și ai adesea palpitații ? Numai de cîtva timp ? Bine, și în afară de toate astea, ai firește o înclinație pronunțată pentru înfundarea căilor respiratorii. Știi că odinioară ai mai fost bolnav ?

— Eu ?

— Da, te am în vedere pe dumneata personal, cel la care mă uit. Auzi diferența ? Și consilierul aulic ciocăni pe rînd în partea superioară stîngă a pieptului și puțin mai jos.

— Sunetul este un pic mai surd aici, decît dincolo, zise Hans Castorp.

— Foarte bine. Ar trebui să devii specialist. Deci, există o jenă respiratorie, iar jenele respiratorii sînt efectul regiunilor bolnave, în care procesul de sclerozare s-a și terminat sau, dacă vrei, al regiunilor care s-au și cicatrizat. Ești un vechi bolnav, Castorp, dar nu vreau să învinovățesc pe nimeni că habar n-ai avut. Probabil că pentru domnii noștri colegi de la șes diagnosticul este mai dificil în cazul dumitale. Nu vreau să spun nici măcar că am auzul mai fin decît ei, cu toate că experiența și specializarea înseamnă foarte mult. Aerul, însă, este acela care ne

ajută să auzim, înțelegi, acest aer rarefiat și umezit al înălțimilor.

— Firește, evident, zise Hans Castorp.

— Bine, Castorp. Și acum, băiatul meu, ascultă-mă cu atenție, o să-ți spun câteva cuvinte care valorează greutatea lor în aur. Dacă, în cazul dumitale, n-ar fi decît aceste jene respiratorii și aceste calcifieri curioase, te-aș lăsa să pleci la larii și penajii dumitale și nu mi-aș mai bate capul nici o clipă cu dumneata, mă auzi? Dar, fiindcă lucrurile stau altfel, și întrucît ești la noi, nu trebuie să te mai obosești pornind la drum. După cîtva timp tot ar trebui să te întorci.

Hans Castorp simți iarăși cum sîngele îi năvălește în inima care i se zbătea în piept, în vreme ce Joachim încremenise pe loc, cu ochii în pămînt și mîinile la spate.

— Căci în afară de aceste jene respiratorii, mai spuse consilierul aulic, avem în partea superioară și un punct incipient care a și început să aibă zgomotul lui, întrucît provine dintr-o afecțiune proaspătă — deocamdată nu vreau să vorbesc despre un focar de infecție, deși există, cu certitudine, un punct umed, iar dacă vei continua, devale, să trăiești la fel ca și pînă acum, eu, dragul meu, îți spun că-mi declin orice răspundere, căci într-o bună zi toată bucata de plămîn se va duce dracului.

Hans Castorp stătea în picioare, fără nici o tresărire, doar colțul gurii îi zvîcnea în mod ciudat, iar printre coaste i se vedeau limpede bătăile inimii. Se uită spre Joachim, ai cărui ochi nu-i întîlni, apoi privi iarăși chipul consilierului aulic, cu obrazii lui albaştrii, cu ochii tot albaştrii și lăcrimoși, și cu mustața zbîrlită într-o singură parte.

— Și ca o confirmare obiectivă, continuă Behrens, mai avem încă și temperatura dumitale: 37,6 la ora

zece dimineata, ceea ce corespunde îndeaproape cu observațiile acustice.

— Mă gîndeam, spuse Hans Castorp, că această febră este datorită numai guturaiului.

— Și guturaiul ? i-o întoarse consilierul aulic... De unde provine ? Dă-mi voie, Castorp, să-ți spun ceva și ține bine minte ceea ce auzi, căci, după cîte știi, dispui de suficiente circumvoluții cerebrale. Prin urmare, aerul pe care-l avem aici este bun împotriva bolii, lucru pe care-l știi, nu-i așa ! Și este perfect adevărat. Dar tot acest aer este în același timp, mă înțelegi, deopotrivă de prielnic și pentru a declanșa și grăbi boala, căci revoluționează trupul, făcînd-o să izbucnească din starea latentă în care se afla, iar guturaiul dumitale este tocmai una din aceste izbucniri. Nu știu dacă la șes ai și avut febră, dar după părerea mea dumneata ai început să faci temperatură imediat ce ai sosit aici, chiar din prima zi.

— Da, este ceea ce cred în adevăr și eu, spuse Hans Castorp.

— Probabil că imediat te-ai simțit ușor amețit, confirmă consilierul aulic. Acestea sînt otrăvurile solubile secretate de microbi ; au un efect amețitor asupra sistemului nervos central, mă înțelegi, și abia atunci obrajii capătă o îmbujorare plină de veselie. Deocamdată, Castorp, vei începe prin a te băga în pat ; vom vedea dacă după cîteva săptămîni de repaos la pat te vei reface. Ce se va întîmpla după aceea, rămîne de văzut. O să-ți facem o frumoasă fotografie a interiorului și faptul acesta o să-ți facă desigur plăcere, căci vei putea să-ți arunci o privire înlăuntrul propriei dumitale ființe. Dar țin tot atît de mult să-ți spun imediat : un caz ca al dumitale nu se vindecă de la o zi la alta, reclamele abile și vindecările miraculoase nu ne privesc pe noi. Am avut impresia, chiar de la început, că ești un bolnav foarte

ales, mult mai înzestrat pentru a fi bolnav decît generalul ăsta de brigadă de colo, care vrea s-o şteargă ori de cîte ori termometrul îi arată cîteva zecimi în minus. Ca şi cum *pe loc repaos* n-ar fi un ordin tot atît de valabil ca şi *drepti* ! Repaosul este prima datorie a cetăţeanului, iar nerăbdarea nu provoacă decît rău, Castorp, încearcă, te rog, să nu mă dezminţi şi să nu înşeli cunoşterea mea despre oameni. Şi acum, înainte marş, la depou cu dumneata !

Spunînd aceste cuvinte, consilierul aulic Behrens puse capăt convorbirii şi, ca un om suprasolicitat de treburi, se așeză la birou pentru a-şi rezolva corespondenţa în pauza pînă la consultaţia viitoare. Doctorul Krokowski însă se ridică de la locul său, se îndreptă spre Hans Castorp, aruncă pieziş capul pe spate şi, cu un surîs jovial, care-i dezvelea dinţii gălbui în barbă, îi strînse din toată inima mîna dreaptă.

CUPRINSUL

<i>Prefață</i>	V
<i>Tabel cronologic</i>	XLI
<i>Expunere premergătoare</i>	1
<i>Capitolul întâi</i>	
Sosire	5
Nr. 34	16
La restaurant	21
<i>Capitolul al doilea</i>	
Despre agheazmatar și cele două înfățișări ale bunicului	30
La familia Tienappel. Și despre starea morală a lui Hans	
Castorp	45
<i>Capitolul al treilea</i>	
Pudoare jignită	69
Micul dejun	63
Tachinărie. Sfânta împărtașanie. Veselie întreruptă . . .	74
Satan	88
Sagacitate	102
Un cuvânt în plus	111

Firește, o femeie !	117
Domnul Albin	125
Satan face propuneri dezonorante	129

Capitolul al patrulea

Tîrguieli necesare	147
Digresiune asupra ideii de timp	162
Încearcă să converseze în franțuzește	167
Suspect politic !	174
Analiză	196
Șovăieli și chibzuiei	205
Discuții la masă	211
O îngrijorare care crește. Despre cei doi bunici și plimba- rea cu barca în amurg	222
Termometrul	254

Scanare și prelucrare digitală

EM

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2025

